

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**YAPAY ZEKÂ UYGULAMALARININ FİKİR VE SANAT
ESERLERİ HUKUKU ANLAMINDA ESER KAVRAMI
KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLEBİLİRLİĞİ VE
BUNLARIN HUKUKİ NİTELİĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Ertuğrul KIYICI
2501191664**

Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa AKSU

İSTANBUL - 2025

ÖZ**YAPAY ZEKÂ UYGULAMALARININ FİKİR VE SANAT ESERLERİ****HUKUKU ANLAMINDA ESER KAVRAMI KAPSAMINDA****DEĞERLENDİRİLEBİLİRLİĞİ VE BUNLARIN HUKUKİ NİTELİĞİ****ERTUĞRUL KIYICI**

Günlük hayatımızda yapay zekâ sistemlerinin kullanımı ve geliştirilmesi önemli bir yer teşkil etmektedir. Nitekim eğitimden sağlığa, enerjiden sanayiye, bilgi teknolojilerinden ulaşıma, pazarlamadan finansa, eğlenceden sanata ve daha pek çok alanda bu sistemlerin aktif olarak kullanıldığını görmekteyiz.

Ortaya çıkan yeni yapay zekâ sistemleri ile artık herkesin bu sistemlere erişimi ve kendi talepleri doğrultusunda kullanımı da mümkün hale gelmiştir. Bununla birlikte söz konusu sistemler kullanılarak çeşitli uygulamaların ortaya çıkarılması ve niteliği bakımından bu uygulamaların mali ve manevi boyutlarının korunması için telif haklarının değerlendirilmesi ihtiyacı doğmuştur.

Öyle ki pek çok dijital tasarım, müzik kompozisyonu, çeşitli yazılı metinler, resimler bu uygulamalara birer örnek olarak gösterilebilir. Nitekim ABD Colorado Eyalet Fuarı'nda 2022 yılında dijital sanat ödülünü kazanan Jason Allen'ın yapay zekâ tarafından üretilen “*Théâtre D’opéra Spatial*” adlı görsel çalışması, yahut Sony Grup Şirketi'nin “*Flow Machines*” isimli yapay zekâ sisteminin insan müdahalesi olmaksızın ürettiği “*Daddy's Car*” isimli şarkısı veya Japonya Nagoya Üniversitesi tarafından geliştirilen yapay zekâ sistemi kullanılarak kaleme alınan “*The Day a Computer Wrote a Novel*” isimli roman çalışması ve yine yapay zekâ sistemleri kullanılmak suretiyle meydana getirilen “*Check Point*”, “*Zone Out*” gibi sinema yapıtları günümüzde yapay zekâ uygulamalarının çığır açıcı özellikte olduğunun birer göstergesidir. Bu durumda ortaya çıkan söz konusu ürünlerin hukuk düzenlemeleri

kapsamında eser niteliğinde olup olmadığının tartışılması ve telif haklarının nasıl korunacağını değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu gereksinim neticesinde, söz konusu çalışma ile başta yapay zekânın ne olduğu, hangi çalışma prensiplerine dayalı olarak işlediği, günümüzde kullanılan modelleri ve türlerinin neler olduğu açıklanmaya çalışılmıştır. Akabinde FSEK kapsamında eser olarak kabul görmenin şartları ele alınmış ve eserden doğan mali ve manevi hakların neler olduğu kaleme alınmıştır. Böylelikle eser sahibinin eserden doğan haklarının neler olduğu ortaya konularak telif hukuku korumasına yer verilmiştir. Devamında ise yapay zekânın hukuki kişilik statüsü tartışmalarına değinilmiş; bununla birlikte yapay zekâ uygulamalarının hukuki niteliği mukayeseli hukuk düzenlemeleri de dikkate alınarak ele alınmıştır.

En nihayetinde çalışmanın son bölümünde ise yapay zekâ uygulamaları bakımından eser sahipliği durumu yerel ve uluslararası düzenlemeler ışığında açıklanmaya çalışılmış ve bu konu hakkındaki düşünce ve tartışmalara yer verilmiştir. Bu sayede, yapay zekânın ortaya çıkardığı söz konusu ürünler bakımından olası eser sahiplerinin tespiti yapılmaya çalışılmıştır. Nitekim eser sahipliğinin temelini teşkil eden mali ve manevi haklar ise bu durumun hukuki sonuçları olarak değerlendirmeye alınmıştır. Ayrıca bu kapsamda yapay zekâ uygulamaları için muhtemel hukuki koruma önerileri, kendine özgü “*sui generis*” koruma düşünceleri üzerinden tartışılmıştır.

Söz konusu tez çalışması ile uygulamada açıkça belirli bir düzenlemesi bulunmayan yapay zekâ uygulamalarının eser niteliğinin nasıl belirleneceği, eser sahipliğinin kimin üzerinde olacağı ve bunun temelini teşkil eden eserden doğan mali ve manevi hak sahipliğinin nasıl belirleneceği, kendine özgü olası hukuki koruma önerileri ve bunların nasıl temellendirileceği açıklanmaya çalışılmıştır. Bu hususta

gerek Türk hukuku düzenlemeleri gerekse de uluslararası düzenlemeler ve mukayeseli hukuk düzenlemeleri ışığında çözüm önerileri kaleme alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Yapay Zekâ, Fikir ve Sanat Eserleri, Fikrî Mülkiyet Hukuku, Eser, Hususiyet, Eser Sahipliği, Hukuki Kişilik, Eserden Doğan Haklar (Mali Haklar ve Manevi Haklar).*

ABSTRACT**THE EVALUABILITY OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE APPLICATIONS
WITHIN THE SCOPE OF THE CONCEPT OF WORK UNDER
INTELLECTUAL PROPERTY LAW AND THEIR LEGAL NATURE****ERTUĞRUL KIYICI**

The utilization and development of artificial intelligence systems carry great importance in our everyday lives. We can see in fields like education, medicine, energy industries, trade, information technologies, transportation, marketing, finance, entertainment and art, and many others, that these artificial intelligence systems are actively being put into use.

With the development of new AI systems, it has become possible for everyone to have access to them and to use them in accordance with their desires. Consequently, due to the nature of products created through these mentioned systems, the need for copyright to protect these products, both fiscally and morally, arises.

A myriad of digital designs, musical compositions, written texts and pictures can be shown as an example of these products. Examples such as the visual artwork “*Théâtre D’opéra Spatial*” by Jason Allen via artificial intelligence that won the digital art award in 2022 at the US Colorado State Fair, or the song named “*Daddy’s Car*” that had been created without human interference by the artificial intelligence system called “*Flow Machines*” from the Sony Group Ltd., the novel called “*The Day a Computer Wrote a Novel*” by the artificial intelligence system from the University of Nagoya in Japan, and again the cinema productions “*Check Point*” and “*Zone Out*” are all proof that the products of artificial intelligence are revolutionary. Consequently, it should be discussed whether the aforementioned products carry the quality and

characteristics of an artwork under legal definition, and it needs to be evaluated how to protect their copyright.

As a result of this need, this thesis study tries to explain what artificial intelligence is, which working principles it follows, and the models and types that are being used in this day and age. Subsequently, it discusses the conditions for being accepted as an artwork under the scope of FSEK (Law of Intellectual and Artistic Works) and it puts to paper what the fiscal and moral rights are that are granted to the creator for the artwork. Thus, the rights arising from the artwork that belong to the creator have been clearly identified, thereby ensuring their protection under copyright law. Moreover, it discusses the arguments for personhood of artificial intelligence under law, as well as the characteristics of artificial intelligence under law taking comparative law into account.

Ultimately, in the last section it explains the creator's product ownership role of artificial intelligence works based upon its personhood under law within the scope of national and international regulations, and features thoughts and discussions on this topic. Thus, attempts have been made to identify potential authorship in relation to products generated by artificial intelligence. Consequently, the economic and moral rights underpinning authorship have been analysed as legal implications arising from this determination. Additionally, within this framework, suggestions for the legal protection of AI-generated products have been discussed, taking into consideration "*sui generis*" unique protection approaches.

This thesis study tries to explain how to determine the artwork hood of the products of artificial intelligence that don't have any clear regulations in practice, who carries the ownership of the artwork, how to determine and use the rights of ownership of the artwork and to determine potential suitable "*sui generis*" intellectual property

law protection ideas. In this respect, solutions are suggested in light of both Turkish legal regulations, international regulations and comparative law practices.

Key Words: *Artificial Intelligence, Intellectual and Artistic Work, Intellectual Property Law, Artwork, Originality, Ownership of Artwork, Rights of Creator (Fiscal and Moral Rights).*

ÖNSÖZ

Kaleme alınan tez çalışmasının başlık seçiminde tercih edilen “*yapay zekâ uygulamaları*” ifadesinden kasıt, yapay zekâ sistemleri kullanılarak ortaya çıkarılan pek çok farklı disiplinden ürünün “*eser*” oldukları ön kabulüne dayanmaksızın ifade edilmek istenmesidir. Nitekim “*uygulama*” kavramı ile, sanatsal veya bilimsel bir alandaki kuramsal bilginin, gerçek hayata tatbik edilmesiyle, düşünce alanından uygulama alanına geçirilerek somutlaştırılması ifade edilmektedir¹. Bu nedenle, yapay zekâyâ dayalı sistemler vasıtasıyla pek çok farklı alanda meydana getirilen ürünler bakımından “*yapay zekâ uygulamaları*” ifadesinin kullanılması daha yerinde görülmüştür.

Günümüzde artan sıklıkta kullanılan yapay zekâ sistemleri aracılığıyla çeşitli “*uygulamaların*” gerçekleştirilmesi neticesinde ortaya çıkan ürünlerin, fikrî mülkiyet hukuku kapsamında eser niteliğini haiz olup olmadıklarının tespiti ile eserden doğan haklar, eser sahipliğinin tartışılması ve söz konusu ürünlerin fikrî mülkiyet hukuku çerçevesinde korunmasına ilişkin öneriler bu tezin ana eksenini teşkil etmektedir. Bu nedenle 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile mukayeseli hukuk düzenlemeleri dikkate alınarak söz konusu konular tüm yönleriyle tartışılmaya çalışılmış ve olası hukuki korumaya ilişkin çözüm önerileri sunulmuştur.

Söz konusu tez çalışması, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Ana Bilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Mustafa AKSU danışmanlığında hazırlanmıştır. Bu yoğun ve bir o kadar da çetrefilli süreçte, her daim; akademik desteğini, yardımlarını, yapıcı değerlendirmelerini ve katkılarını esirgemeyen,

¹ Bkz. TDK Resmi İnternet Sitesi, “*uygulama*” sözcüğünün tanımı, **TDK Güncel Türkçe Sözlük**. (Çevrimiçi). <https://sozluk.gov.tr/>, E.T.: 15.04.2023.

rehberliği ile bu çalışmanın amaca ulaşmasını sağlayan tez danışmanıma teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakóltesi lisans maceramın başlangıcında etkileyici ders anlatımları, özverili ve öğrenci dostu yaklaşımı ile dikkatleri üzerine çeken, sahip olduğu donanımı, akademik bilgi birikimini ve tecrübelerini bizlerle paylaşılarak âdetâ öğrencileri için bir ışı olan İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Medeni Hukuk Ana Bilim Dalı “*Oğuzman kürsüsünün*” unutulmaz hocalarından Avukat Dr. Ayça AKKAYAN YILDIRIM’a şükranlarımı sunarım. Yine aynı dönemde Genel Kamu Hukuku derslerinde anlatılan olayları yaşarcasına bizlere anlatan engin bilgi ve tecrübesi ile her konunun en ince ayrıntısına kadar tartışılmasını sağlayan; birey, devlet ve hukukun temel kurallarını kavramam ile bugünkü mukayese kabiliyetimi borçlu olduğum Genel Kamu Hukuku Ana Bilim Dalının efsane hocaları arasına ismini yazdırmış olan Prof. Dr. Haydar Burak GEMALMAZ’a da teşekkürü bir borç bilirim. Kendisinden İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku derslerini dinlemenin şerefine nail olduğum, her daim öğrencinin yanında duran ve yüksek lisans serüvenimin başlangıcına vesile olan, pandemi döneminde Almanya’da değişim programı öğrencisi olarak bulunduğum sırada bürokratik her türlü engelin aşılabilmesini sağlayan ve öğrencilerinden hiçbir zaman desteğini esirgememiş olan İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Ana Bilim Dalı Başkanı ve Özel Hukuk Bölüm Başkanı Prof. Dr. Ömer EKMEKÇİ hocama da saygılarımı sunarım.

Çok yönlü düşünebilme, olaylara farklı bir bakış açısından bakabilme ve her zaman sorgulayıcı olma özelliklerimi, beni şekillendirerek karakterimde var olmasını borçlu olduğum annem Lalezar KIYICI’ya ve yaptığım işin tüm sorumluluğunu üzerime alarak en iyisini gerçekleştirmeye çalışma azmiyle hareket etme, disiplinli ve özverili olma özelliklerimi borçlu olduğum babam Yusuf KIYICI’ya, üzerimdeki emekleri için şükranlarımı sunarım.

Son olarak söz konusu tez çalışmasının başta akademik alanda araştırmacılar ve öğrenciler olmak üzere tüm okurlara faydalı olmasını temenni eder; bu çalışmanın kaleme alınmasını sağlayan literatüründe emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunarım.

Ertuğrul KIYICI

İstanbul, Mayıs 2025

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	viii
KISALTMALAR	xvi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM:

YAPAY ZEKÂ KAVRAMI, TARİHSEL GELİŞİMİ, YAPAY ZEKÂ MODELLERİ VE TÜRLERİ

1.1. Yapay Zekâ Kavramı ve Tarihsel Gelişimi	6
1.1.1. Yapay Zekânın Tanımı	6
1.1.2. Yapay Zekâyı Oluşturan Temel Unsurlar	8
1.1.2.1. Makine Öğrenmesi	9
1.1.2.2. Veri Madenciliği	11
1.1.2.2.1. Veri Derleme Aşaması	12
1.1.2.2.2. Veri Ön İşleme Aşaması	13
1.1.2.2.3. İstatiksel Analize Dayalı Veri İşleme Aşaması.....	14
1.1.2.2.4. Veriden Bilginin Keşfi Aşaması	15
1.1.2.3. Derin Öğrenme ve Yapay Sinir Ağları.....	16
1.1.2.4. Kara Kutu Özelliği	17
1.2. Yapay Zekânın Kullanım Modelleri.....	20
1.2.1. Tahminleme veya Nümerik Regresyona Dayalı Yapay Zekâ Kullanım Modeli.....	20
1.2.2. Sınıflandırmaya Dayalı Yapay Zekâ Kullanım Modeli	20
1.2.3. Kümelemeye Dayalı Yapay Zekâ Kullanım Modeli	21
1.2.4. Yapay Sinir Ağlarına Dayalı Yapay Zekâ Kullanım Modeli	21
1.2.5. Robotik Sistemlere Dayalı Yapay Zekâ Kullanım Modeli	22
1.2.6. Doğal Dil İşlemeye Dayalı Yapay Zekâ Kullanım Modeli	23

1.3. Yapay Zekânın Bilişsel Kapasiteye Dayalı Sınıflandırılması	23
1.3.1. Yapay Dar Zekâ (<i>Artificial Narrow Intelligence</i>).....	23
1.3.2. Yapay Genel Zekâ (<i>Artificial General Intelligence</i>)	25
1.3.3. Yapay Süper Zekâ (<i>Artificial Super Intelligence</i>)	26

İKİNCİ BÖLÜM:

FİKİR VE SANAT ESERLERİ KANUNU UYARINCA ESER KAVRAMI VE ESER SAHİBİNE TANINAN ESERDEN DOĞAN HAKLAR

2.1. Eser Kavramı	27
2.1.1. Genel olarak.....	27
2.2. FSEK Bakımından Eser Sayılmanın Şartları.....	29
2.2.1. Şekli Şart.....	29
2.2.2. Sübjektif Şart: ‘Hususiyyet’	30
2.2.2.1. Yapay Zekâ Uygulamalarında Hususiyyet Şartının Sınanması	37
2.2.3. Objektif Şart.....	47
2.3. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Eser Sahibi	50
2.3.1. Birden Çok Kişi Tarafından Meydana Getirilen Eserlerde Eser Sahibi ...	53
2.3.1.1.1. Ortak (Müşterek) Oluşturulan Eser	53
2.3.1.1.2. İştirak (Elbirliği) Halinde Oluşturulan Eser	54
2.3.2. Eser Sahipliğine İlişkin Kanuni Karineler	55
2.4. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Eser Sahibinin Eserden Doğan Hakları	56
2.4.1. Eser Sahibinin Manevi Hakları	57
2.4.1.1. Eserin Kamuya Sunulma (Umuma Arz) Hakkı	58
2.4.1.2. Eserin Sahibi Olarak (Adın Belirtilmesi) Tanıtılma Hakkı.....	59
2.4.1.3. Eserde Değişiklik Yapılmasını Engelleme (Menetme) Hakkı	61
2.4.1.4. Eser Sahibinin Eserin Malikine ve Zilyedine Karşı Hakları.....	63
2.4.1.4.1. Eser Sahibinin Eserine Ulaşma Hakkı	63
2.4.1.4.2. Eserini Sergileme (Teşhir) Hakkı	63

2.4.1.4.3. Eserinin Tahrip Edilmesini Önleme Hakkı	64
2.4.2. Eser Sahibinin Mali Hakları	64
2.4.2.1. İşleme Hakkı	66
2.4.2.2. Çoğaltma Hakkı	67
2.4.2.3. Yayma Hakkı	72
2.4.2.4. Temsil Hakkı.....	75
2.4.2.5. Yayın Yoluyla Umuma İletim Hakkı.....	77
2.4.3. Eser Sahibinin Diğer Hakları	78
2.4.3.1. Pay ve Takip Hakkı.....	79
2.4.3.2. Cayma Hakkı.....	80
2.4.3.3. Vazgeçme Hakkı	81

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

YAPAY ZEKÂ BAKIMINDAN HUKUKİ KİŞİLİK STATÜSÜ TARTIŞMALARI VE YAPAY ZEKÂ UYGULAMALARININ HUKUKİ NİTELİĞİ

3.1. Yapay Zekânın Hukuki Kişilik Statüsü.....	82
3.1.1 Genel olarak.....	82
3.1.2. Yapay Zekâya Hukuki Kişilik Öneren Görüşler.....	85
3.1.2.1. Elektronik Hukuki Kişilik Önerisi	85
3.1.2.2. Elektronik Temsilci (Vekil) Kişilik Önerisi.....	88
3.1.2.3. Elektronik Köle Kişilik Önerisi	89
3.1.2.4. Tüzel Kişiliğe Benzer Kişilik Önerisi	90
3.1.2.5. İnsan Olmayan Üçüncü Kişi Kişilik Önerisi.....	91
3.1.3. Yapay Zekâya Hukuki Kişilik Tanınmasını Reddeden Görüşler	91
3.1.3.1. Eşya olarak Kabul Edilmesi Önerisi	92
3.1.3.2. Kölelik Görüşü Önerisi	92
3.1.4. Yapay Zekânın Olası Hukuki Kişilik Statüsünün Değerlendirilmesi.....	93
3.2. Yapay Zekâ Uygulamalarının Hukuki Niteliğinin Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler Işığında Tespiti.....	97

3.2.1. Genel olarak.....	97
3.2.2. Mukayeseli Hukuk Bağlamında Yapay Zekâ Uygulamalarının Hukuki Niteliği ve Telif Hakkı Koruması	99
3.2.2.1. Uluslararası Sözleşmeler ve Avrupa Birliği Hukuku Bakımından Değerlendirme.....	99
3.2.2.2. Kara Avrupası Hukuku Bakımından Değerlendirme.....	109
3.2.2.2.1. Alman Hukukunun Konuya Bakış Açısı.....	109
3.2.2.2.2. Fransız Hukukunun Konuya Bakış Açısı.....	112
3.2.2.3. Anglo-Sakson Hukuku Bakımından Değerlendirme	116
3.2.2.3.1. İngiliz Hukukunun Konuya Bakış Açısı	116
3.2.2.3.2. Amerikan Hukukunun Konuya Bakış Açısı.....	119
3.2.3. Türk Hukuku Bağlamında Yapay Zekâ Uygulamalarının Hukuki Niteliğinin Değerlendirilmesi ve Tespiti	121
3.3. Yapay Zekâ Uygulamalarının Hukuki Niteliğine İlişkin Değerlendirme	129

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:

YAPAY ZEKÂ UYGULAMALARI BAKIMINDAN ESER SAHİPLİĞİ DURUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ VE OLASI HUKUKİ KORUMA ÖNERİLERİ

4.1. Yapay Zekâ Eserleri Bakımından Eser Sahipliği Durumunun Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler Işığında Tespiti	135
4.1.1. Genel olarak.....	135
4.1.2. Mukayeseli Hukuk Bağlamında Yapay Zekâ Eserleri Bakımından Eser Sahipliği ve Olası Hukuki Sonuçları	136
4.1.2.1. Uluslararası Sözleşmeler ve Avrupa Birliği Hukuku Bakımından Değerlendirme.....	136
4.1.2.2. Kara Avrupası Hukuku Bakımından Değerlendirme.....	140
4.1.2.2.1. Alman Hukukunun Konuya Bakış Açısı.....	140
4.1.2.2.2. Fransız Hukukunun Konuya Bakış Açısı.....	144
4.1.2.3. Anglo-Sakson Hukuku Bakımından Değerlendirme	148
4.1.2.3.1. İngiliz Hukukunun Konuya Bakış Açısı	148

4.1.2.3.2. Amerikan Hukukunun Konuya Bakış Açısı.....	152
4.1.3. Türk Hukuku Bağlamında Yapay Zekâ Uygulamalarında Eser Sahipliğinin ve Bundan Kaynaklı Hakların Kullanımının Değerlendirilmesi..	155
4.2. Yapay Zekâ Uygulamaları Bakımından Muhtemel Eser Sahipliği ve Çözüm Önerileri.....	163
4.2.1. Yazılımcı/Programcı	165
4.2.2. Kullanıcı.....	166
4.2.3. Sermaye Sahibi	166
4.2.4. Kullanılan Eserlerin Sahipleri.....	168
4.3. Yapay Zekâ Uygulamalarına İlişkin Olası Hukuki Koruma Önerileri.....	168
4.3.1. Bağlantılı (Komşu) Haklar ile Koruma Önerisi.....	169
4.3.2. FSEK m.18 Hükmüne Benzer Amerikan WMFH Doktrini ile Koruma Önerisi.....	171
4.3.3. İngiliz CDPA m. 9 / (3) Hükmüne Benzer Bir Koruma Önerisi	174
4.3.4. Kendine Özgü (Sui Generis) Koruma Önerileri ve Bunların Değerlendirilmesi.....	177
4.3.4.1. Kamu Malı Yaklaşımıyla Koruma Önerisi	178
4.3.4.2. Veri Tabanına İlişkin Koruma Yaklaşımına Benzer Bir Koruma Önerisi	180
4.3.4.3. Çoğaltma Hakkının Sınırlı Korunması Yaklaşımına Dayalı Bir Koruma Önerisi.....	183
4.3.4.4. Yakınlık Yaklaşımına Dayalı Koruma Önerisi	185
4.3.4.5. Yatırım Yaklaşımına Dayalı Koruma Önerisi.....	186
SONUÇ.....	190
KAYNAKÇA	197
ÖZGEÇMİŞ.....	245

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABAD	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri / Ankara Barosu Dergisi
ABK	: Avrupa Birliği Komisyonu
AGI	: Artificial General Intelligence (Yapay Genel Zekâ)
AI	: Artificial Intelligence (Yapay Zekâ)
AIPPI	: International Association for the Protection of Intellectual Property (Uluslararası Fikri Mülkiyet Koruma Birliği)
AK	: Avrupa Konseyi
ANI	: Artificial Narrow Intelligence (Yapay Dar Zekâ)
AP	: Avrupa Parlamentosu
AR-GE	: Araştırma-Geliştirme
ASI	: Artificial Super Intelligence (Yapay Süper Zekâ)
AÜSBD	: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
AY	: Anayasa
a.g.e.	: Adı Geçen Eser

a.g.d.	: Adı Geçen Direktif
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
a.g.t.	: Adı Geçen Tez
aşğ.	: Aşağıda
BATİDER	: Bankacılık ve Ticaret Hukuku Dergisi
BGE	: Die Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts (İsviçre Federal Yüksek Mahkemesi Kararları)
BGH	: Bundesgerichtshof (Alman Federal Adalet Mahkemesi/Alman Yargıtayı)
BTD	: Bilgi Teknolojileri Dergisi
BÜHFD	: Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
b.	: bent
bkz.	: bakınız
bs.	: Bası
C.	: Cilt
CD	: Compact Disc (Kompakt Disk)
CDPA	: Copyright, Designs and Patent Act (İngiliz Telif Hakkı, Tasarımlar ve Patent Kanunu)
CPI	: Code de Propriété Intellectuelle (Fransız Fikri Mülkiyet Kanunu)

c.	: cümle
D.	: Dairesi
DL	: Deep Learning (Derin Öğrenme)
Dr.	: Doktor
DOI	: Digital Object Identifier (Dijital Nesne Tanımlayıcısı)
Dan.	: Danıştay
Der.	: derleyen
dn./dp.	: Dipnot
E.	: Esas
E.T.	: Erişim Tarihi
EC	: European Commission (Avrupa Komisyonu)
Ed.	: Editör
EU	: European Union (Avrupa Birliği)
EURON	: European Robotics Research Network (Avrupa Robotik Araştırmaları Ağı)
EUROP	: European Robotics Technology Platform (Avrupa Robotik Teknoloji Platformu)
Fr.	: Fransızca

FSEK	: 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
FSHD	: Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Dergisi
FMHY	: Fikrî Mülkiyet Hukuku Yıllığı
FMRHD	: Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi
f.	: fıkra
GRUR	: Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht (Sınai Mülkiyet Hakları ve Telif Hakları Dergisi)
GÜHFD	: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
IEEE	: Institute of Electrical and Electronics Engineers (Elektrik ve Elektronik Mühendisleri Enstitüsü)
IP	: Intellectual Property (Fikrî Mülkiyet)
IPL	: Intellectual Property Law (Fikrî Mülkiyet Hukuku)
IPR	: Intellectual Property Rights (Fikrî Mülkiyet Hakları)
İng.	: İngilizce
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İÜHFY	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları

İKÜHFD	: İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
JIPITEC	: Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law (Fikrî Mülkiyet, Bilişim Teknolojileri ve Elektronik Ticaret Hukuku Dergisi)
K.	: Karar
L.	: Loi (Kanun)
LG	: Landgericht (Eyalet Mahkemesi)
MBTD	: Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi
ML	: Machine Learning (Makine Öğrenmesi)
m.	: madde
No/Nr.	: Numara
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Teşkilatı)
örn.	: örneğin
Prof.	: Profesör
par.	: Paragraf
R.G.	: Resmî Gazete

RL	: Reinforcement Learning (Pekiştirmeli Öğrenme)
S.	: Sayı
SB	: Samsun Barosu
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
s.	: sayfa
ss.	: sayfadan sayfaya
T.	: Tarih
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDM	: Text and Data Mining (Metin ve Veri Madenciliği)
TFMHD	: Türkiye Fikrî Mülkiyet Hakları Dergisi
THD	: Terazî Hukuk Dergisi
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TR	: Türkiye
TRIPS	: Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Right (Fikrî Mülkiyet Haklarının Ticari Niteliklerine İlişkin Anlaşma)

TSY	: Ticaret Sicili Yönetmeliği
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
TV	: Televizyon
UK	: United Kingdom (Birleşik Krallık)
US	: United States (Birleşik Devletler)
USA	: United States of America (Amerika Birleşik Devletleri)
USCA	: United States Copyright Act (Birleşik Devletler Telif Hakları Kanunu)
V	: Volume (Cilt)
v.	: versus (karşı)
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
vs.	: ve sair
v.d.	: ve diğerleri
WCT	: World Copyright Treaty (Dünya Fikrî Mülkiyet Örgütü Telif Hakkı Anlaşması)

WIPO	: World Intellectual Property Organization (Dünya Fikrî Mülkiyet Örgütü)
WTO	: World Trade Organization (Dünya Ticaret Örgütü)
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
Y.	: Yıl
Yarg.	: Yargıtay
Yay	: Yayınları
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YZ	: Yapay Zekâ
YZS	: Yapay Zekâ Sistemleri
yuk.	: Yukarıda
ZR	: Zivilsachen Rechtsprechung (Özel Hukuk Dairesi Kararı)
ZUM	: Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht (Telif ve Medya Hukuku Dergisi)
WMFH	: Work Made for Hire (Hizmet Sözleşmesi Kapsamında Meydana Getirilen Eser Doktrini)

GİRİŞ

Konuya Genel Bakış

Yapay zekânın aslında bir tür bilgisayar programı olmanın ötesinde pek çok farklı program modülünün ve bunların kullanımına sunulan veri tabanının tamamını kapsadığı ve başlı başına bir tür teknolojik disiplin alanı olduğu ifade edilebilir. Bir diğer deyişle, yapay zekânın, pek çok farklı bilim dalını bünyesinde barındırarak adeta onları bir şemsiye gibi çevrelediği düşünülebilir².

Her ne kadar günümüzde kullanılan yapay zekâ sistemlerinin insan zekâsına tam anlamıyla sahip olmadığı kabul edilse de teknolojiadaki gelişmeler ve ortaya çıkan yeni olanaklar sayesinde bu sistemlerin insan yaratıcılığına yakın ürünler ortaya koyduğu görülmektedir. Bu bağlamda, yapay zekâ tarafından meydana getirilen uygulamaların eser niteliği taşıyıp taşımadığının hukuki açıdan değerlendirilmesi önem kazanmaktadır.

Akabinde eser niteliği vasfına haiz, eser olmanın şartlarını yerine getiren çalışmalar bakımından eser sahipliği hususunun da eserden doğan hakların ne şekilde kullanılacağına kararlaştırılması bakımından ele alınması önem arz etmektedir. İşte bu tez çalışması ile eser olarak sayılmanın şartları; FSEK, yerel mahkeme, Yargıtay ve Danıştay kararları uyarınca Türk hukuku bakımından tartışıldığı gibi mukayeseli hukuk düzenlemeleri ve uluslararası düzenlemeler ışığında da ele alınmıştır. Eserden doğan mali ve manevi hakların açıklanması, yapay zekâ uygulamalarının eser niteliğinin belirlenmesi yine aynı esaslara bağlı kalınarak tartışılmıştır. Yapay zekâ uygulamalarının eser niteliğinde kabulü

² Ryan Calo, “Artificial Intelligence Policy: A Primer and Roadmap”, **University of California Davis School of Law Review**, V. 51, 2017, ss. 399-435, s. 405.

halinde bu eserden doğan hakların da gerek Türk hukuku gerek mukayeseli hukuk ve uluslararası düzenlemeler uyarınca tartışılması yapılmış ve buna ilişkin değerlendirmeler kaleme alınmıştır.

Konunun Kapsamı ve Metodolojisi

Bu çalışmanın kapsamı; YZ veya buna bağlı bir ekosistem olarak nitelendirilebilecek YZS kullanılmak suretiyle bir uygulama meydana getirilmesi veyahut bunların kendi başına bir uygulama ortaya koyması halinde ortaya çıkan söz konusu ürünlerin eser niteliğinin değerlendirilmesi ve buna bağlı oluşan hakların ne şekilde korunacağı ve kimin tarafından ileri sürüleceğinin belirlenmesini ihtiva etmektedir.

Nitekim dört bölümden oluşan bu çalışma ile ilk etapta YZ'ye ilişkin kavramlar açıklanmaya çalışılmış akabinde ise bu kavramların dahil olacağı hukuki süreçler ve bundan kaynaklı hukuki sonuçlar mukayeseli olarak ele alınmıştır. Öyle ki çalışmanın “*Yapay Zekâ Kavramı, Tarihsel Gelişimi, Yapay Zekâ Modelleri ve Türleri*” başlıklı birinci bölümünde YZ'nin tarihsel gelişimi ele alınarak tanımlaması yapılmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte YZS'nin oluşturulmasını sağlayan modeller ve YZ türleri işbu tez araştırmasının konusu dahilinde kalacak şekilde yüzeysel olarak açıklanmıştır.

İkinci bölümde ise FSEK kapsamında eser olmanın şartları detaylı bir şekilde anlatılmış; öğretide “*subjektif şart/unsur*” olarak ifade edilen ve eser olmanın kurucu unsurlarından olan “*hususiyet*” üzerinde durularak akademik görüşlere yer verilmiş ve konu bakımından önemi vurgulanmıştır. Eser olmanın şartlarının açıklanması ile eserden doğan ve eser sahibinin hüviyetinde varlık kazanan mali ve manevi haklar detaylı bir şekilde kaleme alınmıştır. Bu sayede ilerleyen bölümlerde, YZ kullanılmak suretiyle meydana getirilen uygulamalar yahut YZS tarafından dış müdahale olmaksızın ortaya konulan uygulamalar

bakımından eser niteliğinin tespiti ve eserden doğan hakların neler olduğu ile bunların nasıl kullanılacağına tartışılabilmesinin temellendirmesi yapılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünden ise YZ'nin hukuki kişilik statüsü ele alınarak gerek yerel hukuk düzenlemeleri gerek ise de uluslararası ve mukayeseli hukuk düzenlemeleri bağlamında bu statünün tanınmasını reddeden ve kabul eden görüşler şeklinde ikili bir ayrım ile konu açıklanmış ve değerlendirilmiştir. Yine bu bölümde, hukuki kişilik statüsü ve dolayısıyla “*hususiyet*” ile bağlantılı olarak YZ uygulamalarının eser niteliğinin tartışılması kaleme alınarak bir sonraki bölümde ele alınacak olan eser sahipliği durumu ve bunun hukuki sonuçlarına hazırlık yapılmıştır.

En nihayetinde, çalışmanın “*Yapay Zekâ Uygulamaları Bakımından Eser Sahipliği Durumunun Değerlendirilmesi ve Olası Hukuki Koruma Önerileri*” başlıklı dördüncü ve son bölümünde ise birinci bölümde açıklanan YZ türleri dikkate alınarak başta Türk hukuku ve mukayeseli hukuk çerçevesinde üçüncü bölümde değinilen hukuk kişilik statüsü tartışmalarından hareketle YZ'nin eser sahipliği durumu, olası eser sahipleri de dile getirilerek irdelenmiştir. Konunun niteliği ve gereği itibarıyla dar bir perspektiften uzak durularak geniş bir bakış açısıyla eser sahipliği durumunun olası hukuki sonuçlarına da çalışmanın ikinci bölümünde açıklanan eserden doğan ve eser sahibine tanınan haklar dikkate alınarak bu bölümde mukayeseli olarak yer verilmiştir. Nitekim söz konusu YZ uygulamalarına tanınabilecek kendine özgü “*sui generis*”³ hukuki koruma önerileri de bu başlık altında detaylandırılarak tartışılmıştır.

³ “*Sui generis*”, Latince ‘kendine özgü’, ‘kendi türünde’ anlamına gelmekte olup, hukuken kendine özgü nitelik taşıyan düzenleme veya hak sınıflandırmasını ifade etmektedir. Bu konuda veri tabanlarının korunması bakımından önerilen ‘sui generis’ hukuki koruma önerilerinin açıklaması için bkz. Mustafa Ateş, “Veri Tabanlarının Hukuki Koruması”, *AÜHFD*, C. 55, S. 1, 2006, ss. 47-84, s. 53-56. (Çevrimiçi). Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/628136>, E.T.: 23.12.2023.

Konunun Amacı

İnsanın kontrol ve etkisi olmaksızın kendi başına bir anlamda özerk olarak hareket edebilen, karar verebilen ve bunları uygulayabilen bu bakımdan günümüzde kullanılmakta olan otomat ve yarı otonom araç ve yazılımlardan ayrıran YZS'nin hukuki statüsünün tayin edilmesi, meydana getirilen yapay zekâ uygulamalarının hukuki niteliği ve buna bağlı olarak eser sahipliği ile eserden doğan hakların kullanımı konularının aydınlatılması gerekmektedir.

Yapılacak bu tartışma ve değerlendirmelerin esas önemli noktası, eser olmanın kurucu unsuru olan hususiyette kendini göstermektedir. Nitekim FSEK kapsamında eseri ortaya koyan kişinin gerçek kişi olması gerektiği aranmaktadır. Ancak aşikârdır ki, gerçek kişinin YZS kullanarak bunun neticesinde hususiyetini ortaya koyduğu bir uygulama meydana getirmesi de mümkündür. Bu durumun neticesinde ortaya çıkan ürünün, eser niteliği ve eserden doğan hakların kim tarafından kullanılacağı yahut nasıl bir hukuki korumaya tabi olacağının belirlenmesi elzemdir.

Günümüzde mevcut modern hukuk sistemlerinde yer verilen düzenlemelerin mantığı ve *ratio legis*⁴ dikkate alındığında yapay zekânın hukuki statüsü ve eser sahipliğine ilişkin açık bir tanımlama veya tespiti yer verilmediği görülmektedir. Oysaki hâlihazırda kullanılmakta olan YZS'nin yakın gelecekte genel (AGI) veyahut süper yapay zekâyâ (ASI) dönüşmesi ihtimali karşısında hukuki düzenlemelerin bu tür YZ'lerin hukuki statüsünün ve meydana getireceği uygulamaların eser niteliğinin belirlenmesine ilişkin gerekli hukuki altyapıyı

⁴ “Ratio legis”, Latince kökenli olup ‘kanun koyucunun amacı’, ‘kanunun gerekçesi’ olarak ifade edilmektedir. Öyle ki, bir kanun hükmünün arkasındaki amaçsal ve mantıksal gerekçeyi ifade eder. Bu sayede normun lafzından ziyade, onu meydana getiren iradenin dayandığı hukuki düşünceyi ve korumak istediği menfaati açıklamaya yöneliktir. ‘Kanunun ruhu’ olarak da ifade edilebilir. Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Claus-Wilhelm Canaris, *Die Feststellung von Lücken im Gesetz*, 2.bs., Münih, C.H. Beck, 1983, s. 5-9.

içeriyor olması gerekmektedir. Yine bu minvalde, söz konusu uygulamaların ‘*sui generis*’ bir diğer ifadeyle kendine özgü bir hukuki korumanın çatısı altında değerlendirilmesi de fikrî mülkiyet hukukunun temel prensiplerinin bir gereği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ortaya çıkan bu ihtiyacın giderilmesi, YZS’nin meydana getirdikleri çeşitli uygulamaların yerel ve mukayeseli mevcut hukuk düzenlemeleri kapsamında eser niteliğinde olup olmadığının tartışılması ve bunun hukuki neticelerinin değerlendirilmesi ve koruma önerilerinin dile getirilmesi bu çalışmanın nihai amacını teşkil etmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM: YAPAY ZEKÂ KAVRAMI, TARİHSEL GELİŞİMİ, YAPAY ZEKÂ MODELLERİ VE TÜRLERİ

1.1. Yapay Zekâ Kavramı ve Tarihsel Gelişimi

1.1.1. Yapay Zekânın Tanımı

Yapay zekânın tanımını verebilmek için öncelikle “zekâ”nın ne olduğu ifade edilmelidir. Türk Dil Kurumu’na göre “zekâ”; “*insanın düşünme, akıl yürütme, algılama, yargılama gibi zihinsel yeteneklerinin tümü*” olarak tanımlanmaktadır⁵. Nitekim bu tanıma göre “zekâ”, yalnızca bilişsel bir kapasite değil; aynı zamanda bireyin çevresini anlama, değerlendirme ve ona uygun davranış geliştirme becerisi olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Sözlük tanımından da anlaşılacağı üzere, zekânın insana özgü bilişsel bir yetenek olduğu göze çarpmaktadır. İnsana ait olmanın ötesinde, “*karmaşık sorunları çözebilme yeteneği*” olarak tanımlamak da mümkündür⁶. Bu yeteneğin ancak ve ancak; algılama, algılananı işleme, hafızaya alma, öğrenme gibi bilişsel yetkinliklere sahip olunması ve bunların döngüsel olarak gerçekleştirilmesiyle mümkün olacağı ifade edilmelidir.

Yapay zekâ, döngüsel veya ardışık işlemleri mekanik yahut elektronik olarak yapabilen otomatlardan da ayrılmaktadır. Nitekim yapay zekânın, sahip olduğu dijital araçlar ile adeta canlı bir varlık gibi akıl yürütebilen, bu çerçevede hareket edebilen ve davranışsal modelleme yaparak bunları sergileyebilen bir

⁵ Bkz. TDK Resmi İnternet Sitesi, “zekâ” sözcüğünün tanımı, **TDK Güncel Türkçe Sözlük**, (Çevrimiçi), <https://sozluk.gov.tr>, E.T. 12.12.2023.

⁶ Max Tegmark, **Life 3.0: Being Human in the Age of Artificial Intelligence**, 1.bs., New York, Alfred A. Knopf, 2017, s.79-81.

yeteneğe sahip olduğu gözlemlenmektedir⁷. Bu işlevlerini yerine getirirken kullanılan donanım ve her türlü neviden teknolojik unsur ise tamamen yapay zekânın dışında kalan ve sadece onun çalışması için gerekli olan birer araç vazifesini görmektedir. Bu durumda, yapay zekânın işlem yapmasına imkân sağlayacak veriye gereksinimi mevcuttur⁸.

Nitekim yaratıcı yapay zekânın doğru bir tanımının yapılabilmesi ancak “*veri bilimi*” kavramının açıklanmasıyla mümkündür. Öyle ki, “*veri bilimi*”, veri işleme imkanına sahip cihaza veya programa bu işlemi gerçekleştirilebilmesi için girilen veri yani “*girdi*” ile işlem neticesinde ortaya çıkan verinin “*çıktı*”, bilimsel yöntemlerle yönetilmesi, saklı tutulması, paylaşılması vb. süreçleri işleten çeşitli algoritmalar ve sistemler üzerinde çalışan çok disiplinli bir alandır⁹. Niteliği itibarıyla, başta bilgisayar bilimleri olmak üzere, temelde matematik, fizik, istatistik, tasarım ve işletme alanlarıyla sıkı bir bağlantıya sahiptir.

Günümüzde özellikle internetin yaygınlaşan kullanımı ile çeşitli “*çerezler*” aracılığıyla, bireyler özelinde toplanmasına imkân sağlanan her türden verinin saklanma ve işleme potansiyeline sahip olması beraberinde “*büyük veri*” kavramının ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir¹⁰.

⁷ Sinan Kürkçü, “Yapay Zekâ ile Toplumsal Genel Zekânın İlişkisi Üzerine: Fikirlerin ve Kurumların Dönüşümünde Yaşamın Bağlantısallığı”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, C. 62, S. 1, 2022, ss. 764-785, s. 765-767.

⁸ Martin Frické, “The Knowledge Pyramid: A Critique of the DIKW Hierarchy”, **Journal of Information Science**, C. 35, S. 2, 2009, ss. 131-142, s. 133.

⁹ AK, “Avrupa Parlamentosu’na, Konsey’e, Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi’ne ve Bölgeler Komitesi’ne Yönelik Bildirim: Canlı ve Gelişen Bir Veriye Dayalı Ekonomiye Doğru”, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52014DC0442> (E.T: 06.01.2025).

¹⁰ Youssra Riahi, “Big Data and Big Data Analytics: Concepts, Types and Technologies”, **International Journal of Research and Engineering**, C. 5, S. 9, Kasım 2018, ss. 524-528, s. 524.

Yapay zekânın matematiksel ve istatistiksel temelleri; “*büyük veri*”nin anlamlandırılması, elde edilen bağlantılardan hareketle neden-sonuç ilişkilerinin ortaya çıkarılması ve bunların değerlendirilmesi ile çeşitli tahminlemelerde bulunulmasına imkân sağlamıştır. Bu nedenle araştırmacılar; veri biliminin, verinin nicel boyutlarının yanı sıra nitel boyutlarıyla da ilgilenen; bu nedenle, matematik ve istatistikten farklı olarak tahmin ve eylem yeteneğinin de olduğunu ifade etmektedir¹¹.

Sonuç itibariyle yapay zekânın, veri bilimi ve bilgisayar bilimi ortaklığı kapsamında yer alan bir alt konu başlığı olduğunun tespiti yapılabilir. Öyle ki, yapay zekâ aracılığıyla insan zekâsının sahip olduğu ve veriye dayalı bilişsel özellikler bir anlamda bilgisayar sistemlerine kazandırılmaya çalışılmaktadır¹². Bu minvalde yapay zekânın, programlanabilen dijital bir sistem aracılığıyla insanın sahip olduğu algılama/fark etme, anlama, öğrenme, tahmin etme, sorunlara çözüm bulma, akıl yürütme ve karar verme gibi bilişsel yetkinlikleri sergileyebilme yeteneği olduğu tanımlaması yapılabilir¹³. Bu açıdan, kural tabanlı çalışan yazılımlardan farklı olarak genelde “*büyük veri*” üzerinden kendisine sunulan girdiler ile matematiksel ve istatistiksel değerlendirmeler yaparak sürekli olarak öğrenim halinde olan ve bu anlamda insan zekâsının sahip olduğu bilişsel yetkinliğe benzer hareket eden dijital bir zekâdan söz edilebilir.

1.1.2. Yapay Zekâyı Oluşturan Temel Unsurlar

Yukarıda bahsedildiği üzere, yapay zekâ, tek başına işlev gösteren bir yapı olmayıp çeşitli unsurların bir arada olması ve uyum içerisinde çalışması ile

¹¹ Vasant Dhar, “Data Science and Prediction”, **Communications of the Association for Computing Machinery**, C. 56, S. 12, 2013, ss. 64-73, s. 72-73.

¹² Mete Mevlüt Hürol, “Sosyal Bilimlerde Büyük Veri Analitiği, Yapay Zekâ ve Makine Öğreniminin Kullanımı”, **AÜSBD**, C. 23, S. 1, 2023, ss. 99-120, s.105.

¹³ Bkz. TDK Resmi İnternet Sitesi, “*yapay zekâ*” sözcüğünün tanımı, **TDK Güncel Türkçe Sözlük**. (Çevrimiçi). <https://sozluk.gov.tr>, E.T. 07.01.2024.

var olan bir sistemdir. Bu unsurlar temelde “*makine öğrenmesi*”, “*gelişmiş veri madenciliği*”, “*yapay sinir ağları*” ve “*derin öğrenme*” şeklinde kategorize edilebilir¹⁴. Elbette ki yapay zekânın sayılan bu temel unsurlarının yanı sıra bunlarla bağlantılı; doğal dil işleme (metin sınıflandırma ve adlandırılmış varlıkları tanıma), bilgisayarla görme (nesne algılama, görüntü sınıflandırma ve segmentasyon), robotik (endüstriyel robotlar ve otonom araçlar) ve matematik optimizasyon gibi pek çok alt kümesi bulunmaktadır¹⁵. Ancak bu çalışmanın amacı ve kapsamına uygun olarak bu bölümde yalnızca konuyla ilgili alanlar üzerinde durulacaktır.

1.1.2.1. Makine Öğrenmesi

Makine öğrenmesi, temelde, algoritmalarla elde edilen verinin girdi olarak dijital sisteme dahil edilmesi ve bu sayede oluşturulan veri kümeleri aracılığıyla sistemin akıllı çözümler üretmesi prensibine dayanmaktadır¹⁶. Bu sayede dijital sistem, mevcut verilerden sürekli olarak veri kümeleri yaratarak ve bunları da kendi içerisinde çeşitli değerlendirmelere tabi tutarak performansını arttırmakta ve kendisine verilen görevleri bir anlamda öğrenmiş olduğu bu yapı içerisinde yerine getirmektedir. Burada amaç, sistemin her seferinde oluşturduğu yeni algoritmaları girdi şeklinde sisteme dahil etmesi ve sürekli olarak kendisini geliştirmesidir¹⁷.

¹⁴ Gerald Spindler, “AI and Copyright Law: The European Perspective”, **The Cambridge Handbook of Artificial Intelligence: Global Perspectives on Law and Ethics**, ed. Larry A. DiMatteo, Cristina Poncibò ve Michel Cannarsa, Cambridge, Cambridge University Press, 2022, ss. 257-270, s.258.

¹⁵ Daha detaylı bilgi için bkz. Stuart J. Russell, Peter Norvig: **Artificial Intelligence: A Modern Approach**, 4. bs., London, Pearson, 2020, s. 2-31.

¹⁶ J. A. Nichols, H. W. Herbert Chan ve Matthew A. B. Baker, “Machine Learning: Applications of Artificial Intelligence to Imaging and Diagnosis”, **Biophysical Reviews**, C. 11, S. 1, Şubat 2019, ss. 111-118, s.117-118; Muhammet Atalay, Enes Çelik: “Büyük Veri Analizinde Yapay Zekâ ve Makine Öğrenmesi Uygulamaları”, **MAKÜSBED**, C. 9, S. 1, 2017, ss. 155-172, s. 160-161.

¹⁷ Orhan Gazi Yalçın, “Governing Algorithms in the Big Data Era for Balancing New Digital Rights – Designing GDPR Compliant and Trustworthy XAI Systems”, Doktora Tezi, Alma

Bu kapsamda üzerinde durulması gereken, “deep learning” (derin öğrenme) ve “reinforcement learning” (pekiştirmeli öğrenme) teknikleridir. Öyle ki, ilerleyen başlıklarda daha detaylı olarak açıklanacağı üzere, derin öğrenme tekniği ile insanın bilişsel yetkinliğinin biyolojik temelini teşkil eden sinir ağı sistemine benzer bir yapıda algoritmaların kurulması söz konusudur. Bu sayede sistem, insan beyninin çalışma prensiplerine benzer bir yol izleyerek dijital olarak öğrenim aşamasını gerçekleştirmektedir¹⁸.

Bir diğer yandan, pekiştirmeli öğrenme tekniğinde ise temel olarak belirli bir ortamdan elde edilen deneyimlerden yola çıkılarak deneme-yanılma veya bir diğer deyişle ödül-ceza sistemine dayalı bir öğrenme durumu söz konusudur¹⁹. Ortamdan gelen verilere göre nasıl hareket edileceğinin belirlenmesinde etkin olan faktör, ödülün maksimize edilmesine dayalıdır. Bu sayede yapay zekânın eğitilmesi sağlanmakta olup ortaya çıkacak durumlar karşısında deneyimlerinden elde ettiği bilgiler ışığında kendi hareketlerini tayin edebilecektir²⁰.

Makine öğrenmesi, ihtiyaç duyulan alanlar özelinde farklı şekil ve tekniklerde gerçekleştiriliyor olsa da veri madenciliğine dayalı temelde dört aşamadan bahsedilebilir. Bunlar sırasıyla; “*veri derleme aşaması*”, “*veri ön*

Mater Studiorum – Bologna Üniversitesi, 2023, (Çevrimiçi) <https://amsdottorato.unibo.it/id/eprint/10511/1/Ph.D.%20Thesis%20v.3.2.pdf>, E.T.: 02.02.2024, s. 95.

¹⁸ Emily Johnson, “Neural Network Models and Deep Learning”, **Current Biology**, C. 29, S. 6, 2019, s. R231–R236; Zeynep, Gül: “Derin Öğrenme ve Yapay Sinir Ağı Modelleri Üzerine Bir İnceleme”, **Uluslararası Bilim ve Teknoloji Dergisi**, S. 29, 2023, ss. 397-414, s. 412-413; John Smith, “Deep Learning: A Comprehensive Overview on Techniques”, **Journal of Artificial Intelligence Research**, C. 11, S. 1, 2019, s. 111–118; Nagy Zsolt, **Artificial Intelligence and Machine Learning Fundamentals: Develop Real-World Applications Powered By The Latest AI Advances**, 1. bs., Birmingham, Packt Publishing, 2018, s. 2-3.

¹⁹ Richard S. Sutton, Andrew G. Barto, **Reinforcement Learning: An Introduction**, 2. bs., Cambridge, MIT Press, 2018, s.1-3.

²⁰ David Silver, Satinder Singh, Doina Precup, Richard S. Sutton, “Reward is Enough”, **Artificial Intelligence**, C. 299, Ekim 2021, M. No. 103535; Murat Kılıç, Emre Yılmaz, “Pekiştirmeli Öğrenme ve Derin Öğrenme ile Diyalog Botlarının Geliştirilmesi”, **Uluslararası Bilgisayar Bilimleri ve Mühendisliği Dergisi**, C. 9, S. 1, 2023, s. 45-60.

işleme aşaması”, “*hesaplamaya ve istatistiksel analitiğe dayalı veri işleme aşaması*”, “*veriden bilginin keşfi aşaması*” olarak sayılabilir²¹.

1.1.2.2. Veri Madenciliği

Yapay zekâ sistemlerinin makine öğrenimini gerçekleştirebilmesi için veriye ihtiyacı vardır. Bu kapsamda veriden kasıt her türlü görsel, yazılı, sesli, algılanabilir ve/veya hesaplanabilir unsurları kapsayan ve çok geniş bir yelpazeye yayılan elde edilebilir her türlü bilgidir²².

Bu verilerin çeşitliliği, kalitesi, güncelliği ve büyüklüğü yapay zekâ sistemlerinin performansını doğrudan etkilemektedir. Öyle ki günümüzde “*büyük veri*” kavramı ortaya çıkmıştır. Bu kavram, değişik kaynaklardan elde edilen çok çeşitli, kapsamlı ve oldukça fazla olan verinin, anlamlı ve işlenebilir hale dönüştürülmüş biçimini tanımlamaktadır²³.

Yapay zekânın, büyük veri aracılığıyla eğitilmesinde önemli rol oynayan bir diğer unsur ise veri madenciliğidir. Bu kavram, kısaca, büyük veri aracılığıyla oluşturulan veri kümelerindeki; kayda değer, beklenmedik ve değerli (nitelikli) görülen bir takım veri yapılarının gün yüzüne çıkarılarak veri işleme faaliyetlerine tabi tutulması olarak tanımlanabilir²⁴.

²¹ Ahmet Akpınar, “Veri Madenciliği Süreçleri ve Açık Kaynak Kodlu Veri”, **Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri**, Malatya, İnönü Üniversitesi, Şubat 2011, s. 1-6; Julio Ponce, Adem Karahoca, “A Data Mining & Knowledge Discovery Process Model”, **Data Mining and Knowledge Discovery in Real Life Applications**, Viyana, I-Tech Education and Publishing, 2009, s. 438-453.

²² Ian H. Witten, Eibe Frank, Mark A. Hall, Christopher J. Pal, **Data Mining: Practical Machine Learning Tools and Techniques**, 4.bs, Amsterdam, Morgan Kaufmann, 2016, s. 3-7.

²³ Andrea De Mauro, Marco Greco, Michele Grimaldi, “A Formal Definition of Big Data Based on Its Essential Features”, **Library Review**, C. 65, S. 3, 2016, s. 122-135; Ahmet Yılmaz, Ayşe Demir, “Büyük Veri ve Veri Madenciliği Uygulamaları”, **BTD**, C.12, S. 3, 2020, s. 45-60.

²⁴ Philipp Hacker, “A Legal Framework for AI Training Data — From First Principles to the Artificial Intelligence Act”, **Law, Innovation and Technology**, C. 13, S. 2, 2021, s. 257-301, s. 257-258; Julia Wulf, Tim-Jonas Löbeth, “Text und Data Mining: Wenn gewolltes und geschaffenes Recht auseinanderfallen”, **GRUR**, C. 126, S. 11, 2024, ss. 737-741, s. 737-738.

Veri madenciliğinde amaç, büyük veri kümelerindeki örüntülerin analizinin yapılarak bunlar içerisinde fark yaratan örüntülerin tespitinin yapılması ve bu örüntülerin etkilerinin belirlenmesi ile değer arz edenlerin işlemeye tabi tutulmasıdır²⁵. Nitekim, başta finans ve telekomünikasyon sektörleri olmak üzere pek çok alanda büyük veri üzerinde analiz yapılmakta ve bu analiz neticesinde çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulan veriler arasında ilişkilendirme yapılarak yapay zekâ sistemlerinin; tahmin, algılama, önerme, karar verme mekanizmasının işleyişi sağlanmaktadır. Öyle ki, büyük verinin, veri madenciliği sayesinde keşfedilen veri örüntüleri ile bunların anlamlı sonuçları, yapay zekânın makine öğrenmesinde karar verme mekanizmasının geliştirilmesinde kullanılmaktadır²⁶.

1.1.2.2.1. Veri Derleme Aşaması

Verinin, makine öğrenmesi işlemine tabi tutulabilmesi için öncelikle dijitalleştirilmesi, kopyalanması ve bu süreçte saklanması gerekmektedir. Bu aşamada, makine öğrenmesinin temel gerekliliği olan verinin toplanarak derlenmesi ve külliyyatının oluşturulması sağlanır. Derlenen veri, hafızada tutularak algoritmalar aracılığıyla çeşitli veri kümelerine ayrıştırılır ve işlenmeye hazır hale getirilir²⁷. Somutlaştıracak olursak nasıl ki insanın bir dili konuşabilmesi ve yazabilmesi için o dile ait sözcüklere ve dil bilgisi kurallarına ihtiyacı var ise benzer şekilde söz konusu yapay zekâ sistemi de aynı verilere ihtiyaç duymaktadır. Derlenen veriler bir anlamda hâlihazırda telif hakkı

²⁵ Mehmet Kaya, “Büyük Veri ve Veri Madenciliği Uygulamaları”, **Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri**, 2019, ss. 78-85, s. 82-83.

²⁶ Maral Haghighat, Hamid Rastegari, Nasim Nourafza, “A Review of Data Mining Techniques for Result Prediction in Sports”, **Advances in Computer Science: An International Journal**, C. 2, S. 5, No. 6, Kasım 2013, ss. 7-12, s. 7-9.

²⁷ Thomas Margoni, “Artificial Intelligence, Machine Learning and EU Copyright Law: Who Owns AI?”, **CREATe Working Paper**, Aralık 2018 (Çevrimiçi) https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3299523, E.T.: 03.02.2024, s. 18-20.

korumasında olan eserlerin dijitalleştirilerek çoğaltılmış halleri olabileceğinden bu aşamada çoğaltma hakkının ihlali tartışmaları da pekâlâ yapılabilir²⁸.

1.1.2.2.2. Veri Ön İşleme Aşaması

Dijitalleştirilen verilerin yapay zekâ tarafından işlenebilmesi için tek tip makine diline çevrilmesi gerekir²⁹. Bir anlamda mevcut veri, makine diline uyarlanarak işlemeye hazır hale getirilmiş olur. Bu aşamada telif hakkına sahip olan verilerin (örneğin bir kitap) yalnızca makine diline çevrilmesine yönelik bir uyarlama yapıldığından fikrî mülkiyet hukuku kapsamında bir uyarlamadan söz edilmeyeceği kanaatini paylaşmaktayız³⁰.

Nitekim, makine diline uyarlanan eserlerin yapay zekânın öğrenim faaliyeti kapsamında birer veri setine dönüştürülmesi işi, esasen bu eserlerin farklı bir formatta yeniden oluşturulması şeklinde gerçekleştirilmektedir. Bu hususa ilişkin olarak benzer faaliyetler; bir fotoğrafçıya ait olan görselin piksel kodlanmasının yapılması veya “PDF” metnin “XML” formatına dönüştürülmesi şeklinde sayılabilir.

Bu aşamada öğrenme yöntemine bağlı olarak veri setinin kullanım amacı değişebilmektedir. Eğer denetimsiz öğrenme yöntemi kullanılıyor ise veri etiketlenmeden sunulur ve makinenin zamanla veriyi tanıması sağlanır. Örneğin trafik işareti olan görseller, bu işaretlerin olduğuna dair herhangi bir etiketleme yapılmadan sunulur ve zamanla yapay zekânın öğrenmesi sağlanır. Denetimli öğrenmede ise; veri etiketlenir, trafik işaret verisi etiketli olarak sunulur ve

²⁸ Tuğçe Karabağ, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Yapay Zekâ Tarafından Meydana Getirilen Ürünlerin Eser Niteliği ve Eser Sahipliği**, 1. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ocak 2025, s. 81-83.

²⁹ Russell, Norvig, **a.g.e.**, s. 651-653.

³⁰ Bu yönde bkz. Margoni, **a.g.e.**, s.1-21. Ayrıca benzer yönde bkz. **U.S. Copyright Office**, “Copyright and Artificial Intelligence: Part 2 - Copyrightability Report”, 2024, (Çevrimiçi), Erişim: <https://www.copyright.gov/ai/>, E.T.: 23.02.2024, s. 15-18.

yapay zekânın denetim yoluyla bu verinin olup olmadığının tespitini yapması sağlanır³¹.

Günümüzde yaygın olarak kullanılmakta olan yöntem ise denetimli makine öğrenmesi yöntemidir. Programcılar veriler üzerinde etiketleme yapmakta ve gerektiğinde eğitim çalışması üzerinde etiketler aracılığıyla çeşitli değişiklikler gerçekleştirilebilmektedir.

1.1.2.2.3. İstatiksel Analize Dayalı Veri İşleme Aşaması

Makine öğrenmesinin temel aşaması olarak karşımıza çıkmaktadır. Derleme ve ön işleme aşamaları tamamlanmış olan veriler, bu aşamada yapay zekâ tarafından hesaplamaya ve istatiksel analitiğe dayalı olarak okunur. Bu okuma ile veriler arasındaki korelasyon ve örüntüler ortaya çıkarılır. Makine öğrenmesindeki algoritmalar sayesinde elde edilen verilerin bir diğer deyişle ‘madenciliği’ yapılmış olur³².

Söz konusu veri madenciliği ile yalnızca mevcut veriler arasındaki ilişkiler ve örüntüler değil; aynı zamanda bu örüntülerin neden sonuç ilişkisi de tespit edildiğinden buna bağlı olarak yapay zekânın kendi yaratıcılığını gösterebilme imkânı ortaya çıkmaktadır. Öyle ki, veri madenciliğine konu olan şarkıların; söz, melodi ve ritimleri arasındaki ilişkinin fark edilmesi, dinleyici verileri ile bunların kıyaslanması ve neden sonuç ilişkilerinin tespit edilmesi ile geniş bir kitle tarafından beğenilme imkânı olan yeni bir şarkının yapay zekâ tarafından oluşturulması bu aşamanın eseri olacaktır³³. Yaratılan yeni şarkının, önceden elde edilen verilerin ve bu veriler üzerinden yapılan madenciliğin eseri

³¹ Shalev-Shwartz Shai , Ben-David Shai, **Understanding Machine Learning: From Theory to Algorithms**, 1. bs., New York, Cambridge University Press, 2014, s. 22-24.

³² Theodoros Chiou, “Copyright lessons on Machine Learning: what impact on algorithmic art?”, **JIPITEC**, C. 10, S. 3, 2019, ss. 398-411, s.409-411.

³³ J. Gervais, Daniel: “The Machine as Author”, **Iowa Law Review**, C. 105, S. 5, 2020, ss. 2053-2106, s. 2055-2056.

olması dolayısıyla özgünlük tartışmaları, daha önce değinildiği üzere, yapılabilir.

1.1.2.2.4. Veriden Bilginin Keşfi Aşaması

Son aşamada ise bir önceki aşamada gerçekleştirilen hesaplamalar ve istatistiksel analiz sonucu elde edilen verilere dayalı olarak kurallar dizisi belirlenir. Bu kurallar dizisi, gelecekte yapay zekâya sunulacak yeni ve henüz bilinmeyen bir verinin işlenmesinde bir tür karar alma mekanizması fonksiyonu görecektir³⁴. Bu sayede, oluşturulan kurallar dizisi, gelecekte sunulacak yeni verilerin otomatik olarak makine çıktısının oluşturulmasında bir bakıma makinenin aklı olarak görev yapacaktır³⁵.

Yapay zekâ tarafından oluşturulan makine çıktısının telif hakları bakımından tartışması yapılabilir. Zira bu çıktı, makine dilinden farklı olarak insanın okuyabileceği bir rapor şeklinde gün yüzüne çıkmaktadır. Öğretide bir görüş, bu çıktıda yalnızca hesaplama ve analiz sonucu elde edilen verinin rapor edildiği, girdi olarak sunulan eserlerden doğrudan alıntılar içermediğini savunmaktadır³⁶. Oysaki, diğer yandan söz konusu çıktının, yapay zekânın yaratıcılık özelliği ile bağdaşmadığı, kendisine sunulan verinin yalnızca işlenerek derlendiği ve bu derlemenin yine kendi içerisinde belirlenen kurallar dizisine göre çıktı haline getirildiği düşünüldüğünde özgün bir yaratım olmadığı,

³⁴ Andrei Aksjonov, Ville Kyrki, “A Safety-Critical Decision Making and Control Framework Combining Machine Learning and Rule-based Algorithms”, **SAE International Journal of Vehicle Dynamics, Stability, and NVH**, C. 7, S. 3, 2023, ss. 1-11, s. 2-3.

³⁵ Michael Heider, Helena Stegherr, Richard Nordsieck, Jörg Hähner, “Learning Classifier Systems for Self-Explaining Socio-Technical Systems”, Temmuz 2022, (Çevrimiçi), DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2207.02300>, E.T.: 03.02.2024, s. 1-2.

³⁶ Christophe Geiger, Giancarlo Frosio, Oleksandr Bulayenko, “Crafting a Text and Data Mining Exception for Machine Learning and Big Data in the Digital Single Market”, **Intellectual Property and Digital Trade in the Age of Artificial Intelligence and Big Data**, ed. Xavier Seuba, Christophe Geiger ve Julien Pénin, CEIPI/ICTSD Yayın Serisi: Global Perspectives and Challenges for the Intellectual Property System, C. 5, 2018, ss. 95-112, s. 99-100. Daha detaylı bilgi için bkz. Pamela Samuelson, “Allocating Ownership Rights in Computer-Generated Works”, **University of Pittsburgh Law Review**, C. 47, 1985, ss. 1185-1239.

birebir alıntılar içermemesine karşın veri olarak sunulan eserlerden elde edilen bir rapor olduğu düşünüldüğünde telif haklarının ihlaline sebebiyet verildiği dile getirilebilir³⁷.

Nitekim, söz konusu çıktı, yapay zekâ tarafından bir sanatın icra edilmesinde yaratıcı kararlar verebilme kabiliyeti olarak kullanılacaktır. Bu durumda özgün olmayan bir yaratıcılıktan ortaya çıkarılan eserin, kaynak bakımından diğer eserlere bağlı olduğu ve bunun ispat edilebilirliği gün yüzüne çıkmış olmaktadır. Netice itibariyle, yapay zekânın çalışma sürecinde, derlemeye konu eserlerin çoğaltılmasının ve bilgi analizi aşamasında saklanarak bunların girdi olarak kullanılıp “yaratıcı karar verme” mekanizmasını teşkil ettiği anlaşılmaktadır. Bu durumda girdi eserlerin, telif hakkı ihlali tartışması ilerleyen başlıklarda ayrıca değinileceği üzere önem arz etmektedir.

1.1.2.3. Derin Öğrenme ve Yapay Sinir Ağları

Derin öğrenme, yapay zekâ sisteminin kendisine verilen görevleri önceden öğrenme yoluyla kendi başına gerçekleştirmesine ve sürekli olarak öğrenmeye devam etmesine olanak tanıyan algoritmik bir öğrenme sistemidir³⁸. Esasında makine öğrenmesinin bir alt dalı olarak nitelendirilebilecek olsa da gelinen noktada ayrıca değerlendirilmesi gereken bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Derin öğrenmede amaç, insanın bilişsel yeteneğinin benzeri bir çalışma prensibine dayanmaktadır. Öyle ki birden fazla katmanlı yapay sinir ağları kullanılarak girdi olarak işlenen bir verinin çıktısının bir başka katmanda bu

³⁷ Chiou, **a.g.e.**, s. 404; Margoni, **a.g.m.**, s. 6-9.

³⁸ Başak Bak, “Medeni Hukuk Açısından Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Yapay Zekâ Kullanımından Doğan Hukuki Sorumluluk”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S. 35, Y. 2018, s. 211-232, s. 213; Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, “Yapay Zekânın Buluşlarının Patentlenmesi”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Y. 2018, S. 11, ss. 585-622, s. 588-590.

sefer girdi olarak işlenmesi ve bunun ardışık olarak devam etmesi sağlanır³⁹. Bu sayede sistem, elde ettiği verilerin girdilerini işleyerek oluşturduğu çıktılar üzerinden işlemeye devam etmekte ve bu sayede elde ettiği veri örüntüleriyle neden sonuç ilişkisine dayalı öğrenim faaliyetini gerçekleştirmektedir⁴⁰.

Bu öğrenim modeli ile daha önce bahsettiğimiz büyük veri setlerinin işlenmesi ve bunlar üzerinden makine öğrenmesinin gerçekleştirilmesi mümkün kılınmıştır. Nitekim makine öğrenmesi aracılığıyla, sıradan algoritmalara kıyasla; yazılı, işitsel, görsel ve pek çok farklı türde verinin işlenmesi ve derin öğrenmeye tabi tutulması mümkündür⁴¹.

Günümüzde sanal asistanlar, otonom ve/veya tam otonom araçların yol bilgisayarları ile uçuş bilgisayarlarında, yüz ve görüntü tanıma teknolojileri ile sağlık alanında teşhis ve tedavi taramalarına kadar pek çok alanda kullanılan yapay zekâ sistemleri, derin öğrenme ve yapay sinir ağları teknolojisi sayesinde işlev göstermektedir⁴².

1.1.2.4. Kara Kutu Özelliği

Yukarıda bahsedilen derin öğrenme modelinde yapay sinir ağlarının kullanılması yoluyla elde edilen veriler üzerinden YZ'nin "*makine öğrenmesi*" gerçekleştirilmiş olmaktadır. Her ne kadar bu duruma ilişkin algoritmalar ve

³⁹ Atalay, Çelik, **a.g.e.**, s. 161-163; Ryan Calo, Ivan Evtimov, Earlene Fernandes, Tadayoshi Kohno, David O'Hair, "Is Tricking a Robot Hacking?", **University of Washington School of Law Research Paper**, No. 2018-05, 27 Mart 2018, ss. 1-19, (Çevrimiçi). Erişim: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3150530, E.T. 17.02.2024.

⁴⁰ Atalay, Çelik, **a.g.e.**, s. 166-167; Frederico A. C. Azevedo, Ludmila R. B. Carvalho, Lea T. Grinberg, José Marcelo Farfel, Renata E. L. Ferretti, Renata E. P. Leite, Wilson Jacob Filho, Roberto Lent, Suzana Herculano-Houzel, "Equal numbers of neuronal and nonneuronal cells make the human brain an isometrically scaled-up primate brain", **The Journal of Comparative Neurology**, C. 513, S. 5, 2009, ss. 532-541, s. 535.

⁴¹ Marr, Bernard: "What Is Deep Learning AI? A Simple Guide With 8 Practical Examples", **Bernard Marr & Co.**, 2 Temmuz 2021, (Çevrimiçi). Erişim: <https://bernardmarr.com/default.asp?contentID=1842>, E.T. 17.02.2024.

⁴² Christian Janiesch, Patrick Zschech, Kai Heinrich: "Machine Learning and Deep Learning", **Electronic Markets**, C. 31, S. 3, Eylül 2021, ss. 685-695, s. 685-687.

işleyiş süreci, yazılımcılar tarafından belirlenmiş olsa dahi öğrenim sonucu elde edilen veriye ilişkin olarak nasıl bir yol izlendiği, hangi sinir ağı katmanının bu öğrenme üzerinde etkili olduğunu belirlemek uygulamada pek mümkün görülmemektedir⁴³.

Öğretide, YZ'nin sonuç verisini elde ederken kullandığı metodun ve izlediği yolun, karar alma sürecindeki dinamik yapısı ve karmaşık sinir ağı katmanları dolayısıyla belirsiz olduğu, bu durumun ise elde edilen sonucun öngörülemeyiz olmasına yol açtığı ifade edilmektedir⁴⁴.

Nitekim, YZ'nin sinir ağı katmanlı derin öğrenme algoritmalarında öğrenme sürecinin anlaşılması, elde edilen sonuç verisinin gerekçelerinin tespit edilmesi için birtakım çalışmalar da hâlihazırda yürütülmektedir⁴⁵. Bu çalışmalar ile amaçlanan, YZ'nin; sonuç verisine giden işleyiş yolunu aydınlatmak, etkenlerini belirlemek ve bu sayede çalışma prensiplerine ilişkin şeffaflığın artırılmasını sağlamaktır⁴⁶.

Bu hususta öğretide bir başka görüşe göre ise, sonuç verisinin elde edilme sürecinin belirlenebilir olduğu, mutlak bir öngörülemeyizlikten bahsedilemeyeceği, en azından, sonuca etkisi yoğun olan faktörlerin tespit

⁴³ Mustafa Aksu, **Yapay Zekâ ve Hukuk**, 1. bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Şubat 2023, s. 244-245; Necmi Gürsakal, Sadullah Çelik, Bülent Batmaz, "Problems and Opportunities of Artificial Intelligence", **Akademik Yaklaşımlar Dergisi**, C. 13, S. 1, Y. 2022, ss. 203-225, s. 208.

⁴⁴ Mesut Serdar Çekin, **Yapay Zekâ Teknolojilerinin Hukuki İşlem Teorisine Etkileri**, 1. bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Ekim 2021, s. 22-23.

⁴⁵ Bu konuda bkz. AB CORDIS platformunda yer alan ve YZS'nin karar verme süreçlerini açıklanabilir hâle getirmeyi amaçlayan çalışma projesi için bkz. TXT E-TECH SRL. XMANAI: "Explainable Manufacturing Artificial Intelligence", AB Horizon 2020 Programı, Proje No: 957362, 2020. (Çevrimiçi). Erişim: <https://cordis.europa.eu/project/id/957362>, E.T.: 02.02.2024. Bu çerçevede, yapay zekâ sistemlerinin sahip olduğu "kara kutu" özelliği yerine, insan odaklı ve denetlenebilir bir yapı sağlayan "cam kutu" modellerinin alması hedeflenmiştir. Böylece, yapay zekânın aldığı kararların hukuki denetime ve sorumluluk rejimine uygun hale getirilmesi mümkün olacaktır.

⁴⁶ Aksu, **a.g.e.**, s. 249.

edilebileceği savunulmaktadır⁴⁷. Ancak bu görüşteki yazarlar, her ne kadar YZ'nin öğrenme sürecindeki algoritmaların işleyişinin tespit edilebileceğini dile getirmiş olsalar da sonuç verisi üzerindeki etkisinin gerek yazılımcı gerekse kullanıcı tarafından belirlenemeyeceğini de ifade etmektedirler⁴⁸.

Netice itibariyle, YZ'nin derin öğrenme algoritmaları temelli yapısı ve işleyişinde kullanılan yapay sinir ağları metodu sebebiyle, sonuç verisi ve karar alma mekanizmasının nedenlerinin tam olarak saptanamadığı, bu nedenle sonuçların önceden öngörülelemeyeceğinden bahisle adeta bir “kara kutu” özelliğine sahip olduğu ifade edilmektedir⁴⁹.

YZ'nin bu özelliği ise aşağıda “2.2. FSEK Bakımından Eser Sayılmanın Şartları” başlığı altında değerlendirilen “2.2.2. Sübjektif Şart: Hususiyet” başlığının “2.2.2.1. Yapay Zekâ Uygulamalarında Hususiyet Şartının Sınanması” alt başlıklı bölümünde⁵⁰ tartışılan konu bakımından önem arz etmekte, ayrıca “3.3. Yapay Zekâ Uygulamalarının Hukuki Niteliğine İlişkin Değerlendirme” tartışmalarının⁵¹ bir anlamda temelini teşkil etmekte ve sonuçları bakımından “4.2. Yapay Zekâ Uygulamaları Bakımından Muhtemel Eser Sahipliği ve Çözüm Önerileri” başlığı altında yer verilen çözüm önerilerine⁵² etki etmesi nedeniyle ayrıca önem arz etmektedir.

⁴⁷ Osman Gazi Güçlütürk, **Yapay Zekâ ve Verinin Kullanımı**, 1. bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Nisan 2022, s.78-79.

⁴⁸ Osman Gazi Güçlütürk, Yasin Murat Kadioğlu, “Yapay Zekâ ve Regülasyon”, **Gelişen Teknolojiler ve Hukuk II: Yapay Zekâ**, ed.: E. Eylem Aksoy Retornaz, Osman Gazi Güçlütürk, 1. bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Nisan 2021, ss. 75-118, s. 88-89.

⁴⁹ Yapay zekâ sistemlerinde derin öğrenme tekniği kullanıldığında, ağ yapısının genişliği ve karmaşıklığının yanı sıra, eğitimde kullanılan veri setinin niteliği, içeriği ve ölçeğinin artmasıyla birlikte sistemin öngörülebilirliği azalmakta; buna bağlı olarak da karar alma süreçlerinin şeffaflığı ve hukuki anlamda denetlenebilirliği önemli ölçüde güçleşmektedir. Bu yönde bkz. Aksu, **a.g.e.**, s. 242-244. Ayrıca söz konusu kavrama ilişkin bkz. Martin Ebers, Christian Heinze, Tina Krügel, Björn Steinrötter, **Künstliche Intelligenz und Robotik**, Rechtshandbuch, 1. bs., Münih, C.H. Beck, Eylül 2020, § 11, par. nr. (Rn.) 72.

⁵⁰ Bkz. a.g. s. 37-46.

⁵¹ Bkz. a.g. s. 128-133.

⁵² Bkz. a.g. s. 162-166.

1.2. Yapay Zekânın Kullanım Modelleri

Yapay zekânın tanımını yaptıktan sonra kullanım modellerinden de bahsetmek yerinde olacaktır. Zira yapay zekâ sistemleri, çalışma prensipleri ve kullanımları bakımından birbirinden farklılık göstermektedir. Buna göre;

1.2.1. Tahminleme veya Nümerik Regresyona Dayalı Yapay Zekâ Kullanım Modeli

Mevcutta bulunan farklı değişkenler ile önceden belirlenen değişken veya değişkenler arasındaki ilişkiyi matematiksel ve istatistiksel olarak belirleyip elde edilen veriden neden-sonuç ilişkisi çıkarımına dayalı bir yapay zekâ kullanım modelidir⁵³.

Genelde bankaların kullanımında olan yapay zekâ araçları temelde bu prensiple çalışmaktadır. Öyle ki, bankanın mevcut kampanyaları ile her bir kampanyasının hedef kitlesinin farklı olması ve kişiye özel kampanyaların geliştirilmesi ve bunların potansiyel müşterilere sunulması yapay zekâ tarafından gerçekleştirilen nümerik regresyon (tahmin modeli) ile mümkün kılınmaktadır⁵⁴. Bu sayede doğru ürün veya kampanyanın ilgili olduğu müşteriye sunulması ve bunun büyük ölçekte hızlı ve pratik bir şekilde yapılmasına imkân sağlanmış olur.

1.2.2. Sınıflandırmaya Dayalı Yapay Zekâ Kullanım Modeli

Bu modelde ise gelen verinin kategorilere ayrılarak sınıflandırması yapılır. Bunun için önce kategorilerin neler olacağı belirlenmelidir. Kategoriler kararlaştırıldıktan sonra yapay zekâyı dayalı sistem, söz konusu kategorilerin

⁵³ George F. Luger, **Artificial Intelligence: Structures and Strategies for Complex Problem Solving**, 6. bs., Londra, Pearson Education, 2008, s. 385.

⁵⁴ Cavit Yantaç, Mete Özgür Falcioğlu, “Yapay Zekâ, İnsan ve Hukuk”, **BÜHFD**, C. 6, S. 11, Haziran 2020, ss. 31-56, s. 39-40.

ayırımına göre sınıflandırma yapar⁵⁵. Örneğin günlük hayatımızın ayrılmaz bir parçası olan e-posta servislerinde istenmeyen e-postaların “spam” kutusuna otomatik olarak gönderimini, sürekli edindiği kullanıcı verileriyle bu e-postaları kategorize ederek sınıflandıran yapay zekâ tarafından sağlanmaktadır.

1.2.3. Kümelemeye Dayalı Yapay Zekâ Kullanım Modeli

Sınıflandırmaya dayalı modele benzer olarak bu kez elde edilen veriler kendi içerisinde çeşitli kümelerle ayrıştırılır⁵⁶. Günümüzde bankacılık veya telefon operatörleri tarafından müşterilerin kullanımına, ihtiyaçlarına ve gelir dağılımlarına göre çeşitli kümeler oluşturulup optimum teklifin sunulmasında söz konusu yapay zekâ modeli kullanılmaktadır⁵⁷. Ayrıca lojistik ve ulaşım sektöründe akıllı rotaların oluşturulmasında da yapay zekâ destekli programların çalışma prensibi bu modele dayanmaktadır⁵⁸.

1.2.4. Yapay Sinir Ağlarına Dayalı Yapay Zekâ Kullanım Modeli

Nasıl ki insan beyni, içerisindeki sinir hücreleri (nöronlar) sayesinde çevreden gelen etkileri elektrik sinyallerine dönüştürerek sinapslar aracılığıyla diğer hücrelere aktarıp tepki mekanizmasını devreye sokuyorsa benzer bir durum da bu model için geçerlidir⁵⁹. Sensörler veya kameralar vasıtasıyla elde

⁵⁵ Jian Huang, Junyi Chai, Stella Cho, “Deep Learning in Finance and Banking: A Literature Review and Classification”, **Frontiers of Business Research in China**, C.14, M. No. 13, S.8 Haziran 2020, ss. 121-144, s. 122-123; Zhongwei, Wan: “Text Classification: A Perspective of Deep Learning Methods”, **arXiv preprint**, arXiv:2309.13761, 24 Eylül 2023, (Çevrimiçi) Erişim: <https://arxiv.org/abs/2309.13761>, E.T. 17.02.2024.

⁵⁶ A. K. Jain, M. N. Murty, P. J. Flynn, “Data Clustering: A Review”, **ACM Computing Surveys**, C.31, S.3, Eylül 1999, ss. 264-323.

⁵⁷ Tianyu Cheng, Qun Chen, “Deep Clustering via Community Detection”, **arXiv preprint**, arXiv:2501.02036, 3 Ocak 2025, (Çevrimiçi) Erişim: <https://arxiv.org/abs/2501.02036>, E.T. 06.01.2024.

⁵⁸ Özkan Ünsal, Tuncay Yiğit, “Yapay Zekâ ve Kümeleme Teknikleri Kullanılarak Geliştirilen Yöntem ile Okul Servisi Rotalama Probleminin Optimizasyonu”, **MBTD**, C. 6, S. 1, Y. 2018, ss. 7-20 , s. 9-10.

⁵⁹ Krishna Katyal, Jesse Paren, Bradley Alicea, “Connectionism, Complexity, and Living Systems: a comparison of Artificial and Biological Neural Networks”, **arXiv preprint**, arXiv:2103.15553, 15.03.2021, (Çevrimiçi) Erişim: <https://arxiv.org/abs/2103.15553>, E.T. 16.03.2024.

edilen veriler girdi olarak sistemdeki “*nodlara*” (karar noktalarına) aktarılır. Nodlar gelen veriyi işleyerek yazılıma uygun olarak “1” veya “0” şeklinde “*binary*” (ikili sistem üzerinden) karar verir. Her bir karar noktası, kendi katmanında sonra, çıktılarını girdi olarak diğer katmanlara ileterek süreç tamamlanana kadar verinin detaylıca analiz edilmesini sağlar⁶⁰. Somutlaştıracak olursak özellikle bugün modern araçlarda kullanılan park asistanı ve görüntüleme sistemleri, otomatik sürüş veya uçaklarda kullanılan uçuş sistemleri bu modele dayalı yapay zekâ ile çalışmaktadır.

1.2.5. Robotik Sistemlere Dayalı Yapay Zekâ Kullanım Modeli

Günümüzde 4.0 sanayiye geçilmesiyle birlikte pek çok fabrika ve lojistik merkezinde otonom olarak çalışan araç ve robotlara rastlamak mümkün hale gelmiştir. İlk bakışta tek düze ve belirli bir işi yaptıkları düşünülse de söz konusu robotik sistemlerin sahip olduğu; sensör, kamera ve algılayıcı sistemler sayesinde bulunduğu çevrede; gözlem yapma, çevreyi tanıma ve yapılan işi mümkün olan optimum seviyede gerçekleştirme şeklinde sayılabilecek oldukça karmaşık bir veri girdisi ve çıktısının dijital olarak işlendiğini ifade etmek gerekir⁶¹. Öyle ki, günümüzde trafikte kullanılan otonom veya tam otonom araçlar, esasında yapay zekâyâ sahip birer robotik sistem olarak sınıflandırılabilir⁶².

⁶⁰ Burçin Ataseven, “Yapay Sinir Ağları ile Öngörü Modellemesi”, *Öneri Dergisi*, C. 10, S. 39, 2013, ss. 101-115, s. 104-105.

⁶¹ Ahmet Yazıcı, “Endüstri 4.0 ve Otonom Robotlar”, *Elektrik Mühendisliği Dergisi*, S.459, Aralık 2016, ss. 39-46, s. 39-43.

⁶² Ömür Yaşar Saatçioğlu, Gökçe Tuğdemir Kök, Nergis Özispa, “Endüstri 4.0 ve Lojistik Sektörüne Yansımalarının Değerlendirilmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 23, Özel Sayı, 2018, ss. 1675–1696, s. 1678-1681.

1.2.6. Doğal Dil İşlemeye Dayalı Yapay Zekâ Kullanım Modeli

İnsanın sözlü iletişim kurma kabiliyetinin yapay zekâ aracılığıyla dijital sistemlere aktarılması amacına dayanmaktadır. Bu modelde, fonetik ve semantik başta olmak üzere, dil biliminin verileri kullanılarak insansı iletişim kurma, anlama ve yönlendirme kabiliyetinin, bunları sağlayacak donanımsal özelliklere sahip sistemlere aktarılarak yapay zekâ aracılığıyla işlenmesi sağlanmış olur. Özellikle operatör servislerinde kullanılan karşılama “*asistanı*” veya “*robotu*” bu prensibe dayalı olarak çalışmaktadır. Benzer şekilde, çeşitli yapay zekâ sistemlerinin sunduğu sesli komut ve yanıt özelliği de bu modele örnek olarak gösterilebilir⁶³.

Netice itibariyle, yukarıda sayılan her bir model, yapay zekânın bilişsel kabiliyetlerini gözler önüne sermektedir.

1.3. Yapay Zekânın Bilişsel Kapasiteye Dayalı Sınıflandırılması

Yukarıda detaylıca bahsedildiği üzere, yapay zekâ aracılığıyla, insana ait olan bilişsel yeteneklerin çeşitli teknolojiler ve yöntemler kullanılmak suretiyle dijital olarak yapılabilmesine imkân tanınması amaçlanmaktadır. Ancak bu durum, yapay zekânın uygulanacağı sistemlerin; özelliklerine, gereksinimlerine ve karmaşıklığına bağlı olarak çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmaktadır.

1.3.1. Yapay Dar Zekâ (*Artificial Narrow Intelligence*)

Bu tür yapay zekâ sistemlerinde; belirli bir işi yapmak üzere, bu iş ile ilgili çeşitli ve çok sayıda veri girdi olarak sunulup yapay zekâ eğitilmektedir.

⁶³ Nitekim, “*Apple*” tarafından geliştirilen “*Siri*”, “*Amazon*”un “*Alexa*” sistemi, “*Google*”ın “*Google Assistant*” uygulaması ve “*Microsoft*”un “*Cortana*” adlı dijital asistanı, kullanıcının sesli komutlarını algılayarak anlamlandırmakta; doğal dil işleme (NLP) ve makine öğrenmesi tekniklerinden faydalanan bu komutlara anlamlı ve işlevsel yanıtlar üretmektedir.

Eğitilmiş olan yapay zekânın önceden tanımlanmış olan kurallar dizisiyle belirlenen sınırlı çerçeveye bağlı kalarak çalışması amaçlanmaktadır⁶⁴. Özellikle günümüzde pek çok alanda kullanılan yapay zekâ sistemleri bu türden sayılabilir. Nitekim başta arama motorları, telefon operatörleri ve bankalar tarafından sunulan çeşitli sanal asistanlar bu tür bir yapay zekâyâ sahiptir. Bunun haricinde özellikle eğlence platformları tarafından sıklıkla kullanılan öneri motorları da bu kapsamda değerlendirilebilir. Modern araçlarda, uçaklarda veya hemen her gün kullandığımız telefonlarda bulunan görüntü ve ses tanıma özelliğine sahip çeşitli yapay zekâ programları bu türe birer örnek teşkil etmektedir. Geçtiğimiz son yirmi yılda katlanarak artan ve devasa bir endüstri haline gelen dijital oyunlarda mevcut oyun motorlarının yapay dar zekâ türünde olduğunu da belirtmek gerekir⁶⁵.

Yapay dar zekâ sistemlerinde makine öğrenmesine ilişkin algoritmalar, yapılacak göreve özel olarak hazırlanmaktadır. Öyle ki yapay zekâ, önceden belirlenen kapsam çerçevesinde doğru tahmin ve kararlar vermek üzere etiketlenmiş olan veriler üzerinden eğitilmektedir⁶⁶. Bu durum, yapay dar zekâ uygulamalarının önceden kararlaştırılan görevler için çizilen sınırlar içerisinde hareket edebileceğini ancak insana ait bilişsel yeteneklerden sayılan farkındalık

⁶⁴ Mevlüt Altıntop, “Yapay Zekâ/Akıllı Öğrenme Teknolojileriyle Akademik Metin Yazma: ChatGPT Örneği”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 46, ss. 186-211, s. 186-188.

⁶⁵ İsmail Atay, “Dijital Arama Motorlarında Yapay Zekâ Etkisi ve İşlevsellik Analizi”, **Journal of Communication Science Researches**, C. 4, S. 1, Y. 2024, ss. 17-31, s.18-19; Çağla Gündoğdu, Ahmet İlker Akbaba, “Bankacılık Hizmetlerinde Yapay Zekâ Kullanımı”, **Journal of Academic Value Studies**, C. 7, S. 3, Y. 2021, ss. 298-315; Petek Sancaklı, Ümit Sarı, “Dijital Oyunlarda Yapay Zekâ Kullanımı ve ‘F.E.A.R.’ Oyunu Örneğinde Güncel Yönelimler”, **Atatürk Üniversitesi Yayınları**, S. 29, ss. 87-98, s. 87-89.

⁶⁶ Nasıl ki bilgisayar programlarının işlem yapabilmesi için gerekli kurallar ve tanımlar insanlar tarafından oluşturulan algoritmalar aracılığıyla belirleniyorsa burada da benzer mantıkla önceden tanımlanmış işlem kurallarına göre makine öğrenmesinin sınırı ve kapsamı belirlenmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Peter J. Denning: “Computer Science: The Discipline” **Communications of the ACM**, C. 32, S. 1, Y.1989, s. 9-23.

kazanma, yaratıcılık sergileme, belirli bir anlayışa sahip olma gibi özelliklere sahip olmadığını göstermektedir.

1.3.2. Yapay Genel Zekâ (*Artificial General Intelligence*)

“Yapay Genel Zekâ” veya bir diğer adıyla “Güçlü Yapay Zekâ”, hiçbir surette insan müdahalesi olmaksızın tamamen bağımsız bir şekilde; anlayabilen, öğrenebilen, kendi kendine sorunları çözebilen ve çözümlerini uygulayabilen varsayımsal bir yapay zekâ türüdür⁶⁷. “Yapay Dar Zekâ”, önceden verilen komutlar çerçevesinde, göreve özel olarak sınırlı hareket edebilen akıllı denebilecek davranışlar sergileyen sistemler iken “Yapay Genel Zekâ”, bilinçli otonom öğrenme yeteneğine sahip bilişsel yetenekleri olan ve insan zekâsından ayırt edilemeyecek bir zekâyâ sahip olan teorik bir sistemdir⁶⁸.

İngiliz matematikçi ve mantıkçı Alan Mathison Turing tarafından 1 Ekim 1950 tarihinde yayımlanan “*Computing Machinery and Intelligence*” başlıklı makalede, bilgisayar programlarının insan zekâsının seviyesine ulaşip ulaşmadığının tespitinde kullanılabilecek “*Turing Testi*”ni bu tür bir yapay zekânın başarıyla geçmesi beklenmektedir. Öyle ki, bu test ile yalnızca matematiksel sorular değil; aynı zamanda duygu durumu ölçecek sorular da yöneltilmektedir. Bilişsel yeteneğe tamamıyla sahip olan bir yapay zekânın bu testte sorgulayıcı tarafından insan olarak algılanmasının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır⁶⁹. Ancak günümüzde, insanın bilişsel yeteneğinin tüm

⁶⁷ Ben Goertzel, “Artificial General Intelligence: Concept, State of the Art, and Future Prospects”, *Journal of Artificial General Intelligence*, C. 5, S. 1, 2014, ss. 1-48, s. 2-5; J. C. Flowers, “Strong and Weak AI: Deweyan Considerations”, *CEUR Workshop Proceedings*, S. 2287, 2018, ss. 1-7, s. 2-3.

⁶⁸ Elif Ebrin Kaya, “İnsanlığın Hayali: Yapay Genel Zekâ Nedir? Yapay Zekâdan Farkları Neler?”, *Bilim Genç Dergisi*, Y. 2023, (Çevrimiçi) <https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/insanligin-hayali-yapay-genel-zeka-nedir-yapay-zekadan-farklari-neler> E.T.: 15.06.2024; Yeşilkaya, Nazan: “Felsefî Bir Sorun Olarak Yapay Zekâ”, *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 22, S. 22, 2022, ss. 97-126, s. 109.

⁶⁹ Alan M. Turing, “Computing Machinery and Intelligence”, *Mind*, C. 59, S. 236, Ekim 1950, ss. 433-460.

spektrumlarının simüle edilmesinin zorluğu, insan bilincinin eşsiz özellikleri olan; sezinleme, muhakeme yapma ve karar verme süreçlerinin anlamlandırılması ve taklit edilmesinin güçlüğü karşısında bu tür bir yapay zekânın gerçekte var olup olamayacağı sorunsalı halen daha devam etmektedir⁷⁰.

1.3.3. Yapay Süper Zekâ (*Artificial Super Intelligence*)

“Yapay Genel Zekâ”nın mevcut olması ön kabulüne dayalı ve insan zekâsından daha üstün varsayımsal bir yapay zekâ türüdür. Bilişsel yetenekleri, insanlardan daha hızlı ve verimli bir şekilde gerçekleştireceği düşünüldüğünden aynı zamanda kendi kendini de geliştirebilecek üstün bilişsel yeteneklere ve kavrayışa sahip olacağı savunulmaktadır⁷¹.

Günümüzde, teknolojinin üstel büyüme eğrisi izlediği ve “*Moore yasasını*”⁷² temel alan bir gelişme prensibini takip ettiği düşünüldüğünde “*Süper Yapay Zekânın*” gelecekte var olabileceği ve birtakım riskleri beraberinde getireceği üzerine bazı tartışmalar yapılmaktadır⁷³. Nitekim İsveçli filozof Nick Bostrom⁷⁴ ve Amerikalı bilgisayar uzmanı ve araştırmacı Eliezer Yudkowsky⁷⁵

⁷⁰ Günümüzde en hızlı süper bilgisayarlardan biri olarak kabul edilen ‘*Fujitsu*’ yapımı “K” yalnızca bir saniyelik nöral aktiviteyi yaklaşık kırk dakikada (iki bin dört yüz saniyede) simüle edebilmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Eban Escott, “What Are the 3 Types of AI? A Guide to Narrow, General, and Super Artificial Intelligence”, **Codebots**, 24 Ekim 2017, (Çevrimiçi) <https://codebots.com/artificial-intelligence/the-3-types-of-ai-is-the-third-even-possible> E.T.: 15.02.2024.

⁷¹ Anıl Sena Bayındır, **Yapay Zekâ Teknolojilerinin Ortaya Koyduğu Buluşların Patentlenebilirliği**, 1.bs., Ankara, Yetkin Yayınları, Şubat 2022, s.14.

⁷² Söz konusu yasa, ‘*Intel*’ teknoloji şirketinin kurucularından Gordon E. Moore tarafından 1965 yılında ortaya atılmıştır. Bu yasaya göre, amprik bir gözleme dayalı olarak entegre devrelerdeki transistör sayısının iki yılda bir yaklaşık iki katına çıkacağı öngörülmüştür. Bu husus, teknolojik gelişmelerin hızını ve bilgi işlem gücündeki artışı açıklamak için kullanılan bir yasa halini almıştır. Detaylı bilgi için bkz. G. E. Moore, “Cramming more components onto integrated circuits”, **Electronics**, C. 38, S. 8, Y. 1965, s. 114-117.

⁷³ Bu yönde bkz. Nick Bostrom, “How Long Before Superintelligence?”, **Linguistic and Philosophical Investigations**, C. 5, S. 1, Y. 2006, s. 11-30.

⁷⁴ Nick Bostrom, “The Control Problem. Excerpts from Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies”, **Science Fiction and Philosophy: From Time Travel to Superintelligence**, der. Susan Schneider, 2.bs, New Jersey, John Wiley & Sons, 2016, ss. 308-330, s. 322-324.

⁷⁵ Eliezer Yudkowsky, Carl Shulman, Anna Salamon, Rolf Nelson, Steven Kaas, Steve Rayhawk, Tom McCabe, “Reducing Long-Term Catastrophic Risks from Artificial Intelligence”, **The Singularity Institute**, San Francisco, 2010, ss. 1-8, s. 5.

tarafından ortaya atılan fikirlerde, potansiyel “*Yapay Süper Zekânın*” varoluşsal riskler ve etik hususlar çerçevesinde insani değerlerle tutarlı olması gerekliliğine ve önemine vurgu yapılmıştır. Ancak şu an için henüz bir “*Yapay Genel Zekâ*” bulunmadığı gibi bundan daha üstün ve insan zekâsının üzerinde bir “*Yapay Süper Zekâ*”nın var olup olamayacağı tartışmasını yapmak için yeterli veri ve teknolojik imkân da henüz mevcut değildir.

İKİNCİ BÖLÜM:

FİKİR VE SANAT ESERLERİ KANUNU UYARINCA ESER KAVRAMI VE ESER SAHİBİNE TANINAN ESERDEN DOĞAN HAKLAR

2.1. Eser Kavramı

2.1.1. Genel olarak

Eser, esas niteliğiyle itibariyle bir düşünce ürünü olup emek sonucu ortaya çıkan “*yapı*” olarak tanımlanır⁷⁶. Bizler, sahip olduğumuz en önemli bilişsel faaliyetlerden olan “*düşünme*” ve “*hayal kurma*” yeteneklerimiz sayesinde pek çok farklı alanda birbirinden özgün eserler ortaya çıkarmaktayız. Öyle ki, bireye ait olan ve onun özgün düşünce dünyasını yansıtan, bir diğer ifadeyle, temsil eden fikrî ürünlerin aynı zamanda korunmaya da ihtiyacı olduğu aşikârdır. Ancak her fikrî ürünün korunması mümkün olmadığı gibi korunmaya

⁷⁶ Bkz. TDK Resmi İnternet Sitesi, “*uygulama*” sözcüğünün tanımı, **TDK Güncel Türkçe Sözlük**, (Çevrimiçi), <https://sozluk.gov.tr>, E.T. 18.02.2024. Ayrıca bkz. Ünal Tekinalp, **Fikrî Mülkiyet Hukuku**, 5.bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, Ocak 2012, s. 5; Mustafa Ateş, **Fikrî Hukukta Eser**, 1.bs., Ankara, Turhan Kitabevi, Ocak 2007, s. 8-9; Savaş Bozbel, **Fikrî Mülkiyet Hukuku**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayınları, Eylül 2015, s. 17.

çalışılması durumunda da birtakım özgürlüklerin kısıtlanması durumu ortaya çıkabilecektir⁷⁷. Nitekim bu hususta, herkes tarafından bilinen ve görülen şeylerin eser olarak tekraren yaratımı değil; özgün bir fikrî düşüncenin dışa vurumu olan yaratım faaliyetinin sonucunda ortaya çıkan ürünlerin eser olarak korunması esas olmalıdır⁷⁸. İşte tam da bu noktada, kanun koyucu, korunması gerekli görülen fikrî ürünleri “*numerus clauses*” (sınırlı sayıda olma) ilkesine bağlı olarak belirlemiştir⁷⁹.

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun⁸⁰ “*Tanımlar*” üst başlıklı 1/B numaralı maddesinin “a” bendinde “*eser*” statüsüne girecek olan fikrî ürünlerin özellikleri ve neler olduğu sınırlı sayıda sayılmıştır⁸¹. Buna göre; bir eserin öncelikle sahibinin yani yaratıcısının hususiyetini bir diğer deyişle özgünlüğünü taşıyor olması gerekmektedir⁸². Bu şartı sağlayan bilim, edebiyat, müzik, güzel sanatlar ve sinema eserleri olarak sayılan her türden fikir ve sanat ürünü, eser vasfına haiz görülmektedir⁸³. Buna ek olarak, hâlihazırda mevcut bir

⁷⁷ Temel Nal, Cahit Suluk, Rauf Karasu, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 4. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ekim 2020, s. 40; Ateş, **a.g.e.**, Fikrî Hukuk, s. 33. Bu yönde salt soyut düşünce veya bilgi bilginin korunamayacağına ilişkin bkz. Yarg. 11. HD. E. 2015/2356, K. 2016/577 ve 21.01.2016 tarihli karar (Çevrimiçi). <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, (E.T.: 18.02.2024); Yarg. 11.HD. E.2018/4192, K.2019/5450 ve 16.09.2019 tarihli karar (Çevrimiçi). <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, (E.T.:18.02.2024).

⁷⁸ Şafak N. Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, 3. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2009, s. 51; Tekinalp, **a.g.e.**, s.108; bu yönde bkz. Bern Sözleşmesi m.2, f.1; TRIPS m.9, f.2; WPO Sözleşmesi m.2.

⁷⁹ Ateş, **a.g.e.**, Fikri Hukuk, s. 58; Tekinalp, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet, s. 114.

⁸⁰ T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981.

⁸¹ Özellikle belirtmek gerekir ki, kanun koyucunun saydığı ana eser türleri sınırlı sayıda ifade edilmiş olsa da bu türler kapsamında yer alan eserler için sınırlı sayı ilkesi geçerli değildir. Bu yönde bkz. Ateş, **a.g.e.**, Fikrî Hukuk, s. 120-121; Tekinalp, **a.g.e.**, Fikrî Mülkiyet, s. 114; Erel, **a.g.e.**, s. 36; Halil Arslanlı, **Fikri Hukuk Dersleri II: Fikir ve Sanat Eserleri**, 2. bs., İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1985, s. 9-10; Cahit Suluk, Ali Orhan, **Uygulamalı Fikrî Mülkiyet Hukuku – Cilt II: Genel Esaslar, Fikir ve Sanat Eserleri**, 1.bs., İstanbul, Arıkan Yayıncılık, 2005 s. 145-146.

⁸² Ozan Ali Yıldız, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, 1.bs., Ankara, Adalet Yayınevi, Ocak 2021, s. 26-27; Dinç Barlas, “5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda Eser Sayılmanın Koşulları”, **Legal FSHD**, S. 17, 2009, s. 75-87; Hayri Bozgeyik, “Fikir ve Sanat Eserlerinde Hususiyet”, **BATİDER**, C. XXV, S.3, 2009, s. 169-222.

⁸³ Bkz. FSEK m.1/B; Fırat Öztan, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, 1.bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 2008, s. 55; Metin Turan, “Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Eser Çeşitleri: Karşılaştırmalı Bir Analiz”, **Bilgi Dünyası**, C. 15, S. 1, 2014, s. 125-158.

eserden yararlanmak suretiyle o eserin sahibinin haklarını ihlal etmemek şartına bağlı kalarak meydana getirilen ve işleyeninin özgünlüğünü taşıyan “*işlenmeler*” de eser olarak nitelendirilir⁸⁴.

Netice itibarıyla, bir fikir ve sanat ürününün eser niteliğinde görülebilmesi için “*şekli şart*”, “*sübjektif şart*” ve “*objektif şart*” olarak sayabileceğimiz üç temel şartın gerekli olduğu ifade edilmelidir⁸⁵.

2.2. FSEK Bakımından Eser Sayılmanın Şartları

Kanun koyucu, yukarıda bahsedildiği üzere, bir fikrî ürünün eser olarak kabul edilebilmesi için belirli şartları sağlaması gerektiğini düzenlemiştir. Aşağıda detaylıca bahsedilecek olan bu şartların tamamının sağlanması halinde FSEK kapsamında “*eser*” olarak kabul edilebilecek bir fikrî üründen bahsedilebilecektir⁸⁶.

2.2.1. Şekli Şart

Bu şarttan kastedilen ise kanun koyucunun, sınırlı sayı ilkesine bağlı kalarak kanunun koruması kapsamında olan eser gruplarını belirtmiş olması ve meydana getirilen ürünün bu eser gruplarından birine dahil olması gerektiğidir. Nitekim kanunda sırasıyla; ilim ve edebiyat (FSEK m.2)⁸⁷, musiki (FSEK

⁸⁴ Bkz. FSEK m.1/B/c; m.6; Gürsel Üstün, **Fikrî Hukukta İşleme Eserler**, 1.bs., İstanbul, BESAM Yayınları, 2001, s. 2-5; Ünsal Piroğlu, “Eserin İşleme Hakkı ve Benzeri Kavramlarla İlişkisi”, **THD**, S. 78, 2013, s. 28-37; Ünal Tekinalp, “Derleme Eser, Düşünce Yaratıcılığı ve Bunun ‘Hususiyet’ Üzerindeki Etkisi”, **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, C. 5, S. 2005/1, s. 69-75.

⁸⁵ Tekinalp, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet, s. 104-106; Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s. 40-45; Barlas, **a.g.m.**, s. 75-77.

⁸⁶ Bu yönde bkz. Yarg. HGK, E. 2003/4-260, K. 2003/271, T. 2.4.2003; Yarg. 11. H.D., E. 2002/8275, K. 2002/8839, T. 11.10.2022; Yargıtay 11. HD, T. 11.10.2002, E. 2002/8275, K. 2002/8839, (Çevrimiçi), **Lexpera İçtihat Arama**, E.T: 20.02.2024.

⁸⁷ T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.2.

m.3)⁸⁸, güzel sanat (FSEK m.4)⁸⁹, sinema (FSEK m.5)⁹⁰, işlenmeler ve derlemeler (FSEK m.6)⁹¹ şeklinde sayılan eser gruplarından herhangi birinde yer almayan bir yaratımın FSEK kapsamında korunmayacağı da aşîkârdır⁹². Ancak bu duruma karşın, kanunda yer verilen eser gruplarının altında sayılan eser çeşitleri bakımından sınırlı sayı ilkesinin geçerli olmadığını belirtmekte fayda vardır. Söz gelimi, duran hareket (*stop-motion*) yöntemi kullanılarak ancak bilgisayar ortamında animasyon destekli hazırlanan ve izleyicisinin interaktif olarak senaryoya dahil olmasına izin veren ve çevrimiçi platformda yer alan bir videonun niteliği burada sayılmamış olmasına karşın eser vasfına haiz ise “sinema eseri” olarak korunacaktır.

2.2.2. Sübjektif Şart: ‘Hususiyyet’

Kanun koyucunun açıkça belirttiği üzere, eser, sahibinin hususiyyetini yani özgünlüğünü taşımalıdır⁹³. Niteliği itibarıyla bu şart öznel bir şarttır⁹⁴. Bir eserin sahibine özgün olması durumu ise o eserin diğer eserlerden ayırt edilmesini sağlar. Nitekim Yargıtayın vermiş olduğu bazı kararlarda görüleceği üzere, hususiyyet şartının bilirkişiler tarafından tayin edilmesi gerektiği, söz konusu eserlerin nasıl ve ne şekilde meydana getirildiği ile yaratıcısına özgün

⁸⁸ T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.3.

⁸⁹ T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.4.

⁹⁰ T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.5.

⁹¹ T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.6.

⁹² Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s. 41; Barlas, **a.g.m.**, s. 79-80; Ozan Ali Yıldız, “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda Eser Türleri Yönünden Benimsenen Sınırlı Sayı İlkesine Eleştirel Bir Yaklaşım”, **İstanbul Barosu Fikri ve Sınai Haklar Komisyonu 2018–2020 Faaliyet Yılı Özel Yayını**, İstanbul Barosu Yayınları, 2020, ss. 205-219, s. 206-207.

⁹³ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.1/B (a).

⁹⁴ Bu yönde bkz. Yarg. HGK E. 2014/107, K. 2016/957, T. 05/10/2016: “...Öznel unsurlar bakımından “sahibinin hususiyyetini taşımak” şartının gerçekleşip...”, (Çevrimiçi) Erişim: <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 21.02.2024.

olma durumunun nasıl belirgin hale geldiğinin saptanması gerekmektedir⁹⁵. Öyle ki Alman mahkemelerinden farklı olarak hususiyetin belirlenmesinde belirli kriterler aranmamıştır⁹⁶. Ancak Yargıtay’ın vermiş olduğu bir kararda, eserin, sahibinin hususiyetini taşıması şartının; “*eserin sıradan olmaması*” ve “*belirli bir düzeyde yaratıcılığı barındırması*” şeklinde bir tespit yapıldığı görülmektedir⁹⁷. Benzer yönde diğer bazı Yargıtay kararlarında da eserin zihinsel bir çabanın ürünü olması gerektiği ve başka kaynaklardan kopyalanmadığının tespit edilmesi hususları, hususiyet şartı için gerekli görülmüştür⁹⁸.

Ancak öğretilerde hususiyet kavramı üzerine tartışmalar mevcuttur⁹⁹. Nitekim Hirsch’e göre, hususiyet ancak yaratıcı bir eyleme bağlı olarak eser sahibinin özelliğinin esere yansımalarıyla söz konusu olabilir¹⁰⁰. Öyle ki, herkes tarafından meydana getirilemeyecek bir niteliğe haiz olmalıdır. Elbette ki, burada aranan şey, eserin çok üstün niteliklere haiz olması değil; eser sahibine has, yaratıcı bir hayal gücünün ürünü olarak ortaya çıkmış olmasıdır¹⁰¹. Bu görüşe benzer bir görüş, Ateş tarafından da savunulmaktadır. Yazara göre,

⁹⁵ Bu yönde bkz. Yarg. 11.HD. E. 2002/8275, K. 2002/8839, T. 11/02/2002; Yarg. 11.HD., E. 2006/934, K. 2007/4555, T. 13/03/2007. Ayrıca bkz. Suluk, Orhan, **a.g.e.**, s. 144-145; Hayri Bozgeyik, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Mimari Eserlerin Korunması**, 1.bs., Ankara, Yetkin Yayınları, Aralık 2010, s. 46-55.

⁹⁶ Alman mahkeme kararlarında “*özellik*” veya “*orijinallik*” kriterlerine bakılmaktadır. Bu yönde bkz. BGH, 29.04.1999 - I ZR 65/96, **GRUR** 1999, s. 984-985 - “*Laras Tochter*”; LG Hamburg, 25.04.2003 - 324 O 381/02, **GRUR-RR** 2003, s. 234 - “*Die Päpstin*”; LG Hamburg, 12.12.2003 - 308 O 57/03, **GRUR-RR** 2004, s. 66 - “*Harry Potter*”.

⁹⁷ Bkz. Yarg. 11.HD., E. 2006/934, K. 2007/4555, T. 13.03.2007; Yarg. 11.HD., E. 2014/12308, K. 2014/19759, T.15.12.2014; Yarg. 11.HD., E. 2015/2356, K. 2016/577, T. 21.01.2016; Yarg. 11.HD., E. 2018/4192, K. 2019/5450, T.16.09.2019; Yarg. 11.HD., E. 2018/5039, K. 2019/6640, T.23.10.2019. (Çevrimiçi). <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.:12.03.2024.

⁹⁸ Ernst Hirsch, **Hukuki Bakımından Fikri Say (Fikri Haklar)**, C.II, İÜHFY, İstanbul, 1943, s. 12.

⁹⁹ Çilem Bahadır, “Fikir ve Sanat Eserlerinde Hususiyet”, **THD**, S.152, 2019, s. 746-753; Cüneyt Bellican, “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Açısından ‘Hususiyet’ Kavramı”, **İKÜHFD**, C. 7, S. 1, 2008, s. 67-90; Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s. 40-41.

¹⁰⁰ Hirsch, **a.g.e.**, s. 12.

¹⁰¹ Hirsch, **a.g.e.**, s. 12; Arslanlı, **a.g.e.**, s.6-7; Ateş, **a.g.e.**, Fikri Hukuk, s.76.

eserin, herkes tarafından meydana getirilebilecek fikrî ürünlerden farkının olması gerekmektedir¹⁰².

Nitekim Ateş tarafından hususiyet kavramı, eserin sahip olduğu sanatsal özelliklerini, sahibinin yaratıcılığını yansıtan, içeriği yani anlatımı bir diğer ifadeyle üslubu olarak değerlendirilmiştir¹⁰³. Bu durumda hususiyet her eser grubu ve çeşidinde farklılık arz edecektir. Yine bu görüş doğrultusunda, Öztan tarafından, hususiyetin belirlenmesinde bir ölçüt verilemeyeceği için bunun eserin içeriğine yani anlatımına bağlı olduğu dile getirilmiştir¹⁰⁴.

Öngören ve Ceritoğlu ise hususiyetin eser sahibinin emeği sonucu diğer eserlerden önemli ölçüde farklı bir ürün ortaya koyması olarak değerlendirmiştir. Öyle ki ortaya çıkan ürün, var olanlardan önemli ölçüde farklılık arz etmiyorsa bu durumda taklit eser yaratılmıştır¹⁰⁵. Benzer yönde Bozbel'e göre ise fikrî bir çaba neticesinde herkes tarafından ortaya çıkarılması mümkün olmayan bir eserin yaratılması hususiyet şartını sağlamaktadır¹⁰⁶.

Kılıçoğlu'na göre ise hususiyet kavramı, yenilik unsuruyla ifade edilmektedir. Öyle ki, yenilik içermeyen bir eserin özgün olmadığı, diğer eserlerden alıntı veya tekrar yoluyla oluşturulduğunu savunmaktadır¹⁰⁷.

Yukarıda ifade edilen görüşlerden anlaşılacağı üzere, hususiyet kavramı dar olarak yorumlanmaktadır. Nitekim bu görüşlerin aksine Arslanlı tarafından, kanunun uygulama alanının daraltılmaması yönünde bir görüş benimsenmiştir.

¹⁰² Ateş, **a.g.e.**, Fikri Hukuk, s. 77 vd.

¹⁰³ Tekinalp, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet, s. 105 vd.; ayrıca bkz. Ateş, **a.g.e.**, Fikri Hukuk, s. 75-80.

¹⁰⁴ Öztan, **a.g.e.**, s. 94-95.

¹⁰⁵ Öngören, Ceritoğlu, **Mimari Eserler**, 1.bs., İstanbul, Öngören Hukuk Yayınları, 2007, s. 27-29.

¹⁰⁶ Savaş Bozbel, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Aralık 2012, s. 30-32.

¹⁰⁷ Ahmet M. Kılıçoğlu, **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, 9.bs., Ankara, Turhan Kitabevi, Ankara, 2023, s. 85-86. Bu yönde mahkeme kararı için bkz. T.C. Ankara 5. Fikrî ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi, E. 2019/42 K. 2021/53, T. 3.2.2021. (Çevrimiçi). **Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi**, E.T.: 14.02.2024.

Öyle ki, bir fikrî üründe nispeten özgünlüğün bulunması, yeni bir şekil veya sunum ile de olsa ortaya konulması hususiyet bakımından yeterli olacaktır¹⁰⁸. Nitekim benzer yönde, Erel tarafından, söz konusu fikrî ürünün mutlak surette dış dünyadan bağımsız ve yaratıcı bir faaliyet neticesinde ortaya çıkmış olmasının aranmaması gerektiği ifade edilmiştir¹⁰⁹. Aksi takdirde, başka eser veya eserlerden esinlenen bir fikrî düşünce ürünü olan pek çok eserin hususiyet şartını sağlamadığından bahisle kanun kapsamında korunması da mümkün olmayacaktır¹¹⁰.

Bu yönde Tekinalp'a göre, hususiyet, özgünlük ve orijinallik kavramlarından bağımsız olarak değerlendirilmelidir. Nitekim kanun koyucu hususiyet kavramını “...sahibinin hususiyetini taşıyan...” şeklinde ifade etmek ile sahibine özgün olma yani öznel olma şartına bağlamıştır. Bu durumda hususiyetin eserin anlatımında bir diğer deyişle üslubunda aranması gerekmektedir. Bu anlatım bir edebi eser bakımından kendisini sözcüklerde ve onların kuruluş şeklinde gösterir iken bir güzel sanatlar eserinde ise kullanılan renk tonlarında, fırça darbelerinde göstermektedir. Ancak bu özneliğin her eser bakımından hususiyet düzeyine ulaşmış olması gerekmektedir. Bu düzeyin ise eser sahibinin içtenliğini, ifade ediş şeklini yansıtmaması ve olağanın dışına çıkması ile sağlanmış olacağı ifade edilmelidir¹¹¹.

Hususiyetin şekli şarta bağlanmasına ilişkin olarak Bozgeyik'e göre ise kanun koyucu tarafından sınırlı sayıda ifade edilen eser gruplarından herhangi

¹⁰⁸ Arslanlı, **a.g.e.**, s. 6. Aynı yönde bkz. Erel, **a.g.e.**, s. 52-53; Suluk, Orhan, **a.g.e.**, s. 144; İlhan Öztrak, **Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1971, s. 15-16.

¹⁰⁹ Erel, **a.g.e.**, s. 58-61.

¹¹⁰ Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s. 43-44; benzer yönde bkz. Arslanlı, **a.g.e.**, s. 6.

¹¹¹ Tekinalp, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet, s. 108-115. Bu yönde Yargıtay kararı: Yarg. HGK E.2014/107, K.2016/957, T.05/10/2016; Yarg. 11.HD., E.2018/4192, K.2019/5450, T.16.09.2019. (Çevrimiçi). **Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi**, E.T.: 14.02.2024.

birine dahil olan her fikrî ürünün hususiyet taşıdığı karine olarak kabul edilmelidir. Bu durumda hususiyetin temeli ve varlığı ortaya çıkacak bir uyuşmazlıkta bilirkişiler marifetiyle tespit edilecektir¹¹².

Yukarıda sayılan görüşlerin yanı sıra Ayiter tarafından karma bir görüş ortaya atılmıştır. Öyle ki, eserin, sahibinin hüviyetini taşımasına gereklilik bulunmamaktadır. Eserin hususiyeti şartı, benzer hususta başkalarının ortaya çıkarabileceği eserlerden biraz daha farklı olma, belirli bir düzeyi olma yoluyla da sağlanabilir¹¹³.

Bu kapsamda Arslanlı, Ayiter, Bozgeyik ve Tekinalp tarafından ortaya atılan görüşlerde, hususiyet kavramı geniş yorumlanmakta ve eser sahibinin özgünlüğünün ön plana çıkarılmasından ziyade fikrî emeğin korunmasına önem verilmektedir.

Yargıtay, vermiş olduğu kararlarda ise, Alman hukukundan farklı olarak hususiyetin varlığını belirli şartlara bağlamamış ancak yukarıda belirttiğimiz dar ve geniş yorumun ortasında kalan bir değerlendirme kriteriyle hususiyetin gerekli olduğunu ve somut olayın özelliklerine göre uzman bilirkişi veya kişiler marifetiyle belirlenmesi gerektiğini kararlaştırmıştır. Nitekim Yargıtay'ın vermiş olduğu bir kararda “(...) *bir fikri çabayı diğerlerinden ayıran ve eser olarak korunur hale getiren en önemli unsur; sahibinin hususiyetini yansıtacak düzeyde şekillenmiş olmasıdır. Şüphesiz, “hususiyetin” daraltıcı anlamda yorumu suretiyle, mutlaka üst düzeyde yaratıcılık ve orijinallik içermesi gerektiği düşüncesi benimsenemez. Ancak, öte yandan “hususiyetin” geniş*

¹¹² Bozgeyik, **a.g.e.**, s. 46-55. Bu yönde bkz. Yarg. 11.HD. E.2002/8275, K.2002/8839, T.11/02/2002; Yarg. 11.HD., E.2006/934, K.2007/4555, T.13/03/2007. (Çevrimiçi). **Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi**, E.T.: 14.03.2024.

¹¹³ Nurşin Ayiter, **Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri**, 2.bs., Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1981, s. 40 vd.

anlaşılması da eser olmayan ürünlere bu niteliğin tanınması aracı yapılmamalıdır (J. M., Fikri Mülkiyet Hukuku, Dördüncü Bası, s.101).

(...) “hususiyet” sıradan olmamayı ve belli bir düzeyi bulunmak kaydıyla yaratıcılığı gerekli kılar. Dolayısıyla, mahkemenin açıklanan bu yorumundan yola çıkılarak, eserle ilgili özel ve teknik bir bilgiyi gerektiren bir uyumsuzluğun hâkimin hukuki bilgisi ile çözümlenebileceği sonucuna da varılamaz.

O halde, yukarıda açıklanan hususlar itibariyle ilim ve edebiyat eserleri konusunda uzman bir bilirkişiden görüş alınmak suretiyle uyumsuzluğa FSEK hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağına belirlenmesi (...)” şeklinde bir hükme varılmıştır¹¹⁴.

Diğer yandan, hususiyetin oldukça dar yorumlanmasına ilişkin Yarsuvat ve Belgasay’ın görüşüne göre ise hususiyet şartı özgünlük olarak değerlendirilmelidir¹¹⁵. Her ne kadar bu görüş, kanunun koruma kapsamını oldukça daralttığı gerekçesiyle eleştirilmiş olsa da hususiyetin özgünlük olarak değerlendirilmesi ve bu açıdan özgün olmanın ise eser sahibine özgün olma yani ondan özellikler taşıma olarak yorumlanması gerektiği ifade edilmelidir¹¹⁶.

Bu bakımdan, Tekinalp’in hususiyeti, öznel olma şeklinde ifade ettiği görüşe daha yakın durulmaktadır¹¹⁷. Nitekim Erel’in ifade ettiği şekilde, başka eserlerden esinlenilmiş olması eser sahibinin bağımsız bir çalışma ile kendi hususiyetini esere yansıtmasına engel değildir¹¹⁸. Böylelikle kanunun koruma kapsamı daraltılmadan eser niteliğinin kazanılmasını sağlayan hususiyetin,

¹¹⁴ Bkz. Yarg. 11. HD., E. 2006/934, K. 2007/4555, T. 13.03.2007. (Çevrimiçi). <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T. 26.02.2024.

¹¹⁵ Mustafa Reşit Belgesay, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi**, 1. bs., İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1956, s. 12-14; Duygun Yarsuvat, **Türk Hukukunda Eser Sahibi ve Hakları**, 1.bs., İstanbul, Güryay Matbaacılık, 1984, s. 41-43.

¹¹⁶ Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s. 42-43.

¹¹⁷ Tekinalp, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet, s. 108-115.

¹¹⁸ Erel, **a.g.e.**, s. 55-61.

eserin, sahibine ait özellikler barındırması olarak yorumlanması imkânı getirilmiş olacaktır¹¹⁹. Nitekim, yaratıcı ve özgün bir fikrî düşünceye bağlı emeğin sonucunda ortaya çıkan eseri, diğer eserlerden ayrılan bir yönü, bir diğer ifadeyle, orijinalliği mevcudiyetinde bulundurmasıdır.

Toparlayacak olursak, hususiyet şartını, eserin yaratımında; serbest biçimlendirme alanının varlığı, genel teamüllerin ve amaca uygun olmanın üstünde bir özelliğinin bulunması olarak ifade edebiliriz. Kanaatimizce, bu şart değerlendirilirken, eseri oluşturan her bir ögenin değil; eserin tamamının dikkate alınması suretiyle oluşan genel intiba kapsamında hususiyetin varlığı irdelenmelidir.

Netice itibariyle, hususiyetin, insan dışındaki diğer varlıklar suretiyle sağlanması mümkün olamayacağından eser yaratımının ancak insanoğlu tarafından gerçekleştirilebileceği savunulmaktadır¹²⁰. Nitekim bilgisayar programları veya makineler aracılığıyla yaratılan bir eserde hususiyet, söz konusu teknik aracı kullanan kişinin etkileri göz önüne alınarak değerlendirilir¹²¹. Mevcut bir fikrî ürünün ancak ona kişisel yani öznel katkılar yapılması suretiyle tekrarlanması durumunda da hususiyet şartı sağlanacağından ortaya çıkan ürünün eser niteliğini haiz olacağı ifade edilebilir¹²².

¹¹⁹ Hususiyetin eser sahibinin özellikleri yansıtması yönündeki görüş için bkz. Belgesay, **a.g.e.**, s. 13; Yarsuvat, **a.g.e.**, s. 41-43. Diğer görüşler için bkz. Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s. 40-44.

¹²⁰ Arslanlı, **a.g.e.**, s. 61; Ateş, **a.g.e.**, Fikri Hukuk, s. 11; Tekinalp, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet, s. 105; Öztan, **a.g.e.**, s. 82; İlhami Güneş, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, 2.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Eylül 2022, s. 62; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 18-19.

¹²¹ Bu yönde mukayeseli hukuk bakımından bir değerlendirme bkz. Gerhard Schricker, Ulrich Loewenheim, **Urheberrecht: Kommentar**, 6.bs., Münih, C.H. Beck, 2020, m.2, No.28.

¹²² Suluk, Orhan, **a.g.e.**, s. 281-285; Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s. 44; İlhami Güneş, “Uygulamada Hususiyet İçeren Veri Tabanlarının Koruması ve Sui Generis Koruma”, **THD**, S. 142, 2018, s. 99-102. Bu yöne ayrıca bkz. İsmet Sungurbey, “*Toplu eser denilen ansiklopedi, antoloji, büyük sözlükler v.b. gibi eserlerde münferit madde yazarlarının telif hakları ile eserin tümünü yayınlayanın telif hakkı arasındaki ilişki*”, **Medeni Hukuk Sorunları**, C.2, İstanbul, 1974, s. 191-194.

Öyle ki yukarıda ifade edilen görüşlerin sentezinden, belirli bir düzeyde aranan hususiyet ile, her bir fikrî ürünün, onu yaratanın yani sahibinin özneliliğini taşıması suretiyle süzgeçten geçirilmesi sağlanmaktadır. Bu sayede, meydana getirilen her fikrî ürünün, eser korumasından yararlanmasının önüne geçilerek “*hukuk ekonomisi ilkesi*”ne de uygun bir tutum sergilenmektedir¹²³. Ayrıca eser korumasının hususiyete özgülenmesi ile toplumsal kültürün, fikrî ürünleri özgürce dile getirmesi ve üçüncü kişilerin bunları kullanmasına ilişkin özgürlük alanı haksız bir şekilde daraltılarak bir diğer ifadeyle eser korumasına tabi tutularak sınırlandırılmamış olacaktır¹²⁴.

2.2.2.1. Yapay Zekâ Uygulamalarında Hususiyet Şartının Sınanması

Yukarıda değinildiği üzere, gelişmiş yaratıcı YZ modelleri aracılığıyla insanın doğrudan müdahalesi olmaksızın tablo, müzik, ilim ve edebiyat eserleri veya sinema eserlerini üretmek günümüzde mümkün hale gelmiştir. Örnek vermek gerekirse, “*OpenAI*” tarafından sağlanan dil modeli “*ChatGPT*”nin özgün metinler üretebilmesi, görsel üretim modeli “*DALL-E 3*” ile entegre çalışarak görüntü oluşturabilmesi¹²⁵ ve “*Sora*” adlı yapay zekâ platformunun video içerik üretimine başlaması gibi gelişmeler, YZ’nin öngörülemeyen ve

¹²³ Erel, **a.g.e.**, s. 51; R. A. Posner, “Intellectual Property: The Law and Economics Approach”, **Journal of Economic Perspectives**, C. 19, S. 2, s.57-73; William M. Landes, Richard A. Posner: “The Economic Structure of Intellectual Property Law”, **Harvard University Press**, Cambridge, Kasım 2003, s.71-76.

¹²⁴ Detaylı bilgi için bkz. Christine Steiner, “Intellectual Property and the Right to Culture”, **In Intellectual Property and Human Rights**, WIPO Publication No. 762(E), World Intellectual Property Organization, Cenevre, 1998, s. 9-10; Lawrence Lessig, **Free Culture: How Big Media Uses Technology and the Law to Lock Down Culture and Control Creativity**, 1.bs., London, Penguin Press, 2004, s. 28-32; Zeki Geven, “Fikri Mülkiyet Hukukunda Yenilik ve Orijinallik”, Doktora Tezi, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara, 2011, s.26-28.

¹²⁵ Semih Yünlü, “Üretici Yapay Zekâ Kaynaklı Norm ve Kişi Bazlı Hukuki Sorumluluk”, **Adalet Dergisi**, S. 72, T.C. Adalet Bakanlığı, Mayıs 2024, ss. 501-542, s. 502-503.

özgün olarak nitelendirilebilecek eserler meydana getirebildiğini göstermektedir¹²⁶.

Bu durum, fikrî mülkiyet hukuku açısından temel bir soruyu gündeme getirmektedir: YZ tarafından meydana getirilen bu ürünler, bir eser olarak kabul edilip telif korumasından faydalanabilecek midir? Bu sorunun yanıtı büyük ölçüde eser sayılmanın şartlarından biri olan hususiyet kavramına ve eser sahibi tanımına dayanmaktadır. Bu başlık altında yapay zekâ uygulamaları bakımından hususiyet değerlendirmesi yapılacak olup eser sahibi değerlendirmesine ilişkin tartışmalar ilerleyen başlıklarda ele alınacaktır¹²⁷. Nitekim bu hususta YZ ürünlerinin hususiyet taşıyıp taşımadığı ve eser olarak korunup korunamayacağı konusundaki doktrinel görüşler ve olası hukuki çözüm önerileri de kaleme alınmıştır.

Fikrî mülkiyet hukukuna ilişkin olarak doktrinde ve ilgili mevzuatta hususiyet, bir fikrî ürünün sahibinin özelliğini, yani yaratıcısının şahsi izlerini taşıyan, bir diğer ifadeyle, özgünlüğünü barındıran bir ölçüt olarak karşımıza çıkmaktadır¹²⁸. Bu ölçüt, eserin özgün bir çabanın ürünü olmasını, bir başka eserden kopya olmamasını ve onu ortaya koyan insanın “*kişisel yaratıcılığını*” yansıtmamasını gerektirir¹²⁹. Klasik telif hukuku anlayışında, eser meydana getirme yetisi, insana özgü olup “*yaratıcılık*” insan zihninin ürünüdür¹³⁰. Peki, yaratıcı

¹²⁶ Detaylı bilgi için bkz.: Jiangfeng Liu, Ziyi Wang, Jing Xie, Lei Pei, “From ChatGPT, DALL-E 3 to Sora: How has Generative AI Changed Digital Humanities Research and Services?”, **arXiv preprint**, Y. 2024. DOI: 10.48550/arXiv.2404.18518.

¹²⁷ Konuya ilişkin aşt. bkz. s. 134 vd..

¹²⁸ Bu yönde bkz. Tekinalp, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet, s.108-115; Ateş, **a.g.e.**, Fikri Hukuk, s. 376-377.

¹²⁹ Tekinalp, **a.g.e.**, Hususiyet, s. 72-73. Güllü Yakar, Mustafa Kınık, “Yapay Zekâ ile Üretilen Görsel Sanatlar Eserlerinde Fikrî Mülkiyet”, **Art-e Sanat Dergisi**, C. 13, S. 26, 2020, ss. 490-516, s. 495.

¹³⁰ Hasan K. Yılmaztekin, **Yapay Zekânın Eser Sahipliği**, 1.bs., Ankara, Adalet Yayınevi, Eylül 2021, s. 70; Hasan K. Yılmaztekin, “Türk Fikri Haklar Hukuku Yapay Zekâ Tarafından Meydana Getirilen Eserleri Korumak için Hazır mı?”, **GÜHFD**, S. 2, 2020, ss. 1513-1586, s. 1582-1583. Ayrıca konuya ilişkin olarak Amerikan yargı kararı için bkz. ABD Dokuzuncu Temyiz Mahkemesi Kararı: “*Naruto, through People for the Ethical Treatment of Animals, Inc.*

süreçte insan faktörünün devre dışı kaldığı veya asgari düzeye indiği senaryolarda bu hususiyet şartı nasıl uygulanacaktır?

Bir ürünün eser olarak nitelendirilebilmesi için, o ürünün yaratıcı sürecinde eser sahibinin şahsi düşünce yapısı, hayal gücü veya estetik tercihleri gibi özgün katkılarının bulunması gerekir¹³¹. Nitekim eser sahibinin subjektif özelliklerini yansıtmayan veya herhangi bir yaratıcılık içermeyen içeriklerin FSEK anlamında eser sayılamayacağı kabul edilmektedir¹³². Bu bakımdan, örneğin sadece veri derlemesi veya nesnel bir ölçüm sonucu ortaya çıkan tablolar, sonuç listeleri gibi insani yaratıcılık barındırmayan ürünler eser olarak kabul edilemez¹³³. Hususiyet ayrıca bağımsız yaratım koşuluyla da bağlantılıdır; zira tamamen başka bir eserin taklidi olan bir çalışma da özgün sayılamayacaktır¹³⁴. Kısacası, hususiyet, esere kişisel bir damga vurulmasını ve benzerlerinden ayrılmasını sağlar¹³⁵. Bu bakımdan sahibinin hususiyetini taşıma unsurunun sağlanması ancak eserin yaratıcısı ile arasındaki illiyet bağının kurulmasıyla mümkün olmaktadır¹³⁶.

and Antje Engelhardt, v. David Slater, Blurb, Inc., and Wildlife Personalities, Ltd.”, (Naruto v. Slater), indeks no.: 3:15-cv-04324, 888 F.3d 418, 23.04.2018. (Çevrimiçi). Erişim: <https://cdn.ca9.uscourts.gov/datastore/opinions/2018/04/23/16-15469.pdf>, E.T.: 25.05.2024. İlgili davada, fotoğrafı çeken bir hayvan (makak maymunu) olduğu için telif hakkı iddiasının ileri sürülemeyeceğine hükmedilmiştir. Bu karar, insan dışı varlıkların eser sahipliği iddiasının reddine ilişkindir ve dolaylı olarak yapay zekâ ürünleri için de emsal teşkil edebilecek bir ilkedir.

¹³¹ Duygu Dinçeli, “Yaratıcılık ve Sanat”, **Sanat Eğitimi Dergisi**, C. 8, S. 1, 2020, ss. 43-55, s. 46.

¹³² Öztan, **a.g.e.**, s. 90; Suluk, Orhan, **a.g.e.**, s. 116; Tekinalp, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet, s. 108.

¹³³ Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s. 43. Ayrıca bkz. Yavuz Selim Şener, “Fikri Mülkiyet Hukukunda Dijital Veri Tabanlarının Korunması”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı**, Doktora Tezi, 2013, s. 50.

¹³⁴ Bu konuda bkz. “*Feist*” kararı s. 119, dn. 440.

¹³⁵ Eleonora Rosati, **Originality in EU Copyright: Full Harmonization through Case Law**, 1bs., Cheltenham, Edward Elgar Publishing, 2013, s. 154. Bu yönde bkz. ABAD, Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening (C-5/08), 2009; ABAD, Üçüncü Daire, 1 Aralık 2011 tarihli kararı, Eva-Maria Painer v. Standard VerlagsGmbH ve Diğerleri, C-145/10, ECLI:EU:C:2011:798. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A62010CJ0145>, E.T.: 28.02.2024.

¹³⁶ Onur Şahin, **Telif Hakları Bakımından Bilgisayar Programları: Araştırma Serbestisi ile Özgür ve Açık Kaynak Kodlu Programlar**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Ekim 2021, s. 76-78.

Bu genel çerçevede, yapay zekâ tarafından üretilen içeriklerin en tartışmalı yönü, ortaya çıkan ürünün kime ait özellikler taşıdığı veya herhangi bir insanın damgasını taşıyıp taşımadığıdır. Öyle ki, YZ modelleri büyük ölçüde insanlar tarafından sağlanan veri setleriyle eğitilir ve mevcut eserleri analiz ederek yeni içerikler üretir. Bu yönüyle, YZ çıktılarının özgünlüğü konusunda şüpheler doğmaktadır. Acaba YZ'nin ürünü, eğitildiği insan eserlerinin bir çeşit kolajı veya remiksi midir? Yoksa verilerden öğrenerek tamamen yeni ve özgün bir eser mi ortaya koymaktadır?

Bu konuda Türk doktrininde Maman, YZ ürünlerinin eser niteliğini haiz olabilmesi için nitelikli bir insan katkısının tespit edilmesi gerektiğini yani yaratıcı sürecin merkezinde mutlaka bir insanın bulunması gerektiğini vurgulamıştır¹³⁷. Öyle ki bu süreçte insan katkısının bulunmaması, klasik anlamda hususiyetin varlığını ispat etmeyi zorlaştırmaktadır. Buna göre, YZ aracılığıyla üretilen bir içerikte eğer insana özgü; yaratıcı seçimler, yönlendirmeler veya sanatsal katkılar belirgin değilse, o içerik eser olarak kabul edilmemelidir. Bu yaklaşım, telif korumasının özünde insan yaratıcılığını ödüllendirme amacına dayanmasıyla da uyumludur. Zira ortada yaratıcı olarak kabul edilebilecek bir insan dahi yoksa, korunacak bir eser bulunduğundan da söz etmek de pek mümkün değildir.

Bir başka görüşe göre ise, YZ'nin ürettiği ürünlere daha esnek bakılarak belli koşullarda bu ürünlerin eser sayılabileceği veya en azından telif hukuku benzeri bir korumadan faydalanması gerektiği savunulmaktadır¹³⁸. Bu görüşte

¹³⁷ Ayşenur Maman, **Telif Hakkı Kapsamında Yapay Zekâ ve Ürünlerinin Eser Niteliği**, Fikri Mülkiyet Hukuku Monografileri, 1. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Aralık 2023, s. 66-70.

¹³⁸ Barış Gözübüyük, "Yapay Zekânın Meydana Getirdiği Fikrî Ürünlere İlişkin Hukuki Sorunlar", **Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü Dergisi**, S. 1, Nisan 2021, ss. 55-79, s. 74-75.

olanlara göre; yaratıcılık, YZ tarafından da ortaya konulabilir ve önemli olan nihai ürünün özgün ve öngörülemez olmasıdır¹³⁹. Nitekim “*Rembrandt*” tarzında resim üretebilen bir yapay zekâ prototipinin incelenmesi sonucunda, yapay zekânın karar alma sürecinde kendi tercihlerini uygulayabildiği ve bu sayede çıktılarına kendi “*anlatımını*” katabildiği tespit edilmiştir¹⁴⁰. Bu görüş, bir yapay zekâ sistemi olan “*e-David*”’in resim üretirken farklı fırça darbeleri arasında seçim yapabilme yeteneğine dikkat çekerek, makinenin de bir nevi yaratıcı tercih yapabildiğini öne sürmektedir. Benzer şekilde, Zorluel, ifade ve üslup yönünden özgünlüğün, esere hususiyet kazandırdığını, bu açıdan bakıldığında fiil ehliyeti olmayan bir kişinin dahi (örneğin küçük yaştaki bir çocuğun) yaratıcı eser üretebilmesinden yola çıkılarak, bir YZ’nin de üslup ve anlatım kaynaklı hususiyet barındırabileceğini savunmaktadır¹⁴¹. Bu bakış açısı, yaratıcılığı ve bunun neticesinde ortaya çıkan hususiyeti, salt insana ait bir meziyet olarak görmeyip, çıktının kendisindeki özgünlüğe odaklanmaktadır.

Bu yaklaşımı destekleyen bir diğer argüman ise yaratıcılığın özünde öngörülemezlik ile ilişkili olduğudur. Öyle ki, YZ’nin eğitilmesinde kullanılan derin öğrenme sürecinde, eğitim verilerinin oldukça karmaşık bir ağ üzerinden ele alınması ve dinamik olarak karar verme sürecinin işlemesi, YZ’nin karar

¹³⁹ Bu yönde bkz. Soddu, Celestino: “AI Organic Complexity in Generative Art”, **GA2018 – XXI Generative Art Conference Proceedings**, Verona, Domus Argenia Publisher, 2018, ss. 68-77, s. 72. **Ibid.** Soddu, YZ’nin ürettiği ara çıktıları varyasyonlarla besleyerek özgünlük düzeyini artırabildiğini vurgulamaktadır. Yine bu yönde bkz. Alex Yang S., Angela Huyue Zhang, “Generative AI and Copyright: A Dynamic Perspective”, **arXiv**, Şubat 2024. (Çevrimiçi) Erişim: <https://arxiv.org/abs/2402.17801>, E.T.: 16.05.2024. Makine üretimi eserler bakımından benzer yönde bkz. Samuelson Pamela, **a.g.m.**, s. 1198-1200.

¹⁴⁰ Shlomit Yanisky-Ravid, “Generating Rembrandt: Artificial Intelligence, Copyright, and Accountability in the 3A Era: The Human-like Authors Are Already Here: A New Model”, **Michigan State Law Review**, C. 20/17, S. 4, ss. 659-726, s.662. Yazar, “*e-David*” isimli bir yapay zekânın resim yaparken kendi kararlarını verebildiğini ve bu sayede ortaya çıkan esere kendi üslubunu katabildiğini örneklemektedir.

¹⁴¹ Mustafa Zorluel, “Yapay Zekâ ve Telif Hakkı”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 142 (Mayıs-Haziran 2019), ss. 305-356, s. 332. Yazar, üslup ve anlatım özelliklerinin hususiyetin asıl göstergesi olduğunu, dolayısıyla bir eserin içerdiği özgün üslubun makine tarafından da üretililebileceğini ifade etmektedir.

verme sürecinde etkili olan esas faktörlerin tespit edilememesine ve sonuçların önceden tam olarak tahmin edilememesine yol açmaktadır¹⁴². Bu husus, yukarıda bahsedildiği üzere, söz konusu öngörülemezliği tanımlamak adına bir “kara kutu”ya benzetilmektedir¹⁴³.

Nitekim insan sanatçılar dahi eserlerini ortaya çıkarırken bazen tam olarak nasıl bir sonuç elde edeceklerini önceden öngörememektedirler. Öyle ki yaratıcı süreç bir keşif niteliğini taşıyabilir. Bu hususta, Bozkurt Yüksel’in buluşlar alanında yaratıcılık kavramını ele aldığı çalışmasında, yapay zekânın da öngörülemez çıktılar üretebilmesi nedeniyle belirli anlamda yaratıcı sayılabileceğine değinilmektedir¹⁴⁴. Nasıl ki patent verilebilirlik değerlendirmesinde buluş sahibinin sübjektif çabasından ziyade ortaya çıkan buluşun nesnel yenilik ve buluş basamağı değerine bakılıyorsa, benzer şekilde telif hukukunda da sürecin kimin tarafından yürütüldüğünden ziyade ortaya çıkan sonucun özgünlüğüne odaklanılabileceği ileri sürülmektedir. Bu durumda, insan müdahalesi olmaksızın meydana getirilen bir YZ uygulaması, objektif bir gözlem ile özgün olarak değerlendirilebiliyor ise, bir nevi “*eser benzeri*” korumaya layık görülmesi gerektiği ifade edilebilir¹⁴⁵.

Öyle ki Yanisky-Ravid’in çalışmasında vurguladığı gibi YZ, algoritması çerçevesinde bazı tercihleri kendisi yapmakta ve bu tercihlerin birleşimiyle

¹⁴² Aksu, **a.g.e.**, s. 244; Yavar Bathaee, “The Artificial Intelligence Black Box And The Failure of Intent And Causation”, **Harvard Journal of Law & Technology**, C. 31, S. 2, 2018, ss. 890-938, s. 913;

¹⁴³ Ebers, Heinze, Krügel, Steinrötter, **a.g.e.**, § 11, par. nr. (Rn.) 72. Ayrıca konu hakkında bkz. yuk. s. 17-19.

¹⁴⁴ Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, **Buluşçu Yapay Zeka ve Patent Hukuku**, 1. bs., İstanbul, Aristo Yayınevi, Kasım 2020, s. 31-32.

¹⁴⁵ Osman Gazi Güçlütürk, Rifat Cankat, “Yapay Zekâ ile Oluşturulan Ürünlerin Eser Niteliği ve Eser Sahipliği Meselesi”, **Gelişen Teknolojiler ve Hukuk II: Yapay Zekâ**, ed.: E. Eylem Aksoy Retornaz, Osman Gazi Güçlütürk, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Nisan 2021, ss. 195-222, s. 210-215. Yazarlar, YZ ürünlerinde klasik anlamda hususiyet bulunmasa dahi, YZ’yi işletenlerin eser sahibi kabul edilmesi gerektiğini ve böylelikle hukuki sorumluluk ile hak sahipliğinin netleştirilebileceğini savunmaktadırlar.

oluşan ürün, programlayıcı tarafından tamamen öngörülme- yen özellikler taşıyabilmektedir¹⁴⁶. Benzer şekilde Zorluel'in belirttiği üzere, eserdeki üslup ve anlatım unsurları incelendiğinde, nasıl ki bir çocuk veya akıl hastasının hukuken fiil ehliyeti bulunmuyor olsa da sıra dışı bir masal kaleme alabiliyor ve bu eser özgün kabul edilebiliyorsa, YZ'nin oluşturduğu metin veya görsellerde de benzer bir özgün anlatım yakalanabilir¹⁴⁷. Nitekim YZ'nin hukuki ehliyeti veya statüsü olmasa bile, ortaya koyduğu ürün nesnel olarak yaratıcı bir fikrin tezahürü ise telif korumasına konu olabilir.

Ayrıca bazı araştırmacılar, yaratıcılığın insan zihnindeki süreçlere indirgenemeyecek kadar geniş bir olgu olduğunu, makine öğrenmesiyle beslenen YZ sistemlerinin de kendilerine has bir yaratıcılık döngüsü oluşturabileceğini belirtmektedir. Nitekim bir yapay zekâ uygulaması, eğitim verisinden doğrudan kopyalama yapmaksızın, öğrendiği kalıpları harmanlayıp yeni bir içerik yaratabilir; bu içerik de önceki verilerin birebir tekrarı olmadığı için bir tür özgünlük taşıdığı söylenebilir. YZ'nin, öğrenme sürecindeki her yinelemede ürettiği ara verilerin, tıpkı insan zihninde hatıraların yeniden üretilip modifiye edilmesine benzer şekilde, özgünlüğünü artırdığı da öne sürülmüştür¹⁴⁸. Bu bakış açısıyla, YZ ürünü bir tablo veya metin, sadece eğitim aldığı insan eserlerinin taklidi olmaktan çıkar. Öyle ki YZ, girdi verilerden genel bir stile ilişkin esasları öğrenip bunları yepyeni bir kombinasyonla dışa vurabilir.

Sanatçıların yaratıcılık sürecindeki davranışları YZ tarafından taklit edilebildiğine göre, YZ'nin de kendine özgü bir üslup geliştirebileceği sonucuna

¹⁴⁶ Yanisky-Ravid, **a.g.m.**, s. 724-726.

¹⁴⁷ Zorluel, **a.g.m.**, s. 331-333; 342-344. Yazar, üslup ve anlatım özelliklerinin hususiyetin asıl göstergesi olduğunu, dolayısıyla bir eserin içerdiği özgün üslubun makine tarafından da üretililebileceğini ifade etmektedir.

¹⁴⁸ Soddu, **a.g.m.**, s. 72. Yazar, YZ'nin ürettiği ara çıktıları varyasyonlarla besleyerek özgünlük düzeyini artırabildiğini vurgulamaktadır.

varılabilir. Nitekim Türkiye’de Özgür Ballı tarafından geliştirilen “OBv2” adlı YZ sisteminde, ünlü bir ressamın kas hafızası, el becerisi, fırça vuruşu gibi kendine özgü yönleri dijital verilere dönüştürülerek YZ’nin bu verileri işlemesiyle tamamen yeni eserler üretilmiştir¹⁴⁹. Bu durum, YZ’nin bir sanatçıyı doğrudan kopyalamaktan ziyade, onun stilini öğrenip özgün bir varyasyon yaratabileceğine işaret etmektedir. Sonuç olarak bu birinci grup doktrin görüşleri, hususiyet kavramının insanla sınırlı tutulmaması gerektiğini, YZ’nin de belli şartlarda hususiyet sahibi ürünler verebileceğini savunur.

Diğer yandan bazı hukukçular ise mevcut telif hukuku düzenlemelerinin YZ uygulamalarını kapsamakta yetersiz kaldığını, bu nedenle hususiyet merkezli eser kavramında değişikliğe gidilmesi gerektiğini ileri sürmektedir¹⁵⁰. Öyle ki, YZ tarafından üretilen içeriklerde insan merkezli özgünlük anlayışı uygulanmaya çalışılırsa büyük bir boşluk ortaya çıkacaktır. Bu kapsamda YZ ürünlerinin eser sayılabilmesi için insan katkısı aramaktan vazgeçmek ve doğrudan YZ kullanıcılarını veya geliştiricilerini (yazılımcı yahut sermaye sahibi) eser sahibi olarak atamak yönünde birtakım görüşler dile getirilmiştir¹⁵¹.

Bu yönde Güçlütürk ve Cankat tarafından savunulduğu üzere, YZ çıktılarında hususiyet testinin uygulanmasının anlamsızlaştığı, bunun yerine YZ’yi kullanan kişinin eser sahibi sayılacağı bir yasal düzenleme ile sorunların giderilebileceği ifade edilmiştir¹⁵². Bu yaklaşımla, aslında eser tanımı fiilen

¹⁴⁹ Özgür Ballı, “Transhümanizm Bağlamında Bir Yapay Zekâ Sanatçı Uygulaması: OBv2”, **Tykhe Sanat ve Tasarım Dergisi**, C. 5, S. 9, 2020, ss. 141-162, s. 141-143. Bu çalışmada Ballı, geliştirdiği “OBv2” isimli yapay zekânın, bir ressamın karakteristik stilini öğrenmesi yoluyla özgün eserler ortaya koyma sürecini detaylandırmıştır.

¹⁵⁰ Barış Gözübüyük, “Yapay Zekânın Meydana Getirdiği Fikrî Ürünlere İlişkin 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **Kırıkkale Hukuk Mecmuası**, C. 1, S. 1, 2021, ss. 54-81, s.78-81.

¹⁵¹ Bkz. a.g. s. 162-167.

¹⁵² Güçlütürk, Cankat, **a.g.m.**, s. 215-219. Yazarlar, YZ uygulamalarında klasik anlamda aranan hususiyetin bulunmaması dahi, YZ’yi işletenlerin eser sahibi olarak kabul edilmesi gerektiğini ve böylelikle hukuki sorumluluk ile hak sahipliğinin netleştirilebileceğini savunmaktadırlar.

genişletilmemekte, ancak hukuki kurgu yoluyla YZ uygulamaları koruma altına alınmaktadır. Nitekim YZ aracılığıyla üretilen içeriğin arkasındaki kişi (örneğin kullanıcı yahut YZ’yi işleten şirket), eserin sahibi kabul edilerek, eserin insan yaratımı olmadığı yönündeki itirazlar bertaraf edilebilecektir.

Bir başka benzer görüşe göre ise, eğer ortaya çıkan YZ ürününün tam olarak nasıl üretildiği, “kara kutu” özelliği sebebiyle anlaşılamıyorsa, yine YZ’yi çalıştıran kişinin eser sahibi sayılması gerektiği ve hususiyet kriterinin bu gibi durumlarda terk edilmesinin daha doğru olacağı yönündedir¹⁵³. Bu görüşler temel olarak, telif hukukunun amaçlarından birinin de yenilikçi üretimi teşvik etmek ve yatırımı korumak olduğunu, eser sahibi tanımını dar yorumlamanın bu amacı sekteye uğratabileceğini temeline dayanmaktadır. Nitekim bağlantılı hakların (örn. yapımcı hakları) ihdas edilmesinin temelinde yaratıcılığın değil; alınan ekonomik risk ve sarf edilen emeğin koruma altına alındığı bilinmektedir. YZ uygulamaları bakımından da benzer bir yaklaşımla, eser sahibi olarak söz konusu YZ’nin kullanıcısı yahut geliştiricisi veya sermaye sahibi şeklinde sayılabilecek birtakım aktörlerin haklarının korunması savunulmaktadır¹⁵⁴.

Söz konusu görüşlerin dışında karma bir görüşe sahip Çoban’a göre ise, hususiyet kavramının teknik bir mesele olduğu, aslında kaynak (yaratan) ve ölçüt (yaratıcılık kriteri) arasındaki bağ üzerinden bir değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmiştir¹⁵⁵. Nitekim bu görüşe göre, ölçüt, bir diğer ifadeyle yaratıcı katkı, eser türüne göre değişse de kaynak daima insan olacaktır. Bu

¹⁵³ Güçlütürk, Cankat, **a.g.m.**, s. 195-196. Güçlütürk, YZ’nin oluşturduğu çıktının kaynağı belirsiz ise bir diğer ifadeyle ne şekilde yaratıldığı tam olarak anlaşılamıyorsa bu durumda YZ’yi kullanan kişinin (kullanıcı) esere ilişkin hakları üstlenmesi gerektiği görüşündedir.

¹⁵⁴ Detaylı bilgi için bkz. a.g. s. 162 vd.

¹⁵⁵ Yiğit Türker Çoban, “Türk Fikri Mülkiyet Hukuku Çerçevesinde Yapay Zekâ Ürünleri” **Hukuk Perspektifinden Yapay Zekâ**, der. Erdem Büyüksağış, 1bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Kasım 2022, ss. 181-226, s. 198-201.

nedenle hususiyetin insana bağlanması mevcut sistemin bilinçli bir tercihi olarak olumlu bir yöndür. Ancak yazar, yapay zekâ ürünlerini de “*kayıtsız şartsız*” olarak telif koruması dışında bırakmamak gerektiğini ifade etmektedir. Ona göre YZ’nin ortaya çıkardığı ürünler tamamen göz ardı edilirse, fikrî haklar sistemi ile bu ürünler arasında kopukluk olacaktır. Çoban, esasında YZ sistemlerinin kendi başına da bir fikrî ürün olarak değerlendirilebileceğini, dolayısıyla onun çıktılarında emeği geçen insanların (yazılımcı, veriyi sağlayan, kullanıcı vb.) katkılarının tamamen yok sayılmaması gerektiğini dile getirmektedir¹⁵⁶. Bu doğrultuda, bir YZ uygulaması, eğer hususiyet dışında kalan diğer eser şartlarını karşılıyorsa, eser benzeri ürün olarak telif korumasına dahil edilmesi yönünde yasal düzenlemeler yapılması önerilmiştir¹⁵⁷.

Sonuç itibarıyla, hususiyet aranmaksızın koruma, telif hukukunun geleneksel ilkelerine aykırı görünse bile tamamen korumasız bırakmak da günümüz ihtiyaçlarına cevap vermeyebilir. Dolayısıyla kanun koyucu, YZ ürünlerine ya telif hukuku içinde özel bir statü (örneğin belirli bir süreyle sınırlı koruma, ya da eserin sahibi yerine ‘yapımcı’ benzeri bağlantılı hak sahibi tanımı sağlama gibi) tanıyabilir ya da tamamen ayrı bir yasal kategori oluşturabilir.

Öğretideki bu tartışmalar gösteriyor ki, yapay zekâ ile ortaya çıkan yeni durum, fikrî mülkiyet hukukunda köklü kavramları yeniden düşünmeye zorlamaktadır. Kimi otoriteler, yaratıcılık olgusunun tanımını genişletmek gerektiğini, zira yaratıcılığın tek başına bir sürecin sonunda ortaya çıkan ürünün

¹⁵⁶ Çoban, **a.g.m.**, s. 215-217. Yazar, yapay zekâ ürünlerinin fikrî haklar sistemi dışında bırakılmaması gerektiğini, bu ürünlerin de eser benzeri sayılarak, ortaya çıkmasında rol oynayan insanların katkılarının korunmasına imkân tanınmasını önermektedir.

¹⁵⁷ Bu konuda benzer bir öneri için bkz. AIPPI: “*Study Question: Copyright in Artificially Generated Works*”, International Association for the Protection of Intellectual Property, 2019. (Çevrimiçi). Erişim: https://www.aippi.org/content/uploads/2022/11/Resolution_Copyright_in_artificially_generated_works_English.pdf, E.T.: 18.03.2024. Uluslararası alanda yapılan bu çalışma, üye ülkelerin YZ ürünlerine ilişkin telif mevzuatını ve olası reform önerilerini derlemiştir.

özelliği olmayıp insan, süreç ve ürün etkileşiminin bir fenomeni olduğunu dile getirmektedir¹⁵⁸. Bu görüşe göre, yaratıcı eylem birden fazla aktör, süreç ve hatta izleyicinin etkileşimiyle oluşabilir; bu durumda YZ’yi geliştirenler ve kullananlar da yaratıcı sürecin bir parçası sayılabilir. Öte yandan, etik ve pratik kaygılar da tartışmaların parçasıdır: YZ’nin eser sahibi olarak tanınması veya kullanıcıların otomatik eser sahibi yapılması, gerçek insan sanatçıların emeğini değersizleştirebilir mi? Ya da tam tersi, YZ çıktılarının korunmaması, büyük yatırımlarla geliştirilen YZ sistemlerinin çıktılarının serbestçe kopyalanmasına yol açarak inovasyonu köreltebilir mi? Bu sorular henüz uygulamada net yanıtlar bulamamış olup, ülkeden ülkeye farklı politikaların ortaya çıktığı görülmektedir¹⁵⁹.

2.2.3. Objektif Şart

Esasında, bir diğer ifadeyle, nesnel şartı karşılamaktadır. Nitekim bu şarta göre bir fikrî ürünün algılanabilir nitelikte olması aranmaktadır¹⁶⁰. Yalnızca yaratıcısının hayal dünyasında var olan ve henüz eyleme geçirilmemiş fikrî düşünceler, duyular tarafından algılanabilir özellikte değildir. Nitekim bu konudaki emsal Yargıtay kararlarında; yaratıcı düşüncenin fikrî aşamada kalması durumunda objektif şartın yerine getirilmediği, netice itibarıyla, ortada

¹⁵⁸ Dilara Onur, Tülay Zorlu, “Yaratıcılık Kavramı ile İlişkili Kuramsal Yaklaşımlar”, **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, C. 6, S. 3, 2017, ss. 1535-1552, s. 1547. Yazarlar, yaratıcılığın yalnızca bir ürünün nihai özelliği olmadığını, aynı zamanda; kişi, süreç ve ürün etkileşimi ile ortaya çıkan bir olgu olduğunu belirtmektedir. Ayrıca konu hakkında bkz. Selçuk Artut, “Sanat ve Yapay Zekâ”, **Sanat ve Tasarım Dergisi**, S. 25, 2020, ss. 45-60, s. 52. Söz konusu makalede, yaratıcılığın, üretimde yer alan aktörler, süreçler ve izleyiciler arasındaki ilişki sonucu beliren bir “*fenomen*” olduğu görüşü dile getirilmiştir.

¹⁵⁹ Detaylı bilgi için bkz. a.şğ. s. 167 vd.

¹⁶⁰ Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s. 45.

tasarrufa elverişli bir eserin mevcudiyetinden söz edilemeyeceği ifade edilmektedir¹⁶¹.

Ancak, özellikle belirtmek gerekir ki, henüz tamamlanmamış veya bir eşya üzerinde somutlaşmamış dahi olsa eser olma şartlarını belirli bir düzeye kadar karşılayacak hale gelmiş olan taslaklar, çalışmalar, müsveddeler vb. eser olarak koruma altında olacaktır¹⁶². Öyle ki, eser niteliğinde korunabilmesi için sahibinin hususiyetini dış dünya tarafından fark edilebilir derecede ortaya koyan bir fikrî ürünün tamamlanmış olmasına gerek duyulmamaktadır¹⁶³.

Nitekim bu konuda Yargıtay'ın vermiş olduğu bir kararda:

“...Bazı hallerde, eser tamamlanmamış olsa bile şayet belli bir düzeye gelmiş ve sahibinin hususiyetini taşıyorsa, bu taktirde FSEK 1/B. ve 5. maddesi anlamında "eser" olarak kabul edileceğinden...” şeklinde hüküm tesis edilmiştir¹⁶⁴. Yine benzer yönde bir başka kararında ise;

“(...)bir fikri çabayı diğerlerinden ayıran ve eser olarak korunur hale getiren en önemli unsur; sahibinin hususiyetini yansıtacak düzeyde şekillenmiş olmasıdır. (...)” şeklinde ifade edilmektedir¹⁶⁵.

Ancak bu şartın sağlanması için elbette ki eserin mutlak şekilde fiziki olması gerekmemektedir. Henüz çekilmemiş bir filmin senaryosu yahut bestelenmemiş bir eserin sözleri veya müzik notaları yukarıda açıklanan şartları yerine getiriyorsa FSEK kapsamında korunacaktır. Nitekim fikrî düşünce, her ne

¹⁶¹ Söz konusu kararlar için bkz. Yarg. 4.HD., E. 1976/5913, K. 1977/7617, T.01.07.1977; Yarg. 11.HD., 11.05.2000, E. 2000/3250, K. 2000/4072; Yarg. HGK, E. 2009/15-459, K. 2009/471, Benzer yönde bkz. Yarg. 11.HD., E. 2012/18307, K. 2013/16333, T.23/09/2013. (Çevrimiçi). <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 20.03.2024.

¹⁶² Öztan, **a.g.e.**, s. 90; Nal, Suluk, **a.g.e.**, s.46.

¹⁶³ Tekinalp, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet, s. 108-109.

¹⁶⁴ Yarg. 11.HD., E. 2005/354, K. 2006/915, T. 03.02.2006. (Çevrimiçi). <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay-kararlari>, E.T.: 24.03.2024.

¹⁶⁵ Yarg. 11.HD., E. 2006/934, K. 2007/4555, T. 13.03.2007. (Çevrimiçi). <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay-kararlari>, E.T.: 24.03.2024.

kadar mutlak surette ulaşacağı nihai hali almamış olsa da yaratıcısının düşünce dünyasından çıkarak dış dünya tarafından fark edilebilir bir hal almıştır¹⁶⁶.

Burada tartışmalı olan husus, kullanıcısının yeteneklerinin haricinde kendisinde mevcut birtakım donanımlar veya programlamalar aracılığıyla işlev gören makine kullanmak suretiyle bir eserin meydana getirilmesidir. Bu durumda eser üzerinde, sahibinin hususiyet düzeyi irdelenerek doğru bir saptama yapılabilir. Öyle ki kullanılan makine, eser üzerinde sahibinin hususiyetini ortadan kaldıran bir etkiye sahip olmayıp yararlanma düzeyinde kullanılmış, bir araç vazifesi görmüş ise bu durumda subjektif şartın sağlandığı ileri sürülebilir¹⁶⁷. Ancak yaratıcısının fikrî ürün yaratma bilincinden ayrı ve tamamen kendi programlaması yoluyla bir eser meydana getirmiş olması durumunda hususiyetin varlığından söz edilemeyeceği gibi insan ürünü olmayan bir yapıtın eser niteliğinde olup olmadığı tartışması yapılabilecektir¹⁶⁸. Nitekim öğretide, insanın yaratıcılığı ve buna bağlı eylemi bulunmaksızın bir makine tarafından eser niteliğinde bir yapıt meydana getirilmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir¹⁶⁹.

Özellikle belirtmek gerekir ki, fikrî ürün tarafından somutlaştırılan cismani varlık, şayet eser için bir yardımcı vasıta niteliği görüyorsa bu durumda eser korumasından faydalanamayacaktır. Öyle ki, not defterine yazılan bir şiir veya hikâyenin yahut müzik notalarının üzerine yazılı olduğu defter veya yazıya

¹⁶⁶ Öztan, **a.g.e.**, s. 89-90; Tekinalp, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet, s. 108. Bu konuda yargı kararı bkz. Yarg. 20.HD., E. 2015/11100, K. 2015/10711 ve 05.11.2015 tarihli kararı. (Çevrimiçi). <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay-kararlari>, E.T.: 24.03.2024.

¹⁶⁷ Bu yönde bkz. Öztan, **a.g.e.**, s. 93.

¹⁶⁸ Çoban, **a.g.m.**, s. 223-226.

¹⁶⁹ Bozbel, **a.g.e.**, s. 27; Öztan, **a.g.e.**, s. 84; Bozbel, **a.g.e.**, Fikir ve Sanat, s. 34. Bu yönde yapay zekâ sisteminin meydana getirdiği orijinal sayılan bir metnin gerçek kişi tarafından oluşturulmadığı gerekçesiyle eser olarak kabul edilmemesine ilişkin Çin Halk Cumhuriyeti mahkeme kararı için bkz. Feilin v. Baidu, Pekin İnternet Mahkemesi, E. (2019) Jing 0491 Min Chu K. No.239, T. 25.04.2019. Benzer yönde Avustralya mahkeme karar için bkz. Acohs Pty Ltd v Ucorp Pty Ltd, Y.2012, FCAFC 16, Avustralya Federal Mahkemesi, T. 02.03.2012.

geçirildiği bilgisayar programı değil, somutlaştırılan fikrî ürün eser niteliğini haiz görülerek korunacaktır. Nitekim eşya hukukunda söz konusu eşyanın mülkiyetine sahip olan kişi bundan doğan tüm haklarını kullanabilecek iken bir önceki örnekte değindiğimiz üzere, söz konusu defterin mülkiyetine sahip olup fikrî ürünün hususiyeti kendisinden kaynaklanmayan kişi, eserden doğan hiçbir hakkı kullanamayacaktır.

2.3. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Eser Sahibi

Bir üst başlıkta detaylıca anlatılan eser niteliğini haiz fikir ve sanat ürünlerinde bir arada bulunması gereken; sübjektif, objektif ve şekli şart unsurları, yapay zekâ uygulamalarının eser niteliğinin Türk hukuku bakımından kararlaştırılmasında önem az edecektir¹⁷⁰. Elbette ki eser niteliğinin tespitinin yapılmasıyla birlikte söz konusu eserlerin, eser sahibinin belirlenmesi ve eserden doğan birtakım hakların ihdası ve bunların açıklanması yerinde olacaktır. İşbu başlık altında FSEK kapsamında “*İkinci Bölüm: Eser Sahibi*” başlığı altında yer verilen eser sahipliği açıklanmış; değerlendirmelerimiz ışığında yapay zekâ uygulamaları bakımından eser sahipliği iddiasında bulunabilecek kişilere ise çalışmanın son bölümünde “4.2. *Yapay Zekâ Uygulamaları Bakımından Muhtemel Eser Sahipliği ve Çözüm Önerileri*” başlığı altında yer verilmiştir¹⁷¹.

Kanun koyucu, FSEK m. 1/B, (b) bendi¹⁷² ile m.8’in birinci paragrafında¹⁷³, eser sahibini açıkça “(...) *eseri meydana getiren kişi (...)*”

¹⁷⁰ Bkz. a.şğ. “3.2.3. *Türk Hukuku bağlamında Yapay Zekâ Uygulamalarının Hukuki Niteliğinin Değerlendirilmesi ve Tespiti*” başlıklı bölüm, s. 120-128.

¹⁷¹ Bkz. a.şğ. “4.2. *Yapay Zekâ Uygulamaları Bakımından Muhtemel Eser Sahipliği ve Çözüm Önerileri*” başlıklı kısım s. 162-167.

¹⁷² T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, R.G.: 13.12.1951, S. 7981, m.1/B/b.

¹⁷³ T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, R.G.: 13.12.1951, S. 7981, m.8, f.1.

olarak tanımlamıştır¹⁷⁴. Bununla birlikte, işlenme ve derlemeler bakımından ise sahipliğin, asıl eser sahibinin hakları saklı tutulmak şartıyla, işleyene ait olduğu ifade edilmiştir¹⁷⁵.

Özellikle belirtmek gerekir ki, bir eserin yaratımı, ona ilişkin fikri düşüncenin maddi bir fiil ile tamamlanmasıyla gerçekleşmekte olup eserin meydana getirilmesiyle birlikte sahipliğin elde edilmesi sağlanır¹⁷⁶. Bu nedenledir ki, eser yaratımı amacıyla hareket etmeksizin bir eser meydana getirenler veya fiil ehliyeti bulunmaksızın bir eser ortaya koyanlar da eser sahibi olabilirler. Öğretide bu hususa “*yaratma gerçeği ilkesi*” (*Grundsatz der Schöpfungswahrheit, Grundsatz des Schöpferprinzips*) denir¹⁷⁷. Nitekim yaratıcılık ve zekâ arasındaki ilişkinin daha çok yaratıcılığın ne ifade ettiğine bağlı olduğu; bu minvalde zekânın eser yaratma sürecinde şart olmadığı dile getirilmiştir¹⁷⁸. Öyle ki zihinsel engelli bireylerin, akıl hastalarının, küçüklerin ve kısıtlıların fiil ehliyetleri bulunmamasına karşın eser sahibi olmaları mümkündür.

¹⁷⁴ FSEK m.1/B; detaylı bilgi için bkz. Yıldız, **a.g.e.**, s. 26-34. Ayrıca FSEK m.8/f.1; detaylı bilgi için bkz. Yıldız, **a.g.e.**, s. 71-74. Bu konu hakkında bkz. Ateş, Mustafa: **Fikri Hukukta Eser Sahipliği**, 2.bs., Ankara, Adalet Yayınevi, Şubat 2012, s. 3-7.

¹⁷⁵ FSEK m.8 / f.2; Konu hakkında yargı kararı ve bibliyografya için bkz. Yıldız, **a.g.e.**, s. 71-74. Bu yönde yargı kararı için bkz.: Yarg. 11.HD. E.2019/3040, K.2019/5661, T.23.09.2019 (Çevrimiçi). <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.:12.03.2024.

¹⁷⁶ Bozbel, **a.g.e.**, Fikir ve Sanat, s. 34.

¹⁷⁷ Yaratma gerçeği ilkesine ilişkin bkz. Denis Barrelet, Willi Egloff, **Das neue Urheberrecht: Kommentar zum Bundesgesetz über das Urheberrecht und verwandte Schutzrechte**, 3.bs., Bern, Stämpfli Verlag, 2008, Art.6, N.1; Ayiter, **a.g.e.**, s.90; Erel, **a.g.e.**, s. 96; Emre Gökyayla, **Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi**, 2.bs., Ankara, Yetkin Yayınları, Ocak 2001, s. 200-201; Sami Karahan, Cahit Suluk, Tahir Saraç, Temel Nal, **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, 4.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Eylül 2015, s. 82; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 201-204; Ayşenur Şahin, **Fikri Hukukta Eser Sahibinin Mali Haklarının Korunması**, 1.bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, Şubat 2010, s. 66; Tekinalp, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet, s. 86; Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s. 76-77; Özgür Güvenç, Ayşe Karaca, “Yayıncının Planı Çerçevesinde Eser Meydana Getirilmesi (TBK m. 501) Hâlinde Eser Üzerindeki Hak Sahipliği Sorunu”, **AÜHFD**, C. 66, S. 1, 2017, ss. 117-156, s. 120-122.

¹⁷⁸ Till Zimmer, “Die psychologische Dimension des Urheberrechts”, **Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht (ZUM)** (Telif ve Medya Hukuku Dergisi), 2003, ss. 468-480, s. 478-479.

Ancak burada önemle belirtmek gerekir ki, ilke gereği bir eserin ortaya konulması için gerekli fikrî düşünce ve buna ilişkin maddi fiil ancak ve ancak gerçek kişiler tarafından ortaya konabilecektir. Bu durumda tüzel kişilerin eser sahipliği durumu söz konusu olamaz¹⁷⁹.

Bu hususta Yargıtay'ın vermiş olduğu kararlarda; tüzel kişinin eser yaratma faaliyetine katılmasının mümkün olmadığından hareketle eser sahibi vasfını da taşımadığı ifade edilmiştir. Keza, yaratıcı bir faaliyetin yalnızca gerçek kişilere mahsus olduğu, tüzel kişinin ise herhangi bir yaratımının söz konusu olamayacağından bahisle eser meydana getirmesinin de mümkün olmadığı dile getirilmiştir¹⁸⁰. Benzer şekilde, eser sahipliğinin ancak eserin yaratılması ile kazanılacağı ve bu vasa yalnızca gerçek kişilerin haiz olduğuna ilişkin yargı kararları da mevcuttur¹⁸¹.

Nitekim yukarıda detaylıca bahsedildiği üzere¹⁸², FSEK kapsamında eserin meydana getirilmiş olması ile eser sahipliğinin kendiliğinden ortaya çıkacağı açıklanmıştır. Buna bağlı olarak eserden doğan hakların ileri sürülebilmesi için eser sahipliğine ilişkin herhangi bir hukuki işlem şartı da kanunen öngörülmemiştir¹⁸³. Elbette ki, söz konusu tescil şartının bulunmaması dolayısıyla eser sahipliğine yönelik ispat sorunlarının bertaraf edilebilmesi için kanun koyucu, FSEK m. 13 hükmüyle, isteğe bağlı kayıt ve tescil sistemini

¹⁷⁹ Tekinalp, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet, s. 142-145; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 41 vd..

¹⁸⁰ Yarg. 11. HD. E.2014/16277, K.2015/1285 ve 04.02.2015 tarihli kararı. (Çevrimiçi). LEXPERA, (E.T: 18.03.2024). Ayrıca bu yönde bkz. Yarg. 11. HD. E.2009/14531, K.2011/17084 ve 15.12.2011 tarihli kararı. (Çevrimiçi). <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, (E.T.:18.03.2024).

¹⁸¹ Yarg. 11. HD. E.2011/9385, K.2011/12386, T.07.10.2011. (Çevrimiçi). <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, (E.T.:18.03.2024); Ankara 3. Fikrî ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi, E.2020/291, K.2021/209 ve 03.06.2021 tarihli kararı. (Çevrimiçi). LEXPERA, (E.T: 18.03.2024).

¹⁸² Bkz. yuk. s. 50.

¹⁸³ Levent Yavuz, Türkay Alica, Fethi Merdivan, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu**, C.1, 2.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ekim 2014, s. 190-191.

düzenlemiştir¹⁸⁴. Özellikle belirtmek gerekir ki, kayıt ve tescilin eser sahipliğinin ispatı ile eserden doğan maddi ve manevi hakların güvenceye alınmasını sağlama işlevi bulunmakta olup her halükârda eser sahibinin eserden doğan hakları, kanun korumasının kapsamı altındadır¹⁸⁵.

Bu hususta Yargıtay'ın vermiş olduğu bir kararda, eserin ortaya çıkarılmasının maddi bir fiil olduğu ve bunun gerçekleştirilmesi ile hakkın kendiliğinden doğduğu, bunun için ise eser sahibinin tescil veya kamuya sunma gibi herhangi bir iş ve eylem yapmasının gerekmediği ifade edilmiştir¹⁸⁶. Nitekim kayıt ve tescil ile herhangi bir hak ihdas etme amaçlanmamakta olup eserden doğan mali ve manevi hakların korunmasının kolaylaştırılması hedeflenmektedir.

2.3.1. Birden Çok Kişi Tarafından Meydana Getirilen Eserlerde Eser Sahibi

Bu hususta, “*ortak*” yani “*müşterek*” oluşturulan eser, “*iştirak*” bir diğer adıyla “*elbirliği*” halinde eser ve son olarak, “*bağlı çalışanların ve serbest çalışanların meydana getirdiği eserler*” olmak üzere üç farklı tipte meydana getirilen eserlerde eser sahipliğine kısaca değinilecektir.

2.3.1.1.1. Ortak (Müşterek) Oluşturulan Eser

Bu kapsamda, birden çok kişinin meydana getirdiği eser, birbirinden bağımsız şekilde bölümlere ayrılıp değerlendirilebiliyorsa “*ortak*” yani

¹⁸⁴ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, R.G.: 13.12.1951, S. 7981, m.13.

¹⁸⁵ Konu hakkında bkz. Mustafa Aksu, “Eser Yaratıcısının Eseri Üzerindeki Manevi Hakları (Eser Yaratıcısı Kişilik Hakkı) ile Genel Kişilik Hakkı İlişkisi Üzerine Bir Deneme”, **Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan**, C.1, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Eylül 2010, s. 121-158, s. 191-210. Ayrıca bkz. İlhami Güneş, “Eser Sahibin Manevi Hakları ve Uygulama”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 3, S. 19, Y. 2008, s. 67-76.

¹⁸⁶ İlgili karar için bkz. Yarg. 11. HD. E.2007/5265, K.2007/9282 sayılı ve 18.06.2007 tarihli karar. (Çevrimiçi). <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, (E.T.:18.03.2024).

“müşterek” eser sahipliğinden söz edilir¹⁸⁷. Bu hususta ayrılabilirlik şartı, kanunda sayılan farklı eser gruplarından veyahut aynı eser grubundan gelen eserlerin oluşturduğu ortak eserde birbirinden bağımsız olarak değerlendirilebilir olma niteliği ile sağlanır¹⁸⁸.

Söz gelimi bir araç tasarımının çiziminde kullanılan onlarca farklı çizim programı aracılığıyla oluşturulan birbirinden farklı yüzlerce parça çiziminin, ortak eseri oluşturan birer eser bölümü olduğu değerlendirilmesi yapılabilir.

Eser sahibi, kullanım amacını açıkça belirtmek suretiyle sahip olduğu mali hakları başka bir eser sahibine devretmiş yahut ona bu duruma ilişkin bir lisans vermişse, bu hakları devralan veya lisans sahibi olan kişinin anlaşma çerçevesinde, bu eseri, kendi eseriyle birleştirmesi sonucunda ortaya çıkan ortak eserin sahibi olacağını ifade etmek gerekir¹⁸⁹.

Son olarak FSEK m. 9, f. 2 gereği, ortak eser sahipleri arasında güven ve sadakate dayalı bir ilişki kurulduğu ve öğretideki hâkim görüşe göre, eser sahipliğine ilişkin adi şirket hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmelidir¹⁹⁰.

2.3.1.1.2 İştirak (Elbirliği) Halinde Oluşturulan Eser

“İştirak” bir diğer deyişle “elbirliği” halinde oluşturulan eserlerde, birden çok kişinin meydana getirdiği söz konusu eserin, ayrılmaz bir bütünü teşkil etmesi gerekmektedir. Bu durumda ortak eserden farklı olarak eseri

¹⁸⁷ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, R.G.: 13.12.1951, S. 7981, m.9. Konu hakkında bkz. Meltem H. Öfkeli, “Hukukumuzda Birden Çok Kişinin Eser Sahipliği”, **İBD**, C. 92, S. 2, Y. 2015, ss.147-159; Evrim Atasoy, “Yayıncılıkta Birlikte Eser Sahipliği”, **FMHY 2015**, ed. Tekin Memiş, 1.bs., Ankara, Yetkin Yayınları, Ağustos 2017, s. 17-36.

¹⁸⁸ Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s. 77-78.

¹⁸⁹ Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Ulrich Loewenheim, “§ 9 Werkverbindung”, ed. Gerhard Schricker, Ulrich Loewenheim, **Urheberrecht: Kommentar**, 6.bs., Münih, C.H. Beck, 2020, par. Nr.9.

¹⁹⁰ Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s. 78.

oluşturulan her bir bölümün tek başına anlaşılabilir olması değil; bilakis eserden ayrılamayacak şekilde, bütün içerisine nüfuz etmiş olması gerekmektedir¹⁹¹.

Örnek olarak birden fazla ressamın birlikte tablo yapması yahut birden fazla bilgisayar programcısının bir programın kodlarını birlikte yazmaları gösterilebilir.

İştirak halinde eser sahipliğinde, eseri meydana getirenlerin her birinin oluşturduğu yapıya adi şirket hükümleri uygulanacak olup eserle ilgili hususlarda birlikte karar almaları gerekmektedir. Ancak her halükârda birliği meydana getirenlerin her biri hak ihlallerine karşı tek başına hareket etme imkanına da sahiptir¹⁹².

2.3.2. Eser Sahipliğine İlişkin Kanuni Karineler

Hükmün mantığı ve amacı bir diğer ifadeyle “*ratio legis*” dikkate alındığında, FSEK m.11 ile m.12’de eser sahipliği karineleri sahibinin adı belirtilen ve belirtilmeyen eserler olmak üzere ikiye ayrılmış olup aksi ispatlanabilir karine niteliğindedir.

Kanun koyucu, eser sahibinin kendi adının belirtilmesi ile bunun yerine tanınmış takma isminin belirtilmiş olmasının veya tanıtılmasının sonuçlarını aynı sayarak her iki durumda da eser sahibinin aksi ispatlanıncaya kadar adı veya takma adı belirtilen yahut tanıtılan kişi olduğuna hükmetmiştir.

¹⁹¹ Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Ceren Demirel, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun 10.Maddesi Bağlamında Birden Fazla Eser Sahibi Tarafından Meydana Getirilen Eserler ve Eser Sahipleri Birliği**, 1.bs., Ankara, Savaş Yayınevi, Nisan 2017. Ayrıca bkz. Ulrich Loewenheim, “§ 8 *Urheber*”, ed. Gerhard Schricker, Ulrich Loewenheim, **Urheberrecht: Kommentar**, 6.bs., Münih, C.H. Beck, 2020, par. Nr.6.

¹⁹² Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, R.G.: 13.12.1951, S. 7981, m.10, f.2. Konu hakkında bkz. Ali H. Yıldırım, “İştirak Halinde Yazılı Eser Sahipliğine Adi Ortaklığa İlişkin Hükümlerin Uygulanma Kabiliyeti”, **FMHY 2015**, ed. Tekin Memiş, 1. bs., Ankara, Yetkin Yayınları 2017, s. 65-89.

Ancak eser sahibi hiçbir surette belirtilmemişse bu durumda FSEK m.12 hükmü gereği; yayımlanmış bir eserde onu yayımlayan, o da belirsiz ise çoğaltan, bunlar mevcut değilse konferansı veren veya temsili icra ettirenlerin eser sahibinin hak ve yetkilerini kendi adlarına kullanabilecekleri ifade edilmektedir.

Her halükârda eser sahibinin, eserde hiçbir suretle adının geçmemesi veya tanıtılmaması eser sahipliği sıfatını etkilemeyeceği gibi eserden doğan haklarına da hâlel getirmez.

2.4. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Eser Sahibinin Eserden Doğan Hakları

Kanun koyucu FSEK m.13 hükmü ile eser sahibinin eserden doğan mali ve manevi haklarını koruma altında almıştır. Öğretide bu hakların üç yönü olduğu ifade edilmektedir. Buna göre:

- 1) Müspet (olumlu) yönü: Kanunda eser sahibinin hakları mali ve manevi haklar olarak açıkça tanınmıştır¹⁹³.
- 2) Menfi (olumsuz) yönü: Eser sahiplerine tanınan söz konusu hakların ihlaline karşı m.66-70 hükümlerinde hukuki koruma ve buna bağlı sonuçlar ifade edilmiştir¹⁹⁴.

¹⁹³ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.:** 13.12.1951, S. 7981, Üçüncü Bölüm: Fikri Haklar, A. Eser sahibinin hakları, II. Manevi Haklar (m.14-17), IV. Mali Haklar (m.20-25).

¹⁹⁴ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.:** 13.12.1951, S. 7981, Beşinci Bölüm: Hukuk ve Ceza Davaları, A. Hukuk Davaları (m.66-70).

- 3) Cezai (yaptırım) yönü: Söz konusu haklara ilişkin ihlallerin yaşanması halinde, hukuki koruma beraberinde ortaya çıkacak hukuki sonuçların cezai boyutları m.71-75 hükümlerinde ele alınmıştır¹⁹⁵.

2.4.1. Eser Sahibinin Manevi Hakları

Bu haklar münhasıran eser sahibine ait olup FSEK m.14-17 arasında sınırlı sayıda “*numerus clauses*” sayılmak suretiyle ifade edilmiştir¹⁹⁶. Niteliği itibariyle, eser sahibinin kişiliğine sıkı sıkıya bağlanmış olmasından ötürü mutlak haklar olup herkese karşı ileri sürülebilirler¹⁹⁷. Bu haklar niteliği itibariyle eserin meydana getirilmesiyle doğmakta olup daha önceki başlıklarda belirtildiği üzere, eser sahibinin fiil ehliyetinin bulunmasına bağlı değildir. Ancak her hâlükârda eser sahibinin bu hakların ihlalinden kaynaklı bir iddia ve savunma yapabilmesi için ayırt etme gücüne sahip olması gerekir.

Mutlak haklar olması itibariyle, kural olarak bu haklar; devredilemez, feragat edilemez ve çeşitli hukuki işlemlere konu olamaz¹⁹⁸. Öyle ki eser sahibinin ölümünden sonra dahi ihlal edilmesi mümkün olabileceğinden ölümünden itibaren yetmiş yıl boyunca korunmaktadır¹⁹⁹. Mali hakların aksine,

¹⁹⁵ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, Beşinci Bölüm: Hukuk ve Ceza Davaları, B. Ceza Davaları (m.71-75).

¹⁹⁶ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, Üçüncü Bölüm: Fikri Haklar, A. Eser sahibinin hakları, II. Manevi Haklar (m.14-17).

¹⁹⁷ Aksu, **a.g.e.**, Eser Yaratıcısı, s. 121-123; Güneş, **a.g.m.**, Eser Sahibi, s. 72-73; Şahin, **a.g.e.**, s. 12-16.

¹⁹⁸ Bu konuda bkz. Yarg. 11.HD. E. 2008/10963, K. 2010/2239 ve 01.03.2010 tarihli kararı uyarınca: “(...) *manevi hak, eser ile eser sahibi arasında ilişki nedeniyle eser sahibine sıkı sıkıya bağlı bir hak olup, bu hakkın bir başkasına devri söz konusu olmayacağı gibi, manevi hakkı kullanma yetkisinin devri halinde dahi eserin eser sahibi ile olan bağıını ortadan kaldıracak ve bir başkasının eser sahibi olarak gösterileceği biçiminde serbesti tanıyan yetki devride geçerli olmaz (...)*” şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca bu yönde bkz. Yarg. 11.HD. E. 2011/5707, K. 2012/13237 ve 13.09.2012 tarihli karar. (Çevrimiçi). <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, (E.T.: 19.03.2024).

¹⁹⁹ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.19, f.2. Konu hakkında bkz. İsmail Doğanay, “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Hükümleri Bakımından Eser Sahibinin Ölümünden Sonra Manevi Hakları Kimler Kullanır?”, **BATİDER**, C. XII, S. 1, 1983, s. 95-106.

kanunen sınırlandırılmaları söz konusu değildir; meğerki kamu düzenini gerektiren bir durum bulunsun²⁰⁰.

Ancak özellikle belirtmek gerekir ki, alenileşen eserler bakımından yalnızca mali haklar hukuki işlemlere tabi tutulabilecektir. Her halükârda eser sahibinin manevi haklarına hâlel getirilemez.

Yukarıda ifade edildiği üzere, FSEK kapsamında sayılan manevi haklara ilişkin hükümler, kişilik haklarını düzenleyen TMK m.24²⁰¹ ve TBK m.58²⁰² hükümlerinden farklı olarak birer özel hüküm niteliğindedir. Öyle ki manevi hakkı ihlal edilen eser sahibinin tazminat talep edebilmesi için ayrıca genel kişilik haklarının ihlal edilmiş olması gerekmez²⁰³.

2.4.1.1. Eserin Kamuya Sunulma (Umuma Arz) Hakkı

Eserin kamuya sunulmasıyla kastedilen, eser sahibi tarafından eserinin kendi özel çevresi dışına çıkarılarak topluma dahil edilmesidir²⁰⁴. Yani eser, sahibinin rızasıyla onun kişisel çevresi dışına çıkarak alenileşmiş olur²⁰⁵. Aksi

²⁰⁰ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.:** 13.12.1951, S. 7981, m.30. Cüneyt Bellican, “Eser Sahibinin Manevi Haklarını Sınırlandıran Hukuki İşlemler ve Bazı Durumlar”, **Prof. Dr. M. İlhan Ulusan’a Armağan**, C.1, 1.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Temmuz 2016, s. 277-329. Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Mustafa Ateş, **Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması**, 1.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ocak 2003. Mukayeseli hukuk ile karşılaştırma için bkz. M. Melichar, “*Vor §§ 44a ff.*”, ed. Gerhard Schricker, Ulrich Loewenheim, **Urheberrecht: Kommentar**, 5.bs., Münih, C.H. Beck, 2017, m.44/a, p. nr. 12.

²⁰¹ T.C. 4721 sayılı **Türk Medeni Kanunu**, K.T.: 22.11.2001, **R.G.:** 08.12.2001, S. 24607, m.24.

²⁰² T.C. 6098 sayılı **Türk Borçlar Kanunu**, K.T.: 11.01.2011, **R.G.:** 04.02.2011, S. 27836, m.58.

²⁰³ Aksu, **a.g.m.**, Eser Yaratıcısı, s. 155-158; Ateş, **a.g.e.**, Fikir ve Sanat, s. 131; Rona Serozan, “Manevi Tazminat İstemine Değişik Bir Yaklaşım”, Prof. Dr. Haluk Tandoğan’ın Hatırasına Armağan, 1.bs., Ankara, **Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları**, 1990, ss. 67-101, s. 77-78; Tekinalp, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet, s. 312-313; Eda Candan, “Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Tazminat Davaları”, Yüksek Lisans Tezi, **İÜSBE**, Y. 2012, s. 88.

²⁰⁴ Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s. 82-83.

²⁰⁵ Bozbel, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet Hukuku, s. 102; Erel, **a.g.e.**, s. 137-138.

halde, yalnızca eser sahibinin kendi kişisel çevresine sunmuş olduğu bir eserin kamuya sunulduğundan bahsedilemeyecektir²⁰⁶.

Kanun koyucu FSEK m.14 hükmü²⁰⁷ ile bir eserin kamuya sunulmasını, bunun zamanını ve tarzını tayin edecek olanın eser sahibi olduğunu ifade etmiştir²⁰⁸. Nitekim bazı yazarlara göre, eser sahibinin kendi rızasıyla sadece bir defaya mahsus gerçekleştireceği hukuki fiil ile kamuya sunmanın yapılmış olacağı ifade edilmektedir²⁰⁹. Öyle ki, öğretide kamuya sunma hakkının, eser sahibi tarafından gerçekleştirilmesinden sonra tükenmiş sayılacağını ifade eden görüşler mevcuttur²¹⁰. Bu görüşlerin aksine, kamuya sunma hakkının manevi hak statüsünde olmasında kaynaklı tükenmeye konu olmayacağını savunan görüşler de vardır²¹¹.

2.4.1.2. Eserin Sahibi Olarak (Adın Belirtilmesi) Tanıtılma Hakkı

Bir eserin; sahibinin adıyla veya müstear adı kullanılarak yahut adsız olarak kamuya sunulması yetkisi, FSEK m.15 hükmü uyarınca²¹², münhasıran eser sahibine aittir²¹³. Özellikle belirtmek gerekir ki, eser sahibinin adının belirtilmesini ayrıca talep etmesine gerek kalmaksızın aksi kararlaştırılmadıkça

²⁰⁶ Ateş, **a.g.e.**, Fikir ve Sanat, s. 132; Beşir Orak, “Yayın Etiği İhlallerinin Fikrî Mülkiyet Hakları Bağlamında Değerlendirilmesi”, **Çukurova Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, 2022, S. 2, ss. 21-57, s. 36; Filiz Ceritoğlu, “Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İntihal ve Esinlenme”, Yüksek Lisans Tezi, **İÜSBE**, Y.2008, s. 38.

²⁰⁷ T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.14.

²⁰⁸ Levent Yavuz, “Eser Sahibinin Eserini Kamuya Sunma Hakkı (FSEK m.14) ve Manevi Hakların Üçüncü Kişiler ve Eser Sahibinin Yakınları Tarafından Kullanılması (FSEK m.19)”, **Yarg. Dergisi**, C.33, S. 1-2, Y.2007, s.59-70.

²⁰⁹ Öztan, **a.g.e.**, s. 295.

²¹⁰ Bozbel, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet Hukuku, s. 102.

²¹¹ Bkz. Erel, **a.g.e.**, s. 137-138.

²¹² T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.15.

²¹³ Bozbel, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet Hukuku, s. 105; Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s. 83; Tekinalp, **a.g.e.**, s.168.

olağan teamüllere uygun olarak eser sahibinin adı belirtilir. Örneğin edebi eserlerin kapak ve içerik bölümünde, filmlerin jenerik kısmında, müzik eserlerinin albüm kapakları üzerinde veya içerisinde eser sahibinin adı belirtilmelidir²¹⁴. Nitekim adın belirtilmesi, eser sahibinin eseri vasıtasıyla bilinirliğine katkı sağlayacağından bahisle itibarının artmasını ve bundan kaynaklı esere olan ilgi ve alakanın da artmasıyla sahibinin kariyeri ve ekonomik yararı için önem arz etmektedir²¹⁵.

Şu kadar ki, manevi haklar niteliği itibariyle, eser sahibine sıkı sıkıya bağlı mutlak haklar olduğundan, adın belirtilmesi hakkının bir başkasına devri söz konusu olamayacağı gibi bu hakkı kullanma yetkisinin devri halinde dahi eser sahibiyle bağını kopartacak şekilde yetki devri yapılması da geçerli olmayacaktır²¹⁶.

Eser sahibinin adının belirtilmesi daha önce bahsedilen FSEK m.11 hükmü²¹⁷ uyarınca kanuni karine teşkil etmekte olup aksi ispat edilinceye kadar o eserin sahibi sayılacaktır²¹⁸. Ebettteki bu durumun ihtilaflı olması halinde

²¹⁴ Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s.84; bu yönde bkz. Yarg. 11.HD., E.1978/1788, K.1978/1687, T.03.04.1978; Yarg. 11.HD., E.1978/1360, K.1978/1383, T.23.03.1978; İstanbul 2. Fikrî ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi, E. 2018/526, K. 2021/308, T. 15.10.2021. (Çevrimiçi). <https://mevzuatvekararlar.legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (E.T.: 02.04.2024).

²¹⁵ Öcal Apaydın, Bahar / Tuncer Kazancı, İdil: “İsviçre Federal Mahkemesinin Eser Sahipliğinin Tespitine İlişkin Kararın İncelenmesi”, **İÜHFD**, C.3, S.2, Y.2012, ss. 331-389, s. 339-341; Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s. 83-84; ayrıca bu yönde bkz. Yarg. 11.HD., E. 1997/1850, K. 1997/2313, T. 31.03.1997. (Çevrimiçi). <https://mevzuatvekararlar.legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (E.T.: 02.04.2024).

²¹⁶ Aynı yönde bkz. Yıldız, a.g.e., s. 99-100. Yarg. 11.HD., E. 2008/10963, K. 2010/2239, T. 01.03.2010, Yarg. 11.HD., E. 2011/5707, K. 2012/13237, T. 13.09.2012, İstanbul 2. Fikrî ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi, 19.01.2021 tarihli ve 2018/475 E., 2021/16 K. sayılı kararı. (Çevrimiçi). <https://mevzuatvekararlar.legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, E.T.: 04.04.2024.

²¹⁷ T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.11.

²¹⁸ Bu yönde bkz. Yarg. 11.HD. E. 2011/3312, K. 2012/12064, T. 05.07.2012; Yarg. 11.HD. E. 2012/11945, K. 2012/16772, T. 22.10.2012; Yarg. 11.HD. E. 2013/17105, K. 2014/5670, T. 24.03.2014. (Çevrimiçi). <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/arama>, (E.T.: 05.04.2024)

gerçek eser sahibi FSEK m.15/3 hükmünden²¹⁹ hareketle eser sahipliğine ilişkin hakkının tespitini ve tasarruf yetkisinin ispatını mahkemeden talep edebilecektir²²⁰.

2.4.1.3. Eserde Değişiklik Yapılmasını Engelleme (Menetme) Hakkı

Kanun koyucu FSEK m.16 hükmü²²¹ ile eser sahibinin izni bulunmadıkça eserde yahut sahibinin adında ekleme, kısaltma veyahut herhangi bir başkaca değişiklik yapılamayacağını düzenlemiştir. Bu hüküm ile amaçlanan eserin mevcudiyetinin ve bütünlüğünün korunmasıdır. Ancak bu korumanın belirli sınırlar ve ölçütler çerçevesinde gerçekleştirilebileceğini belirtmek gerekir²²².

Öyle ki, kanunun lafzından da anlaşılacağı üzere, eser sahibinin onur ve saygınlığına zarar veren veya eserin esasını, bütünlüğünü ve sahip olduğu özelliği bozan değişiklikler engellenebilecektir²²³. Ancak işleme veya çoğaltma gibi eser sahibinin izniyle yapılan değişikliklerin eserin değerlendirilmesi kapsamında olan zorunlu değişiklikler olacağını ifade etmek gerekir²²⁴. Meğerki, yukarıda açıklandığı üzere aksi yönde bir değişiklik yapılmaya çalışılıyor olsun²²⁵.

²¹⁹ T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.:** 13.12.1951, S. 7981, m.15 / f.3.

²²⁰ Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s.84-85; Mustafa Ateş, “Fikir ve Sanat Eseri Sahipliğinin Tespiti Davası”, **Fikri Mülkiyet Hukuku Yılıhğı 2010**, Ed. Tekin Memiş, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2011, s. 77-106.

²²¹ T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.:** 13.12.1951, S. 7981, m.16.

²²² Öztan, **a.g.e.**, s. 318-324.

²²³ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.:** 13.12.1951, S. 7981, m.16, f.3.

²²⁴ Bu bakımdan bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.:** 13.12.1951, S. 7981, m.16, f.2.

²²⁵ Bu yönde bkz. Adolf Dietz, “§ 14 UrhG – Entstellung des Werkes”, Ed. Gerhard Schricker, Ulrich Loewenheim, **Urheberrecht: Kommentar**, 4.bs., C.H. Beck, Münih, 2010, p. No. 3; Ayiter, **a.g.e.**, Fikir ve Sanat, s. 121.

Ancak her halükârda somut olayın şartlarına göre, zorunlu değişikliklerin tarafların menfaatlerinin dengelenmesi bakımından değerlendirilmesi gerekir. Öyle ki eserin özellikleri itibariyle sanatsal değerinin oldukça yüksek olması, eşi benzeri olmayan bir yaratıcılığı uhdesinde barındırması durumunda eser sahibinin çıkarları ön planda tutulacaktır²²⁶. Örneğin Tevfik Fikret'in "Sis" şiirinden herhangi bir cümlenin çıkartılması ile yerel gazetede yayımlanacak bir köşe yazısının yer kalmadığı için bir cümlesinin çıkarılması aynı mahiyette kabul edilemez²²⁷.

Diğer yandan, Yargıtay kararlarına da konu olan, mimari eserlerde hiçbir değişiklik yapılamayacağına dair talepler, eserin gerekli ve kaçınılmaz olan bakım ve onarımlarının aslına uygun şekilde yapılması amacıyla reddedilebilecektir²²⁸. Bu durumda eser sahibinin ve değerlendirenin değil; eserin malikinin çıkarları korunmuş olacaktır²²⁹.

Sonuç itibariyle, öncelikle esere yönelik bir müdahalenin varlığı objektif olarak değerlendirilmeli ardından mevcut müdahalenin eserin bütünlüğüne ve özelliğine veyahut sahibinin onuruna ve saygınlığına zarar verip vermediği tartışılmalıdır²³⁰. Bu değerlendirme sonucunda ise tarafların menfaat

²²⁶ Erel, **a.g.e.**, s. 112; Şafa Parlak Börü, "Mimari Eserlerde Eser Bütünlüğünün Fikri Hukuk Çerçevesinde Korunması ve Uygulamadaki Sorunlar", **FMHY 2014**, Ed. Tekin Memiş, 1. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2016, s. 159-162. Öztan, **a.g.e.**, s. 318.

²²⁷ Bu yönde bkz. Yarg. 11.HD. E. 2017/4029, K. 2019/2788, T. 09.04.2019. (Çevrimiçi). <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/arama>, (E.T.: 05.04.2024).

²²⁸ İlgili karar için bkz. Yarg. 11.HD. E. 2014/9611, K. 2015/8154, T. 11.06.2015. (Çevrimiçi). <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/arama>, (E.T.: 05.04.2024).

²²⁹ Gönenç Gürkaynak, Ceyda Karaoğlu, Coşku Gönen, "Mimari Yapıların Eser Niteliği ve Eser Sahibinin Değişiklik Yapılmasını Önleme Hakkı", **Legal FSHD**, S. 38, Y. 2014, s. 55-77, s. 74-77.

²³⁰ Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s. 85-86.

karşılaştırılması yapılarak üstün tutulması gereken taraf lehine engelleme hakkının kullanımı sağlanmalıdır²³¹.

2.4.1.4. Eser Sahibinin Eserin Malikine ve Zilyedine Karşı Hakları

Eserin, onu yaratan sahibinden başka bir üçüncü kişinin elinde bulunması halinde dahi maddesel formunun dışında soyut kalmaya devam eden fikrî ürün formu dolayısıyla eser sahibinin haklarının korunmaya devam ettiği ifade edilmelidir²³². Nitekim kanun koyucu, FSEK 17.madde hükmü ile eser sahibinin, eserin zilyedine veya malikine karşı korunmaya devam edecek olan haklarını sıralamıştır²³³.

2.4.1.4.1. Eser Sahibinin Eserine Ulaşma Hakkı

FSEK m.17 / f.1 hükmünün lafzından hareketle sınırlı sayıda belirtilen eserler bakımından eser sahibinin geçici bir süreyle eserden yararlanmak amacıyla eserini talep edebileceğinin kararlaştırıldığı görülmektedir²³⁴.

2.4.1.4.2. Eserini Sergileme (Teşhir) Hakkı

Bu hakka ilişkin olarak FSEK m.17 / f.3 hükmünde, eserin tek ve özgün olması şartına bağlı olarak eser sahibinin kendi çalışmalarında veya sergilerinde kullanmak maksadıyla eserini zilyedinden veya malikinden isteyebileceği düzenlenmiştir²³⁵. Her ne kadar esere ulaşma hakkı ile aynı olduğu

²³¹ Detaylı bilgi için bkz. Cahit Suluk, “Menfaatlerin Dengelenmesi”, *TFMHD*, C. 1, S. 1, Y. 2021, ss. 1-20.

²³² Güneş, *a.g.e.*, s. 197; Ayiter, *a.g.e.*, s. 122-123.

²³³ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.17.

²³⁴ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.17, f.1. Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Engin Erdil, “Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Eser Sahibinin Esere Ulaşma Hakkı”, *Yargı Dünyası Dergisi*, S. 186, 2011, ss. 19-34.

²³⁵ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.17 / f.3.

düşünülebilecek olsa da söz konusu eserin, yukarıda açıklanan özellikleri taşıyor olması sebebiyle farklılık arz etmektedir. Elbette ki eser sahibi, ödünç verme (vedia) ilişkisine dayalı olarak kullanım amacını gerçekleştirdikten sonra eseri zilyedine veya malikine iade etmelidir²³⁶.

2.4.1.4.3. Eserinin Tahrip Edilmesini Önleme Hakkı

FSEK m.17'nin 2.fıkrasında ise eserin malikinin her ne kadar eser üzerinde tasarruf etme yetkisi olduğundan söz edilmiş olsa da bu yetkinin ancak ve ancak eserin bozulmaması, yok edilmemesi ve eser sahibinin haklarına zarar verilmemesi şartlarına uygun olarak kullanılabilmesi düzenlenmiştir²³⁷. Netice itibariyle, malikin, eşya hukukundan kaynaklı mülkiyet hakkına, eser sahibi lehine sınırlama getirildiği anlaşılmaktadır²³⁸. Ancak bu sınırlamanın daha önce ayrıntılı olarak bahsedildiği üzere, tarafların menfaat dengesinin sağlanması bakımından her somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmesi gerekir²³⁹.

2.4.2. Eser Sahibinin Mali Hakları

Mali haklar, niteliği itibariyle eser sahibine eserinden ekonomik bir fayda elde etmesini sağlayan faydalanmaya yönelik haklardır. Kanun koyucu, mali hakları düzenlerken alenileşmiş ve alenileşmemiş eserler bakımından bir ayrıma gitmiştir²⁴⁰. Öyle ki FSEK m.20 hükmünde, ilk etapta alenileşmemiş eserlerden doğan her ne şekilde ve tarzda olursa olsun faydalanmaya ilişkin hakların

²³⁶ Bozbel, **a.g.e.**, Fikir ve Sanat Eserleri, s. 163-164; Güneş, **a.g.e.**, s. 197.

²³⁷ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.:** 13.12.1951, S. 7981, m.17 / f.2.

²³⁸ Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s.87.

²³⁹ Bkz. Sabih Arkan, "Mimari Eserlerde Malik ile Mimarın Hak ve Menfaatlerinin Dengelenmesi", **BATİDER**, C. 24, S. 2, Y. 2007, s. 167-171. Yine bu yönde bkz. Cahit Suluk, "Mimari Eserlerde Eser Sahibi ile Yapı Malikinin Menfaatlerinin Dengelenmesi", **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, C. 12, S. 1, Eylül 2011, Ankara, ss. 45-65, s. 50-53.

²⁴⁰ Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s. 87-88.

münhasıran eser sahibine tanındığı ifade edilmiştir²⁴¹. Akabinde alenileşmiş eserlerden doğan faydalanma hakkının ise işbu kanunda sınırlı sayıda sayılan mali hakları teşkil ettiği ve bunların da münhasırın eser sahibine tanınan haklar olduğu düzenlenmiştir²⁴².

Yukarıda bahsedilen faydalanma hakkının ve bunun alt başlığını teşkil eden mali hakların birer mutlak hak olduğu ifade edilmelidir. Kanunda sınırlı sayıda sayılan ve birtakım sınırlamalar getirilen mali haklar birbirinden bağımsız olup²⁴³ üçüncü kişilere devri, lisanslanması, rehin edilmesi, icraya konu olması, sınırlı süreyle kullanımının kararlaştırılması gibi pek çok hukuki işleme konu teşkil edebileceği gibi miras yoluyla da mirasçılara intikal edebilecektir²⁴⁴. Bu durumda mali haklardan herhangi biri üzerinde yapılan tasarruf ve bunun sonucunda gerçekleştirilen hukuk işlemler, diğer hakları etkilemeyecektir²⁴⁵. Ancak her halükârda eserin sahibi sıfatını eser sahibi taşıyacaktır. Zira eserin meydana getirilmesinde hususiyet şartını sağlayan ve kendi özgün fikrî düşüncesinin bir yaratımını sergileyen kişi, her halükârda eser sahibinin kendisi olacaktır. Böylelikle bu hakların, eser sahibinin izni olmaksızın üçüncü şahıslar tarafından kullanılması, haksız kazanç elde edilmesi vb. durumlara karşı korunması ve bu tür hak ihlallerinin engellenmesi amaçlanmaktadır²⁴⁶.

²⁴¹ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.:** 13.12.1951, S. 7981, m.20, f.1.

²⁴² Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.:** 13.12.1951, S. 7981, m.20, f.2.

²⁴³ Bu bakımdan bkz. Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.:** 13.12.1951, S. 7981, m.52: “(...) hakların ayrı ayrı gösterilmesi şarttır.”. Detaylı bilgi için bkz. Ünsal Piroğlu, “Eserden Doğan Hakların Devri ve FSEK 48-52 Çelişkisi”, **Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan**, C. 2, 1. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2010, ss. 1841-1856.

²⁴⁴ Tekinalp, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet, s. 181.

²⁴⁵ T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.:** 13.12.1951, S. 7981, m.20, f.1 son cümle: “(...) Bunlardan birinin tasarrufu ve kullanılması diğerine tesir etmez.” Bu konuda bkz. Güneş, **a.g.e.**, Fikir ve Sanat, s. 141-143.

²⁴⁶ Bozbel, **a.g.e.**, s. 71-72.

2.4.2.1. İşleme Hakkı

Eser sahibi, eserinin işlenmesi yetkisine münhasıran sahip olup izin verdiği ölçüde eserin işlenmesine ve kullanılmasına rıza gösterebilir. Her halükârda bireysel kullanım amacıyla gerçekleştirilen işlemler serbesttir. Elbette ki, eser sahibi, şeref ve haysiyetini zedeleyen işlemlere karşı korunmaktadır. Kanunda eser sahibinin bu tür işlemleri engelleyebileceği ve bu hakkından sözleşmeyle feragat edemeyeceği düzenlenmiştir²⁴⁷.

Burada esas olan, eser sahibinin izin verdiği ölçüye uygun hareket edilmesidir. Örneğin bir kitabın senaryolaştırılması için eser sahibinden alınan izne karşı söz konusu kitabın çevirilerinin yapılması izin verilen sınırların dışına çıkılması anlamına gelecektir. Söz konusu işlemenin, yasal sınırlar çerçevesinde kabul görebilmesi için ise eser sahibinden ayrıca izin alınması gerekmektedir. Buna ek olarak söz konusu kitaptan esinlenilerek yeni bir kitap yazılması durumunda ise asıl eserden bağımsız bir eser ortaya çıkacağından işleme eserden söz edilemeyecektir²⁴⁸. Bu durumda meydana gelen yeni eserin müstakil eser sahibi, bu eserden doğan haklarını münhasıran kullanabilecektir. Benzer şekilde, asıl eser sahibinden izin alınmadan gerçekleştirilen işleme eserler üzerinde bu eserin sahibi münhasıran yetkili olacaktır. Nitekim ortada her ne kadar asıl eser sahibi yahut yetkili bir işleme eser sahibinden izin alınmadan oluşturulan bir eser bulunsa da söz konusu yapıt eser olarak değerlendirileceğinden bundan doğan hakları kullanma yetkisi bu eserin

²⁴⁷ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.16, f.3 son cümle. Bu konuda bkz. Ateş, **a.g.e.**, Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması, s. 135.

²⁴⁸ Bozbel, **a.g.e.**, s. 74.

sahibinde olacaktır²⁴⁹. Elbette ki asıl eser sahibi ve yetkili işleme eser sahibinin dava hakları saklı kalacaktır.

Özellikle belirtmek gerekir ki, işlenme eser her ne kadar asıl esere bağlı olsa da sahibinin hüviyetini taşıması sebebiyle sahibine münhasır haklar bahşetmektedir. Öyle ki işleme eser sahibi, bu haklarını hem bağımsız eser sahibine hem de üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir. Örnek vermek gerekirse, kitap çevirisini kaleme alan yazarın, çeviri kitaptan doğan işlenme eser sahipliğine ilişkin hakları FSEK kapsamında korunacaktır.

2.4.2.2. Çoğaltma Hakkı

FSEK 22.maddesinin 1.fıkrasında söz konusu hakkın, münhasıran eser sahibine ait olduğu ifade edilmek ile birlikte aynı zamanda çoğaltmadan ne anlaşılması gerektiği de dile getirilmiştir²⁵⁰. Buna göre; Kanun kapsamında eser olarak kabul edilen bir yapının asıl ve kopyalarının “(...) herhangi bir şekil veya yöntemle, tamamen veya kısmen, doğrudan veya dolaylı, geçici veya sürekli olarak (...)” çoğaltılması faaliyeti çoğaltmadır. Söz konusu maddenin ikinci fıkrasında ise çoğaltmaya konu olabilecek işlemler örnek olarak sayılmıştır²⁵¹. Ancak önemle belirtmek gerekir ki bu sayılanlar dışında pek çok farklı çeşitte çoğaltmadan bahsedilebilecektir.

²⁴⁹ Nal, Suluk, (Karasu), a.g.e., s. 88-89.

²⁵⁰ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, R.G.: 13.12.1951, S. 7981, m.22, f.1.

²⁵¹ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, R.G.: 13.12.1951, S. 7981, m.22, f.2 hükmünde: “(...) aslından ikinci bir kopyasının çıkarılması (...) işaret, ses ve görüntü nakil ve tekrarına yarayan, bilinen ya da ileride geliştirilecek olan her türlü araca kayıt edilmesi, her türlü ses ve müzik kayıtları ile mimarlık eserlerine ait plan, proje ve krokilerin uygulanması (...) kabartma ve delikli kalıplar (...)”

Aynı hükümde kanun koyucu, çoğaltmanın unsurlarını da tespit etmiştir. Öyle ki bir eserin fiziksel bir ortamda tespiti ile eserin dış dünya tarafından algılanabilir olması iki temel ve gerekli unsuru teşkil etmektedir.

Buna göre, henüz herhangi bir fiziksel ortamda tespit edilmemiş olan eserin ilk tespiti çoğaltma sayılacağı gibi bu eserin bir veya birden fazla taşıyıcı materyalde tespit edilmesi de çoğaltma olarak nitelendirilecektir²⁵². Örneğin bir hikâye anlatımının kitaba yazılması ilk tespiti olarak çoğaltma iken baskı yoluyla taşıyıcı materyalde tespiti de çoğaltılması olarak sayılacaktır. Bu durumda çoğaltmanın; türü, biçimi ve tarzı ile süresi veyahut çoğaltılan nüsha adedinin bir önemi bulunmamaktadır²⁵³.

Kısa süreli de olsa gerçekleşen tespitler çoğaltma kabul edilmektedir. Ancak hukukumuzda bilgisayar ağı üzerinden aktarılan ve herhangi bir ekonomik değer taşımayan teknik çoğaltmaların hukuki durumu belirsizlik arz etmektedir. Öyle ki “*uploading to server*” (sunucuya yükleme), “*saving to cache memory*” (ön belleğe kaydetme) yahut “*browsing*” (anlık göz atma) gibi durumlarda kısa süreli gerçekleşen tespitlerin hukukumuzdaki durumu belirsizdir²⁵⁴. Avrupa Birliği Komisyonu tarafından oluşturulan Direktif 200/31/EC’nin beşinci maddesinin birinci fıkrasında²⁵⁵, yukarıda sayılan kısa

²⁵² Pelin Karaaslan, “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’na (FSEK) Göre Bir Eseri Çoğaltma Hakkı ve Geçici Çoğaltmalar”, **TFMHD**, C. 8, S. 1, Y. 2022, ss. 29-49, s. 29-31; Ayrıca bkz. Ulrich Loewenheim, “§ 2 UrhG – Geschützte Werke”, ed. Gerhard Schricker, Ulrich Loewenheim, **Urheberrecht: Kommentar**, 5.bs., C.H. Beck, Münih, 2017, par. Nr.7.

²⁵³ Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Arzu Genç Arıdemir, **Türk Hukukunda Eser Sahibinin Çoğaltma ve Yayma Hakları**, 1.bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, Ocak 2003, s. 42-78.

²⁵⁴ Karaaslan, **a.g.m.**, s. 33-35.

²⁵⁵ Avrupa Birliği Parlamentosu ve Konseyi, “*Bilgi Toplumu Hizmetlerinin, Özellikle İç Pazarda Elektronik Ticaretin Bazı Hukuki Yönleri Hakkında 8 Haziran 2000 Tarihli 2000/31/EC Sayılı Direktif (Elektronik Ticaret Direktifi)*”, OJ L 178, 17.7.2000, s. 1-16. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2000/31/oj>, E.T.: 12.04.2024. Söz konusu direktif, ilerleyen yıllarda dijital teknolojilerin gelişmesiyle birlikte yetersiz kalmış ve bu nedenle Avrupa Birliği tarafından Dijital Hizmetler Yasası (DSA) ile Dijital Piyasalar Yasası (DMA) aracılığıyla genişletilerek güncellenmiştir. Yeni düzenlemelerle birlikte hedeflenen, dijital ekonomi

sürelî çoğaltmaların eser sahibinin çoğaltma hakkını ihlal etmediği dile getirilmiştir²⁵⁶.

Öyle ki, internette yayımlanmış bir eserin erişim sağlanan internet sayfasında okunması esnasında kullanılan cihazın ön belleğine kayıt yapılmış olması eser sahibinin çoğaltma hakkının ihlal edildiği anlamına gelmeyecektir. Konuya ilişkin öğretilerde tartışmalar mevcuttur²⁵⁷. Teknik terimler kullanılarak konunun detaylandırılması ileride yapay zekâ bakımından yapılacak tartışmalar açısından da yerinde olacaktır. Nitekim “*hyperlink*” (bağlantı/köprü) vasıtasıyla eserin internette erişilebilir hale getirilmesi durumunda söz konusu bağlantının yalnızca farklı internet sayfaları arasında geçişi sağlamasından ötürü herhangi bir çoğaltma hakkı ihlalinden bahsedilemez. Ancak “*deeplink*” (derin bağlantı) kullanılması durumunda üçüncü kişilere ait internet sayfalarına erişim sağlamak ve bunlar aracılığıyla atlanmak suretiyle hedef sayfaya gidilmekte ve geniş kullanıcı kitlesine ulaşılmaktadır²⁵⁸. Bu durumda söz konusu içerik veya içerikler FSEK kapsamında eser olarak değerlendirilebiliyorsa o halde çoğaltma ve umuma iletim hakları bakımından ihlal tartışması yapılabilir. Son olarak “*hyperlink*” (bağlantı/köprü) kullanılarak ancak “*framing*” (çerçeveleme)

içerisinde temel bir yer edinen elektronik ticaretin güvenli biçimde sürdürülebilmesi, çevrimiçi platformlar üzerinden gerçekleştirilen veri akışlarında hukuki ve teknik güvenliğin sağlanması ve aynı zamanda kullanıcı haklarının ve tüketicilerin etkin biçimde korunmasının teşvik edilmesidir.

²⁵⁶ Bu yönde bkz. ABAD, C-360/13, “*Public Relations Consultants Association Ltd v. Newspaper Licensing Agency Ltd.*”, K.T.: 05.06.2014. (Çevrimiçi). <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=153302&doclang=EN>, E.T.: 12.04.2024.

²⁵⁷ Konu hakkında detaylı bilgi ve tartışmalar için bkz.: Veysel Başpınar, Doğan Kocabey, **İnternette Fikri Hakların Korunması**, 1.bs., Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2007, s. 71 vd.; Harun Demirbaş, **Hizmet Sağlayıcıları ve Aracı Hizmet Sağlayıcılarının Yükümlülükleri**, 1.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Nisan 2015, s. 17 vd.; Metin Turan, **Bilişim Hukuku**, 9.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ocak 2024, s. 25 vd.; Lâle Ayhan İzmirli, **İnternet Ortamında Fikri Mülkiyet Haklarının İhlali ve Korunması**, 1. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Mayıs 2012, s.105 vd..

²⁵⁸ Ali Demirbaş, “Telif Hukukunda İnternet Linki ve Avrupa Adalet Mahkemesi’nin Svensson ve Beswater Kararları”, **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 1, Y. 2018, ss. 169-186, s. 170-176.

teknikğine bağı bir “*embedding*” (link yerleştirme) durumu söz konusu ise içeriğin geniş bir kullanım kitlesine ulaşmaması sağlandığı müddetçe söz konusu hak ihlallerinden bahsedilemeyecektir²⁵⁹.

Karşımıza çıkan ikinci temel unsur ise söz konusu eserin herhangi bir şekilde algılanabilir olması durumudur. Örneğin; yığın halindeki makine dili kodlarının tespiti, programın algılanmasını sağlamaz iken söz konusu kodların makine tarafından işlenmesiyle programın çalıştırılması ve açılarak kullanılmaya başlanması eserin algılanabilir hale gelmiş olmasını sağlamaktadır. Bu durumda çoğaltma da gerçekleşmiş olur. Ancak önemle belirtmek gerekir ki, bu halde, eserin tamamen algılanması aranmamakta olup sahibinin hususiyetini barındıran bir parçasının algılanabilir nitelikte olması çoğaltma unsurunun gerçekleştiği anlamına gelir. Somutlaştıracak olursak, bilinen bir şarkının sözleri olmadan melodisinin çalınarak çoğaltılması bu duruma örnek teşkil eder²⁶⁰.

Kanun koyucu, bilgisayar programları bakımından çoğaltma hakkını özel olarak düzenlemiştir. Buna göre; hükmün birinci ve ikinci fıkralarının uygulanmasının yansira son fıkrada ayrıca düzenlendiği üzere, ön şart olarak bir bilgisayar programının geçici çoğaltılmasının gerektirdiği ölçüde; yüklenmesi, çalıştırılması, görüntülenmesi, depolanması ve iletilmesi fiilleri de çoğaltma kapsamında değerlendirilecektir²⁶¹.

Özellikle belirtmek gerekir ki, kanunun “*Sözleşmeler ve Tasarruflar*” başlıklı dördüncü bölümünün “*VI. Yorum kaideleri*” alt başlığı altında “3.

²⁵⁹ Bkz. Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s. 89-90.

²⁶⁰ Abdullah Çelik, “Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Çoğaltma ve Yayma Haklarının İhlalinin Sonuçları”, Doktora Tezi, **Dokuz Eylül Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2010, s. 17-20; Karaaslan, **a.g.e.**, s.38-39; **Ibid.**, s. 89.

²⁶¹ T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.22, f.3.

Mülkiyetin intikali” başlıklı 57.madde hükmünde; FSEK kapsamında eser kabul edilen bir yapıtın asıl veya nüshalarına ilişkin eşya mülkiyetinin bir başkasına devrinin telif haklarının devrini içermeyeceği açıkça düzenlenmiştir²⁶². Nitekim bir albümü satın alan kişi bu albümü çoğaltma veya yayınlama hakkına sahip değildir. Ancak hükmün ikinci fıkrasında ise bir güzel sanat eseri üzerinde çoğaltma yetkisi bulunan kişiden o esere ilişkin çoğaltma aletlerinin zilyetliğini devralan kimse, taraflarca aksi kararlaştırılmadığı müddetçe o eserin çoğaltma hakkını da elde etmiş sayılacaktır²⁶³. Örnek vermek gerekir ise, eser sahibinin yapmış olduğu heykelin kalıplarını alan kimse aynı zamanda o eserin çoğaltma hakkını da iktisap etmiş olacaktır.

Günümüzde kullanılan YZS ile yapılan araştırmalar, projeler ve ödev yazımları bakımından tartışılması gereken husus “*intihal*” kavramıdır. TDK’ye göre kelime anlamı olarak, “(...) *bir kişinin eserinde başka kişilerin ifade, buluş veya düşüncelerini kaynak göstermeksizin kendisine aitmiş gibi kullanması (...)*” şeklinde ifade edilmiştir. Öğretide tartışılan husus, “*intihal*” fiilinin bilerek ve isteyerek izinsiz olarak bir başkasının eserinden faydalanma şeklinde gerçekleştirilebileceği gibi bilinçsiz olarak da bu faydalanmanın gerçekleştirilmesi suretiyle de işlenmesinin mümkün olup olmadığı üzerinedir²⁶⁴. Bu hususta verilen kararlarda intihalin; “(...) *Sahibinin adına*

²⁶² Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, R.G.: 13.12.1951, S. 7981, m.57, f.1. Söz konusu karineye hakkında detaylı bilgi için bkz. Canan Küçükali, “5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki İspata Yönelik Karineler”, **Prof. Dr. iur. Merih Kemal Omağ’a Armağan**, C.III, 1. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2017, ss. 447-461.

²⁶³ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, R.G.: 13.12.1951, S. 7981, m.57, f.2.

²⁶⁴ Güneş, **a.g.e.**, s. 150-151; Tekinalp, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet, s. 156.

*atıfta bulunmadan, bir eseri (...) bilinçli bir tarzda kendi ürününe yansıtan her alıntı intihaldir (...)” şeklinde hüküm tesis edildiği görülmektedir*²⁶⁵.

Bir diğer tartışmalı husus ise intihalin mahiyetidir. Şayet eser sahibinin hususiyetini taşımayan bir kısmın alıntılanması durumunda söz konusu eserden intihal yapılmadığı sonucuna ulaşılabilir²⁶⁶.

Yargıtay ise, intihalin tespitinde üç adım testini uygulamaktadır. Buna göre:

- 1) FSEK kapsamında korunan bir eserin varlığının tespiti,
- 2) Eserden esaslı şekilde alıntı veya kopyalama yapıp yapılmadığının tespiti,
- 3) Faydalanma hakkının sınırlarının aşılp aşılmadığının (ölçülülük) belirlenmesi,

üç adım testinin unsurlarını teşkil etmektedir.

Yukarıda sayılan her üç şartın da bir arada var olması halinde intihalden bahsedilebilecektir²⁶⁷.

2.4.2.3. Yayma Hakkı

Yayma hakkı, meydana getirilen bir eserin asıl veya çoğaltılmış kopyalarının herhangi bir yolla dağıtılması bir diğer deyişle piyasaya

²⁶⁵ Yarg. 11. HD. E. 2015/5510, K. 2016/2404, T. 03.03.2016; bu yönde bkz. İstanbul 1. Fikrî ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi, E. 2015/178 K. 2020/236, T. 23.9.2020; İstanbul 1. Fikrî ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi, E. 2016/219 K. 2021/173, T. 08.04.2021; İstanbul 1. Fikrî ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi, E. 2021/38 K. 2024/198, T. 17.7.2024. (Çevrimiçi). <https://www.lexpera.com.tr/ictihat>, E.T.: 15.04.2024.

²⁶⁶ Öztan, **a.g.e.**, Fikir ve Sanat, s. 193; Tekinalp, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet, s. 156.

²⁶⁷ Konu hakkında bkz. Yarg. 11. HD., E. 2015/6467, K. 2016/2820, T. 15.03.2016; Yarg. 11.HD., E. 2012/9786, K. 2013/11106, T. 29.05.2013; Yarg. 11.HD., E. 2011/12577, K. 2013/13823, T. 28.06.2013; Yarg. 11.HD., E. 2014/15789, K. 2015/3768, T. 18.03.2015. (Çevrimiçi). <https://www.lexpera.com.tr/ictihat>, E.T.: 16.04.2024.

sürülmesine ilişkin eser sahibine tanınan münhasır bir haktır²⁶⁸. Söz konusu hakka ilişkin yayma fiilinin hükümde sayılan; satışa çıkarma, kiralama, ödünç verme şeklinde gerçekleştirilmesi mümkün olduğu gibi bununla da sınırlı değildir. Ancak özellikle belirtmek gerekir ki, bir eserin gösteriminin yapılması yahut sahnelenmesi yayma değil; devam eden başlıkta inceleyeceğimiz “2.4.2.4. *Temsil Hakkı*”nın konusunu teşkil etmektedir²⁶⁹.

Genellikle, yaymanın, eserin çoğaltılması akabinde gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Ancak yayma için çoğaltma şartı bulunmamakta olup eserin aslının yaymaya yönelik bir hukuki fiile konu olması durumunda da yaymadan bahsedilebilir. Öyle ki, meydana getirilen bir heykelin satılması veya sanat galerisine kiralanması durumu da yayma teşkil edecektir.

Öğretide tartışmalı olan husus, dijital eserlerin yaymaya konu olup olamayacağı yönündedir. Bu hususta; dijital eserlerin fiziki bir varlığı, maddi bir boyutu olmadığı, bu nedenle, yaymadan bahsedilemeyeceği kabul edilmektedir²⁷⁰. Nitekim eserin bulunduğu platformdan, kişinin kullanımında olan elektronik cihaza indirilmesi bir çoğaltma faaliyeti olarak görüldüğünden FSEK m.25 hükmünde²⁷¹ düzenlenen umuma iletim hakkının bir alt kategorisi olan umuma erişimden bahsedilebilecektir²⁷². Nitekim söz konusu eserlerin piyasaya sürülmesiyle bunların satışının yapılmasında taraflarca akdedilen lisans sözleşmeleri dikkate alındığında eserin mülkiyetinin devri gibi bir durum söz konusu olmayıp belirli sınırlar çerçevesinde eserin kullanım hakkı

²⁶⁸ Genç Arıdemir, **a.g.e.**, s. 82 vd..

²⁶⁹ Bkz. a.şğ. s. 74-76.

²⁷⁰ Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Bozbel, **a.g.e.**, s. 80 vd..

²⁷¹ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.25.

²⁷² Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.25, f.2; Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s. 91-92.

sağlandığından, yayma hakkında mevcut olan tükenme ilkesinin uygulanabilirliğinin olmadığı şeklinde bir değerlendirme yapılabilir²⁷³. Ancak dijital eserler bakımından yayma hakkına ilişkin tükenme ilkesinin nasıl uygulanabileceğinin de ayrıca tartışılması gerekmektedir²⁷⁴. Öyle ki, fiziki eserlerden farklı olarak dijital eserlerin kolaylıkla çoğaltılabilmesi, transfer edilebilmesi vb. özellikleri, bu durumu güçleştirmekle birlikte, günümüzde mevcut olan dijital izleme veya blok zincir sistemleriyle bu eserler bakımından yayma hakkının tükenebilirliği sağlanabilecektir²⁷⁵. Sonuç itibariyle FSEK kapsamında dijital eserler bakımından yayma hakkı ve buna bağlı tükenme ilkesinin uygulanabilirliği belirsiz kalmakta ve tartışmalara sebebiyet vermektedir²⁷⁶.

Bu hak kapsamında özellikle belirtilmesi gereken bir husus ise, eserin tam bir kullanım amacı olmaksızın geçici şekilde incelenmesi maksadıyla

²⁷³ Mustafa Aksu, “İnternet Üzerinden Yayılan Eserlerde Tükenme İlkesi? (Dijital Tükenme İlkesi?)”, **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, C. 2, S. 1, Y. 2016, s. 1-22. (Çevrimiçi). Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tfm/issue/27322/287623>, (E.T.: 16.04.2024).

²⁷⁴ “Tükenme ilkesi”, maddi varlığa sahip bir eser nüshasının, eser sahibinin rızasıyla hukuka uygun şekilde ilk defa piyasaya sürülmesini müteakip, söz konusu nüshanın sonraki el değiştirmelerinde eser sahibinin yayma hakkının sona erdiği anlamına gelir. Bu ilke, özellikle fiziki taşıyıcılara bağlı eserler bakımından kabul görmektedir. Ne var ki, dijital ortamda çoğaltılan ve iletilen eserler açısından tükenme ilkesinin uygulanabilirliği, eserin doğası gereği teknik çoğaltmaların kaçınılmaz olması ve yayım ile çoğaltma sınırlarının iç içe geçmesi nedeniyle öğreti ve yargı kararlarında ciddi tartışmalara konu olmaktadır. Bkz. Aksu, **a.g.m.**, **Dijital Tükenme**, ss.1-22; Mustafa Ateş, “Eser Sahibinin Umuma İletim Hakkı ya da ‘E-Haklar’: FSEK’in 25.Maddesine Dair Genel Bir Değerlendirme”, **FMHY 2012**, ed. Tekin Memiş, 1. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, Ocak 2015, ss. 17-53.

²⁷⁵ Mustafa Aksu, “Avrupa Adalet Divanının 3 Temmuz 2012 Tarihli UsedSoft/Oracle Kararının Değerlendirilmesi ve İnternette İndirilen Bilgisayar Programları Açısından Yayma Hakkının Tükenmesi Sorunu”, **FMHY 2013**, ed. Tekin Memiş, 1. Bs., Ankara, 2015, ss. 15-57.

²⁷⁶ Mustafa Aksu, “Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Yayma Hakkının Tükenmesi ve Avrupa Adalet Divanı’nın 3 Temmuz 2012 Tarihli UsedSoft/Oracle Kararının Hukukumuzda Bu Açından Etkisi Bağlamında Değerlendirilmesi”, **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, C. 1, S. 1, Y. 2015, ss. 1-26; Mustafa Aksu, “Bilgisayar Programları Açısından Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Yayma Hakkının Tükenmesi ve Yargıtay 11.Hukuk Dairesinin Verisil Versus Microsoft Kararı (OEM Kararı) Üzerine Düşünceler”, Prof. Dr. M. İlhan Uslan’a Armağan, ed. Nihal Ural, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 15, S. 2-1, 1.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Temmuz-Ağustos 2016, ss. 133-171; İlhami Güneş, “Bilgisayar Programlarında Tükenme İlkesi ve Avrupa Adalet Divanının Yaklaşımı”, **THD**, C. 8, S. 83, Temmuz 2013, ss. 51-55.

kiralama ve ödünç vermeden farklı olarak sunulması, geçici süreliğine bırakılması hallerinde yaymadan bahsedilemeyeceğidir²⁷⁷. Bu duruma ilişkin olarak iş yerlerinde veyahut kliniklerde bekleme salonlarında sunulan kitaplar veya tartışmalı olmak ile birlikte oyun platformlarında sınırlı süreyle deneme erişimine açılan oyunlar yayma kapsamında değerlendirilemez.

Elbette ki, ödünç alma ve kiralama durumunda yaymadan bahsedilecektir. Ancak özellikle belirtmek gerekir ki, eserin yeni maliki, eser sahibinden izinsiz şekilde eserin kiralınmasını veya ödünç verilmesini sağlayamaz. Nitekim kanun koyucu, yayma hakkının tükeneyeceği ilkesine istisna olarak FSEK m.23, f.2 hükmünde eser sahibinin kiralama ve ödünç verme haklarının tükenmeyeceğini düzenlemiştir²⁷⁸.

2.4.2.4. Temsil Hakkı

Bir eserin doğrudan veya dolaylı olarak umuma sunulması suretiyle temsilinin yapılarak bundan faydalanma hakkı münhasıran eser sahibine aittir. Burada öncelikle “*umum*” kavramının açıklanması yerinde olacaktır. Nitekim Kanunumuzda “*umum*” tanımı ve kapsamı verilmemiş olup Alman Telif Kanunu m.15, f.3 hükmünden²⁷⁹ hareketle bir açıklama yapılabilir²⁸⁰. Öyle ki, “*umum*” kavramından anlaşılması gereken, bir eseri kullanan ve bu kullanımdan kaynaklı o esere erişebilen kişi veya kişilerin dışında kalan, onlarla şahsi bir ilişkisi ya da

²⁷⁷ Eray Aksın Atar, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Yayma Hakkı ve Korunması**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Şubat 2017, s. 91-92; Ateş, **a.g.e.**, Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması, s. 417.

²⁷⁸ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, R.G.: 13.12.1951, S. 7981, m.23, f.2. Bu konuda bkz. Pervin Dedeler Bezirci, “Telif Hakları Kapsamında Kiralama ve Ödünç Verme Hakkı ile İlgili Avrupa Birliği Direktifleri ve Kütüphanelere Yansımaları”, **Legal FSHD**, S. 16, 2008, ss. 831-845, s. 842-844.

²⁷⁹ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, R.G.: 13.12.1951, S. 7981, m.15, f.3.

²⁸⁰ Tekin Memiş, **Fikrî Hukuk Bakımından İnternet Ortamında Müzik Sunumu**, 1.bs., Ankara, Yetkin Yayınları, Mayıs 2002, s. 116.

bağlantısı bulunmayan kişilerdir²⁸¹. Örnek ile açıklamak gerekir ise ailecek izlenilen bir filmin o ailenin kişisel çevresi içerisinde topluca izlenmesi halinde temsil ve umuma iletim haklarının ihlal edildiğinden bahsedilemeyecektir. Keza özel bir kutlamada CD'den çalınan şarkının her ne kadar kutlamada sayıca fazla davetli bulunuyor olsa dahi umuma kapalı yapıldığı anlaşıldığından aynı şekilde temsil ve umuma iletim haklarının ihlali söz konusu olmayacaktır²⁸².

Kanun koyucu, temsil hakkı bakımından ikili bir ayrıma gitmiştir. Öyle ki, eserin herhangi bir araç kullanılmadan umuma karşı yapılan temsili “*doğrudan temsil*” olarak; işaret, ses ve görsel olarak naklini sağlayan araçlar vasıtasıyla umuma karşı yapılan temsili ise “*dolaylı temsil*” olarak sınıflandırılmıştır. Dolaylı temsilin ise, hükmün lafzından anlaşılaçağı üzere, iki farklı hali mevcuttur. Hükmün ikinci fıkrasında²⁸³ zikredilen halde, temsilin yapıldığı esnada umuma arz edilmek maksadıyla gerçekleştiğı yerden farklı bir yere nakledilmek suretiyle temsili söz konusudur. Bu durumda eserin o an nakledilmesiyle temsil faaliyeti gerçekleştirilmiş olur. Hükmün ilk fıkrasından²⁸⁴ anlaşılan dolaylı temsil halinde ise gerçekleştirildiğı yerden bağımsız olarak nakil aranmaksızın tekrarlanabilir bir özelliğı mevcuttur²⁸⁵.

Yukarıda sayılan temsil faaliyetlerini örneklerle açıklayarak somutlaştırmak gerekir ise: İstanbul Harbiye Muhsin Ertuğrul Sahnesi'nde

²⁸¹ Gernot Schulze, “§15 Urheberrechtsgesetz”, Ed. Thomas Dreier, Gernot Schulze, **Urheberrechtsgesetz – Kommentar**, 7.bs., Münih, C.H. Beck, 2022, m.15, par. No. 43.

²⁸² Bu yönde Bettina Goldmann, Temel Nal, Hamdi Pınar, “Müzik Eserleri Üzerindeki Telif Hakları ve Uluslararası Uygulamalar: Alman, ABD ve Türk Hukukunun Karşılaştırmalı İncelenmesi ve AB'deki Güncel Gelişmeler”, **İstanbul Ticaret Odası Yayınları**, İstanbul, Aralık 2007, s. 24-36.

²⁸³ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, R.G.: 13.12.1951, S. 7981, m.24, f.2.

²⁸⁴ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, R.G.: 13.12.1951, S. 7981, m.24, f.1.

²⁸⁵ Engin Erdil, “Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Eser Sahibinin Temsil Hakkı”, **Yargı Dünyası Dergisi**, S. 206, 2013, s. 31 vd..

sergilenen ve aynı zamanda kayıt altına alınan bir oyun, sergilendiği yerde izleyicilere doğrudan temsil edilmektedir. Tiyatroda yer kalmadığı için başka bir binadaki projeksiyona aktarılarak izleyicilere izlettirilmesi ise dolaylı temsil halinin yukarıda bahsedilen ilk görünümüdür. Söz konusu kaydın, özel üyelik gerektiren (açıkça umuma yönelik olmayan) dijital platformlara, çeşitli veri taşıyıcıları vasıtasıyla yüklenmesi suretiyle kullanıcılara yönelik temsili ise dolaylı temsilin ikinci görünümüne örnek teşkil etmektedir. Ancak eserin, söz konusu dijital platformda herkes tarafından erişilebilen bir paylaşım şeklinde sunulması halinde ise bir sonraki başlıkta bahsedeceğimiz umuma iletim hususu gündeme gelecektir. Nitekim, yukarıda detaylıca açıklandığı üzere, temsil faaliyeti, eserin umum tarafından algılanabilir olmasına (*öffentliche Wahrnehmbarkeit*) imkân sağlarken, iletim ise umuma ulaşabilir olmasına (*öffentliche Zugänglichkeit*) imkân sağlamaktadır.

Özet olarak ifade etmek gerekirse, bir eserin, sahibinden alınan izin ile geçici ve anlık olarak söz konusu eseri kullanan veya sunumuna tabi olan kişilere yönelik umumi bir temsil faaliyeti, bu hakkın konusunu teşkil etmektedir²⁸⁶.

2.4.2.5. Yayın Yoluyla Umuma İletim Hakkı

Bir eserin; radyo, televizyon, uydu veya kablolu yöntem ile çeşitli teknikler kullanılarak veya dijital iletim yahut ses, işaret veya görüntü nakline imkân sağlayan araçlarla yayınlanması ile bu yayının alınması suretiyle yeniden yayınlanarak umuma iletilmesi bu hak kapsamında değerlendirilir²⁸⁷.

Bu durumda umuma iletimin yayın yoluyla yapılmasında, sadece yayıncı kuruluşlar aracılığıyla yayınlanması anlaşılmamalı, bunun haricinde FSEK

²⁸⁶ Arslanlı, **a.g.e.**, s. 105; Ayiter, **a.g.e.**, s. 136; Güneş, **a.g.e.**, s. 168.

²⁸⁷ Ateş, **a.g.e.**, Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması, s. 189 vd.; Bozbel, **a.g.e.**, s. 88-91.

m.25/2 hükmünde bahsedilen dijital olarak iletimi veyahut çeşitli araçlar vasıtasıyla yayınlanması da bu kapsamda değerlendirilmelidir²⁸⁸. Öyle ki yayıncı kuruluşlardan “*medya hizmet sağlayıcıları*” şeklinde tabir edilen tüzel kişiler anlaşılmaktadır²⁸⁹. Ancak kanunun lafzı bununla sınırlı kalmamakta olup örnek olarak dijital ortamda iletim yapmak suretiyle cep telefonu vasıtasıyla bir konseri canlı yayın olarak umuma ileten bir kişinin gerçekleştirdiği izinsiz faaliyet, eser sahibinin umuma iletim hakkının ihlali anlamına gelecektir²⁹⁰.

Özellikle belirtmek gerekir ki, esere ilişkin yayının umuma erişilebilir olmasından kasıt, sayıca fazla kişiye sunulması değildir. Söz konusu yayının umuma yönelik olarak herkes tarafından erişilebilir olması şayet dijital ortamda ise, kişilerin bulundukları yer ve zamandan bağımsız olarak erişiminin mümkün olması, yayının umuma iletimini gerçekleştirmiş olacaktır. Bu durumda eser, sınırlı sayıda olmayan çeşitli yöntemler kullanılmak suretiyle umumu oluşturanlarca algılanabilir bir nitelikte sunulmaktadır²⁹¹.

2.4.3. Eser Sahibinin Diğer Hakları

Kanunun içeriğinde, ayrıca mali veya manevi haklar başlığı altında yer almayan, niteliği itibarıyla hem mali hem manevi yönleri olduğu anlaşılan birtakım haklara da bu başlık altında değinmek yerinde olacaktır.

²⁸⁸ Ali Demirbaş, “Telif Hukukunda İnternet Linki ve Avrupa Adalet Mahkemesi’nin Svensson ve Beswater Kararları”, **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 1, Y. 2018, ss. 169-186, s. 169-171.

²⁸⁹ 15.02.2011 tarihli ve 27874 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6112 sayılı **Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun**’un 3.maddesinin “f” bendi uyarınca; radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın içeriklerinin seçimi üzerinde editöryal sorumluluğu üstlenen; söz konusu yayınların düzenlenmesi ve sunum biçimini belirleme yetkisine sahip olan tüzel kişiler, “*medya hizmet sağlayıcısı*” olarak tanımlanmaktadır. Bu tüzel kişiler, yayıncılık faaliyetleri kapsamında hem içerik üretiminde hem de yayının kamuya sunulmasında temel karar organı niteliği taşımaktadır.

²⁹⁰ Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Ali Demirbaş, **Eser Sahibinin Mali Haklarına Tecavüz Halinde Hak Sahibine Sağlanan Hukuki Koruma**, 1. bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Eylül 2015, s. 44-51.

²⁹¹ Bozbel, **a.g.e.**, s. 94-96.

2.4.3.1. Pay ve Takip Hakkı

Kanunun yine “*Fikri Haklar*” başlıklı üçüncü bölümünün “*B. Tahditler*” ayrımının “*IV. Hükümete tanınan yetkiler*” üst başlığı altında “*6. Güzel sanat eserlerinin satış bedellerinden pay verilmesi*” başlığıyla düzenlenen ve mali yönü ağır basan bir haktır²⁹².

Öyle ki güzel sanat eseri sahipleri, mesleki birlikleri aracılığıyla eserlerinin sürümünden ekonomik olarak yarar elde eden edebiyat ve musiki eser sahiplerine kıyasla daha dezavantajlı konumdadır. Bu nedenle kanun koyucu, mimari eserler hariç olmak üzere²⁹³, güzel sanat eseri sahipleri bakımından eser sahibinin mali açıdan zor durumda kalmamasına yönelik söz konusu hakkı ihdas etmiştir²⁹⁴.

Bu hak kapsamında, sahibi tarafından meydana getirilen asıl eser ile yine sahibi tarafından yahut onun kontrolü ve izniyle sınırlı sayıda meydana getirilmiş olan ve sahibi tarafından imzalı yahut işaretli ve bu minvalde özgün eser olduğu kabul edilen kopyaların, sergi veya açık arttırma ya da benzeri eserlerin satışının yapıldığı alışlagelmiş yerlerde bir defa satıldıktan sonra her gerçekleşen satışından belirli bir bedel talep edilebilmesi kararlaştırılmıştır²⁹⁵.

²⁹² Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.45. Detaylı bilgi için bkz. Mustafa Ateş, “Eser Sahibinin Eserin Yeniden Satışından Pay Alma Hakkı”, **THD**, S. 140, Y. 2018, s. 66-77. Ayrıca bkz. Ünsal Piroğlu, “Güzel Sanat Eserlerinin Yeniden Satışından Eser Sahiplerine Pay Verilmesi”, **THD**, S. 83, 2013,

²⁹³ Mimari eserlerin hariç tutulmasındaki amaç; söz konusu eserlerin, taşınmaz değer artışının eser sahibinden bağımsız olarak bulundukları konum ve çevreye bağlı olarak gerçekleşmesi bu nedenle taşınır nitelikteki güzel sanat eserlerinden ayrışmalarıdır. Bu yönde bkz.

Yarg. 11.HD., E. 2014/13023, K. 2014/18948 sayı ve 03.12.2014 tarihli kararı. (Çevrimiçi). <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2014-13023-k-2014-18948-t-3-12-2014>, E.T.: 03.05.2024.

²⁹⁴ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 114. Gürsel Öngören, Pınar Sönmez, “Resim, Heykel ve Diğer Sanat Eserlerinde Kanuni Pay ve Takip Hakkı”, **Legal FSHD**, S. 30, 2012, ss. 33-54.

²⁹⁵ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.45, f.1.

Söz konusu bedel, satışı yapan gerçek veya tüzel kişiden eser sahibi tarafından istenebileceği gibi mirasçıları tarafından da istenebilir²⁹⁶. Şayet eser sahibinin yasal mirasçıları ve eşi bulunmuyorsa bu durumda ilgili sanat alanının varsa meslek birliği de bu bedeli talep edebilecektir. Şunu ifade etmek gerekir ki, tekrar satış işlemi, ancak koruma süresi dahilinde²⁹⁷ gerçekleştiği takdirde, bu hak kullanılabilir. Nitekim bu hakkın talep edilebilmesi için önceki satış bedeli ile yeni satış bedeli arasında açık bir orantısızlık bulunmalıdır²⁹⁸.

2.4.3.2. Cayma Hakkı

Kanunun “Sözleşme ve Tasarruflar” başlıklı dördüncü bölümünün “A. Hayatta vaki tasarruflar” ayrımının altında yer alan “VII. Cayma hakkı” üst başlığıyla düzenlenen²⁹⁹, niteliği itibariyle mali ve manevi karakteri olan ancak manevi yönü daha ağır basan bir haktır³⁰⁰.

Cayma hakkının söz konusu olabilmesi için FSEK m.58 hükmünde sayılan şartların bir arada bulunması gerekmektedir³⁰¹. Buna göre; eser sahibinin herhangi bir mali hakkını yahut sahip olduğu ruhsatı alan kimse, söz konusu hakkı veya ruhsatı hiç veya kararlaştırılanın aksine gereği gibi kullanmamış olmalıdır. Taraflar arasında kullanıma ilişkin bir süre kararlaştırılmış ise bu sürenin yahut kararlaştırılmadığı takdirde icaba uygun bir sürenin geçmiş olması gerekmektedir. Söz konusu hak ve/veya ruhsatın kullanılmamış olmasından

²⁹⁶ Güneş, a.g.e., s. 171.

²⁹⁷ Kanunun koruma sürelerine ilişkin bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, R.G.: 13.12.1951, S. 7981, m.26, 27.

²⁹⁸ Cansu Kaya, “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda Eser Sahibinin Pay İzleme Hakkı”, **Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan**, C.2, 1. bs., İstanbul, On İki Levha Yayınları, Eylül 2010, ss. 1133-1162. Nal, Suluk, (Karasu), a.g.e., s. 99-100.

²⁹⁹ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, R.G.: 13.12.1951, S. 7981, m.58.

³⁰⁰ Başak Bak, **Fikri Haklarda Sözleşmeden Cayma**, 1.bs., Ankara, Turhan Kitabevi, Ekim 2016, s. 1-3.

³⁰¹ K. Emre Gökyayla, “Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 58.Maddesinde Düzenlenen Cayma Hakkında Dair Notlar”, **BAÜHFD**, S. 145-146, Y. 2016, ss. 95-118, s. 116-117.

kaynaklı eser sahibinin hakkı ihlal edilmiş yahut eser sahibi bu durumdan zarar görmüş olmalıdır³⁰². Özellikle belirtmek gerekir ki, eser sahibinin bu hakkını kullanabilmesi için karşı tarafın kusurunun bulunması aranmayacaktır³⁰³.

2.4.3.3. *Vazgeçme Hakkı*

Söz konusu hakka ilişkin düzenleme, kanunun “*Sözleşme ve Tasarruflar*” başlıklı dördüncü bölümünde yer alan “*B. Vazgeçme*” üst başlıklı ayırımında 60.madde olarak düzenlenmiştir³⁰⁴.

Bu hakka göre, eser sahibi veya mirasçıları sahip oldukları mali haklardan önceden mevcut hukuki tasarrufları ihlal etmemek şartıyla³⁰⁵ resmi senet düzenleyerek vazgeçebilirler. Söz konusu senet, Resmî Gazetede yayımlandığı tarih itibarıyla hukuki geçerlilik kazanacak olup yayımlanma tarihi vazgeçme tarihi olarak kabul edilir. Nitekim, bu tarihten itibaren, eserden doğan mali haklar için eserin koruma süresinin bitmesi halindeki hukuki neticeler söz konusu olur.

³⁰² Nisim Franko, “Eser Sahibinin Cayma Hakkı (FSEK madde 58)”, **Prof. Dr. Ernst E. Hirsch’in Hatırasına Armağan**, Ankara, 1986, ss. 389-408.

³⁰³ Mustafa Topaloğlu, “Eser Sahipleri ve İcracı Sanatçıların Cayma Hakkı”, **THD**, S. 152, 2019, ss. 837-842.

³⁰⁴ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, R.G.: 13.12.1951, S. 7981, m.60.

³⁰⁵ Bu şarttan kasıt; devir ve lisans gibi tasarruf işlemlerine konu mali haklardan vazgeçilmesinin söz konusu olamayacağıdır. Bu hususta bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, R.G.: 13.12.1951, S. 7981, m.60, f.1.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

YAPAY ZEKÂ BAKIMINDAN HUKUKİ KİŞİLİK STATÜSÜ TARTIŞMALARI VE YAPAY ZEKÂ UYGULAMALARININ HUKUKİ NİTELİĞİ

3.1. Yapay Zekânın Hukuki Kişilik Statüsü

3.1.1 Genel olarak

Yakın gelecekte YZS'nin insana özgü özellikler taşıyacağına ilişkin düşünceler oldukça yaygındır. Yukarıda açıkladığımız üzere “Zayıf Yapay Zekâ” modeline bir diğer deyişle ANI'ya dayalı YZS bakımından hukuki kişilik statüsünün tartışılmasına gerek bulunmamaktadır. Zira bu tür sistemler, bilişsel olarak insan zekâsına yakın özellikler dahi göstermemekte olup eser niteliğini haiz bir uygulama meydana getirmeleri de mümkün görülmemektedir. Ancak genel (güçlü) yapay zekâ modeline bir diğer deyişle AGI'ya dayalı YZS'nin ortaya çıkacağına ilişkin düşünceler, beraberinde bu tür YZS'nin hukuki kişilik statüsünü de tartışmaya açmaktadır.

Konumuz bakımından geniş ve bütüncül bir kavram olan “*kişilik*” kavramının hukuki, felsefi, fiziki ve biyolojik pek çok ayrı alanda değerlendirilmesi mevcuttur³⁰⁶. Bu bakımdan kişiliğin hukuki ve felsefi yönlerine kısaca değinilmesi yerinde olacaktır.

Öyle ki felsefi bakımdan “*kişilik*”, daha ziyade bilişsel, duygusal, ahlaki ve psikolojik temeller üzerine dayanmaktadır. Bu bakımdan İngiliz filozof John

³⁰⁶ Mustafa Dural, Suat Sarı, **Türk Özel Hukuku Cilt I, Temel Kavramlar ve Medeni Kanun'un Başlangıç Hükümleri**, 18. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, Ekim 2023, s. 150; Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 28. bs., Ankara, Legem Yayıncılık, Ekim 2023, s.47.

Locke tarafından ortaya atılan “*liberalizm kuramı*”³⁰⁷ üzerinden liberal kişi tanımlaması yapılmıştır. Buna göre kişi, kendisine has benlik ve aidiyet bilinci olan (öz bilinç), içerisinde bulunduğu toplumsal yapının farkında, ahlaki sorumluluk taşıyan, sahip olduğu hak ve özgürlüklere sıkı sıkıya bağlı, kişisel kimliği olan bir varlıktır³⁰⁸. Bu durumda, kişiliğin, salt biyolojik var oluştan ziyade süreklilik arz eden bir zihinsel ve ahlaki varoluş olduğu ifade edilebilir. Ancak her halükârda liberal kişilik teorisinin, insan merkezli bir yaklaşımı benimsediği unutulmamalıdır. Nitekim bu durum John Locke’un türcü bir yaklaşım benimsediği, bireyin ve ona bağlı hakların önce insan olmaktan geçtiği anlayışıyla açıklanabilir³⁰⁹.

Felsefi kişiliğin, zihinsel iradeye ve bilince sahip olma yönündeki kişilik tanımlaması, hukuki kişiliğin de temel gerekçelerini oluşturmaktadır. Nitekim, hukuki kişiliğin ise kişisel değerler taşıyan, kendi iradesine tabi eylemleriyle hak ve borçlara sahip olabilme yetisine haiz birey ve onun ehliyetleri ile buna bağlı hakları kapsayan geniş bir kavram olarak tanımlanması mümkündür³¹⁰. Bu durumda tüm çağdaş hukuk sistemlerinde olduğu gibi kişi kavramının, hak ehliyetine haiz bir varlık olarak hak sahibi olabilen ve borç altına girebilen

³⁰⁷ Liberalizm kuramı, özellikle bireylerin temel hak ve özgürlüklerine devlet müdahalesinin mümkün olan en düşük seviyeye indirilmesini savunur; hukuki açıdan bireyin mülkiyet hakkı ve sözleşme özgürlüğüne vurgu yapar. Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. İdil Su Ekmekçi, “John Locke’un Liberalizm Kuramı Üzerine”, **TBB**, S. 106, Y. 2013, ss. 205-214.

³⁰⁸ Mustafa Çağrı Günday, “John Locke’un Kişisel Özdeşlik Teorisindeki Problemler”, **ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, C. 12, S. 2, 2022, ss. 1145-1158, s. 1148-1149.

³⁰⁹ Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Ruth W. Grant, **John Locke’s Liberalism**, 1. bs., Chicago, University of Chicago Press, 1987, s. 50-57; Mehmet Akkurt, “John Locke’un Siyaset Felsefesi”, **Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 11, S. 2, Y. 2021, ss. 109-143.

³¹⁰ Bu bakımdan hukuki kişilik; hâlihazırdaki çevresi ve içerisinde bulunduğu toplum ile etkileşim halinde olan, kendi amaç ve planları çerçevesinde hareket edebilen, yaptıklarının bilincinde ve bunun sorumluluğuna taşıyan birey ile onun kişisel kapasitesi, hak ve ehliyetlerinin bütünü olarak tanımlanabilir. Hukuki kişiliğin detaylı değerlendirilmesi bakımından bkz. Andreas Bucher, **Personnes Physiques et Protection de la Personnalité**, 5.bs., Bale, Helbing Lichtenhahn, 2009; Jean Maurice Grossen, **Schweizerisches Privatrecht, Zweiter Bund: Das Recht des Einzelpersonen**, 2.bs, Basel und Stuttgart, Helbing & Lichtenhahn, s. 3-4.

dolayısıyla kişiliğin öznesi konumundaki insan olduğu anlaşılmaktadır³¹¹. Bu durumda “doğal kişinin” (*natürliches Personen*) gerçek kişi olarak insan olduğu ön kabulüyle hareket edilmektedir³¹².

Nitekim TMK m.8 hükmünde³¹³ hak ehliyetine sahip olanın eşitlik ilkesi çerçevesinde gerçek kişi olduğu ifade edilmektedir³¹⁴. Öyle ki hukuk düzenimiz, tam ve sağ doğum şartıyla kazanılan “*kişiliğe*” bağlı olarak ölüme kadar devam edecek olan hak ehliyetini gerçek kişiye bahşetmiştir³¹⁵. Ancak toplumsal hayatın getirdiği sosyal ihtiyaçlar neticesinde hukuk düzeni suni birtakım yapılara da kişilik sıfatı vermiştir. Nitekim insan ve mal toplulukları bu bakımdan TMK m.50 hükmü³¹⁶ ile tüzel kişi olarak nitelendirilmiştir³¹⁷. Öyle ki beşerî olmayan bu yapılar kendilerini meydana getiren ve sahip oldukları varlığı tahsis eden gerçek kişilerden ayrılarak bağımsız birer hukuk süjesi olmaktadır³¹⁸. Her ne kadar bu durum öğretilde, tüzel kişiler bakımından “*ayrılık ilkesi*” olarak ifade edilmişse de³¹⁹ hukuk normları bakımından insana özgü haklar dışında

³¹¹ Süheyl Helvacı, **Gerçek Kişiler**, 2.bs., İstanbul, Legal Yayıncılık, 2019, s. 45-46.

³¹² Mustafa Dural, Tufan Ögüz, **Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku**, 23.bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, Ekim 2023, s. 7-8.

³¹³ T.C. 4721 sayılı **Türk Medeni Kanunu**, K.T.: 22.11.2001, R.G.: 08.12.2001, S. 24607, m.8.

³¹⁴ Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Kemal Oğuzman, Saibe Oktay Özdemir, Özer Seliçi, **Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)**, 19.bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, Ekim 2020, s. 41-49.

³¹⁵ T.C. 4721 sayılı **Türk Medeni Kanunu**, K.T.: 22.11.2001, R.G.: 08.12.2001, S. 24607, m.28; Konu hakkında bkz. Aydın Zevkliler, Şeref Ertaş, Ayşe Havutçu, Damla Gürpınar, **Medeni Hukuk Temel Bilgiler**, 10.bs., Ankara, Turhan Kitabevi, Ekim 2018, s. 2-3; Oğuzman, Oktay Özdemir, Seliçi, **a.g.e.**, s. 7-10.

³¹⁶ T.C. 4721 sayılı **Türk Medeni Kanunu**, K.T.: 22.11.2001, R.G.: 08.12.2001, S. 24607, m.50.

³¹⁷ Oğuzman, Oktay Özdemir, Seliçi, **a.g.e.**, s. 281-284; Zevkliler, Ertaş, Havutçu, Gürpınar, **a.g.e.**, s. 132-134.

³¹⁸ Rona Serozan, Yeşim M. Atamer, Baki İlkay Engin, **Medeni Hukuk: Genel Bölüm - Kişiler Hukuku**, 9.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Ekim 2022, s. 493-494; Oğuzman, Oktay, Özdemir, Seliçi, **a.g.e.**, s. 308-310.

³¹⁹ Ayrılık ilkesi bakımından bkz. Mustafa Dural, “Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması ya da Tüzel Kişinin Tabanına Başvurulması”, **Sermaye Piyasası Kurulu, 15. Yıl Sempozyumu**, Mayıs 1998, s. 97; Serozan, **a.g.e.**, s. 494; Oğuzman, Oktay Özdemir, Seliçi, **a.g.e.**, s. 292-294.

kalan hak ve borçların edinilmesi bakımından gerçek ve tüzel kişiler arasında “eşitlik ilkesi” benimsenmiştir³²⁰.

3.1.2. Yapay Zekâya Hukuki Kişilik Öneren Görüşler

Yapay zekâ uygulamalarına hukuki kişilik statüsü tanınmasının altında yatan en önemli nedenlerden birisi “eşitlik ilkesi” gereğinin yerine getirilmesidir. Öyle ki, yukarıda kısaca açıkladığımız üzere, zayıf yapay zekâdan (ANI) güçlü (AGI) yahut süper yapay zekâya (ASI) geçilmesi durumunda, bunlar tarafından gerçekleştirilen birtakım uygulamaların insan zihni ile aynı, hatta daha gelişmiş şekilde yaratıcılık gösterebileceği şimdiden öngörülebilir. Bu durumda insanın sahip olduğu özelliklere sahip olan ancak bir robot, makine yahut dijital bir ortamın kabuğu altında kalan yapay zekâ uygulamalarının John Locke’un kişilik modelinden hareket ile (her ne kadar insan olarak tanımlanmaları mümkün olmasa da) insana özgü özelliklere sahip olmaları sebebiyle eşit olarak değerlendirilmeleri ve hukuken kişi olarak kabul edilmeleri sonucuna varılabilecektir.

3.1.2.1. Elektronik Hukuki Kişilik Önerisi

2000’li yılların başında, AB bünyesinde birer araştırma projesi olarak geliştirilen “Avrupa Robotik Teknoloji Platformu” (EUROP) ile “Avrupa Robotik Araştırma Ağı”nın (EURON) 2012 yılında birleşmesiyle, merkezi Belçika’nın Brüksel şehrinde olan “euRobotics AISBL” kurulmuştur³²¹. Kurulan

³²⁰ Eşit hukuki statü bakımından bkz. Aydın Zevkliler, Mehmet Beşir Acabey, K. Emre Gökyayla, **Medeni Hukuk**, 6.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ekim 2000, s. 190. Ayrıca bkz. Oğuzman, Oktay Özdemir, Seliçi, **a.g.e.**, s. 284-287.

³²¹ Detaylı bilgi için bkz. euRobotics resmî web sitesi: <https://eu-robotics.net/>. İlgili yayın için bkz. Christophe Leroux, Roberto Labruto, “Suggestion for a Green Paper on Legal Issues in Robotics”, D3.2.1, **euRobotics Coordination Action**, Grant Agreement Number: 248552, Aralık 2012, (Çevrimiçi). Erişim: https://www.researchgate.net/publication/310167745_A_green_paper_on_legal_issues_in_robotics, E.T.: 14.03.2024

bu örgüt AB Komisyonu çatısı altında kâr amacı gütmeksizin robotik ve yapay zekâ teknolojilerinin geliştirilmesi ve bunlara yön verilmesine ilişkin birtakım çalışmalar yürütmektedir.

Nitekim bu çalışmalar neticesinde, AB Parlamentosu tarafından AB Komisyonu'na sunulan 16 Şubat 2017 tarihli “*Robotik Konusunda Medeni Hukuk Kuralları*” raporu³²² ile, elektronik hukuki kişiliğin robotlara atfedilmesi konusunda bir öneride bulunulmuştur³²³. Esasında, robotların sorumluluk rejiminin açığa kavuşturulması bakımından hukuki kişilik sorunu açısından yasal bir statü sağlanarak çözüm önerisi getirilmeye çalışılmış olsa da “*elektronik kişi*” modelinin robotlar bakımından benimsenebilir olması fikri ile daha geniş anlamda etki doğuracak bir hukuki tanımlama yapılmıştır³²⁴.

Böylelikle otonom sistemler kapsamında değerlendirilebilecek olan yapay zekâ uygulamalarına, bunların niteliğine uygun “*sui generis*” bir hukuki statü sağlanması yoluna gidilmiştir³²⁵. Bu görüş ile yapay zekâyâ, bir sonraki başlıklarda değineceğimiz, eşya olarak kabul edilmesi prensibinden tamamen bağımsız olarak, hak ve borç altına girebilme ehliyeti tanıyan hukuki bir kişilik bahşedilmektedir³²⁶.

³²² AP Hukuk İşleri Komisyonu, “*Robotik Hakkında Medeni Hukuk Kuralları Tavsiye Raporu*”, 16.02.2017, (Çevrimiçi). Erişim: Avrupa Parlamentosu Resmî Web Sitesi, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0051_TR.html, (E.T.: 02.05.2024)

³²³ Gizem Özkan Şahin, Çağatay Şahin, “Yapay Zekalı Varlıklara Elektronik Kişilik Modeli Tanınmasına İlişkin Eurobotics Raporu ve Fikri Mülkiyet Sorunu Bağlamında Meseleye Yaklaşım”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 13, S. 1, ss. 110-128, s. 114-116; Başak Ozan Özparlak, “İnsan-Robot Etkileşimi ve Hukuk”, *Hukuk Köprüsü*, C. 16, S. 16, Haziran 2019, ss. 195-210, s. 199-200.

³²⁴ Yantaç, Falcıoğlu, *a.g.m.*, s. 46-47; Seda Kara Kılıçarslan, “Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Hukuki Kişiliği Üzerine Tartışmalar”, *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, Y. 4, S. 2019/2, ss. 363-389, s. 380-381.

³²⁵ Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, Başak Bak, Sera Reyhani Yüksel, Kemale Aslanova, *Futurist Hukuk: Yapay Zekâ, Biyobankalar, Gıda Kapsülleri*, 1.bs., İstanbul, Aristo Yayınları, Mart 2018, s. 20-22.

³²⁶ Çağlar Ersoy, *Robotlar, Yapay Zekâ ve Hukuk*, 5.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Kasım 2020, s. 89-90; *Ibid.*, s. 22.

Söz konusu hukuki kişiliğin varlık kazanması ise buna ilişkin yapılacak bir beyanın kayıt altına alınması ile mümkün olacaktır³²⁷. Düzenlemenin pratik olarak uygulanabilirliği bakımından ise söz konusu yapay zekâ uygulamalarının yahut otonom robotların, oluşturulacak resmi bir sicile (ticarete sicil sistemiyle benzer) kaydedilmesi esası düşünülmüştür. Böylelikle hak ve borç altına girebilmenin tesis edilmesi sağlanacak olup hukuki sorumluluğun belirlenmesi ve sorumluya gidilebilmesi bakımından böylesi bir sicilin zorunluluk arz ettiği ifade edilmektedir³²⁸.

Öyle ki, her ne kadar işbu araştırmanın konusunu teşkil etmiyor olsa da yapay zekâ uygulamalarının fiillerinden sorumluluğun, kusursuz sorumluluk olacağı ve bu sorumluluğun ortaya çıkan zarar ile yapay zekânın gerçekleştirdiği eylem arasındaki illiyet bağının ispatı ile doğmuş sayılacağını da ifade etmek gerekir³²⁹. Öyle ki, raporda açıklandığı üzere, tazminat gerektiren bir sorumluluğun meydana gelmesi halinde bu sicile kaydedilen elektronik kişiler için onların üreticileri veya kullanım hakkını elinde bulunduran kişiler tarafından sağlanan özel bir maddi fona başvuru yapılabileceği de düzenlenmiştir.

³²⁷ Burada kastedilen, taşınmaz bir mal gibi sicile kaydedilmesidir. Buna karşın, doğum kayıt belgesi, kütük ile benzerliği de kurulabilir. En nihayetinde her iki durumda da bir varlığın hukuki kişilik kazanabilmesi için resmi bir sicile kaydedilmesi esas alınmaktadır. Bu kayıt işlemi, varlığın hukuki işlemlere taraf olabilmesi ve hak ve yükümlülüklerinin belirlenmesi açısından önemlidir. Detaylı bilgi için bkz. Ersoy, **a.g.e.**, s.89 vd.; Bak, **a.g.m.**, s. 218.

³²⁸ Bkz. AP Hukuk İşleri Komisyonu, “Robotik Hakkında Medeni Hukuk Kuralları Tavsiye Raporu”, Rapor T.: 16.02.2017, par. 56, Erişim için bkz. Avrupa Parlamentosu Resmî Web Sitesi. (Çevrimiçi). Erişim: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0051_TR.html, E.T.: 02.05.2024.

³²⁹ Paul Opitz, “Civil Liability and Autonomous Robotic Machines: Approaches in the EU and US”, TTLF Working Paper No. 43, **Stanford-Vienna Transatlantic Technology Law Forum**, Y. 2019. (Çevrimiçi). Erişim: https://law.stanford.edu/wp-content/uploads/2019/02/opitz_wp43.pdf, E.T.: 03.05.2024.

Ancak bu durum, hukuken hâlihazırda tanımlanmış gerçek kişi ve tüzel kişi haricinde üçüncü bir kişi yaratılması suretiyle, söz konusu uygulamaların arkasında bulunan gerçek yahut tüzel kişileri perdelediği gerekçesiyle eleştirilmektedir³³⁰. Benzer şekilde, IEEE tarafından kaleme alınan “*Akıllı ve Otonom Sistemler Etik Uyumlu Tasarım Rehberi*”³³¹ ve OECD’nin hazırlamış olduğu 2019 tarihli “*Yapay Zekâ İlkeleri*” başlıklı metinde³³² yapay zekâ uygulamalarına hâlihazırda mevcut koşullarda ve geline aşamada hukuki kişilik statüsünün tanınmaması gerektiği ve gerçekleştirdikleri eylemlerden sorumluluğun uygulamanın arkasındaki hukuken tanınan kişilerin üzerinde bırakılması gerektiği savunulmuştur³³³.

3.1.2.2. Elektronik Temsilci (Vekil) Kişilik Önerisi

Amerikan Hukukunda, 2003 yılında yeknesak Ticaret Kanunu değişiklikleri kapsamında³³⁴ ifade edilen bu görüşe göre ise, yapay zekâ sistemlerinin, hâlihazırda hukuken tanınan gerçek ve tüzel kişiler ile arasındaki iç ilişkinin vekâlet ilişkisine dayandığından bahisle “*electronic agent*” (elektronik temsilci/vekil) statüsünün getirilmesi savunulmuştur³³⁵. Nitekim, bu

³³⁰ Yantaç, Falcıoğlu, **a.g.m.**, s. 52-53; Joanna J. Bryson, Mihailis E. Diamantis, Thomas D. Grant, “Of, for, and by the People: The Legal Lacuna of Synthetic Persons”, **Artificial Intelligence and Law**, C. 25, S. 3, 2017, ss. 273-291, s. 286. Hukukçu, mühendis ve çeşitli alanlardan uzmanlar tarafından AB komisyonunun bu kararına karşı yazılan açık mektup için bkz. Robotics Open Letter. (Çevrimiçi). Erişim: <https://robotics-openletter.eu/>, E.T.: 03.05.2024. Ancak bu görüşlere karşın ticaret hukukundakine benzer “*perdeyi aralama*” (lifting the veil) yaklaşımının benimsenebileceğine ilişkin bkz. Özparlak, **a.g.m.**, s. 200.

³³¹ IEEE: “Ethically Aligned Design: A Vision for Prioritizing Human Well-being with Autonomous and Intelligent Systems”, 1bs., IEEE Standards Association, 2019. (Çevrimiçi). Erişim: https://standards.ieee.org/wp-content/uploads/import/documents/other/ead_v2.pdf, E.T.: 03.05.2024.

³³² OECD, “Recommendation of the Council on Artificial Intelligence”, OECD Legal Instruments, 2019. (Çevrimiçi). Erişim: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0449>, E.T.: 03.05.2024.

³³³ Benzer yönde bkz. Aksu, **a.g.e.**, Yapay Zekâ, s. 219; Güçlütürk, Cankat, **a.g.m.**, s. 203-204.

³³⁴ William H. Henning, Fred H. Miller, “The State of the Uniform Commercial Code 2003 (Part 1 of 2)”, **UCC Bulletin**, Texas A&M University School of Law, V. 51, No. 3, 2003, s. 1-5.

³³⁵ Mireille Hildebrandt, “The Artificial Intelligence of European Union Law”, **German Law Journal**, C. 21, Özel S. 1, Challenges in the EU in 2020, Ocak 2020, ss. 74-79, s.75 vd.

durumda, temsilcinin mevcudiyetinin onun bilinç sahibi olmasından bağımsız bir olgu olduğundan bahisle, yapay zekâya kişilik tanınmasının da önünün açıldığı savunulmaktadır³³⁶. Ancak elektronik temsilci statüsünün hangi normatif şartları sağlayan yapay zekâ uygulamalarına tanınacağı belirlenmediğinden ve hazırlanan kanun değişikliğinde bu hususlar açıklanmadığından ilgili federal yasama merci kararı ile teklif reddedilmiş ve değişiklik 2011 yılında geri çekilmek durumunda bırakılmıştır³³⁷.

3.1.2.3. Elektronik Köle Kişilik Önerisi

YZS, her ne kadar fiziken mevcut bir araç yahut makine vasıtasıyla faaliyet göstermekte olsa dahi bunun bir kabuk vazifesi gördüğü esasında gerçek dünyada değil; her halükârda sanal dünyada faaliyet gösterdiği aşikârdır³³⁸. Bu temellendirmeden hareketle gerçek dünyada hiçbir zaman somut olarak varlık gösteremeyecekleri ve kişilik kazanabilmelerinin ancak “*elektronik köle*” olarak değerlendirilmeleriyle mümkün olabileceği ifade edilmiştir³³⁹.

Nitekim mevcut hukuk düzenimizin de temellendiği Roma Hukuku’na göre, kölelerin efendilerinden bağımsız bir kişi olarak kabul edilmeleri mümkün olmamakla birlikte, kendilerinin hak sahibi olabilmeleri yahut borç altına

³³⁶ Benzer yönde görüşler için bkz.: **Ibid.**, s.76; Ersoy, **a.g.e.**, s. 92 vd.. Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Ceren Ünal, “Elektronik Temsilci Kavramı, Hukuki Niteliği, Sözleşmelerin Kuruluşunda Elektronik Temsilcinin Rolü”, **Prof. Dr. Erden Kuntalp’e Armağan, Galatasaray Üniversitesi Yayınları**, İstanbul, 2004, ss. 463-497.

³³⁷ Juanda Lowder Daniel, “Electronic Contracting Under the 2003 Revisions to Article 2 of the Uniform Commercial Code: Clarification or Chaos?”, **Santa Clara High Technology Law Journal**, C. 20, S. 2, Y. 2003, ss. 319-346, s. 330 vd..

³³⁸ Joanna J. Bryson, “Robots Should Be Slaves”, **Close Engagements with Artificial Companions: Key Social, Psychological, Ethical and Design Issues**, der. Yorick Wilks, John Benjamins Publishing Company, 2010, ss. 63-74.

³³⁹ Leroux, Labruto, **a.g.e.**, s. 60, naklen: “*Electronic Slaves: Another approach could be to see such Softwareagents as objects with limited legal capacity following the law of slave in ius civile. In Roman civil law, (...) This same logic could apply to the consideration of robots because slaves and robots are similar (...)*”. Benzer yönde bkz. Robert John, “Haftung für künstliche Intelligenz: Rechtliche Beurteilung des Einsatzes intelligenter Softwareagenten im E-Commerce”, yay. **Dr. Kovač**, Hamburg, 2007, s. 92.

girebilmeleri de mümkün değildir. Söz konusu ikili ilişki yaklaşımı, günümüzde mevcut yapay zekâ sistemleri ile bunların üretilmesinden veya işletilmesinden sorumlu gerçek ve/veya tüzel kişiler arasındaki ilişkiye uyarlanabilecektir. Bu durumda yapay zekânın hukuki kişilik statüsü, Roma Hukuku’ndan temellenen ancak günümüze uyarlanan “*elektronik köle*” olarak tanımlanabileceği savunulmaktadır³⁴⁰. Ancak uygulamada böylesi bir hukuki statünün pratik bir faydası olmayacağı gibi pek çok tartışmayı da beraberinde getireceği aşikârdır.

3.1.2.4. Tüzel Kişiliğe Benzer Kişilik Önerisi

Bilindiği üzere, ortaya çıkan toplumsal ihtiyaçlar neticesinde gerek organlarının mevcudiyetini teşkil eden gerekse malvarlığını finanse eden gerçek kişilerden bağımsız bir hukuk süjesi olarak kabul edilen tüzel kişilere de “*persona*” maskesi verilmiştir³⁴¹. Yukarıda daha önce bahsedilen “*ayrılık ilkesi*”nin³⁴² bir neticesi olarak ortaya çıkan tüzel kişiliğe benzer şekilde, ancak bu kişilik ile mülkiyete konu eşya arasında kalan özel bir statünün, yapay zekâyâ da tanınması fikri ortaya atılmıştır³⁴³. Bu durumda, hem hukuken hâlihazırda tanınan bir kişiliğe atıfla şirket benzeri bir yapı, hem de mülkiyet hukukunun konusu eşya olarak değerlendirilebilecek ve hukuki sorumluluk rejimi belirlenecek özel bir statünün tayin edilmiş olacağı düşünülmektedir³⁴⁴.

³⁴⁰ Lawrence B. Solum, “Legal Personhood for Artificial Intelligences”, *North Carolina Law Review*, C. 70, S. 4, Y. 1992, ss. 1231-1287, s. 1276.

³⁴¹ Dural, *a.g.e.*, s. 97; Serozan, Engin, Atamer, *a.g.e.*, s. 494-495.

³⁴² Yuk. daha önce açıklanan bölüm içerisinde bkz. s. 82-83.

³⁴³ Bozkurt Yüksel, Bak, Reyhani Yüksel, Aslanova, *a.g.e.*, s. 19; Emre Bayamlıoğlu, “Akıllı Yazılımlar ve Hukuki Statüsü: Yapay Zekâ ve Kişilik Üzerine Bir Deneme”, Prof. Dr. Uğur Alacakaptan’a Armağan, C.2, *İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları*, 2008, ss. 131-140, s. 139-140.

³⁴⁴ Bu yönde bkz. Bozkurt Yüksel, Bak, *a.g.e.*, s. 18-20; Bak, *a.g.m.*, s. 219; Bayamlıoğlu, *a.g.m.*, s. 139.

3.1.2.5. İnsan Olmayan Üçüncü Kişi Kişilik Önerisi

Yukarıda ifade edilen tüzel kişi kişilik modeli³⁴⁵ ile aynı temellendirmeye dayanmaktadır. Nitekim yalnızca gerçek kişilerin değil; belirli bir amaca yönelik ihdas edilen kişi ve mal toplulukları gibi yapıların da kişilik kazanmasının gerekli olduğu ve bunların da birer hukuk süjesi olarak kabul edilmeleri mümkün olduğundan insana özgü birtakım özellikleriyle bunlardan ayrıran, bağımsız, kendi başına hareket edebilen yapay zekânın ayrı bir kişiliğe tabi olması gerektiği ileri sürülmüştür³⁴⁶.

En nihayetinde gerçek kişi ve tüzel kişiden tamamıyla farklı bir üçüncü kişi olarak “*insan olmayan kişi*” kavramı ortaya çıkmıştır³⁴⁷. Benzer şekilde Türkiye’de Samsun Barosu tarafından “*Medeni Kanun 2.0*” taslağında hâlihazırda mevcut gerçek ve tüzel kişi kavramlarına ek olarak “*insansılar*” başlığıyla “*insan olmayan kişi*” olarak tanımlanan özgün bir hukuki kişilik statüsü getirilmesi hakkında öneri ifade edilmiştir³⁴⁸.

3.1.3. Yapay Zekâya Hukuki Kişilik Tanınmasını Reddeden Görüşler

Esasında bu görüşlerin temelinde yapay zekâya hukuki kişilik statüsü kazandırılmasına ihtiyaç olmadığı düşüncesi yatmaktadır. Nitekim, sınırlı ölçüde kendi başına hareket edebilen ve karar alabilen bir bakıma özerk hale

³⁴⁵ Bkz. yuk. “3.1.2.4. Tüzel kişiliğe benzer kişilik önerisi”, s. 89.

³⁴⁶ Bak, **a.g.m.**, s. 216.

³⁴⁷ Ersoy, **a.g.e.**, s. 87; Bak, **a.g.m.**, s. 230.

³⁴⁸ Samsun Barosu, Yapay Zekâ ve Hukuk Çalışma Grubu, Medeni Kanun 2.0, (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.samsunbarosu.org.tr/Detay/medeni-kanun-20amps217in-yeni-amps217kisisiamps217-robotlar-olabilir-79411>, E.T.: 12.05.2024. Söz konusu çalışmada “*insansılar*” kavramı, tam yapay zekâ yazılımı ve bilinç yazılımı yüklü, küresel ve milli onaylama kuruluşlarından sertifikalı, insan formundaki robotları ifade etmek için kullanılmıştır. Bu girişim, yapay zekâ donanımlı robotların hukuki statülerinin belirlenmesi ve bu varlıkların hak ve sorumluluklarının düzenlenmesi amacıyla yapılmaktadır. Ayrıca söz konusu kavram günümüzde tartışılmakta olan hayvan hakları bakımından hayvanların sahip olmaları gereken hukuki statü için de isabetle önerilmektedir.

gelmiş, günümüz yapay zekâ sistemlerine kişilik tanınması, hukuki sorunların çözümünün sağlanacağı anlamına gelmemektedir³⁴⁹. Bu kapsamda, yapay zekâyâ ilişkin “*sui generis*” birtakım düzenlemeler yapılarak sınırlı hak ve sorumluluk rejimi getirilmesi ve bu yolla ortaya çıkabilecek hukuki sorunların önüne geçilebileceği ifade edilebilir.

3.1.3.1. Eşya olarak Kabul Edilmesi Önerisi

Klasik bir bakış açısıyla John Locke’tan temellenen mülkiyet anlayışına göre, insanın kendisinin ürettiği şeylere sahip olma hakkı olduğuna göre en nihayetinde insanın eseri olan yapay zekâ sistemlerinin ve bunların oluşturduğu uygulamaların da mülkiyete tabi olması ve eşya olarak değerlendirilmesi gerektiği savunulmuştur³⁵⁰. Nitekim, bu görüş çerçevesinde, yapay zekâ uygulamalarının, ilgili gerçek ve tüzel kişinin mülkiyetinde yer alabileceği ifade edilmiştir³⁵¹.

3.1.3.2. Kölelik Görüşü Önerisi

Bilindiği üzere, liberal kişilik statüsü, insanları üstün tutmayı hedefleyen türcü bir anlayışa sahiptir³⁵². Önceki görüşe benzer olarak liberal türcülük yaklaşımından hareketle yapay zekâ uygulamalarının insan olmaya özgü hak ve yetkilere sahip olamayacağı sonucuna varılabilir³⁵³. Bu durumda, olsa olsa bir

³⁴⁹ Bu yönde bkz. Aksu, **a.g.e.**, s. 219; Güçlütürk, Cankat, **a.g.m.**, s. 203-204.

³⁵⁰ Gerhard Wagner, “Robot, Inc.: Personhood for Autonomous Systems?”, **Fordham Law Review**, V. 88, 2019, ss. 591-616, s. 592-593.

³⁵¹ Filipe Maia Alexandre, “The Legal Status of Artificially Intelligent Robots: Personhood, Taxation and Control”, Yüksek Lisans Tezi, **Tilburg Üniversitesi**, 2017, s. 12-16, (Çevrimiçi). Erişim:

https://www.researchgate.net/publication/317565163_The_Legal_Status_of_Artificially_Intelligent_Robots_Personhood_Taxation_and_Control, E.T.: 15.05.2024; Bak, **a.g.m.**, s. 217-218.

³⁵² Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Jesse Newton, “Locke on the ‘Species’ of Substances”, **Locke Studies**, ed. Roland Hall, V.14, s. 105-120.

³⁵³ Evan J. Zimmerman, “Machine Minds: Frontiers in Legal Personhood”, **University of California - School of Law**, Berkeley, 12.02.2015, s. 40-42. (Çevrimiçi). Erişim: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2563965, E.T.: 15.05.2024.

eşya olarak nitelendirilebilecek yapay zekâ sistemlerinin mülkiyete tabi olması ve bunun neticesinde ondan faydalanılması söz konusu olduğundan adeta bir köle olarak nitelendirilip hukuki statü verilmesine de ihtiyaç bulunmayacağı savunulmaktadır³⁵⁴.

3.1.4. Yapay Zekânın Olası Hukuki Kişilik Statüsünün Değerlendirilmesi

Kanaatimizce YZ'nin hukuki kişiliği statüsünün, yukarıda gerek "2.2. *FSEK Bakımından Eser Sayılmanın Şartları*" gerekse de "2.3. *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Eser Sahibi*" başlığı altında değinilen eser sahipliğine ilişkin hususlar ile birlikte ele alınması yerinde olacaktır³⁵⁵. Bu durumda her ne kadar günümüzde mevcut her türden YZS'nin yine yukarıda "1.3. *Yapay Zekânın Bilişsel Kapasiteye Dayalı Sınıflandırılması*" başlığı altında³⁵⁶ ifade edildiği üzere, "*Zayıf Yapay Zekâ*" (ANI) oldukları³⁵⁷ aşikâr olsa da mevcut tartışmalar ve yaşanan teknolojik gelişmeler değerlendirildiğinde genel (güçlü) yapay zekânın ortaya çıkması durumunda hukuki statüsünün tanımlanarak gerek hukuki sorumluluk rejimi gerekse de konumuz bakımından fikrî mülkiyet haklarına ilişkin ortaya çıkması muhtemel karışıklıkların şimdiden yapılacak hukuki düzenlemeler ile aşılması mümkündür. Kanaatimizce her ne kadar şu an için bir yapay zekâ kişiliğinin oluşturulması elzem olmasa da ileriye dönük öneri ve çalışmaların yapılması yerinde olacaktır.

Özellikle yapay zekânın, hukuki statüsünün tespiti, günümüzde artan yapay zekâ otonomisi ile birlikte büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, yapay

³⁵⁴ Bak, **a.g.e.**, s. 218; Filipe Maia, **a.g.t.**, s. 16 vd..

³⁵⁵ Bkz. yuk. "2.2. *FSEK Bakımından Eser Sayılmanın Şartları*", s. 29-49; "2.3. *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Eser Sahibi*", s. 50-55.

³⁵⁶ Bkz. yuk. s. 23-26.

³⁵⁷ Bkz. yuk. s. 23.

zekânın otonomluk kavramı çoğu kez insanla kıyaslanarak ele alınsa da bu kıyaslama belirli sınırları aşmamaktadır. Nitekim, insan beyninin evrimsel ve biyolojik gelişimi, yapay zekânın sahip olduğu teknik ve algoritmik otonomiden önemli ölçüde farklıdır³⁵⁸. İnsan beyninin gelişimi; genetik faktörler, sosyal çevre ve deneyimlerin senteziyle şekillenmekte olup, bilinç ve benlik kavramlarına ulaşmaktadır. Oysaki mevcut YZS, kullanıcısı tarafından kendisine verilen belirli görev veya istemleri yerine getirmek amacıyla hareket eder ve bu süreç içerisinde kendiliğinden herhangi bir bilinç veya öz farkındalığa ulaşma kapasitesine de sahip değildir³⁵⁹. Bir diğer yandan, YZS'nin, kullanıcı taleplerini yanıtlamak suretiyle sanki kendiliğinden hareket ediyor gibi algılanması, bu durumun yalnızca görünüşte olduğunu ortaya koymaktadır. Bu tür sistemlerin özünde hâlen insan müdahalesi ve yönlendirmesi bulunmaktadır.

Buna ek olarak yapay zekânın görevleri yerine getirme sürecinde, makine öğrenmesi vasıtasıyla öngörülemeyen sonuçlar üretmesi hukuki kişilik tartışmasını körüklemektedir. Öyle ki, bu tür öngörülemeyen sonuçlar, doğrudan bir zarar meydana getirdiğinde bundan kaynaklı sorumluluğun tespiti önemli bir hukuk problemi haline gelmektedir. Ancak bu noktada, sırf yapay zekânın otonom davranışları nedeniyle hukuki kişilik atfedilmesi gerektiği argümanına katılmak zordur. Özellikle, hukuki kişilik kavramının temelini oluşturan bilinç, irade ve amaç bağımsızlığı gibi unsurların yapay zekâ tarafından gerçek anlamıyla yerine getirilmesi mümkün görünmemektedir. Şu açıdan bakıldığında, mevcut yapay zekâların eylemlerinin arka planında hep bir insan faktörü

³⁵⁸ Cem Say, **50 Soruda Yapay Zekâ**, 23.bs., İstanbul, Bilim ve Gelecek Kitaplığı, Ekim 2018, s. 162.

³⁵⁹ Russell, Norvig, **a.g.e.**, s.22.

bulunmaktadır ve bu durum, hukuki sorumluluğun doğrudan veya dolaylı olarak insan unsuruna bağlanmasını mantıklı hale getirmektedir³⁶⁰.

Öte yandan, AB'nin konu hakkındaki tavrına bakıldığında da benzer bir yaklaşımın benimsendiği anlaşılmaktadır. Avrupa Komisyonu tarafından kaleme alınan “*Avrupa için Yapay Zekâ*” bildirisine bakıldığında, yapay zekâyâ kişilik statüsü tanınması yönünde herhangi bir öneride bulunulmaması, bu konuda temkinli bir yaklaşımın sürdürüldüğünü göstermektedir³⁶¹. Bununla beraber yine Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan “*Yapay Zekâ ve Diğer Yeni Dijital Teknolojiler için Sorumluluk*” başlıklı raporda, yapay zekânın neden olduğu zararların doğrudan gerçek ya da tüzel kişilere atfedilmesi gerektiği belirtilmiştir³⁶². Bu raporun ardından Avrupa Parlamentosu'nun “*Yapay Zekâ Teknolojilerinin Geliştirilmesi için Fikrî Mülkiyet Haklarına Dair Raporu*”nda da yapay zekâyâ, sırf eser yaratma kapasitesi nedeniyle hukuki kişilik verilmesinin uygun olmayacağı açıkça vurgulanmıştır³⁶³.

Nitekim, AB’de 2024 yılında yürürlüğe giren “*Yapay Zekâ Yasası*”nda da açıkça görülmektedir ki, risk tabanlı bir sınıflandırma modeli benimsenerek, sorumluluk rejimi bakımından YZS’nin doğrudan bir hukuki kişiliğe sahip olmasını gerektirecek herhangi bir düzenlemeye de yer verilmemiştir³⁶⁴. Bunun

³⁶⁰ Bu yönde bkz. Aksu, **a.g.e.**, s. 219; Güçlütürk, Cankat, **a.g.m.**, s. 203-204.

³⁶¹ Avrupa Komisyonu, “*Avrupa için Yapay Zekâ*” (Artificial Intelligence for Europe), COM(2018) 237 final, 25.04.2018. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52018DC0237>, E.T.: 15.05.2024.

³⁶² Avrupa Komisyonu, “*Yapay Zekâ ve Diğer Yeni Dijital Teknolojiler İçin Sorumluluk*” (Liability for Artificial Intelligence and Other Emerging Digital Technologies), Avrupa Birliği Yayın Ofisi, 2019. (Çevrimiçi). Erişim: <https://op.europa.eu/s/pyPP>, E.T.: 16.05.2024.

³⁶³ Avrupa Parlamentosu: “*Yapay Zekâ Teknolojilerinin Geliştirilmesi için Fikrî Mülkiyet Hakları*” (Intellectual Property Rights for the Development of Artificial Intelligence Technologies), 2020/2015(INI), 20.10.2020. (Çevrimiçi). Erişim: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC_2021_404_R_0007, E.T.: 16.05.2024.

³⁶⁴ Avrupa Birliği, Avrupa Parlamentosu ve Konsey’in 13 Haziran 2024 tarihli ve 2024/1689 sayılı tüzüğü: Yapay zekâyâ ilişkin uyumlaştırılmış kuralların belirlenmesine dair Tüzük (Yapay Zekâ Tüzüğü) ile 300/2008/AT, 167/2013, 2018/858, 2019/2144 ve 2019/881 sayılı Tüzüklerin ve 2014/90/AB 2016/797 ve 2020/1828 sayılı Direktiflerin değiştirilmesine ilişkin tüzüktür. AB

yerine, yapay zekâyı geliştiren, kullanan ya da bulunduran şirketlere çeşitli hukuki sorumluluklar yüklenmiştir. Bu durumun temelinde ise mevcut yapay zekâ teknolojilerinin, ne kadar otonom olursa olsun, sonuçta insan kontrolünden bağımsız olarak gerçek anlamda kendi amacını belirleyemeyeceği ön kabulü yatmaktadır.

Nitekim, ulusal düzeyde de benzer yaklaşımlar benimsenmektedir. Öyle ki hukukumuzda henüz doğrudan yapay zekâya kişilik verilmesine ilişkin bir düzenleme veya çalışma bulunmamaktadır. Ancak öğretide ve mahkeme kararlarında ağırlıklı olarak yapay zekânın sonuçta insan müdahalesi ile şekillenen ve yönlendirilen bir araç olduğu kabul edilmektedir³⁶⁵. Bu nedenle ortaya çıkan zararlarda, yapay zekânın otonomluğundan ziyade onu geliştiren ve kullanan kişi veya kurumların sorumluluğu esas alınmaktadır³⁶⁶.

Ancak yine de yapay zekânın giderek artan otonomisi göz önüne alındığında, ilerleyen dönemde bu konunun hukuki düzenlemelerle daha ayrıntılı biçimde ele alınması gerektiği göz ardı edilmemelidir. Zira yapay zekânın otonomisi arttıkça, mevcut hukuki normların bu tür gelişmeleri kapsamakta yetersiz kalma riski bulunmaktadır. Bu bağlamda, gelecekte yapay zekânın statüsüne dair yeni hukuki perspektiflerin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Özellikle, fikrî mülkiyet hakları bağlamında, yapay zekânın eser yaratma kapasitesinin doğurduğu belirsizlikler dikkate alınarak, hukuki statü

Resmî Gazetesi'nde yayımlanmıştır. Bkz. L. 255, 12.07.2024, p. 1-178. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>, E.T.: 16.05.2024.

³⁶⁵ Yılmaztekin, **a.g.e.**, s. 230-231. Bu yönde ayrıca bkz. Eliza Mik, "AI as a Legal Person?", **Artificial Intelligence & Intellectual Property**, ed. Reto Hilty, Kung-Chung Liu, 1.bs., Oxford, Oxford University Press, 2020, ss. 419-439, s. 433.

³⁶⁶ Bkz. Aksu, **a.g.e.**, s. 218-223. Güçlütürk, Cankat, **a.g.m.**, s. 203.

tartışmasının daha kapsamlı şekilde ele alınması ve belki de yeni hukuk modellerinin oluşturulması gerekebilecektir.

Bu bağlamda, ilerleyen başlıklarda değerlendirilecek olan yapay zekâ uygulamalarında eser sahipliği durumunun ve kendine özgü koruma modellerinin tespiti işbu başlıkta ele alınan görüşlerin fikrî mülkiyet hukuku kapsamında tecelli etmesi niteliğindedir³⁶⁷.

3.2. Yapay Zekâ Uygulamalarının Hukuki Niteliğinin Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler Işığında Tespiti

3.2.1. Genel olarak

Günümüzde; eğitim, sağlık, finans, tarım, ulaşım, enerji, sanayi, güvenlik, eğlence, insan kaynakları vb. pek çok alanda yapay zekâ sistemleri aktif olarak kullanılmaktadır. Yukarıda “1.3. *Yapay Zekânın Bilişsel Kapasiteye Dayalı Sınıflandırılması*” başlığı altında açıkladığımız yapay zekâ türlerinden Yapay Dar Zekâ (ANI), bugün kullanılmakta olan yapay zekâ sistemlerini kapsamaktadır. Öyle ki bu sistemler, derin öğrenme metodu kullanılarak çalıştırıldıkları alanlara uyarlanmaktadır. Modellendiği yapay sinir ağlarının dışına çıkarak olağan ve olması gerekenden apayrı bir işlem gerçekleştirmesi veya karar vermesi yahut kendiliğinden özgün bir yaratıcılık göstermesi mümkün görünmemektedir³⁶⁸. Nitekim ANI’nın sözde yaratıcılığı veri tabanlı olup kendisine sunulan veri kümelerinden hareketle modelleme ve optimizasyon yaparak insan yaratıcılığını, stil uygulama ve tarz transferi ile taklit

³⁶⁷ Bkz. a.şğ. “4.1. *Yapay Zekâ Eserleri Bakımından Eser Sahipliği Durumunun Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler Işığında Tespiti*”, s. 134 vd.; ayrıca bk. “4.2. *Yapay Zekâ Uygulamaları Bakımından Muhtemel Eser Sahipliği ve Çözüm Önerileri*”, s. 162-166; “4.3. *Yapay Zekâ Uygulamalarına İlişkin Olası Hukuki Koruma Önerileri*”, s. 167-188;

³⁶⁸ Tegmark, **a.g.e.**, s. 15-16; 65-72; 92-108. Yazar, yapay zekânın genel bir incelemesini yapar ve ANI’nın yaratıcılıktaki rolüne değinir.

etmektedir³⁶⁹. Netice itibariyle, bu yaratıcılık, yapay zekânın eğitildiği veriler ışığında oluşturulan kombinasyonlara dayanmakta olup insanın kültürel, duygusal ve bilişsel yaratıcılığından tamamen farklı olarak mevcut algoritmaların ve veri setlerinin genişliği ile sınırlıdır³⁷⁰.

Yakın gelecekte ortaya çıkacağı konuşulan Yapay Genel Zekâ (AGI)'nin ise insan yaratıcılığı ile eş değer bir yaratıcılığa sahip olacağı iddia edilmektedir³⁷¹. Her ne kadar henüz teorik olarak dile getirilse de insan zekâsı ile aynı düzeyde ve doğal olarak bu zekânın getireceği yaratıcılık ile donatılmış olan AGI bakımından konunun ayrıca tartışılması gerekmektedir. Bununla birlikte Yapay Güçlü Zekâ (ASI) olarak sınıflandırılan ve insan zekâsından daha üstün niteliklere haiz olacağı düşünülen geleceğe dönük kurgusal bir zekânın da konumuz bakımından AGI ile birlikte ele alınması ve meydana getirecekleri ürünlerin eser niteliğini haiz olup olmayacağının değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu değerlendirmenin yapılmasına bağlı olarak yapay zekânın eser sahipliği ve eserden doğan hakların da tartışılması mümkün hale gelecektir.

Öyle ki bu başlık altında, öncelikle uluslararası sözleşmeler ve mukayeseli hukuk bağlamında yapay zekâ eserlerinin hukuki niteliği çeşitli

³⁶⁹ Ata Sağıroğlu, Haydar Efe Türkmen, “Teknolojik Gelişmeler Bağlamında Müzik Yaratım Süreci ve Yapay Zekâ Kullanımı: David Cope Örneği”, **VIII. Uluslararası Hisarlı Ahmet Sempozyumu**, Kütahya, 2017, ss. 63-71, s. 63; Güçlütürk, Cankat, **a.g.m.**, s. 210-211.

³⁷⁰ Rebecca Marrone, “How Does Narrow AI Impact Human Creativity?”, **Creativity Research Journal**, V. 36, No. 2, 2024, s. 123-135. Yazar, bu çalışmada, ANI'nin yaratıcı süreçlerdeki rolünü ve sınırlarını inceler.

³⁷¹ Nick Bostrom, **Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies**, 1. bs., Oxford, Oxford University Press, Eylül 2014, s. 22 vd.; Eric Escott, “What Are the 3 Types of AI? A Guide to Narrow, General, and Super Artificial Intelligence”, 24.10.2017, (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.linkedin.com/pulse/what-3-types-ai-guide-narrow-general-super-eric-escott>, E.T.: 18.05.2024. Konu hakkında teknik bir inceleme için ayrıca bkz. Bennett, Michael Timothy: “Computable Artificial General Intelligence”, **School of Computing - Australian National University**, Canberra, ACT, Australia, Mayıs 2022, ss. 1-16, s.18-22. (Çevrimiçi), Erişim: arXiv preprint arXiv:2205.10513, E.T.: 18.05.2024. Detaylı bilgi için ayrıca bkz. Ben Goertzel, Cassio Pennachin, **Artificial General Intelligence**, 1. bs., Berlin, Springer, 2007.

örneklerle değerlendirilecek olup akabinde konunun hukukumuz bağlamında değerlendirmesi yapılacaktır.

3.2.2. Mukayeseli Hukuk Bağlamında Yapay Zekâ Uygulamalarının

Hukuki Niteliği ve Telif Hakkı Koruması

3.2.2.1. Uluslararası Sözleşmeler ve Avrupa Birliği Hukuku Bakımından Değerlendirme

Bu konuda öncelikle, Türkiye'nin taraf olduğu çeşitli uluslararası sözleşmelerden yola çıkılarak yapay zekâ uygulamalarının hukuki niteliğinin değerlendirilmesi yapılmaya çalışılacaktır.

Öyle ki Türkiye'nin katılımının iki aşamalı şekilde gerçekleştiği “Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İlişkin Bern Sözleşmesi” (*Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works*) ile edebi ve sanatsal eserlerle sınırlı olmak üzere, eser sahibinin manevi ve mali haklarının korunması amaçlanmaktadır³⁷². Ancak bu korumanın sağlanabilmesi için söz konusu çalışmanın mutlak surette bir araç üzerine sabitlenmiş olması gerekmektedir³⁷³. Nitekim, ifade edilmiş bir eserin varlığı aranmaktadır. Sözleşmenin özellikle dikkate aldığı husus olan fikrî yaratıcılığın, eser sahibinin kişisel katkısı ve özgünlüğünü eser yansıtmış olmasında arandığı anlaşılmaktadır³⁷⁴. Bu anlamda Türk hukukundaki hususiyet şartı ile fikrî yaratıcılık anlayışı birbiriyle örtüşmektedir.

³⁷² **Edebî ve Sanat Eserlerinin Korunmasına Dair Bern Sözleşmesi** (Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works), (bundan sonra kısaca: Bern Sözleşmesi), 24.07.1971 tarihli Paris Aktı, 28.09.1979 tarihinde tadil edilmiş şekliyle, bkz. m.1. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/283698>, E.T.: 18.04.2024.

³⁷³ Bkz. Bern Sözleşmesi m.2, f.6,

³⁷⁴ Bkz. Bern Sözleşmesi m.2, f.1. Konu hakkında ayrıca bkz. Yılmaztekin, **a.g.e.**, s. 68-72; 87-88.

Yapay zekânın otonom olarak ortaya çıkardığı uygulamalar bakımından ise yukarıdaki açıklamalarımız dikkate alınarak fikrî yaratıcılığın bulunmadığı yönünde değerlendirme yapılabilir. Nitekim ortada herhangi bir kişisel katkı yahut özgünlüğün varlığından söz edilemeyeceği gibi bunların yokluğunda korumaya değer bir ifade tarzının bulunmadığı da aşikârdır. Ancak yapay zekânın bir araç olarak kullanılması neticesinde ortaya çıkan uygulamalarda kişisel katkı ve özgünlüğün yansımaları fark edilebiliyor ise bu durumda, katkırı sunan insan yaratıcılığının korunmaya değer görülebileceği ifade edilmelidir. Öyle ki, netice itibarıyla, insan yaratıcılığının fikrî faaliyet ürünü olan bir eserin varlığından söz edilebilecektir³⁷⁵.

Dünya Ticaret Örgütü tarafından hazırlanan “*Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması*” (TRIPS)³⁷⁶ uyarınca, Bern Sözleşmesi hükümlerine uyulması zorunlu kılındığından gerek eser tanımı gerekse de fikrî yaratıcılık noktasında, insanın yaratıcı fikrî faaliyetinin esas alındığı ifade edilmelidir³⁷⁷. Diğer yandan her ne kadar bilgisayar programları ve veri tabanları ayrıca edebi eser olarak kabul görmekte ve korunmakta ise de bunlara yönelik korumanın yine yaratıcılık ve özgünlüğe bağlı olduğu, korunmaya değer olan hususun entelektüel bir çabanın varlığında arandığı anlaşılmaktadır³⁷⁸. En nihayetinde yapay zekânın, otonom olarak oluşturduğu çıktıların da doğrudan korunmayacağı aşikârdır. Ancak yukarıda bahsettiğimiz üzere, insanın yaratıcı fikrî faaliyeti neticesinde eser sahibinin özgünlüğünü ortaya koyan ve yapay zekânın araç olarak kullanıldığı ancak ortaya çıkan eserde eser sahibinin

³⁷⁵ Bern Sözleşmesi m.2, f.1 ve m.2, f.6,

³⁷⁶ Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), “Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması” (TRIPS), 15 Nisan 1994. (Çevrimiçi). Erişim: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_01_e.htm, E.T.: 18 Nisan 2024.

³⁷⁷ Bkz. TRIPS m.9, f.1.

³⁷⁸ Bkz. TRIPS m.10, f.1.

hususiyetinin fark edildiği durumlarda korunmaya değer fikrî çabanın varlığı kabul edilebilecektir. Bu durumda ortaya çıkan uygulamanın kendine has içkin yaratıcı farklılığından kaynaklı eser koruması devreye girebilecektir. Her hâlükârda hiçbir şekilde doğrudan yapay zekânın otonom olarak meydana getirdiği uygulamaların eser olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Bu durumda, yapay zekânın, eser sahibi olarak değerlendirilmesi de söz konusu olmayacaktır.

Bir diğer yandan, Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) tarafından hazırlanan uluslararası “*Telif Hakkı Antlaşması*”yla (WCT)³⁷⁹ dijital ortamlarda eserlerin korunmasına yönelik bir takım özel hükümler ihdas edilmiştir³⁸⁰. Buna göre, Bern Sözleşmesi hükümleri (m.1-m.21) doğrudan atıfla temel prensip olarak kabul edilmek ile birlikte bilgisayar programları ve veri düzenlemeleri ayrı maddelerde ele alınmıştır. Ancak söz konusu hükümler incelediğinde, TRIPS hükümleri ile benzer şekilde, bilgisayar programlarının edebiyat eseri olarak korunmasının ön görüldüğü ve devamında veri tabanları bakımından entelektüel çabanın varlığının tespiti halinde buna içkin yaratıcı düşüncenin koruma kapsamında olacağı ifade edilmiştir³⁸¹. Buradan hareketle, yapay zekânın otonom olarak ortaya çıkardığı uygulamalar bakımından, yukarıdaki değerlendirmelerimiz ile benzer şekilde, insanın yaratıcı fikrî çabasının varlığı söz konusu olmayacağından korunmaya değer bir yaratıcı fikirden de bahsedilemeyecektir.

³⁷⁹ WIPO Telif Hakkı Antlaşması (WIPO Copyright Treaty, WCT), 20 Aralık 1996 tarihinde Cenevre’de kabul edilmiştir. Türkiye, 28 Ağustos 2008 tarihinde antlaşmaya katılmış ve antlaşma Türkiye açısından 28 Kasım 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/295166> (E.T.: 10.04.2024).

³⁸⁰ Bkz. WCT, m.6-8; m.11-12.

³⁸¹ Bkz. WCT, m.1, f.4; m.4.

Konunun Avrupa Birliği Hukuku bakımından değerlendirilmesi dikkate alındığında, ilk başta “*Bilgisayar Programlarının Hukuki Korumasına İlişkin Direktif*” (91/250/EEC, 1991) göze çarpmaktadır. Bu direktife göre bilgisayar programları açıkça birer fikrî ürün olarak kabul görmekte ve korunmaya değer olan hususun insan yaratıcılığı olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim, söz konusu direktifin yürürlükten kaldırılması ile yerine getirilerek kabul edilen 2009/24/EC sayılı “*Bilgisayar Programlarının Yasal Olarak Korunması*” isimli direktif ile bilgisayar programlarının ifade ediliş şeklindeki yaratıcı fikrî çabanın ve özgünlüğün koruma kapsamında olduğu ifade edilmiştir³⁸². Nitekim sahibinin yaratıcı fikrî çabasının ürünü olan bir bilgisayar programı, niteliği itibarıyla başkaca herhangi bir şart aranmaksızın koruma kapsamında değerlendirilebilecektir.

Yapay zekânın araç olarak kullanılması durumunda ise yaratıcı fikrî çaba ve buna bağlı katkının yani özgünlüğün, meydana getirilen uygulamada varlığının tespiti halinde korumanın sağlanabileceği ifade edilmelidir³⁸³. Ancak yapay zekânın insan müdahalesi olmaksızın otonom olarak meydana getirdiği

³⁸² Avrupa Parlamentosu ve Konsey’in 23 Nisan 2009 tarihli ve 2009/24/EC sayılı, Bilgisayar Programlarının Yasal Olarak Korunması Hakkında Direktifi, m.1, OJ L 111, 5.5.2009, s. 16–22, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0024>, E.T.: 18.04.2024. Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Mustafa Aksu, “Avrupa Birliği Parlamentosu ve Konsey’in Bilgisayar Programlarının Hukuki Korunmasına Dair Yönergesi (2009/24/EC)”, **Terazi Hukuk Dergisi**, S. 37, Eylül 2009, s. 139-145; Mustafa Aksu, “Avrupa Adalet Divanı’nın Bilgisayar Programlarının Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Çerçevesinde Korunmasına Dair 2 Mayıs 2012 Tarihli SAS Institute–World Programming Kararının Değerlendirilmesi”, **İÜHF**, C. 72, S. 1, Y. 2014, s. 807-829.

³⁸³ Bu yönde ABAD kararları için bkz. “Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening”, C-5/08, 16 Temmuz 2009. Avrupa Birliği Resmî Gazetesi, I-6569. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A62008CJ0005>; “Bezpečnostní softwarová asociace – Svaz softwarové ochrany v. Ministerstvo kultury”, C-393/09, 22 Aralık 2010. Avrupa Birliği Resmî Gazetesi, I-13971. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A62009CJ0393>. Söz konusu kararların değerlendirmesi hakkında: Abdülkâki Türkmenoğlu, “Creativity as Author’s Personality: The Role of Human Creativity in Copyright Law”, **The Boğaziçi Law Review**, C.1, S.2, 2023, ss. 232-272, s. 239-249; Yılmaztekin **a.g.e.**, s. 89-91; Karabağ, **a.g.e.**, s. 146-150; P. Bernt Hugenholtz, João Pedro Quintais, “Does EU Copyright Law Protect AI-Assisted Output?”, **International Review of Intellectual Property and Competition Law**, C. 52, Y. 2021, ss. 1190-1216, s. 1196-1200.

uygulamalar bakımından ise yaratıcı fikrî çaba ve buna bağlı oluşan özgünlükten bahsedilemeyeceğinden herhangi bir koruma sağlanamayacaktır. Nitekim bu husus, aşağıda bahsedildiği üzere, Avrupa Parlamentosu’nun 20 Ekim 2020 tarihli “*Yapay Zekâ Teknolojilerinin Geliştirilmesine Yönelik Fikri Mülkiyet Hakları*” başlıklı raporunda dile getirilen “*sui generis*” (kendine özgü) hukuki koruma önerisini de desteklemektedir³⁸⁴.

Konu bakımından önem arz eden bir diğer direktif olan “*Veri Tabanlarının Hukuki Korumasına Dair Direktif*” (96/9/EC, 1996) ele alındığında ise entelektüel bir çaba sonucunda seçilen ve düzenlenen veri tabanlarının eser olarak koruma göreceği anlaşılmaktadır³⁸⁵. Bu durumda veri tabanlarına “*sui generis*” bir koruma sağlanmış olmaktadır. Kıyasen yapay zekânın otonom olarak ortaya çıkardığı uygulamalar bakımından esas alınması gündeme getirilebilir. Ancak meydana getirilen eserde yaratıcı fikrî çabanın seçim ve düzenlemesinden ziyade yapay zekânın bağımsız olarak işlem yaptığı dikkate alındığında insan faktörü sağlanamayacağından eser koruması söz konusu olmayacaktır. Ancak yapay zekânın araç olarak kullanılması ile ortaya çıkan uygulamada gerçekleştirilen düzenleme ve seçimlerin arkasında yaratıcı bir fikrî çaba ve bundan kaynaklı özgünlüğün varlığı anlaşılıyor ise bu durumda veri tabanı kapsamında korumanın sağlanabileceği değerlendirilebilir.

Bir diğer düzenleme olan “*Bilgi Toplumu Telif Hakkı Direktifi*” (2001/29/EC, 2001) ile dijital ortamlarda telif haklarının özellikle çoğaltma,

³⁸⁴ Avrupa Parlamentosu ve Konsey: “Yapay Zekâ Teknolojilerinin Geliştirilmesine Yönelik Fikri Mülkiyet Hakları Hakkında 20 Ekim 2020 Tarihli Avrupa Parlamentosu Kararı (2020/2015(INI))”, Avrupa Birliği Resmî Gazetesi, C 404, 06.10.2021, ss. 129–135. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2021:404:TOC>, E.T.: 18.04.2024.

³⁸⁵ Avrupa Parlamentosu ve Konsey: “Veri Tabanlarının Hukuki Korumasına Dair 11 Mart 1996 Tarihli ve 96/9/EC Sayılı Direktif”, Avrupa Birliği Resmî Gazetesi, L 77, 27 Mart 1996, ss. 20–28. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX:31996L0009>, E.T.: 18.04.2024.

yayma ve erişim sağlama temeline dayalı umuma iletim hakları özelinde nasıl korunacağı ele alınmıştır³⁸⁶. Her ne kadar eser tanımlamasına yer verilmemiş olsa da yapay zekânın analiz faaliyetleri bakımından, dijital ortamlardan elde ettiği ve eser niteliğini haiz veriler ile söz konusu verilerin yukarıda sayılan haklar bakımından nasıl korunacağının tartışılmasında önem arz etmektedir. Öyle ki, kullanılan verinin öğrenme sürecinde kopyalanması yahut ortaya çıkarılan çalışmada tamamının yahut bir bölümünün içerilmesi veya tanınabilir olması hallerinde eser sahibinin izni alınmadıkça söz konusu direktife göre çoğaltma, yayma ve kamuya iletim haklarının ihlali söz konusu olacaktır³⁸⁷.

Açıkça belirtmek gerekir ki, veri madenciliğine dayalı³⁸⁸ olarak yalnızca analiz ve araştırma faaliyetleri kapsamında ve bu amaçlarla sınırlı olarak verinin işlenmesi söz konusu ise “*Dijital Tek Pazarda Telif Hakları Direktifi*” (2019/790/EU) uyarınca, istisnai olarak verinin otomatik şekilde işlenmesine izin verilmektedir³⁸⁹. Ancak verinin, ticari veri madenciliği amacıyla işlenmesi durumunda istisna uygulanmayacak olup eser niteliğindeki veri için eser sahibinden izin alınması gerekecektir. Öyle ki söz konusu direktif ile yapay zekâ tarafından üretilen içeriklerin üretimine yönelik olarak kullanılan verilerin de telif hakkı uyumluluğunun göz önüne alınması gerekmektedir. Benzer şekilde, Avrupa Birliği Komisyonu tarafından 21 Nisan 2021 tarihinde Avrupa Parlamentosuna sunulan ve kabul edilerek 12 Temmuz 2024 tarihinde AB Resmî

³⁸⁶ Avrupa Parlamentosu ve Konsey: “Bilgi Toplumu Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklara İlişkin 22 Mayıs 2001 Tarihli ve 2001/29/EC Sayılı Direktif”, m. 2-3. Avrupa Birliği Resmî Gazetesi, L 167, 22 Haziran 2001, ss. 10–19. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A32001L0029>, E.T.: 18.04.2024.

³⁸⁷ İstisnalar için bkz. dp. 376, **a.g.d.**, m.5.

³⁸⁸ Bkz. yuk. “1.1.2.2. Veri Madenciliği”, s. 11-12.

³⁸⁹ Avrupa Parlamentosu ve Konsey: “Dijital Tek Pazarda Telif Hakları ve Bağlantılı Haklara İlişkin 17 Nisan 2019 Tarihli ve 2019/790/EU Sayılı Direktif”, Avrupa Birliği Resmî Gazetesi, L 130, 17 Mayıs 2019, ss. 92-125. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A32019L0790>, E.T.: 18.04.2024.

Gazetesi'nde yayımlanan “Yapay Zekâ Hakkında Uyumlaştırılmış Kurallar Getiren ve Bazı Birlik Yasama Tasarruflarını Değiştiren (AB) 2024/1689 sayılı Tüzük” (bir diğer isimlendirmesiyle “Yapay Zekâ Yasası”) ile yapay zekânın kamuya arzı ve kullanımına ilişkin çeşitli düzenlemeler getirilmiştir³⁹⁰. Ancak bu düzenlemeler arasında her ne kadar doğrudan telif hakları bakımından bir hüküm kararlaştırılmamış olsa da sistem sağlayıcılarının, kullanılan veriler hakkında şeffaf olması gerektiği ve telif hakkına tabi verilerin ayrıntılı bir özetini alenî hale getirmeleri gerektiği kararlaştırılmıştır.

Yukarıda yer verilen uluslararası mevzuata ilişkin bilgiler ışığında Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın konu hakkındaki kararlarının incelenmesiyle yapay zekâ uygulamalarının hukuki niteliğinin tespitine yönelik değerlendirmeler yapılabilecektir. Nitekim, fikrî bir çabanın eser olarak nitelendirilmesi için AB Adalet Divanı kararları incelendiğinde, iki temel koşulun arandığı görülmektedir. Bu koşullar “*originality*” (özgünlük) ve “*personal imprint*” (hususiyet) olarak göze çarpmaktadır³⁹¹. Nitekim “*Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening*”, kararında vurgulandığı üzere, eserin eser sahibinin kişilik damgasını içeriyor olması gerekmektedir³⁹². Bir diğer ifadeyle eser sahibinin kişisel katkısı ve özgün yaratıcı tercihleri olmadan bir fikrî çabanın eser olarak ifade edilmesi mümkün görünmemektedir.

³⁹⁰ Avrupa Parlamentosu ve Konsey: “Yapay Zekâ Hakkında Uyumlaştırılmış Kurallar Getiren ve Bazı Birlik Yasama Tasarruflarını Değiştiren 13 Haziran 2024 Tarihli ve (AB) 2024/1689 Sayılı Tüzük” (Yapay Zekâ Tüzüğü), Avrupa Birliği Resmî Gazetesi, L 2024/1689, 12 Temmuz 2024, ss. 1–130. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A32024R1689>, E.T.: 20.07.2024.

³⁹¹ ABAD, Üçüncü Daire, 12 Eylül 2019 tarihli kararı: “Cofemel – Sociedade de Vestuário SA v. G-Star Raw CV”, C-683/17,. (Çevrimiçi). Erişim: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=217668&doclang=EN>, E.T.: 08.04.2024.

³⁹² ABAD, Dördüncü Daire, 16 Temmuz 2009 tarihli kararı: “Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening”, C-5/08, ECLI:EU:C:2009:465. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A62008CJ0005>, E.T.: 18.04.2024.

Bu karar ile bir insanın yaratıcılığını ve onun izlerini taşımayan fikrî ürünlerin eser olarak nitelendirilemeyeceği anlaşılmaktadır.

Öyle ki yine ABAD tarafından verilen “*Bezpečnostní softwarová asociace – Svaz softwarové ochrany v Ministerstvo kultury*” kararında bilgisayar programlarının telif hukuku koruması kapsamında değerlendirilebilmesi için yukarıda sayılan iki temel koşulun varlığı ve en nihayetinde insan faktörünün bulunması gerektiği vurgulanmıştır³⁹³.

Hususiyet bakımından, ABAD’ın “*Eva-Maria Painer v. Standard Verlags GmbH ve Diğerleri*” kararında, eser sahipliğinin ancak “*kişisel damganın*” eser üzerine vurulmuş ve fark edilebilir olması neticesinde mümkün olacağı ifade edilmiştir³⁹⁴. Öyle ki, yapay zekâ uygulamalarında insan faktörüne dayalı kişisel damganın yokluğu, söz konusu çalışmaların doğrudan eser olarak kabul edilip korunmasını güçleştirmektedir. Nitekim telif hakkı korumasının temel amacı, insan yaratıcılığının ve buna dayalı fikrî çabanın ürünü olan bir eserin korunmasına dayanmaktadır. Ayrıca söz konusu kararda, yazılımın özgünlüğünü belirleyen husus, sarf edilen çaba yahut buna ilişkin harcanan süre olmayıp yazılımın orijinalliğinin esas belirleyici unsur olduğu ve bunun dikkate alınması gerektiği de ifade edilmiştir³⁹⁵. Nitekim öğretide, eserin özgünlüğü, eser sahibinin yaratıcılığının ifade ediliş biçimini eserde yansıtması olarak görülmektedir³⁹⁶.

³⁹³ ABAD, Üçüncü Daire, 22 Aralık 2010 tarihli kararı: “*Bezpečnostní softwarová asociace – Svaz softwarové ochrany v Ministerstvo kultury*”, C-393/09, ECLI:EU:C:2010:816. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A62009CJ0393>, E.T.: 18.04.2024.

³⁹⁴ ABAD, Üçüncü Daire, 1 Aralık 2011 tarihli kararı: “*Eva-Maria Painer v. Standard Verlags GmbH ve Diğerleri*”, C-145/10, ECLI:EU:C:2011:798. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A62010CJ0145>, E.T.: 18.04.2024.

³⁹⁵ Karabağ, **a.g.e.**, s. 185-187; Esra Karataş, Uğur Karaca, “Yapay Zekâ Tarafından Meydana Getirilen Fikri Ürünlerin 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa Göre Korunması” **Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2022/1, ss. 17-50, s. 41-42.

³⁹⁶ Rosati, **a.g.e.**, s. 148.

Günümüzde sıklıkla tartışılan veri tabanlarının yapay zekâ tarafından kullanılması ve otonom olarak veri tabanı oluşturmaya ilişkin “*Football Dataco Ltd ve Diğerleri v. Yahoo! UK Ltd ve Diğerleri*” kararında görüldüğü üzere, veri tabanının özgünlüğünü sağlayan husus insan yaratıcılığına dayanmaktadır³⁹⁷. Bu durumda otonom olarak derlenen bir veri tabanı bakımından özgünlük kriterinin sağlanamayacağı aşikârdır. Aynı yönde “*Cofemel – Sociedade de Vestuário SA v. G-Star Raw CV*” kararında insan yaratıcılığı ve özgünlüğün birbirine bağlı olduğu bir diğer ifadeyle “*alter sine altero esse non potest*” (biri olmadan öteki var olamaz) niteliği taşıdığı anlaşılmaktadır³⁹⁸.

Ayrıca konu bakımından önem arz eden AP rapor ve kararlarını da ele almamız yerinde olacaktır. Öyle ki, 2015/2103 (INL) sayılı ve 16 Şubat 2017 tarihli “*Robotlarla İlgili Medeni Hukuk Kuralları Hakkında Tavsiye*” raporu ile her ne kadar doğrudan yapay zekâ ve onun üretimi neticesinde ortaya çıkan yaratımların eser niteliği hakkında herhangi bir düzenleme getirilmemiş olsa da bu tür durumlarda hak sahipliği ve sorumluluğun belirsiz olduğu ifade edilmektedir³⁹⁹. Her ne kadar eser yaratabilme kabiliyetinin kabulü anlamına gelmeyecek olsa da yapay zekâyâ elektronik kişilik statüsünün verilip verilemeyeceği tartışma konusu haline gelmiştir. Öyle ki AP konunun gelecekte daha büyük sorunlara yol açacağından endişe duymakta olup ilk etapta

³⁹⁷ ABAD, Üçüncü Daire, 1 Mart 2012 tarihli kararı: “*Football Dataco Ltd ve Diğerleri v. Yahoo! UK Ltd ve Diğerleri*”, C-604/10, ECLI:EU:C:2012:115. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A62010CJ0604>, E.T.: 28.04.2024.

³⁹⁸ ABAD, Üçüncü Daire, 12 Eylül 2019 tarihli kararı: “*Cofemel – Sociedade de Vestuário SA v. G-Star Raw CV*”, C-683/17, ECLI:EU:C:2019:721. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A62017CJ0683>, E.T.: 29.04.2024.

³⁹⁹ AP: “*Robotlarla İlgili Medeni Hukuk Kuralları Hakkında Tavsiye Kararı*”, 16 Şubat 2017, 2015/2103(INL), OJ C 252, 18.7.2018, s. 239–257. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A52017IP0051>, E.T.: 30.04.2024.

sorumluluk hukukuna ilişkin bazı düzenlemeleri hayata geçirme adımlarını atmaya başlamıştır.

Daha sonrasında ise 2020/2015(INI) sayılı ve 20 Ekim 2020 tarihli “*Yapay Zekâ Teknolojilerinin Geliştirilmesine Yönelik Fikri Mülkiyet Hakları*” raporunda, açıkça yapay zekânın otonom olarak meydana getirdiği uygulamalar bakımından insan yaratıcılığı ve katkısının söz konusu olamayacağından hareketle bu tür uygulamalar bakımından eser niteliğinin yapılabilmesinin güç olduğu ifade edilmiştir⁴⁰⁰. Bununla birlikte raporda, söz konusu uygulamalar bakımından hukuki koruma belirsizliğinin ortadan kaldırılması adına, yapay zekâyı geliştiren veya işleten kişi veya kurumların telif hakkı sahibi olabilmesi yahut konu özelinde “*sui generis*” bir koruma sağlanması şeklindeki yaklaşımların benimsenebileceği ifade edilerek açık kapı bırakılmaktadır.

Son olarak AP Hukuk İşleri Komitesi tarafından 12 Mart 2025 tarihinde “*Telif Hakkı ve Üretken Yapay Zekâ: Fırsatlar ve Zorluklar*” başlığıyla duyurulan rapor çalışması ile yapay zekânın fikrî mülkiyet hakları üzerindeki etkileri ve alınması gereken önlemler hakkında bir inceleme başlatılmıştır⁴⁰¹.

Sonuç olarak gerek yukarıda değindiğimiz uluslararası anlaşmalar gerekse de AB hukuku açısından yaratıcılık unsurunun insan temelli olduğu anlaşılmakta olup mevcut düzenlemeler de dikkate alındığında yapay zekâ uygulamalarının birer eser olarak değerlendirilerek fikrî mülkiyet korumasına

⁴⁰⁰ Avrupa Parlamentosu ve Konsey: “Yapay Zekâ Teknolojilerinin Geliştirilmesine Yönelik Fikri Mülkiyet Hakları”, 20.10.2020, 2020/2015(INI), Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, C 404, 6 Ekim 2021, ss. 129–135. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A52020IP0277>, E.T.: 18.04.2024.

⁴⁰¹ Bkz. AP Hukuk İşleri Komitesi (JURI), “Telif Hakkı ve Üretken Yapay Zekâ: Fırsatlar ve Zorluklar” başlıklı rapor çalışması hakkında duyuru, 12 Mart 2025. (Çevrimiçi). Erişim: <https://tr.euronews.com/next/2025/03/12/ap-milletvekilleri-yapay-zekanin-finans-ve-telif-haklari-uzerindeki-etkisini-inceleyecek?utm>. Raportör: Axel Voss (EPP, Almanya). Bu çalışma, üretken yapay zekâ teknolojilerinin telif hakkı üzerindeki etkilerini değerlendirmek amacıyla başlatılmıştır. AP üyesi Axel Voss önderliğinde hazırlanacaktır. Raporun talep edildiği duyurulmuştur.

dahil edilmesi mümkün görülmemektedir. Nitekim söz konusu rapor ile, YZ kullanılarak üretilen içerikler bakımından mevcut yasal çerçevenin gözden geçirilmesi ve ihtiyaç duyulan düzenlemelerin yapılabilmesi adına araştırma faaliyetlerinin yürütülmesi amaçlanmaktadır. Öyle ki, YZ sistemlerinin yaratıcı faaliyetlerinin gerek metin ve veri madenciliği açısından gerekse de karar alma süreçlerindeki şeffaflığın sağlanabilmesi bakımından denetlenebilir ve düzenlenebilir olması önerilmektedir. Bu sayede fikrî mülkiyet hukukuna ilişkin ihlaller, YZ'nin içerik üretim aşamasında; tespit edilebilir, bildirilebilir ve önlenabilir hale gelecektir. Ancak her halükârda yaratıcı YZ ile tamamen otonom olarak oluşturulan içeriklerin eser olarak nitelendirilebilmesi ve telif korumasın tabi olabilmesi için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

3.2.2.2. *Kara Avrupası Hukuku Bakımından Değerlendirme*

3.2.2.2.1. *Alman Hukukunun Konuya Bakış Açısı*

Alman hukukunda bir fikrî ürünün, fikrî mülkiyet hukuku kapsamında eser olarak değerlendirilebilmesi için kişisel entelektüel bir çaba içeren özgün bir niteliğe sahip olması gerektiği düzenlenmiştir⁴⁰². Nitekim Alman Telif Hakkı Kanunu (Urheberrechtsgesetz, UrhG) kapsamında korumanın temel şartı, “*persönliche geistige Schöpfung*” (kişisel entelektüel yaratımın) mevcudiyeti olarak karşımıza çıkmaktadır⁴⁰³. Bu kapsamda yapay zekâ sistemleri tarafından

⁴⁰² **Alman Telif Hakkı Kanunu**, “Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte” (Urheberrechtsgesetz, UrhG), Yayımlandığı Tarih: 09.09.1965, BGBl. I S. 1273, Yürürlük Tarihi: 01.06.1966, bkz. m.2.

⁴⁰³ Almanya Adalat Bakanlığı (Bundesministerium der Justiz), “Yapay Zekâ ve Telif Hakkı - Sorular ve Yanıtlar” (“Künstliche Intelligenz und Urheberrecht - Fragen und Antworten”). (Çevrimiçi). Erişim:

https://www.bmj.de/SharedDocs/Downloads/DE/Themen/Nav_Themen/240305_FAQ_KI_Urh_eberrecht.pdf, E.T.: 26.05.2024, s. 4. Ayrıca bkz. Polater, Salih: **Fikir ve Sanat Eserleri**

tamamen otonom şekilde ortaya konulan içeriklerin eser olarak kabul edilip edilemeyeceği, mevcut hukuki çerçevede ciddi tartışmalara neden olmaktadır.

Bir diğer yandan, Alman hukuk doktrinde eser kavramının tanımlanması ile ilgili farklı görüşler de mevcuttur. İlk görüşe göre, eserler hâlihazırda; sanat, edebiyat, müzik gibi kategorilere ayrılarak listelenmiş ve örneklendirilmiş olduğundan eser tanımlaması yapılabilecek fikrî ürünlerin neler olduğu önceden belirlenmiştir⁴⁰⁴. Nitekim bu yaklaşım, yukarıda ifade edilen, Bern Sözleşmesi'nde belirtilen eser tanımıyla da paralellik göstermektedir⁴⁰⁵. Oysaki ikinci görüşe göre, bir ürünün eser sayılabilmesi için temel alınan değerlendirme, herhangi bir kategori içerisinde yer alıp almadığı ile ilgili olmayıp sahibinin bireysel özelliğini ve özgünlüğünü içeren fikrî bir çabanın her türlü ifade ediliş biçimi olarak ortaya çıkmasıdır⁴⁰⁶. Bu husus ise UrhG m.2, f.2 hükmünde düzenlendiği üzere, korumanın temeli olan “*şahsi bir fikrî ürün olma*” kriteri ile de uyusmaktadır⁴⁰⁷. Nitekim eser sahibi, sıradan ve rutin ürünlerden farklı, bağımsız ve özgün bir ürün ortaya koyan kişi olarak görülmektedir.

Alman Federal Adalet Mahkemesi'nin (Bundesgerichtshof - BGH) içtihatlarında da açıkça belirtildiği üzere, eserlerde insan unsurunun varlığı “*unverzichtbar*” (olmazsa olmaz) bir nitelik arz etmektedir. Nitekim BGH'nin 1985 tarihli “*Inkasso-Programm*” kararında⁴⁰⁸ algoritmalar veya makineler

Hukukuna Göre Güzel Sanat Eserleri ve Eser Sahibinin Hakları, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Ocak 2021, s. 117-118.

⁴⁰⁴ Philipp Möhring, Käte Nicolini, **Urheberrechtsgesetz: Kommentar**, 2. bs., Münih, C.H. Beck, 2000, § 2 Rn. 51.

⁴⁰⁵ Bkz. Bern Sözleşmesi, m.2.

⁴⁰⁶ Artur-Axel Wandtke, Winfried Bullinger, **Praxiskommentar Urheberrecht**, 6.bs., Münih, C.H. Beck, 2022, § 2 Rn. 21a.

⁴⁰⁷ Bkz. Alman Telif Hakkı Kanunu, m.2, f.2.

⁴⁰⁸ Almanya Federal Mahkemesi: “*Inkasso-Programm*”, 9 Mayıs 1985 tarihli ve I ZR 52/83 sayılı karar. (Çevrimiçi). Erişim: <https://research.wolterskluwer-online.de/document/a71f74c5-01e8-4e06-90c5-06a3d4dcda9c>, E.T.: 24.05.2024.

aracılığıyla yaratılan eserlerin, telif hakkı korumasına tabi tutulamayacağı hükme bağlanmıştır⁴⁰⁹. Bir diğer örnekte ise, BGH'nin 2013 yılındaki “Geburtstagszug” kararında, eser olarak korunma için gerekli olan ‘yaratıcı eşiğin’ (Schöpfungshöhe) önemine dikkat çekilmiş ve bu eşik için kişisel yaratıcılık gerekliliği yeniden vurgulanmıştır⁴¹⁰. Bu karar ile özellikle uygulamalı sanat eserlerinin korunması için dahi kişisel yaratıcılığın belirli bir düzeyde olması gerektiği anlaşılmaktadır⁴¹¹.

Ancak, yapay zekânın günümüzde hızla gelişmesi ve yaratıcı çıktılar üretmeye başlamasıyla birlikte, bu konudaki hukuki tartışmalar da derinleşmiştir. Öyle ki bu konu hakkında Alman hukukçuları arasında iki temel görüş öne çıkmaktadır: bir görüş, insan unsurunun olmadığı eserlerin mevcut yasal çerçevede hiçbir şekilde korunamayacağını savunurken⁴¹²; diğer görüş ise teknolojik ilerlemeler ışığında hukuk düzeninin güncellenmesi ve yapay zekâ üretimlerinin korunabilmesi için yeni düzenlemeler yapılması gerektiğini ileri sürmektedir⁴¹³.

⁴⁰⁹ Taylan Kılıç, **Bilgisayar Oyunlarının Eser Niteliği**, 1. bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Ağustos 2021, s. 82-83.

⁴¹⁰ Almanya Federal Mahkemesi: “Geburtstagszug”, 13 Kasım 2013 tarihli ve I ZR 143/12 sayılı karar. (Çevrimiçi). Erişim: <https://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Art=en&Gericht=bgh&anz=1&nr=66284&pos=0>, E.T.: 24.05.2024.

⁴¹¹ Polater, **a.g.e.**, s. 118-119.

⁴¹² Thomas Dreier, “Urheberrechtlicher Schutz von KI-generierten Werken - Eine Analyse”, **ZUM.**, V. 63, Nr. 4, 2019, ss. 201-215, s. 214-215; Gerald Spindler, “Künstliche Intelligenz und Urheberrecht - Herausforderungen und Perspektiven”, **GRUR.**, V. 72, Nr. 9, 2020, ss. 881-889, s. 888-889; Axel Metzger, “Urheberrechtlicher Schutz von KI-generierten Inhalten – Eine kritische Betrachtung”, **Zeitschrift für Geistiges Eigentum**, V. 13, Nr. 2, 2021, ss. 145-160, s. 158-159.

⁴¹³ Alexander Späth, Sabine Kossak, “Reformerfordernis für das europäische Designrecht. Künstliche Intelligenz und das Entwerferprinzip”, **GRUR.**, C. 123, S. 10, 2021, ss. 1258-1264, s. 1262-1264; Axel Metzger, “Rechtliche Rahmenbedingungen für den Einsatz künstlicher Intelligenz im Bereich kreativer Inhalte”, **Zeitschrift für Geistiges Eigentum**, C. 12, S. 3, 2020, ss. 267-283, s. 280-282; Christoph Czychowski, Till Schneider, “Leistungsschutzrechte für KI-generierte Inhalte – Eine juristische Notwendigkeit?”, **Kommunikation & Recht**, V. 24, Nr. 4, 2021, ss. 145-152.

Alman hukukuna göre telif hakkı korumasından faydalanabilmesi için bir eserin; “*yaratıcılık*” (persönliche Schöpfung), “*hususiyet*” (Individualität), “*algılanabilirlik*” ve “*fikri içerik*” (geistiger Inhalt) şeklinde ifade edilen kriterlerin tamamını bir arada taşıması şarttır⁴¹⁴. Yaratıcılıktan kastedilen, esere insan zihninin katkı sağlamasıdır; bu nedenle insan katkısı olmadan doğal yollarla veya başka canlılar tarafından oluşturulan ürünler eser olarak kabul edilemez⁴¹⁵. Ayrıca, eserin hususiyeti, eser sahibinin kişiliğini ve özgün karakterini yansıtmalıdır. Algılanabilirlik ve fikrî içerik ise, eserin üçüncü şahıslar tarafından anlaşılır ve taşıdığı kişisel düşünceyi ifade edecek düzeyde olmasını gerektirir⁴¹⁶.

Sonuç olarak, Alman hukukunda bir eserin korunması insanın yaratıcı katkısına bağlanmış olup, mevcut hukuk sistemi çerçevesinde yapay zekâ tarafından tamamen bağımsız şekilde üretilen ürünlerin eser olarak korunması mümkün görülmemektedir. Ancak teknolojik gelişmelerin yarattığı yeni koşullar göz önünde bulundurulduğunda, bu alandaki tartışmaların devam edeceği ve hukuki düzenlemelerin ilerleyen dönemde kaçınılmaz şekilde yeniden ele alınacağı aşîkârdır.

3.2.2.2.2. Fransız Hukukunun Konuya Bakış Açısı

Fransız telif hukuku sistemi, “*droit d’auteur*” (eser sahipliği hakkı) anlayışını benimseyen, eser ile yaratıcı arasındaki kişisel bağı ön planda tutan bir yapıya sahiptir⁴¹⁷. Nitekim bu sistemde eser korumasına alınabilmek için

⁴¹⁴ Wandtke, Bullinger, **a.g.e.**, § 2 Rn.21a; Schricker, Loewenheim, Leistner, **a.g.e.**, § 2 Rn. 73 ff. Bu yönde ayrıca bkz. Polater, **a.g.e.**, s. 116-119.

⁴¹⁵ Möhring, Nicolini, **a.g.e.**, § 2 Rn. 51.

⁴¹⁶ Bu yönde Alman Federal Mahkemesi yargı kararları için bkz. BGH, NJW, 1993, 3138; BGH **GRUR.**, 1985, 1041 (1046).

⁴¹⁷ Hasan Kadir Yılmaztekin, Banu Eylül Yalçın, “Manevi Hakların Türk Telif Hukukundaki Tarihi Gelişimi”, **SÜHFD.**, C. 29, S. 3, 2021, ss. 1813-1866, s. 1814-1817.

temel şartlardan biri olan “*originalité*” (hususiyet) doğrudan insan yaratıcılığına atıfta bulunmaktadır. Şu açıdan değerlendirildiğinde, yapay zekâ tarafından üretilen içeriklerin Fransız hukuku kapsamında eser sayılıp sayılamayacağı tartışması, yalnızca teknolojik değil aynı zamanda felsefi ve hukuki boyutlar içeren bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Özellikle “*Code de la Propriété Intellectuelle*” (Fransız Fikrî Mülkiyet Kanunu) CPI m. L112, f.1, koruma altına alınacak eserleri ifade şekli itibariyle, türü ya da amacı ne olursa olsun kapsayıcı bir anlayışla tanımlamaktadır⁴¹⁸. Ancak söz konusu hüküm ile, Anglo-Sakson hukuk sisteminden farklı olarak yalnızca soyut fikirler değil, belirli bir şekilde somutlaştırılmış olan fikrî ürünler koruma altına alınmaktadır⁴¹⁹. Meğerki bu kapsamda bir içerik, fikrî çabanın ürünü olarak kabul edilemiyor olsun, o hâlde telif korumasından da yararlanamayacaktır.

Bir diğer yandan, m. L112, f.2'de eser türleri, örnekseme yöntemiyle sıralanmış olup bu sıralamanın sınırlayıcı değil, genişletici nitelikte olduğu kabul edilmektedir⁴²⁰. Bu bağlamda; kitaplar, müzik eserleri, resimler ya da heykeller gibi geleneksel sanat ürünlerinin yanı sıra, yeni teknolojik ürünlerin de eser olarak sayılması mümkündür. Bununla beraber, bu türden bir genişlemenin önündeki en büyük engel hususiyet şartıdır.

Fransız hukuk teorisinde ‘hususiyet’, eserin yaratıcıya özgü olması, yani yaratıcı kişinin kişiliğinin esere yansımaları anlamına gelir⁴²¹. Buna ek olarak, bu

⁴¹⁸ **Code de la Propriété Intellectuelle** (Fransız Fikrî Mülkiyet Kanunu), art. L112-1, JORF, Kabul Tarihi: 03.07.1992, Yürürlüğe Giriş Tarihi: 01.01.1993. (Çevrimiçi). Erişim: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000006278868, E.T.: 01.06.2024.

⁴¹⁹ Aşğ. bkz. “3.2.2.3.1. İngiliz Hukukunun Konuya Bakış Açısı”, s. 114-117.

⁴²⁰ **Code de la Propriété Intellectuelle** (CPI), art. L112-2, JORF, Kabul Tarihi: 03.07.1992, Yürürlüğe Giriş Tarihi: 01.01.1993. (Çevrimiçi). Erişim: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000006278868, E.T.: 01.06.2024.

⁴²¹ Michel Vivant, Jean-Michel Bruguière, **Droit d’auteur et droits voisins**, 2.bs., Paris, Dalloz, 2013, s. 232.

kavram yalnızca estetik düzeyi yüksek sanat ürünleriyle sınırlı değildir; zira bir içeriğin özgünlüğü, onu yaratan kişinin bireysel dokunuşunu taşıyorsa yeterli kabul edilmektedir⁴²². Oysaki yapay zekâ sistemlerinin ürettiği içerikler, istatistiksel algoritmalar temelinde şekillendiği ve insani bir yaratıcılığın izini taşımadığı için bu şartı yerine getirmekte zorlukla karşılaşmaktadır.

Öte yandan, konuyla ilgili Fransız yargı kararları oldukça sınırlı olsa da yönlendirici nitelikte olan bazı emsal görüşlere rastlanmaktadır. Örneğin; 2011 yılında Fransız Yargıtay'ının (Cour de Cassation - C. cass.) bir kararında; eser niteliği taşıdığı iddia edilen bir dijital tasarım için, yaratıcı insan müdahalesinin ölçüsünün yeterli olup olmadığı değerlendirilmiş, bu hususun tespitinde ise eser sahibinin 'kişisel katkısının' olup olmadığı esas alınmıştır⁴²³. Bu karar, yapay zekâ içeriklerinin eser sayılması konusunda, yaratıcı insan iradesinin yokluğu hâlinde eser nitelemesi yapılamayacağını dolaylı biçimde ortaya koymaktadır.

Nitekim bu bağlamda, Fransız Fikrî Mülkiyet Hukuku sistemi ile yapay zekânın üretimi sonucunda ortaya çıkan uygulamaların hukuki niteliğinin belirlenmesinde belirgin bir çelişki ortaya çıkmaktadır. Fransız hukuk sistemi, insan merkezli bir eser anlayışını benimsemekte; eserin hukuki koruma kazanabilmesi için bireysel, yaratıcı ve özgün bir iz taşımasını şart koşmaktadır. Şu hâlde, yapay zekâ tarafından üretilen içeriklerin bu şartları sağlayamaması hâlinde, Fransız hukuk düzeni içinde korunmaya değer bir 'eser' olarak değerlendirilmesi oldukça güç görünmektedir.

Nitekim YZ alanında yaşanan teknolojik gelişmelere paralel olarak 12 Eylül 2023 tarihinde Fransız Ulusal Meclisi'ne sunulan 1630 sayılı Kanun

⁴²² *Ibid.*, s. 235.

⁴²³ Cour de cassation, chambre civile 1 (Fransa Yargıtayı, 1. Hukuk Dairesi), 1er juin 2011, No. 10-18.547. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000024117227/>, E.T.: 01.06.2024.

Teklifi'nin 3. maddesi ile YZ tarafından üretilen eserlerin tanımlanması ve eser sahipliğinin şeffaflığına yönelik olarak Fransız Telif Kanunu'nda önemli bir değişiklik yapılması önerilmiştir⁴²⁴. Öyle ki, söz konusu teklifin 3. maddesi, Fransız Fikrî Mülkiyet Kanunu'nun L.121-2 maddesine şu paragrafin eklenmesini dile getirmektedir: “(...) *eserin bir yapay zekâ sistemi tarafından oluşturulması durumunda, 'YZ tarafından üretilmiş eser' ibaresinin yanı sıra, bu eserin oluşturulmasına katkıda bulunan eserlerin yazarlarının isimlerinin belirtilmesi zorunludur* (...)”⁴²⁵.

Bu düzenleme, YZ tarafından üretilen eserlerin kaynaklarının ve üretim süreçlerinin daha şeffaf hale getirilmesini amaçlamaktadır. Özellikle, YZ sistemlerinin eğitiminde kullanılan telif hakkına tabi eserlerin yazarlarının tanınması ve haklarının korunması hedeflenmektedir. Bu yaklaşım, mevcut Fransız Telif Hukuku sistemindeki ‘hususiyet’ kriteriyle uyumlu bir şekilde, insan yaratıcılığının ve emeğinin korunmasına yönelik bir adım olarak değerlendirilebilir.

Ancak söz konusu düzenleme ile YZ tarafından üretilen eserlerin telif hakkı koruması altına alınıp alınmayacağı konusunda net bir hüküm getirilmemektedir. Fransız hukukundaki mevcut ‘hususiyet’ kriteri göz önüne alındığında, insan yaratıcılığı olmadan üretilen eserlerin telif hakkı korumasından yararlanması oldukça güçtür. Dolayısıyla, bu tür eserlerin hukuki

⁴²⁴ Fransız Ulusal Meclisi (Assemblée nationale), “*Yapay Zekânın Telif Hakkı ile Düzenlenmesine İlişkin Kanun Teklifi*” (Proposition de loi visant à encadrer l'intelligence artificielle par le droit d'auteur), Teklif No. 1630, Meclise Sunulma Tarihi: 12.09.2023 (16.Yasama Dönemi). (Çevrimiçi). Erişim: https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/16/textes/116b1630_proposition-loi, E.T.: 01.06.2024.

⁴²⁵ Teklifin orijinal metni m.3 hükmü: “ (...) *Dans le cas où une œuvre a été générée par un système d'intelligence artificielle, il est impératif d'apposer la mention : « œuvre générée par IA » ainsi que d'insérer le nom des auteurs des œuvres ayant permis d'aboutir à une telle œuvre* (...)”. (Çevrimiçi). Erişim: https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/16/textes/116b1630_proposition-loi, E.T.: 01.06.2024.

statüsünün daha açık bir şekilde tanımlanması, gelecekteki yasal düzenlemeler için önemli bir adım olacaktır.

3.2.2.3. *Anglo-Sakson Hukuku Bakımından Değerlendirme*

3.2.2.3.1. *İngiliz Hukukunun Konuya Bakış Açısı*

Birleşik Krallık'ta yürürlükte bulunan “*Telif ve Patent Hakkı Yasası*” (Copyright, Designs and Patents Act) eser türlerini, sınırlı şekilde “*numerus clauses*” olarak tanımlamaktadır⁴²⁶. Bu durum, yapay zekâ tarafından oluşturulan içeriklerin hukuken eser olarak nitelendirilmesinde ciddi belirsizlikler doğurmaktadır. Nitekim, CDPA'ya göre yalnızca edebî, dramatik, müziksel, sanatsal eserler, ses kayıtları, yayınlar, filmler ve baskı düzenlemeleri telif korumasına tabi tutulmaktadır⁴²⁷.

Bu sınıflandırma, “*numerus clausus*” ilkesi uyarınca yorumlandığında, kanunda açıkça belirtilmeyen herhangi bir ürünün eser olarak değerlendirilmesi hukuken mümkün görünmemektedir⁴²⁸. Bu bağlamda, yapay zekâ tarafından üretilen içeriğin öncelikle bu sınırlı türlerden birine dâhil edilemeyeceği sorusu önem arz etmektedir. Şu açıdan değerlendirildiğinde, yapay zekânın oluşturduğu bir metnin “*edebî eser*” olarak kabul edilip edilemeyeceği yahut bir görselin “*sanatsal eser*” kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği, her somut olay özelinde ayrıca analiz edilmelidir.

⁴²⁶ Birleşik Krallık Parlamentosu: “Copyright, Designs and Patents Act”, 1988 (1988 c. 48). Her Majesty's Stationery Office, The Official Gazette, 15.10.1988. Yürürlüğe giriş tarihi: 01.08.1989. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48>, E.T.: 03.05.2024, bkz. m.1.

⁴²⁷ Bkz. CDPA m. 3-6, 8.

⁴²⁸ Tanya Aplin, Giulia Pasqualetto, “AI and Copyright Law”, **Regulating Industrial Internet Through IPR, Data Protection and Competition Law**, der. Rosa Maria Ballardini, Petri Kuoppamäki, Olli Pitkänen, Kluwer Law International, King's College London Law School Research Paper, 2019, ss. 95-113, s. 98.

Ancak bu sınıflandırmayı geçmeyi başaran bir yapay zekâ uygulaması için bir diğer kritik eşik, orijinalliğin sağlanmasıdır. Öyle ki, İngiliz telif hukukunda, orijinallik, eserin sahibinin asgari düzeyde emek, beceri veya muhakemesini içeren bir kişisel katkıyı yansıtmasıyla ilişkilendirilmiştir⁴²⁹. Nitekim bu unsur, insan katkısının bulunmadığı yahut sınırlı olduğu yapay zekâ üretimlerinde oldukça tartışmalıdır. Meğerki yapay zekâ bir insanın katkısıyla yaratıcı süreci ortaya çıkarmış olsun; bu durumda üretimin özgünlük vasfı yeniden değerlendirmeye alınabilir.

Bununla beraber, CDPA'nın m.9 / (3) hükmünde, bilgisayar destekli eserlerde “*eser sahibi*” olarak eserin yaratılmasına neden olan kişi kabul etmektedir⁴³⁰. Bu hüküm, yapay zekâ destekli eserlerin değerlendirilmesinde önemli bir dayanak noktası oluşturmaktadır. Zira, insanın yalnızca tetikleyici değil, yaratıcı sürecin anlamlı bir parçası olduğu durumlarda, telif koruması için gerekli olan emek ve beceri ölçütünün yerine getirildiği kabul edilebilir⁴³¹.

Öte yandan, İngiliz hukukunda orijinallik değerlendirmesinde kullanılan hoş görülebilirlik doktrini bir diğer ifadeyle “*de minimis*” ölçütü, eser niteliği taşıyıp taşımadığı hususunda ayırt edici bir işlev görmektedir⁴³². Bu kurala göre, yalnızca çok sınırlı düzeyde katkı içeren unsurlar, örneğin; bir başlık yahut sıradan tipler, telif korumasından mahrum kalmaktadır. Dolayısıyla, yapay zekâ tarafından üretilmiş bir metin, eğer yalnızca şablon bir yapıdan ibaretse ya

⁴²⁹ Lionel Bently, Brad Sherman, Dev Gangjee, Phillip Johnson, **Intellectual Property Law**, 6. bs., Oxford, Oxford University Press, 2022, s. 93.

⁴³⁰ CDPA, m.9, (3).

⁴³¹ Paul Torremans, **Holyoak and Torremans Intellectual Property Law**, 7. bs., Oxford, Oxford University Press, 2013, s. 199.

⁴³² William Cornish, David Llewelyn, Tanya Aplin, **Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights**, 8. bs., Londra, Sweet & Maxwell, 2013, s. 436.

da yaratıcı seçimler taşımıyorsa, eser olarak değerlendirilmesi de mümkün görünmemektedir.

Bir diğer yandan, “*Ladbroke v. William Hill*” davasında belirtildiği üzere, orijinallik, sadece sanatsal yetenek değil, aynı zamanda ticari muhakeme yahut sistematik emek aracılığıyla da sağlanabilir⁴³³. Bu içtihat, özellikle veri odaklı veya yapay zekâ temelli sistemlerin ürettiği içeriğin, belirli koşullar altında telif korumasına layık olabileceğini ima etmektedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, üretimin arkasında insanın yaratıcı tercihlerle yön verdiği bir yapı olup olmadığının belirlenmesidir.

Buna ek olarak, daha önce bahsedildiği üzere, Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın eser tanımına dair içtihatları, eser sahibinin yaratıcı tercihleri aracılığıyla esere “*kişisel damga*” vurması gerektiğini vurgulamaktadır⁴³⁴. İngiliz hukukunun da bu yaklaşımı benimseyerek emek, beceri ve muhakeme standartlarını da içeren bir hibrit model geliştirdiği söylenebilir. Dolayısıyla, yaratıcı tercihlere dayanmayan ve yapay zekâ tarafından tamamen otomatik şekilde üretilen içerikler, bu çerçevede koruma dışında kalmaktadır⁴³⁵.

Sonuç olarak, yapay zekâ tarafından üretilmiş olan ürünlerin, İngiliz hukuku kapsamında eser olarak değerlendirilebilmesi için üç temel şartın bir arada bulunması gerekmektedir: (1) ürünün CDPA’da tanımlanmış bir eser türüne girmesi; (2) ifade biçiminin dış dünyada somutlaştırılması ve son olarak (3) orijinallik kriterinin, asgari düzeyde; emek, beceri veya muhakeme ile

⁴³³ *Ladbroke (Football) Ltd. v. William Hill (Football) Ltd.* [1964] 1 All E.R. 465; [1964] 1 W.L.R. 273. Birleşik Krallık, Lordlar Kamarası. 21 Ocak 1964. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.cipil.law.cam.ac.uk/virtual-museum/ladbroke-v-william-hill-1964-1-all-er-465>, E.T.: 23.05.2024.

⁴³⁴ ABAD: “*Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening*”, C-5/08 S., 16 Temmuz 2009, ECLI:EU:C:2009:465. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62008CJ0005>, E.T.: 23.05.2024.

⁴³⁵ Bkz. Bently, Sherman, Gangjee, Johnson, **a.g.e.**, s. 93; Torremans, **a.g.e.**, s. 209-210.

birlikte karşılanması. Bu şartlardan herhangi birinin eksik olması hâlinde, söz konusu yapay zekâ ürünü telif korumasından faydalanamayacaktır.

3.2.2.3.2. Amerikan Hukukunun Konuya Bakış Açısı

Amerikan Telif Hakkı Yasası (US, Copyright Act), m. 102 kapsamında hangi tür ürünlerin eser olarak değerlendirilebileceği sekiz farklı kategori üzerinden açıklığa kavuşturulmuştur⁴³⁶. Bu eser türlerinden herhangi birinin hukuken korunabilir hâle gelebilmesi için yalnızca soyut bir fikri barındırması yeterli görülmemektedir. Nitekim aynı maddenin (b) fıkrasında, yalnızca fikrin kendisinin telif korumasına konu olamayacağı kesin bir şekilde ifade edilmektedir⁴³⁷.

Aynı hükmün (a) bendinde ise, bir fikrin korunmaya değer olabilmesi için belirli bir somutlaştırma düzeyine ulaşması gerektiği, yani bilinen veya gelecekte geliştirilebilecek herhangi bir fiziksel veya dijital ortama sabitlenmiş olması şartı aranmaktadır⁴³⁸. Bu noktada dikkat çekici olan husus, sabitleme şartının oldukça esnek bir şekilde yorumlanabilir olmasıdır. Öyle ki, teknolojik gelişmelere paralel olarak bu sabitleme aracının zamanla farklı biçimlere evrilebileceği de kabul edilmektedir⁴³⁹.

⁴³⁶ ABD Kongresi: “*United States Copyright Act*”, 17 U.S. Code §§ 101–810, m.102, U.S. Government Publishing Office, Washington, D.C., 19.10.1976. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.copyright.gov/title17>, E.T.: 24.05.2024.

⁴³⁷ Bkz. USCA, m.102/b.

⁴³⁸ Bkz. USCA, m.102/a.

⁴³⁹ Bu yönde bkz. Megan Carpenter, Steven Hetcher, “Function over Form: Bringing the Fixation Requirement into the Modern Era”, *Fordham Law Review*, C. 82, S. 5, 2014, ss. 2221-2244; Lydia Pallas Loren, “Fixation as Notice in Copyright Law”, *Boston University Law Review*, C. 96, S. 3, 2016, ss. 939-966; Evan Brown, “Fixed Perspectives: The Evolving Contours of the Fixation Requirement in Copyright Law”, *Washington Journal of Law, Technology & Arts*, C. 10, S. 1, 2014, ss. 17-30. Ayrıca konu hakkında yargı kararı için bkz. ABD Temyiz Mahkemesi 2. Daire: “*Cartoon Network, LP v. CSC Holdings, Inc.*”, 536 F.3d 121, 04.08.2008. (Çevrimiçi). Erişim: https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/ca2/07-1480/07-1480-cv_opn-2011-03-27.html, E.T.: 24.05.2024.

Ancak söz konusu şartların sağlanması tek başına eser korumasını gerektirmemektedir. Nitekim Amerikan hukukunda, yaratıcı nitelikler taşıyan özgün, bir diğer deyişle orijinal fikrî ürünler, eser olarak korunmaya layık kabul edilmektedir⁴⁴⁰. Burada özellikle belirtilmesi gereken husus, Amerikan mahkeme kararları incelendiğinde, özgünlüğün sağlanması koşulunun son derece düşük bir eşiğe sahip olduğudur⁴⁴¹. Ayrıca ticari kaygılar yahut sanatsal değer gibi ölçütler bu değerlendirmede dikkate alınmamaktadır⁴⁴².

Bir diğer yandan, ABD Yüksek Mahkemesi'nin "*Feist Publications v. Rural Telephone Service*" kararında, özgünlük için yüksek düzeyli yaratıcılığın zorunlu olmadığına dikkat çekilmiş, yalnızca eserin "*bir miktar*" yaratıcı katkı içermesinin yeterli olacağına hükmedilmiştir⁴⁴³. Ebetteki, söz konusu asgari yaratıcılık, eser sahibinin bağımsız çalışmasına dayanmalıdır. Bu bağlamda, mekanik veya tamamen otomatik süreçler sonucu ortaya çıkan içeriklerin yaratıcılık kriterini karşılayamayabileceği ifade edilmiştir⁴⁴⁴.

Sonuç olarak, Amerikan hukuk sisteminde bir eserin korunabilmesi için iki temel ölçütün sağlanması gerekmektedir: (1) fikrin somut bir forma

⁴⁴⁰ Shlomit Yanisky-Ravid, Luis Antonio Velez-Hernandez, "Copyrightability of Artworks Produced by Creative Robots and Originality: The Formality-Objective Model", **Minnesota Journal of Law, Science & Technology**, C. 19, S. 1, 2018, s. 12.

⁴⁴¹ Bkz. ABD Temyiz Mahkemesi 2.Daire: "*Alfred Bell & Co. Ltd. v. Catalda Fine Arts, Inc.*", 191 F.2d 99, 20.07.1951. (Çevrimiçi). Erişim: <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F2/191/99/91570/>, E.T.: 24.05.2024; Konu hakkında ayrıca bkz. Howard B. Abrams, "Originality and Creativity in Copyright Law", **Law and Contemporary Problems**, C. 55, S. 2, 1992, ss. 3-44, s. 9-14; Melville B. Nimmer, David Nimmer, **Nimmer on Copyright**, C. 1, 1 bs., New York, Matthew Bender, 2021, Bölüm §§ 2.01, par.1.08.

⁴⁴² ABD Yüksek Mahkemesi (Supreme Court of the United States): "*Bleistein v. Donaldson Lithographing Co.*", 188 U.S. 239, 1903. (Çevrimiçi). Erişim: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/188/239/>, E.T.: 25.05.2024.

⁴⁴³ Bkz. ABD Yüksek Mahkemesi (Supreme Court of the United States): "*Feist Publications, Inc. v. Rural Telephone Service Co.*" 499 U.S. 340, 1991 s.362-363. (Çevrimiçi). Erişim: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/499/340/>, E.T.: 25.05.2024. Nitekim Yüksek Mahkeme'nin söz konusu kararında, önceki yargı içtihatlarına dayanarak, telif hakkı ihlali iddiası halinde, eser sahibinin entelektüel bir üretimin varlığını ortaya koyma yükümlülüğüne sahip olması, eser sahipliğinin "*insan temelli*" bir yapı üzerine inşa edildiğini gösteren bir başka işarettir. Ayrıca Bkz. Annemarie Bridy, "Coding Creativity: Copyright and the Artificially Intelligent Author", **Stanford Technology Law Review**, V. 2012, Nr. 5, 2012, ss. 1-28, s. 8-10.

⁴⁴⁴ Abrams, **a.g.m.**, s. 16-18.

büründürülmesi, (2) eserin en azından asgari düzeyde özgünlük taşımasıdır. Yapay zekâ sistemlerinin ürettiği içerikler değerlendirildiğinde ise, çoğu zaman bu içeriklerin belli bir formatta kaydedildiği ve sabitlendiği görülmektedir. Ancak konumuz bakımından asıl tartışmalı olan mesele, bu ürünlerin özgünlük kriterini taşıyıp taşımadığı üzerinedir.

Nitekim yapay zekânın üretim sürecinde insan müdahalesinin derecesi ve sistemin öğrenme dinamikleri, ürünün yaratıcı nitelikte olup olmadığını belirlemede kritik rol oynamaktadır. Oysaki, içtihatlar doğrultusunda şekillenen Amerikan yaklaşımı, yaratıcı katkının düşük seviyelerde dahi kabul edilebileceği yönündedir. Bu durum, yapay zekâ ürünlerinin de eser olarak tanımlanması ihtimalini artırmaktadır; ancak bu değerlendirme her somut olay özelinde değişkenlik gösterebilir.

Öyle ki, ABD Columbia Bölge Mahkemesi, “*Thaler v. Perlmutter*” kararında, yalnızca yapay zekâ tarafından meydana getirilen ve herhangi bir insan katkısı içermeyen bir içeriğin, telif hakkı korumasından yararlanamayacağına açıkça hükmetmiştir. Kararda, telif korumasının temelinde, insan kaynaklı yaratıcı emeğin bulunduğu vurgulanmıştır⁴⁴⁵.

3.2.3. Türk Hukuku Bağlamında Yapay Zekâ Uygulamalarının Hukuki Niteliğinin Değerlendirilmesi ve Tespiti

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu nazara alındığında yukarıda “2.2. FSEK Bakımından Eser Sayılmanın Şartları” başlığı altında detaylıca açıklandığı üzere, bir fikir ve sanat ürününün kanun kapsamında korunabilmesi

⁴⁴⁵ ABD Columbia Bölgesi Bölge Mahkemesi Kararı: “*Thaler v. Perlmutter*”, 1:22-cv-01564-BAH (D.D.C. 2023), 18.08.2023. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.copyright.gov/ai/docs/district-court-decision-affirming-refusal-of-registration.pdf>, E.T.: 25.05.2024.

için üç temel şartı bir arada bulundurması gerekmektedir⁴⁴⁶. Buna göre sırasıyla; şeklî şart, objektif şart ve subjektif şart olarak ifade edilen tüm şartların söz konusu fikir ve sanat ürünü bakımından sağlanıp sağlanmadığının irdelenmesi gerekmektedir⁴⁴⁷.

Kanunun “*Birinci Bölüm: Fikir ve Sanat Eserleri*” altında “*Tanımlar*” üst başlıklı 1/B maddesinin (a) bendinde sınırlı sayıda sayılan ve yine aynı bölümün “*B. Fikir ve Sanat Eserlerinin Çeşitleri*” üst başlıklı kısmında maddeler halinde açıklanan ürünler, ‘eser’ olarak nitelendirilmektedir. Bu durumda yapay zekâ tarafından üretilen bir fikir ve sanat ürününün, kanunda sayılan eser gruplarından birine dahil olması halinde şeklî şartı sağlamış olacağı ifade edilmelidir. Günümüzde “*DALL-E*”⁴⁴⁸, “*DeepArt*”⁴⁴⁹, “*MidJourney*”⁴⁵⁰, “*Obvious AP*”⁴⁵¹ şeklinde sayılabilecek yapay zekâ tabanlı araçlar ile güzel sanatlar alanında;

⁴⁴⁶ Bkz. yuk. s. 29-49.

⁴⁴⁷ Konuya ilişkin Yargıtay kararı için bkz.: YHGK, E. 2009/459, K. 2009/541, T. 18.11.2009. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/hukuk-genel-kurulu-e-2009-15-459-k-2009-541-t-18-11-2009>, E.T.: 03.02.2024.

⁴⁴⁸ OpenAI tarafından geliştirilen “*DALL-E*”, kendisine sunulan metinsel çalışmalardan yola çıkarak yüksek çözünürlükte ve yaratıcı olarak nitelendirilebilecek görseller üretme kapasitesine sahip üretken bir yapay zekâ modelidir. Örnek bir çalışma için bkz. “*Bir patates kralı ve onun patates halkı*” temalı bir illüstrasyon. OpenAI: “*DALL-E: Creating Images from Text*”. OpenAI, 2021. (Çevrimiçi). Erişim: <https://openai.com/index/dall-e/>.

⁴⁴⁹ “*DeepArt*”, Portait Art tarafından geliştirilen ve işbu çalışmada daha önce bahsedilen derin öğrenme algoritmaları sayesinde kendisine sunulan fotoğrafları ünlü sanatçıların tarzlarında yeniden tasarlayıp oluşturan bir yapay zekâ sistemidir. Örnek bir çalışma için bkz. Bir fotoğrafın Van Gogh “Yıldızlı Gece” tablosu tarzında yeniden yorumlanması. DeepArt: “*DeepArt and Generative AP*”, PortraitArt, 2023. (Çevrimiçi). Erişim: <https://portraitart.app/blog/deepart>.

⁴⁵⁰ “*MidJourney*”, metin girdileri vasıtasıyla sanatsal nitelikte, yaratıcı ve soyut görseller üretebilen bir yapay zekâ platformudur. Örnek bir çalışma için bkz. “*Surrealist bir robot portresi*” temalı bir görsel. MidJourney: “*Art of Prompting*”, MidJourney Documentation, 2023. (Çevrimiçi). Erişim: <https://docs.midjourney.com/hc/en-us/articles/32835253061645-Art-of-Prompting>.

⁴⁵¹ “*Obvious AP*”, yapay zekâ kullanarak sanat eserleri üreten Fransız bir kolektiftir. Örnek bir çalışması için bkz. “*Portrait of Edmond de Belamy*” adlı eser, Christie’s müzayede evinde 432.500,00 dolara satılmıştır. Obvious: “*Obvious – Art & AP*”, Obvious Art, 2023. (Çevrimiçi). Erişim: <https://obvious-art.com/>.

“AlphaFold”⁴⁵², “GPT-4”⁴⁵³ gibi yapay zekâ sistemleri ile bilimsel alanlarda kapsamlı ve nitelikli çalışmalar; “ChatGPT”⁴⁵⁴, “Gemini”⁴⁵⁵ gibi YZ modelleri ile edebiyat alanında, “Runway ML”⁴⁵⁶, “DeepMind Dreamer”⁴⁵⁷, ve “Descript”⁴⁵⁸ yapay zekâ tabanlı araçlar ile sinema alanında; “Zotero”⁴⁵⁹, “AIVA”⁴⁶⁰ ve “Amper Music”⁴⁶¹ gibi yapay zekâ araçları ile derleme ve işleme

⁴⁵² “AlphaFold”, DeepMind tarafından geliştirilen ve proteinlerin üç boyutlu yapılarını yüksek doğrulukla tahmin edebilen bir yapay zekâ sistemidir. Örnek bir çalışma için bkz. İnsan proteinlerinin yapılarının tahmini ve bu verilerin moleküler biyoloji çalışmalarında değerlendirilmesi: Jumper, John, v.d.: “Highly Accurate Protein Structure Prediction with AlphaFold”, Nature, C.596, 2021, s. 583-589. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.nature.com/articles/s41586-021-03819-2>, E.T.: 02.06.2024.

⁴⁵³ “GPT-4”, OpenAI tarafından geliştirilen; metin üretimi, özetleme, dil anlama gibi çok çeşitli doğal dil işleme görevlerinde yüksek performans sergileyen bir modeldir. Örnek bir çalışma için bkz. Tıbbi literatür taraması ve akademik yazım süreçlerinde bilimsel derleme makalelerinin oluşturulması bkz. Zhiping Paul Wang, Priyanka Bhandary, Yizhou Wang, Jason H. Moore, “Using GPT-4 to Write a Scientific Review Article: A Pilot Evaluation Study”, **BioData Mining**, C. 17, S. 1, Y. 2024. (Çevrimiçi). Erişim: <https://biodatamining.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13040-024-00371-3>, E.T.: 18.06.2024.

⁴⁵⁴ OpenAI tarafından geliştirilen “ChatGPT”, insan benzeri metin üretimi yapabilen bir yapay zekâ modelidir. (Çevrimiçi). Erişim: <https://chat.openai.com>. Edebî metinlerin kurgulanmasında ve yaratıcı yazım süreçlerinde asistan olarak kullanımı hakkında bkz. Altıntop, Mevlüt: “Yapay Zekâ/Akıllı Öğrenme Teknolojileriyle Akademik Metin Yazma: ChatGPT Örneği”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 46, s. 2, 2023, ss. 186–211, s.188.

⁴⁵⁵ “Gemini”, Google LLC tarafından 06.12.2023 tarihinde sunulan çok modlu yapay zekâ teknolojilerine dayalı olarak geliştirilen; metin, görsel ve diğer veri türleri arasında anlamlı ilişkilendirmeler kurabilen büyük dil modeli tabanlı ve etkileşimli yapay zekâ sistemidir. (Çevrimiçi). Erişim: <https://gemini.google.com/>.

⁴⁵⁶ “Runway ML”, metin komutlarıyla video üretimi ve gelişmiş video düzenleme seçenekleri sunan bir yapay zekâ platformudur. Runway AI, Inc.: “Runway ML: Üretken Yapay Zekâ ile Medya Üretimi Platformu”, 2018. Erişim: <https://runwayml.com>.

⁴⁵⁷ “Dreamer”, DeepMind tarafından geliştirilen pekiştirmeli öğrenme yoluyla sanal ortamlarda karar alma ve strateji geliştirme üzerine odaklanan bir modeldir. (Çevrimiçi). Erişim: <https://dreamer.lab24.ai/>.

⁴⁵⁸ “Descript”, video ve ses içeriklerinin yazılı metin üzerinden düzenlenmesini mümkün kılan bir yapay zekâ platformudur. Descript, Inc.: “Descript: Edit Videos & Podcasts Like a Doc | AI Video Editor” Descript, 2023. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.descript.com/>.

⁴⁵⁹ “Zotero”, yapay zekâ destekli veri işleme yetenekleriyle donatılmış, akademik kaynakları otomatik olarak tanıyan, sınıflandıran ve atıf biçimlerine göre düzenleyen, araştırmacılara literatür yönetiminde akıllı öneriler sunan oldukça gelişmiş bir referans yönetim aracıdır. Corporation for Digital Scholarship: “Zotero: Your Personal Research Assistant”, 2021. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.zotero.org>.

⁴⁶⁰ “AIVA”, özgün besteler üretebilen ve özellikle film müzikleri, reklam müzikleri gibi alanlarda kullanılan yapay zekâ destekli bir müzik kompozisyon sistemidir. Aiva Technologies SARL: “Create Your Own AI-Generated Music.” AIVA, 2016. Erişim: <https://www.aiva.ai/>.

⁴⁶¹ “Amper Music”, kullanıcı girdilerine göre özgün müzik parçaları bestelemek için yapay zekâ teknolojisini kullanan ve özellikle video, oyun ve reklam sektörlerinde otomatik ses üretimi sağlayan akıllı bir dijital kompozisyon platformudur. Shutterstock: “Create Music with Artificial Intelligence - Amper Music”, Amper Music, 2023. Erişim: <https://www.ampermusic.com/>.

alanlarında ortaya çıkarılan uygulamaların kanunda sayılan eser gruplarına dahil olabileceği anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte, söz konusu fikrî ürünün, dış dünya tarafından algılanabilir şekilde somutlaştırılmış olması şartı da aranmaktadır⁴⁶². Nitekim kanunun lafzı ve özü birlikte ele alındığında her fikrî düşüncenin somutlaşmış şekli, fikrî ürün olarak nitelendirilmekle birlikte, eser niteliğini taşıyıp taşımadığının ayrıca sayılan şartlara göre tespit edilmesi gerekmektedir. Objektif veyahut nesnel şart olarak da ifade edilen bu şarta göre, bir fikrî düşüncenin tasarrufa elverişli hale getirilmesi suretiyle varlığının sağlanacağı ifade edilmektedir⁴⁶³. Özellikle belirtmek gerekir ki, ortaya konulan yapıtın tamamen bitmiş olması yahut taslak halinde kalmış olmasının eser olarak korunabilmesi bakımından bir önemi yoktur⁴⁶⁴. Bu durumda meydana getirilen yapay zekâ uygulamalarının dış dünya tarafından algılanabilir bir nitelik kazandığından bahisle objektif şartı yerine getirebileceğini ifade etmek gerekir.

‘Hususiyeti’ sağlama bakımından ise yukarıda “2.2. *FSEK Bakımından Eser Sayılmanın Şartları*” başlığı altında yer verilen “2.2.2. *Sübjektif Şart: ‘Hususiyet’*” başlıklı kısımda detaylıca ifade edildiği üzere⁴⁶⁵, sahibinin öznelliğini taşıyan ve sıradan olmanın ötesinde kalan bir fikrî ürünün bu şartı sağlayacağı ifade edilmelidir. Bu durumda, hususiyet ile illiyet bağı bulunan eser sahibinin kim olduğunun tespitinin yapılması gerekmektedir. Öyle ki, kanun lafzından “*eseri meydana getiren kişi*”nin eser sahibi olarak tanımlandığı

⁴⁶² Nal, Suluk, (Karasu), s. 45-46; ayrıca bkz. Akın Beşiroğlu, **Fikir Hukuku Dersleri**, 2.bs., İstanbul, Beta Yayınları, 2006, s. 368-370.

⁴⁶³ Erel, **a.g.e.**, s. 52-56; bu yönde ayrıca bkz. Öztan, **a.g.e.**, s. 81-83.

⁴⁶⁴ Bkz. yuk. s. 47-49. Buna göre, henüz tamamlanmamış yahut taslak olarak oluşturulmuş olmasına karşın sahibinin hususiyetini üçüncü kişiler tarafından fark edilebilir derecede ortaya koyan her ürün eser olarak nitelendirilebilecektir

⁴⁶⁵ Bkz. yuk. s. 30-37.

anlaşılmaktadır⁴⁶⁶. Bu durumda eser sahibinin hukuken tanınan bir kişiliğe sahip olması, yani bir gerçek ya da tüzel kişi olması gerektiği açıktır. Nitekim, 5101 sayılı Kanun değişikliği⁴⁶⁷ ile ‘gerçek’ ibaresinin kaldırıldığı bu nedenle tüzel kişilerin de eser sahibi olabileceği yönündeki görüşlerin, esere hususiyetini katma şartının tüzel kişiler bakımından mümkün olamayacağından hareketle eser sahibi olarak yalnızca gerçek kişilerin kabul edilmesi gerektiği bir kez daha ifade edilmelidir⁴⁶⁸.

Yapay zekâ algoritmalarının çıktısı olan uygulamaların yukarıda sayılan hususiyet şartının belirlenmesi bakımından ise üretim sürecindeki insan katkısının niteliği ve derecesi ele alınmalıdır. Bu bağlamda, “*computer-assisted*” (bilgisayar yardımıyla üretilen) ürünler ile “*computer-generated*” (bilgisayar tarafından üretilen) ürünler arasındaki ayrım kıyasen önem arz etmektedir⁴⁶⁹. ‘*Bilgisayar yardımıyla üretilen*’ ürünlerde, yaratıcı süreçteki insan müdahalesinin yoğunluğu nedeniyle bilgisayarın rolü ‘yardımcı araç’ olarak nitelendirilebilir. Dolayısıyla, yukarıda sayılan diğer şartlar da sağlanmak kaydıyla, ürün üzerinde, sahibinin hususiyetini yansıtan yeterli derecede etki bulunduğu kabul edilerek, bu tür ürünler FSEK kapsamında eser niteliği kazanabilir. Nitekim insanın bilişsel faaliyetinin bir parçası olan temsil kabiliyeti ve içsel kavrayışın, bu noktada özelliğin sağlanabilmesi için kullanılan yapay zekâda aranmasına ihtiyaç bulunmamaktadır. Ancak ‘bilgisayar tarafından

⁴⁶⁶ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, R.G.: 13.12.1951, S. 7981, m.1/B, (b) bendi.

⁴⁶⁷ TBMM: “5101 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, R.G.: 03.03.2004, S. 25391, m.28.

⁴⁶⁸ Tekinalp, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet, s. 144; Zorluoel, **a.g.m.**, s. 321. Yargıtay da bu görüştedir. Nitekim bkz. Yarg. 11.HD., E. 2022/1389, K. 2023/4633 T. 5.9.2023; aynı yönde bkz. Yarg. 11.HD., E. 2015/9053, K. 2016/4524, T. 21.4.2016; aynı yönde Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi karar için bkz. İstanbul 1. Fikrî ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi, E. 2018/400, K. 2020/257, T. 6.10.2020. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/>, E.T.: 12.06.2024.

⁴⁶⁹ Güçlütürk, Cankat, **a.g.m.**, s. 200-201.

üretilen' ürünlerde ise insan etkisi ya hiç bulunmamakta ya da minimal düzeyde kalmaktadır. Bu durumda, ortaya çıkan ürünün hukuki statüsü ve telif korumasına layık olup olmadığı meselesi çok daha tartışmalı hale gelmektedir.

Özellikle ifade edilmelidir ki, yapay zekânın çalışma mantığı, klasik programlamadan oldukça farklıdır. Her ne kadar algoritma ve veri setleri gibi temel unsurlar insan eliyle belirleniyor olsa dahi yapay zekânın bu girdileri kullanarak ürettiği sonuçlar, çoğu zaman girdileri sağlayan kişiler tarafından da öngörülememektedir⁴⁷⁰. Bu özellik, yapay zekâyı geleneksel araçlardan ayırtıran temel unsur olarak karşımıza çıkar. Geleneksel araçları kullanan kişi, yaratılacak eserin son halini zihninde tasarlar ve bu tasarı doğrultusunda hareket eder. Bu durumda yapay zekâ kullanıcıları ise nihai esere doğrudan değil, yalnızca dolaylı olarak müdahale eder; sadece bazı temel komutları vererek sonucu belirleyemezler⁴⁷¹. Kanımızca, yapay zekâya verilen belirli komutların ve sınırlı müdahalelerin, eser üzerinde komut veren kişinin hususiyetini yansıtacak nitelikte olmadığı durumlarda 'hususiyetten' bahsedilemeyeceği gibi komut veren kişinin de eser sahipliğinden söz edilemeyecektir⁴⁷². Nitekim, bu noktada ortaya çıkarılan üründe öznellik fark edilebilir derecede olmayıp herkesin aynı şekilde yapay zekâyı kullanmak suretiyle ortaya çıkarabileceği ve sıradanlığı aşmayan bir ürünün varlığı halinde FSEK anlamında eser olarak

⁴⁷⁰ Bkz. yuk. kara kutu özelliği hakkında s. 17-20. Ayrıca konu hakkında bkz. Nate Silver, **The Signal and the Noise: Why So Many Predictions Fail - but Some Don't**, Penguin Books, New York, 2015, s. 287.

⁴⁷¹ David N. L. Levy, **Robots Unlimited: Life in a Virtual Age**, 1. bs., Wellesley, Massachusetts, A. K. Peters, Kasım 2005, s. 150; Bridy, **a.g.m.**, s. 21; Matthew U. Scherer, "Regulating Artificial Intelligence Systems: Risks, Challenges, Competencies, and Strategies", **Harvard Journal of Law & Technology**, C. 29, S. 2, 2016, ss. 353-400, s. 363. (Çevrimiçi). Erişim: <https://jolt.law.harvard.edu/articles/pdf/v29/29HarvJLTech353.pdf>, E.T.: 02.07.2024.

⁴⁷² Jane C. Ginsburg, "People Not Machines: Authorship and What It Means in the Berne Convention", **IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law**, C. 49, 2018, ss. 131-135, s. 134. (Çevrimiçi). Erişim: <https://link.springer.com/article/10.1007/s40319-018-0670-x>, E.T.: 02.07.2024.

kabul edilmesi de mümkün görülmemektedir. Nitekim Kanun kapsamında, yalnızca mekanik bir araç vasıtasıyla yahut silsile halinde kodlama veya temel nitelikte bir programlama faaliyeti sonucu yahut tesadüfi şekilde ürün meydana getiren veya bu amaçla kullanılan yapay zekâ sistemlerinin ortaya çıkardığı ürünler eser olarak değerlendirilmeyecektir.

Yapay zekâ tarafından üretilen ürünlerin birer rastlantısal sonuç olabilme ihtimalini taşıdıkları da gündeme getirilebilir. Ancak bu rastgele sonuçların üretilmesini sağlayan temel talimatlar yine insan tarafından verildiğinden, bu özelliğin, her halükârda yapay zekânın bir araç olarak kullanılabileceği savını desteklediği ifade edilebilir. Dolayısıyla, rastgelelik unsuru, tek başına yapay zekâyı bağımsız yaratıcı bir varlık haline getirmez⁴⁷³. Bir an için aksi düşünülse dahi ortada eser sahibi olarak nitelendirilebilecek hukuki bir kişiliğin varlığından da söz edilemeyecektir.

Elbette ki, yukarıda sayılan eser olmanın temel şartlarını yerine getiren yapay zekâ uygulamalarının ise birer eser niteliği kazanabileceği ifade edilmelidir. Aksi halde, yapay zekâ sistemini oluşturan veyahut bu sistemi yardımcı araç olarak kullanan kişilerin aidiyetini barındıran ve hususiyet şartını sağlayan ürünlerin, eser niteliğinde korunamaması durumu ortaya çıkabileceği gibi eser oluşturmada yapay zekânın kullanılmasının da âdeta bir tabu olarak görülebileceği sonucu ortaya çıkabilir. Öyle ki, yapay zekâ sistemlerinin, insanın sahip olduğu bilişsel yeteneklerden yoksun olması sebebiyle bunların kullanılmasıyla meydana getirilen ürünlerin hiçbir koşulda eser olarak kabul edilmemesi şeklindeki görüşlere katılmamaktayız⁴⁷⁴.

⁴⁷³ Güçlütürk, Cankat, **a.g.m.**, s. 215-216.

⁴⁷⁴ Benzer yönde bkz. Bozkurt Yüksel, **a.g.m.**, s. 606; Zorluel, **a.g.m.**, s. 321.

Derin öğrenme gibi ileri düzey yapay zekâ teknolojileriyle elde edilen uygulamaların değerlendirilmesinde ise, ilk olarak bu sistemlerin sonuçlarını önceden öngörmenin çoğu zaman mümkün olmadığı dikkate alınmalıdır. Öyle ki, hâlihazırda geliştirilmeye devam eden “*deep reinforcement learning*” (teşvikli derin pekiştirmeli öğrenme) yöntemiyle⁴⁷⁵ bir YZ’nin bir diğer YZ’yi insan müdahalesi olmaksızın kendiliğinden öğrenmeye itmesi ve adeta öğrenci-öğretmen ilişkisinin kurularak dış müdahaleden bağımsız bir makine öğrenmesinin sağlanması ve bunun neticesinde ortaya çıkan uygulamaların eser niteliği oldukça tartışmalıdır⁴⁷⁶.

Bu durumda yapay zekâyı geliştiren ya da çalıştıran kişilerin ürün üzerindeki etkileri sınırlı kalmakta ve bu etkiler, bireysel yaratıcılık veya hususiyet olarak nitelendirilebilecek ölçüde yoğunluk taşımamaktadır. Bu bağlamda, ortaya çıkan ürünün estetik, anlatımsal veya yaratıcı niteliklerinin, yapay zekâyı kullanan kişinin özgün tercihleriyle değil, yapay zekânın kendi işlem süreçleriyle şekillendiği ileri sürülebilir.

Bu tür durumlarda ortaya çıkan ürün, gerçek kişinin hususiyetini değil; teknik anlamda yalnızca yapay zekâ sisteminin işleyişine özgü bir karakteristiği yansıtmaktadır. Ancak yapay zekâ sistemlerinin tüzel ya da gerçek kişi olarak hukuken tanınmaması, bu tür karakteristiklerin bir ‘yaratıcı özneye’ izafe edilmesini imkânsız kılmaktadır. Bu nedenle, FSEK bakımından yapay zekâ

⁴⁷⁵ Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Vincent François-Lavet, Peter Henderson, Riashat Islam, Marc G. Bellemare, Joelle Pineau, “An Introduction to Deep Reinforcement Learning”, **Foundations and Trends® in Machine Learning**, C. 11, S. 3-4, ss. 219-354, 2018. Ayrıca belirli bir görevin insan seviyesinde yapay zekâ tarafından da yerine getirilebileceği düşüncesine yönelik olarak bkz. Volodymyr Mnih, Koray Kavukcuoglu, v.d., “Human-Level Control through Deep Reinforcement Learning”, **Nature**, V. 518, No. 7540, Şubat 2015, ss. 529-533.

⁴⁷⁶ Simon Schmitt, Jonathan Jadcak Hudson, vd., “Kickstarting Deep Reinforcement Learning”, **arXiv:1803.03835**, 10.03.2018, s. 1-2. (Çevrimiçi). Erişim: <https://doi.org/10.48550/arXiv.1803.03835>, E.T.: 12.07.2024.

ürünü olan bu tür çalışmaların, eser olarak nitelendirilmesi mümkün gözükmemektedir⁴⁷⁷. Nitekim teknik anlamda ürünün faili yapay zekâ olsa dahi mevcut mevzuat kapsamında bir eser sahibinden ve dolayısıyla bir eserden söz edilemeyeceği kabul edilmelidir. Bu durum, Türk hukukunun, otonom yapay zekâ ürünlerine koruma sağlamasını, şu anki düzenlemeler ışığında mümkün kılmamaktadır.

Sonuç olarak, mevzuat hükümleri, klasik eser sahipliği anlayışı çerçevesinde şekillenmiş olup, yaratıcı özne olarak gerçek kişiyi esas almakta; hukuki kişilikten yoksun sistemlerin eser sahibi olabileceği varsayımını barındırmamaktadır. Yapay zekâ ürünlerinin eser niteliği taşıyıp taşımadığına ilişkin değerlendirmeler, kanımızca her somut olay bakımından ayrıca ele alınmalı; ancak genel itibarıyla, yapay zekânın eser sahibi olarak kabul edilememesi nedeniyle, otonom olarak meydana getirilen uygulamaların telif korumasından yararlanamayacağı da ifade edilmelidir. Bu belirsizliklerin giderilebilmesi için, yapay zekâ özelinde yeni ve bağımsız bir telif hakkı rejiminin oluşturulmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

3.3. Yapay Zekâ Uygulamalarının Hukuki Niteliğine İlişkin Değerlendirme

Yukarıda açıklandığı üzere, mukayeseli hukuk düzenlemeleri de dikkate alındığında, Türk Hukukunda eser olmanın üç temel şartından ilki olan ve kanunda sayılan eser gruplarından birinde yer alma şartının tahdidi bir düzenleme olduğu aşîkârdır. Nitekim Fransız hukukunda yer alan düzenlemenin aksine İngiliz hukukuna benzer şekilde eser gruplarının sınırlı sayıda belirtilmesi esas alınmıştır. Ancak hükmün geniş yorumlanması gerekmekte olup yapay zekâ

⁴⁷⁷ Bu yönde bkz. Bozkurt Yüksel, **a.g.m.**, s. 606; Zorlu, **a.g.m.**, s. 337.

sistemlerinin meydana getirdiği ürünlerin de sayılan eser gruplarına dahil olabileceği ifade edilmelidir.

Objektif şart olarak karşımıza çıkan ve fikrî ürünün düşünce dünyasında çıkıp somutlaşması ile dış dünya tarafından üçüncü kişilerce fark edilebilir bir hal almış olmasına ilişkin gereklilik, yapay zekâ uygulamalarında da görülebilmektedir. Ancak burada tartışılması gereken ve sorunlu görülen husus, şekli şart ve objektif şarttan bağımsız olarak ele alınan ve yukarıda açıklanan hususiyetin varlığıdır.

Ortaya çıkan fikir ve sanat ürününün eser niteliği kazanmasında temel alınan şart hususiyet olup eser sahibinin öznelliğinin esere yansıtılmasında kendini göstermektedir. Hukukumuzun, Kara Avrupası Hukuk sisteminde yer almasının bir sonucu olarak hususiyetin sağlanması bakımından yukarıda açıklanan Fransız hukukuna benzer bir yaklaşımın benimsendiği savunulabilir. Buna göre hususiyetin, meydana getirilen eserde onu oluşturan eser sahibinin özelliklerini yansıtan bir organik bağ vazifesi görmesi aranmaktadır. Bu durumda hususiyet şartının temelini, ancak gerçek kişiye atfedilebilecek ve bireye ait olan öznellik teşkil etmektedir.

Günümüzde mevcut yapay zekâ sistemleri bakımından konunun değerlendirilmesinde ise çeşitli alanlarda fikir ve sanat uygulamaları meydana getiren sistemler ele alınmıştır. Örnek olarak popüler kullanımda olan “ChapGPT”⁴⁷⁸, “BRUTUS”⁴⁷⁹, “Racter”⁴⁸⁰ şeklinde sayılabilecek ve metin

⁴⁷⁸ “OpenAI”: “ChatGPT: Generative Pre-trained Transformer-based Conversational AI”, San Francisco, California, 2022. (Çevrimiçi). Erişim: <https://chat.openai.com/>.

⁴⁷⁹ “Brutus AI”: “GPT-4 Destekli Arama ve Sohbet Asistanı”, Toronto, Kanada, 2022. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.brutusai.com/>.

⁴⁸⁰ “Racter”: “The Artificially Intelligent Writer”, Chamberlain, W., / Etter, T., Mindscape, San Francisco, California, 1984.

üretimine dayalı yapay zekâ sistemlerini ele aldığımızda, bu sistemlerin doğal dil işleme tekniğine dayalı derin öğrenme ile donatılmış birer üretken yapay zekâ modeli olduğunu görmekteyiz⁴⁸¹. Her ne kadar bir insan tarafından yazılabileceği düşünülen metinler oluştursalar dahi ortaya çıkan ürünlerin hususiyet bakımından tartışılması gerekmektedir. Nitekim, her biri esasında kendisine sunulan büyük veriden hareket ederek derin öğrenme modeline dayalı bir yaratım süreci gerçekleştirmektedir. Bu durumda esasında ortaya çıkan ürünlerin özgün olmadığı ve insan müdahalesi olmadan meydana getirilmesi durumunda öznellik taşımayacağı bu nedenle hususiyet şartının varlığının sağlanamayacağı ifade edilebilir. Öyleyse söz konusu sistemlerin, insan müdahalesi ile yardımcı birer araç olarak kullanılması durumunda ortaya çıkan ürünün eser niteliğinin tartışılması gerekir. Özellikle müzik kompozisyonlarının oluşturulması bakımından kullanılan “*The Flow Machines*”⁴⁸², “*IAMUS*”⁴⁸³ veya çeşitli ses manzaralarının yaratımında kullanılan “*Endel*”⁴⁸⁴ yahut video görsel ve oyun içeriği tasarımcıları tarafından sıklıkla kullanılan “*Jukedeck*”⁴⁸⁵ gibi derin öğrenmeye dayalı yapay zekâ sistemleri bakımından bir insanın bu sistemleri yardımcı araç olarak kullanması vasıtasıyla yaratıcılığını aktardığı, bu nedenle özneliği bünyesinde barındıran ve hususiyet şartını sağlayan birer eser

⁴⁸¹ Bkz. yuk. “1.1.2.3. Derin Öğrenme ve Yapay Sinir Ağları”, s. 16-17; ayrıca doğal dil işleme hakkında bkz. s. 23-24, dn. 61.

⁴⁸² “*The Flow Machines*”: Sony, tarafından sunulan, müzisyenlerin yaratıcı çalışmalarını desteklemek için yapay zekâ modelli melodiler ve armoniler üreten bir müzik platformu uygulamasıdır. Sony Computer Science Laboratories: “*The Flow Machines*”, 2019. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.flow-machines.com/>.

⁴⁸³ “*IAMUS*”: Klasik müzik bestelerini özgün olarak kendi algoritmalarıyla yeniden düzenleyen, insan müdahalesi olmaksızın özgün müzik eserleri ortaya çıkarabilen bir yapay zekâ sistemidir. Melomics (Universidad de Málaga): “*IAMUS*”, 2010. Erişim: <https://soundcloud.com/iamusmusicgroup>

⁴⁸⁴ “*Endel*”: Kullanıcılarının anlık ruh haline ve çevresel faktörlere göre değişebilen gerçek zamanlı olarak kişiselleştirilmiş ses manzaraları oluşturan yapay zekâ destekli bir müzik üretim platformudur. Endel Sound GmbH: “*Endel*”, 2018. (Çevrimiçi). Erişim: <https://endel.io/>.

⁴⁸⁵ “*Jukedeck*”, kullanıcıların sundukları video ve projelere göre özgün müzikler oluşturulmasına imkân sağlayan yapay zekâ destekli bir müzik üretim platformudur. Jukedeck Ltd.: “*Jukedeck*”, 2015. (Çevrimiçi). Erişim: <https://soundcloud.com/jukedeck>.

ortaya konulabileceği ifade edilmelidir. Nitekim görsel sanatlar alanında sıkça tartışılan “*DeepArt*”⁴⁸⁶, “*Next Rembrandt*”⁴⁸⁷, “*The Painting Fool*”⁴⁸⁸, “*Interactive Robotic Painting Machine*”⁴⁸⁹ veyahut “*e-David*”⁴⁹⁰ gibi yapay zekâ sistemlerinin bir insanın yaratıcılığına konu olması ve onun öznelliğini taşıması halinde hususiyet şartını barındıran eserler ortaya koyabileceğinin de mümkün olduğu ifade edilmelidir. Öyle ki, bir yağlı boya tablosunun resmedilmesinde kullanılan resim fırçası ve boyalar sanatçı için birer araçtır. O halde bu araçların yerini şimdilerde alan yapay zekânın benzer şekilde ancak kullanıcısının öznelliği yansıtarak kullanılması neticesinde ortaya çıkan ürünler de eser sahibinin hususiyetini taşıyan birer eser niteliğinde kabul edilmelidir⁴⁹¹.

Yukarıda açıklandığı üzere, yapay zekâ sistemlerinin ortaya çıkardığı uygulamalar bakımından söz konusu ürünün insan yaratıcılığını içerip içermemesi bakımından bir ayrıma tabi tutulması mümkündür. Bu durumda yapay zekânın kendiliğinden uygulamaya geçmesi ve bir ürün meydana getirmesi halinde⁴⁹² insan yaratıcılığından yoksun olduğu bu nedenle özgün

⁴⁸⁶ “*DeepArt*”: Kullanıcıların sundukları fotoğrafları repertuarında bulunan ünlü sanatçıların tarzlarında yeniden tasarlayarak özgün sanatsal görüntüler sunan üretken bir yapay zekâ modelidir. Geliştirici: Deep Art AI GmbH, “*DeepArt*”, 2016. (Çevrimiçi). Erişim: <https://deepart.io/>.

⁴⁸⁷ “*The Next Rembrandt*”: Esasında bir proje çalışması olup Rembrandt van Rijn’in eserlerinin analiz edilmesi neticesinde elde edilen verilerin aynı tarzda yeni bir tablo oluşturulması amacıyla sanat ve yapay zekânın bir arada uyumunu ortaya koyan özgün bir proje çalışmadır. Geliştirici: J. Walter Thompson Amsterdam / Microsoft Corporation, Inc., “*The Next Rembrandt*”, 2016.

⁴⁸⁸ “*The Painting Fool*”, kendi başına sanatsal kararlar alabilme özelliğini taşıyan bu sayede farklı tarzlarda resim çalışmaları gerçekleştirebilen bir tür yapay zekâ sistemidir. Geliştirici: Simon Colton, “*The Painting Fool*”, 2001. (Çevrimiçi). Erişim: <http://www.thepaintingfool.com/>.

⁴⁸⁹ “*Interactive Robotic Painting Machine*”: Bir diğer ifadeyle, interaktif robotik resim makinesi, çevresel sesleri analiz ederek özgün resim çalışmaları olarak sunan üretken bir yapay zekâ sistemidir. Geliştirici: Benjamin Grosser, “*Interactive Robotic Painting Machine*”, 2010.

⁴⁹⁰ “*e-David*”: Görüntüyü analiz ederek fırça darbelerini hesaplayıp tuval üzerine resim yapan bir yapay zekâ sistemidir. Geliştirici: Konstanz Üniversitesi Bilgisayar ve Bilgi Bilimleri Bölümü, 2009. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.cgmi.uni-konstanz.de/forschung/e-david/>.

⁴⁹¹ Bu yönde bkz. Bridy, **a.g.m.**, s. 5; Yanisky-Ravid, **a.g.m.**, s. 705. Ayrıca bkz. Güçlütürk, Cankat, **a.g.m.**, s. 218-219.

⁴⁹² Bu konu hakkında bkz. yuk. s. 124-126. YZ’nin bir başka YZ aracılığıyla kendiliğinden öğrenmesi ve bunun neticesinde özgün bir uygulama ortaya koyma yeteneği bakımından detaylı bilgi için bkz. Schmitt, Hudson, v.d., **a.g.m.**, s.1-2. Erişim için ayrıca bkz. s. 126, dn. 472.

olmayan ve dolayısıyla öznelliği içerisinde barındırmayan bir ürünün ortaya çıktığı ifade edilmelidir⁴⁹³. O halde hususiyet şartı sağlanamamış olacağından FSEK kapsamında bir eserin meydana getirildiğinden de bahsedilemez⁴⁹⁴.

Ancak insan yaratıcılığının yapay zekâ sistemiyle buluşması halinde gerçekleştirilen uygulamalar bakımından yapay zekânın yardımcı bir araç olarak kullanılması suretiyle, özgünlüğün esere yansıtılması ve pek tabi hususiyet bağının bu sayede sağlanması gündeme gelecektir. Bu durumda insan iradesine, bilincine ve hayal dünyasına dayalı, hususiyet şartını sağlayan bir eser meydana getirilmiş olacaktır. Öyle ki, eseri meydana getiren kişinin de yukarıda “2.4. *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Eser Sahibinin Eserden Doğan Hakları*” başlıklı bölümde açıklanan hukuki hakları⁴⁹⁵, FSEK kapsamında koruma altına alınmış olacaktır. Aksi takdirde yapay zekâ sistemlerini kullanmak suretiyle eser ortaya koyan kişilerin bu eserden doğan hakları koruma altına alınamayacak ve yapay zekânın eser üretiminde etkin kullanımının önüne bir set çekilmiş olacaktır.

Özellikle ifade etmek gerekir ki, yapay zekâ sistemlerinin insan müdahalesi olmaksızın yukarıda yer verilen “*teşvikli derin pekiştirmeli öğrenme*” modeli ile kendiliğinden gerçekleştirdiği uygulamalar bakımından konu tartışmalıdır. Bu durumda aynı veri girdileri sağlanarak aynı ürünün farklı yapay zekâ sistemleri tarafından da oluşturulabileceği aşikâr ise sıradan olmanın

⁴⁹³ Güçlütürk, Cankat, **a.g.m.**, s. 212-213.

⁴⁹⁴ Aksi yönde, söz konusu yapay zekâ algoritmalarının da en nihayetinde insanlar tarafından yazıldığından hareketle hususiyet bağının bu yolla sağlanabileceği ifade edilse de yapay zekânın açık kaynak kodlu yapısı ve pek çok yazılımcı yahut katkı sağlayan kişi veya kişilerin varlığı göz önüne alındığında hususiyetin kim veya kimler tarafından sağlandığının tespitinin yapılması oldukça güçleşmektedir. Keza hususiyetin yalnızca bu kişilerden kaynaklı olup olmadığının ispatı da oldukça güç olup bir an için bunun mümkün ve belirlenebilir olduğu düşünülse dahi bu durumda eser sahipliğinin haklarının nasıl etkin şekilde kullanılabilceği sorunu ortaya çıkmaktadır.

⁴⁹⁵ Bkz. yuk. s. 55-79.

ötesinde tek başına özgün bir eser ortaya konulmamış olacağı iddia edilebilir. Nitekim günümüzde mevcut yapay zekâ sistemlerinin birer ANI olduğu dikkate alındığında esasında hiçbirinin insan zekâsına denk veyahut kendisine has bir bilinç ve irade gösterme yeteneğine sahip olmadığı söylenebilir⁴⁹⁶. Ancak söz konusu yapay zekâ sistemlerini oluşturan algoritmalar dahil tüm sürecin en nihayetinde birer insan ürünü olduğu unutulmamalıdır. Hâlihazırda, daha önce de ifade edilen ve bunların dışında mevcut veya geliştirilme aşamasında olan ortaya koyduğu uygulamalar bakımından fark yaratan ve sıradanlığın ötesine geçtiği düşünülen yapay zekâ sistemleri de mevcuttur. Bu sistemlerin birbirinin tekrarı olmayan bir anlamda kendine özgü eserler ortaya koyduğu görüşü dile getirebilir.

Ancak her halükârda söz konusu yapay zekâ sisteminin kullandığı algoritmik modeli veyahut öğrenme sistemini oluşturan, bunların geliştirilmesini sağlayan, derin öğrenme ve yapay sinir ağlarının modellemesini yapanlar da birer insandır. O halde yapay zekânın kendiliğinden ortaya çıkardığı ürünler bakımından, ressam için bir araç niteliğinde olan fırçanın üretilmesi sürecinden farklı olarak ressamın vuruşlarının yaratılması süreci gerçekleştirildiği, bu nedenle sıradanlığı aşan yaratımın arkasında, bu süreci modelleyen gerçek kişilerin olduğu ifade edilebilir. Bu takdirde ortaya konulan eserdeki özgünlüğün bu kişilerin öznelliğinin birer yansıması olduğu ifade edilerek ‘hususiyet’ bağının kurulacağı yönünde bir görüş ortaya atılabilir⁴⁹⁷. Bu durumda ortaya çıkacak olan eser niteliğini haiz uygulamaların eser sahipliği tartışması ise “4.2.

⁴⁹⁶ Konu hakkında bkz. yuk. s. 23.

⁴⁹⁷ Konu hakkında aksi yönde dile getirilen görüş için bkz. yuk. s. 131, dn. 488.

Yapay Zekâ Uygulamaları Bakımından Muhtemel Eser Sahipliği ve Çözüm Önerileri” başlıklı bir sonraki bölümde ele alınacaktır⁴⁹⁸.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:

YAPAY ZEKÂ UYGULAMALARI BAKIMINDAN ESER SAHİPLİĞİ DURUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ VE OLASI HUKUKİ KORUMA ÖNERİLERİ

4.1. Yapay Zekâ Eserleri Bakımından Eser Sahipliği Durumunun Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler Işığında Tespiti

4.1.1. Genel olarak

Bu bölümde yukarıda “3.2. *Yapay Zekâ Uygulamalarının Hukuki Niteliğinin Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler Işığında Tespiti*” başlığı⁴⁹⁹ altında yer verilen tespitler ve açıklamalar dikkate alınarak eser sahipliği durumunun mukayeseli hukuk, uluslararası sözleşmeler ve hukukumuz bakımından değerlendirmesi yapılmaya çalışılmıştır. Akabinde, yapay zekânın eser sahipliğinin hukuki sonuçları ve olası eser sahiplerine ilişkin değerlendirmeler kaleme alınmıştır. Nitekim, birbiri ile etkileşim içerisinde olan ve bir bütünün parçalarını oluşturan telif haklarının, eser sahipliği statüsünün belirlenmesi ile kendiliğinden doğacağı da aşikâr olup bu nedenle ayrıca önem arz ettiği ifade edilmelidir⁵⁰⁰.

⁴⁹⁸ Bkz. a.şğ. s. 162-166.

⁴⁹⁹ Bkz. yuk. s. 96-128.

⁵⁰⁰ Erel, **a.g.e.**, s. 134-136.

İlk başta eser sahipliğinin etimolojik kökenine bakılması konunun anlaşılması açısından yerinde olacaktır. Öyle ki ‘sahiplik’ kavramı ile, bir kimsenin bir şey üzerinde hukuk kuralları çerçevesinde dilediği gibi ‘tasarrufta bulunma hakkını’ taşıması durumu yahut ‘mülkiyeti’ anlaşılmaktadır⁵⁰¹. Nitekim kavramın kökeninden anlaşılabileceği üzere, eser sahibinin malik olma sıfatına vurgu yapılmakta ancak telif haklarının süjesi olma durumu ilk başta anlaşılmamaktadır⁵⁰². İlgili hükmün lafzında ise ‘eser sahibi’, fikrî çaba ve çalışma sonucunda hususiyetini aktararak kanunda sayılan eser gruplarından birine dahil olan ve eser olarak nitelendirilebilen fikrî ürünü meydana getiren kişi olarak ifade edilmiştir⁵⁰³.

4.1.2. Mukayeseli Hukuk Bağlamında Yapay Zekâ Eserleri Bakımından Eser Sahipliği ve Olası Hukuki Sonuçları

4.1.2.1. Uluslararası Sözleşmeler ve Avrupa Birliği Hukuku Bakımından Değerlendirme

Yapay zekâ sistemlerinin ortaya çıkardığı eserlerin, telif hakları bakımından korunup korunamayacağı meselesi, uluslararası antlaşmalar ve AB hukuku perspektifinden değerlendirildiğinde, oldukça tartışmalı bir zemine oturmaktadır. Özellikle Bern Sözleşmesi, TRIPS ve WIPO Telif Hakkı Antlaşması (WCT) gibi uluslararası düzenlemeler ile AB hukukundaki direktif ve raporlar, ‘eser sahipliği’ kavramını ‘insan yaratıcılığı’ temelinde değerlendirilmektedir. Nitekim, uluslararası sözleşmelerde ve AB hukukunda

⁵⁰¹ Bkz. TDK Resmi İnternet Sitesi, TDK Güncel Türkçe Sözlük, (Çevrimiçi) Erişim: <https://sozluk.gov.tr/>, E.T. 12.09.2024.

⁵⁰² Ateş, **a.g.e.**, Eser Sahipliği, s. 5-6.

⁵⁰³ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.:** 13.12.1951, S. 7981, m.2, m.8.

vurgulanan özgünlüğün ve kişisel izin esere yansıtılmasıyla sağlanan hususiyet koşulunun yerine getirilmesinde ‘insan’ faktörü esas alınmaktadır⁵⁰⁴.

Bern Sözleşmesi'nin 2. maddesinde düzenlenen “*fikrî yaratıcılık*” unsuru, eser sahipliğinin temelinde, ‘insan’ faktörünü ön plana çıkararak YZ üretimlerini eser olarak değerlendirme ihtimalini önemli ölçüde zayıflatmaktadır. Sözleşmenin “*6bis*” maddesinde yer verilen manevi haklar, açıkça insan kişiliğine atfedilen haklar olarak kurgulanmıştır⁵⁰⁵. Bu husus, YZ’nin otonom çıktılarının eser olarak korunmasının mümkün olmadığı sonucunu doğurmaktadır⁵⁰⁶.

Öte yandan, Bern Sözleşmesi’nin m.4, (a) bendinde⁵⁰⁷; sinematografik eserler için tüzel kişilerin eser sahibi olarak kabul edilmesi durumu, yapay zekâ eserlerine ilişkin tartışmalarda tüzel kişilikler üzerinden eser sahipliği tartışmasının yapılabilmesine bir kapı aralamaktadır. Ancak burada dahi, temel kriter olan ‘insan yaratıcılığı’ şartının var olması gerektiği vurgulanmaktadır⁵⁰⁸.

TRIPS’in 9.maddesi⁵⁰⁹, Bern Sözleşmesi hükümlerine atıf yaparak, eser sahipliğinde özgünlük ve fikrî yaratıcılık kriterlerini teyit etmektedir. Dolayısıyla, bu anlaşma kapsamında da YZ sistemlerinin otonom üretimlerinin doğrudan eser korumasından yararlanması mümkün görünmemektedir⁵¹⁰.

⁵⁰⁴ Ginsburg, **a.g.m.**, s. 135; Aplin / Pasqualetto, **a.g.m.**, s. 110-113.

⁵⁰⁵ Sam Ricketson, Jane C. Ginsburg, **International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond**, 2.bs., Oxford, Oxford University Press, 2006, s. 363-364.

⁵⁰⁶ Tanya Aplin, Giulia Pasqualetto, “Artificial Intelligence and Copyright Protection”, **European Intellectual Property Review**, C. 41, No. 1, 2019, ss. 20-28, s. 24-26.

⁵⁰⁷ Bkz. Bern Sözleşmesi, m.4/a.

⁵⁰⁸ Sam Ricketson, “People or Machines: The Berne Convention and the Changing Concept of Authorship”, **Columbia-VLA Journal of Law & the Arts**, C. 16, Nr. 1, 1991, ss. 1-37, s. 25-26.

⁵⁰⁹ Bkz. TRIPS, m.9.

⁵¹⁰ Monica Kilian, “A Hollow Victory for the Common Law? TRIPS and the Moral Rights Exclusion”, **John Marshall Review of Intellectual Property Law**, V. 2, No. 2, 2003, ss. 321-338, s. 321-322; Peter K. Yu, “Moral Rights 2.0”, **Texas A&M Law Review**, C. 1, No. 4, 2014, ss. 873-900, s. 875-876.

Benzer bir durum WIPO Telif Hakkı Antlaşması (WCT) bakımından da geçerlidir. WCT'nin bilgisayar programları ve veri tabanlarına yönelik hükümleri, yine yaratıcılık ve özgünlük şartına bağlıdır. Bu düzenlemeler, YZ'nin tamamen otonom çıktılarının değil, ancak insanın yaratıcı fikrî çabasıyla ortaya çıkan ürünlerin korunacağını açıkça ortaya koymaktadır⁵¹¹.

Avrupa Birliği hukukunda ise YZ eserlerine ilişkin koruma konusu, çeşitli direktifler ve ABAD kararları ışığında ele alınmalıdır. Özellikle ABAD'ın “*Infopaq*” kararı, ‘özgünlük’ ve ‘kişisel damga’ kavramlarının önemini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu karar uyarınca, eser sahibinin kişisel yaratıcılığının ve seçimlerinin esere mutlak surette yansması gerekmektedir⁵¹².

2009/24/EC sayılı Bilgisayar Programları Direktifi ve 96/9/EC sayılı Veri Tabanları Direktifi ise, bilgisayar programları ve veri tabanları gibi eserleri korurken, yine insan yaratıcılığı ve özgünlüğünü temel almaktadır. ABAD'ın “*Football Dataco Ltd.*” kararında da veri tabanlarının korunmasının salt mekanik bir çabaya değil, yaratıcı seçimlere bağlı olduğu açıkça vurgulanmıştır⁵¹³.

Bununla beraber, AB hukukunda YZ eserleri konusunda yeni yaklaşımların da tartışıldığını belirtmek gerekir. Avrupa Parlamentosu'nun Yapay Zekâ Hakkında 2020/2015 (INI) sayılı araştırma raporuyla, YZ'nin otonom olarak yarattığı eserler için “*sui generis*” (kendine özgü) bir koruma önerisi dile getirmiştir. Böylece, YZ ürünlerinin hukuki belirsizliğinin

⁵¹¹ Paul Goldstein, P. Bernt Hugenholtz, **International Copyright: Principles, Law, and Practice**, 2.bs., Oxford, Oxford University Press, 2010, s. 308.

⁵¹² Bkz. ABAD: “*Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening*”, C-5/08 S., 16 Temmuz 2009, ECLI:EU:C:2009:465. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62008CJ0005>, E.T.: 23.05.2024.

⁵¹³ Rosati, **a.g.e.**, s. 163-164.

giderilmesi amaçlanmaktadır⁵¹⁴. Söz konusu raporda, yapay zekâyâ açıkça herhangi bir hukuki kişilik statüsü tanınamayacağı ifade edilmekle birlikte ortaya çıkan özgün eserlerin korumasız bırakılmaması adına sermaye sahibi yahut YZ yatırımcısının eser üzerinde birtakım mali haklara sahip olabileceği ifade edilmiştir. Bu hakkın ise fikir ve sanat eserleri hukukundaki korumanın amacına aykırı düşmeyecek şekilde, yaratıcılığın baskılanmaması ve hukuki korumanın bir baskı aracına dönüştürülmemesi için belirli bir süreyle sınırlı olması gerektiği de vurgulanmıştır⁵¹⁵.

Yine AB’nde yakın dönemde kabul edilen “*AI Act*” (Yapay Zekâ Tüzüğü)⁵¹⁶ ise, YZ sistemlerinin kullandığı verilerin ve veri işleme süreçlerinin şeffaf olması gerektiğine dikkat çekerken, doğrudan telif hakkı konusunda bir düzenleme getirmemektedir. Ancak bu tüzükle YZ sistemlerinin içerik üretim süreçlerinin denetlenebilir hale getirilmesi amaçlanmaktadır.

Sonuç olarak, mevcut uluslararası antlaşmalar ve AB hukuku, YZ’nin tamamen otonom olarak ürettiği eserleri doğrudan koruma altına almamaktadır. Ancak YZ’nin araç olarak kullanıldığı ve insan yaratıcılığının belirgin olduğu durumlarda, mevcut düzenlemelerin kıyas yoluyla uygulanması suretiyle eser korumasının söz konusu olabileceği ifade edilmelidir. Nitekim, gelecekte YZ eserleri için “*sui generis*” koruma yöntemleri ihdas edilmesi veya olası eser sahipliği durumlarının benimsenmesi, telif hukukunun evrimini sağlayabilecek

⁵¹⁴ AP: “*Yapay Zekâ Teknolojilerinin Geliştirilmesine Yönelik Fikri Mülkiyet Hakları*”, 20.10.2020 tarihli ve 2020/2015 (INI) sayılı rapor, Avrupa Birliği Resmî Gazetesi, C 404, 6 Ekim 2021, ss. 129–135. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A52020IP0277>, E.T.: 18.04.2024.

⁵¹⁵ *Ibid.*, par. 15.

⁵¹⁶ AI Act, 2024/1689 sayılı Tüzük için bkz. Avrupa Parlamentosu ve Konsey: “*Yapay Zekâ Hakkında Uyumlaştırılmış Kurallar Getiren ve Bazı Birlik Yasama Tasarruflarını Değiştiren 13 Haziran 2024 Tarihli ve (AB) 2024/1689 Sayılı Tüzük*” (“*AI Act*”-Yapay Zekâ Tüzüğü), Avrupa Birliği Resmî Gazetesi, L 2024/1689, 12 Temmuz 2024, ss. 1–130. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A32024R1689>, E.T.: 20.07.2024.

önemli gelişmeler arasında yer almaktadır. Bu konudaki değerlendirmelerimiz aşağıda sırasıyla; “4.2. Yapay Zekâ Uygulamaları Bakımından Muhtemel Eser Sahipliği ve Çözüm Önerileri”⁵¹⁷ ile “4.3. Yapay Zekâ Uygulamalarına İlişkin Olası Hukuki Koruma Önerileri” başlıklı bölümlerde kaleme alınmıştır⁵¹⁸.

4.1.2.2. Kara Avrupası Hukuku Bakımından Değerlendirme

4.1.2.2.1. Alman Hukukunun Konuya Bakış Açısı

Alman hukuk sisteminde telif hakkı koruması, yalnızca bireysel entelektüel çabanın ürünü olan ve belirli bir yaratıcı seviyeyi karşılayan eserlere tanınmaktadır. Nitekim “*Urheberrechtsgesetz*” (UrhG) m.2 hükmünde, telif korumasının ancak “*persönliche geistige Schöpfung*” (kişisel entelektüel yaratım) koşulu altında mümkün olacağı açık bir biçimde düzenlenmiştir⁵¹⁹. Bu doğrultuda, yapay zekâ tarafından tamamen otomatik olarak oluşturulan içeriklerin eser olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği Alman doktrininde ve yargı kararlarında da tartışmaya konu olmaktadır.

Bu konuya temel teşkil edecek nitelikte olan “*Bundesgerichtshof*”un (Alman Federal Mahkemesi)’nin 1985 tarihli “*Inkasso-Programm*” kararında, algoritmalar vasıtasıyla üretilen içeriklerin telif korumasına uygun olmadığı; çünkü bu tür içeriklerde insan katkısının bulunmadığı ifade edilmiştir⁵²⁰. Ve daha önce yukarıda “*Üçüncü Bölüm*” altında yer alan yapay zekâ uygulamalarının hukuki niteliğinin belirlenmesi bakımından “3.2.2.1. Alman

⁵¹⁷ Bkz. a.şğ. s. 162-166.

⁵¹⁸ Bkz. a.şğ. s. 167-188.

⁵¹⁹ Konu hakkında bkz. Bundesministerium der Justiz, “*Künstliche Intelligenz und Urheberrecht - Fragen und Antworten*”. (Çevrimiçi). Erişim: https://www.bmj.de/SharedDocs/Downloads/DE/Themen/Nav_Themen/240305_FAQ_KI_Urheberrecht.pdf, E.T.: 26.05.2024, s. 4.

⁵²⁰ Almanya Federal Mahkemesi: “*Inkasso-Programm*”, 9 Mayıs 1985 tarihli ve I ZR 52/83 sayılı karar. (Çevrimiçi). Erişim: <https://research.wolterskluwer-online.de/document/a71f74c5-01e8-4e06-90c5-06a3d4dcda9c>, E.T.: 24.05.2024.

Hukukunun Konuya Bakış Açısı” başlıklı bölümde ifade edildiği üzere⁵²¹, 2013 tarihli “*Geburtstagszug*” kararında, eserde, ‘yaratıcı niteliğin’ ve ‘kişisel yaratıcılık eşiğinin’ (Schöpfungshöhe) varlığı şart koşularak, sıradan olmanın ötesine geçemeyen ve şablon niteliğinde olan üretimlerin telif korumasından yararlanamayacağı da vurgulanmıştır⁵²².

Bununla beraber, Alman hukukçuları arasında bu meseleye ilişkin görüş ayrılıkları mevcuttur. Nitekim bazı hukukçular bu konuda oldukça katı bir yaklaşım benimsemekte ve insan unsurunun olmadığı eserlerin korunamayacağını savunmaktadır. Dreier, Spindler ve Metzger gibi isimler, insanın yaratıcı katkısı olmadan üretilen içeriklerin mevcut hukuk düzeni çerçevesinde eser sayılmasının mümkün olmadığı kanaatini paylaşmaktadır⁵²³. Söz konusu görüş, esasen insan yaratıcılığının telif hukukunun merkezinde yer aldığı düşüncesine dayanmaktadır. Özellikle Metzger, yaratıcı katkının yokluğunda, bu tür içeriklerin yalnızca veri olarak değerlendirilebileceğini ileri sürmektedir⁵²⁴.

Öte yandan, hukuk literatüründe teknolojik gelişmelere paralel olarak daha esnek yaklaşımlar da yer almaktadır. Bu bakımdan Späth ve Kossak, yapay zekâ tarafından oluşturulan ürünlerin mevcut eser tanımına dahil edilmesinin

⁵²¹ Bkz. yuk. s. 108-110.

⁵²² Almanya Federal Mahkemesi: “*Geburtstagszug*”, 13 Kasım 2013 tarihli ve I ZR 143/12 sayılı karar. (Çevrimiçi). Erişim: <https://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Art=en&Gericht=bgh&anz=1&nr=66284&pos=0>, E.T.: 24.05.2024.

⁵²³ Thomas Dreier, “Künstliche Intelligenz und Urheberrecht - Eine deutsche Perspektive”, *Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht*, C. 63, S. 4, 2019, ss. 201-215, s. 213-215; Gerald Spindler, “Haftung und Regulierung von Künstlicher Intelligenz – Zivilrechtliche und regulatorische Anforderungen”, *GRUR.*, C. 72, Nr. 9, 2020, ss. 881-889, s. 888-889; Axel Metzger, “When the Robots (Try to) Take Over: Of Artificial Intelligence, Authors, Creativity and Copyright Protection”, *Kreation Innovation Märkte – Festschrift für Reto M. Hilty*, yay. haz. Thomas Dreier, Silke von Lewinski, Christophe Geiger, Springer, 2024, ss. 67-84, s. 82-83.

⁵²⁴ Axel Metzger, “Krise des Journalismus - Lösungsansätze des Urheberrechts”, *Juristen Zeitung*, C. 80, S. 8, 2025, ss. 328-333, s. 331-333.

hukuki çerçeveyi zorlayacağını, bu nedenle özel bir koruma rejiminin gerekli olduğunu ifade etmektedir⁵²⁵. Buna ek olarak, Hilty ve Moscon gibi isimler ise, AB düzeyinde, yapay zekâ üretimlerinin telif dışı özel haklarla korunmasının hukuki olarak daha uygun olacağını savunmaktadır⁵²⁶. Czychowski ve Schneider ise, bu tür üretimlerin “*Leistungsschutzrecht*” (yakın haklar) kapsamında değerlendirilmesini önererek, alternatif bir koruma sistemine işaret etmektedirler⁵²⁷.

Şu açıdan değerlendirildiğinde, Alman hukuk sisteminde eser sahipliği yalnızca gerçek kişilerle sınırlı tutulmakta, tüzel kişilere yahut otonom sistemlere eser sahipliği atfedilmemektedir. Oysaki YZ'nin gelişimiyle birlikte, bu sınırlamanın ne ölçüde sürdürülebilir olduğu sorgulanmaktadır. Nitekim, AB bakımından daha önce yukarıda ifade ettiğimiz “*Yapay Zekâ Teknolojilerinin Geliştirilmesine Yönelik Fikri Mülkiyet Hakları*” başlıklı rapor ile, yaratıcı içeriklerin yapay zekâyla üretimi sırasında insan katkısının olup olmadığına göre çeşitli koruma önerilerinin tanınması gerektiği vurgulanmıştır⁵²⁸.

Bununla bağlantılı olarak, Alman hukukunda eser sahipliğine bağlı olarak doğan haklar, UrhG'nin 11. maddesinden itibaren manevi ve mali haklar olarak iki ana kategoriye ayrılmaktadır. Özellikle manevi haklar (UrhG §12–14), eser sahibinin eseri üzerindeki kişisel bağlarını koruma amacını taşımaktadır.

⁵²⁵ Späth, Kossak, **a.g.m.**, s. 1262-1264.

⁵²⁶ İlgili görüş için bkz. Hilty, Reto M. / Moscon, Valentina, v.d.: “International Instrument on Permitted Uses in Copyright Law and Explanatory Notes”, **Max Planck Institute for Innovation and Competition**, Research Paper No. 21-06, Ocak 2021, s. 56-57. Konu hakkında ayrıca bkz. Reto M. Hilty, Josef Drexler v.d.: “Technical Aspects of Artificial Intelligence: An Understanding from an Intellectual Property Law Perspective”, **Max Planck Institute for Innovation and Competition**, Research Paper, No. 19-13, Ekim 2019.

⁵²⁷ Czychowski, Schneider, **a.g.m.**, s. 145-152.

⁵²⁸ AP: “Yapay Zekâ Teknolojilerinin Geliştirilmesine Yönelik Fikri Mülkiyet Hakları”, 20.10.2020 tarihli ve 2020/2015 (INI) sayılı rapor, Avrupa Birliği Resmî Gazetesi, C 404, 6 Ekim 2021, ss. 129–135. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A52020IP0277>, E.T.: 18.04.2024.

Eserin kamuya sunulup sunulmaması hakkı (§12), adın belirtilmesi hakkı (§13) ve eserde yapılacak değişikliklere karşı çıkma hakkı (§14) gibi haklar, yalnızca bireysel kişiliğe dayanan bir yaratıcı özneye tanınmaktadır. Oysaki yapay zekâ sistemlerinin bir kişiliği olmadığı gibi, duygusal veya estetik bağlar kurma kabiliyetleri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, YZ'nin ürettiği bir içeriğe manevi hakların tanınması, Alman hukukunun temel kabulleriyle de bağdaşmamaktadır.

Bir diğer yandan, mali haklar açısından da benzer sınırlamalar söz konusudur. UrhG §15 vd. maddelerinde düzenlenen mali haklar; çoğaltma, yayma, sergileme ve kamuya iletim gibi ekonomik kullanım haklarını kapsar. Bu hakların doğabilmesi için öncelikle bir eser sahibinin varlığı gereklidir. Ancak YZ sistemlerinin eser sahibi olarak kabul edilmemesi durumunda, bu üretimlerden doğacak mali haklar da geçerli bir muhatap bulamayacaktır. Şu açıdan bakıldığında, bu durum hem telif sahipliği üzerinden gelir elde edilmesini hem de bu gelirlerin devrine ilişkin sözleşmelerin geçerliliğini ciddi biçimde etkileyecektir.

Olası hukuki sonuçlar açısından, Alman hukukunda yapay zekâ ürünlerinin telif hakkı korumasından yararlanamaması, bu ürünlerin kamusal alanda serbestçe kullanılabileceği anlamına gelebilir. Ancak, bu durum hem üreticilerin hem de kullanıcıların hukuki belirsizliklerle karşılaşmasına yol açmaktadır. Bir diğer yandan, hukuki değişikliklerin ağır işleyişi neticesinde, YZ gibi yaratıcı teknolojilere yatırım yapma motivasyonu da azalabilecektir. Bu bağlamda, normatif bir reform ihtiyacı bulunduğu yönündeki görüşler hem akademik alanda hem uygulamada önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, Alman hukuk sisteminde eser sahipliği, insan yaratıcılığına dayalı olarak tanımlandığı sürece, yapay zekâ tarafından üretilen

içeriklerin telif hakkı korumasına tabi tutulması mümkün gözükmemektedir. Ancak, özellikle AB’de yürütülen çalışmalar ve teknolojik evrimin yönü dikkate alındığında, mevcut hukuki yapının revize edilmesi kaçınılmaz görünmektedir. Nitekim bu konuda hukukun, yaşanan teknolojik gelişmeler karşısında durağan kalması hem hak sahipliği hem de serbest piyasa güvenliği açısından sakıncalar doğurabilecektir.

4.1.2.2.2. Fransız Hukukunun Konuya Bakış Açısı

Fransız hukuk sisteminde yapay zekâ tarafından üretilen eserlerin hukuki durumunu değerlendirirken, özellikle “*originalité*” (hususiyet) kavramı merkezi öneme sahiptir. Nitekim, Fransız “*droit d’auteur*” anlayışı gereğince, yaratıcı ve eser arasında kişisel ve bireysel bir bağ bulunmalıdır⁵²⁹. Nitekim, CPI m. L112, f.1 hükmünde eser kavramının geniş tanımlandığı görülmekle birlikte, burada yaratıcı insan katkısının bulunması açıkça bir koşul olarak öngörülmektedir⁵³⁰. Bu bakımdan, YZ tarafından tamamen otonom biçimde oluşturulan eserlerde söz konusu insan unsurunun bulunmaması, bu tür içeriklerin Fransız hukuku kapsamında korunmasını ciddi biçimde zorlaştırmaktadır.

Özellikle Vivant, hususiyetin, eser sahibinin kişiliğini yansıtan özgün bir unsur olduğunu belirtmekte, insani katkı yokluğunda içeriğin hukuken eser olarak nitelendirilemeyeceğini vurgulamaktadır⁵³¹. Nitekim “*Cour de Cassation*”’un (Fransız Yargıtayı) dijital içeriklere dair 2011 tarihli kararında da açıkça görüldüğü üzere, yaratıcı insan müdahalesinin varlığı eser niteliğinin

⁵²⁹ Bkz. yuk. “3.2.2.2.2. Fransız Hukukunun Konuya Bakış Açısı” s. 112, dn. 418.

⁵³⁰ Code de la Propriété Intellectuelle (CPI), art. L112-1, JORF, Kabul Tarihi: 03.07.1992, Yürürlüğe Giriş Tarihi: 01.01.1993. (Çevrimiçi). Erişim: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000006278868, E.T.: 01.06.2024

⁵³¹ Vivant, a.g.e., s. 232-235.

tanınmasında esas alınmaktadır⁵³². Bu açıdan bakıldığında, YZ sistemlerinin algoritmik süreçlerle oluşturduğu içerikler, kişisel ve yaratıcı dokunuştan yoksun oldukları sürece korunmaya değer eser olarak nitelendirilemeyeceği gibi eser sahipliğinden de bahsedilemeyecektir.

Bir diğer yandan, eser sahipliğinin manevi hak boyutu da önem arz etmektedir. Fransız hukukunda manevi haklar CPI m. L121, f.1 uyarınca devredilemez ve kişiye sıkı sıkıya bağlı olarak tanımlanmaktadır⁵³³. Oysaki yapay zekânın bir hukuki süje olarak tanınmaması nedeniyle söz konusu haklara sahip olabilmesi yahut kullanabilmesi de mümkün değildir. Bununla beraber, YZ sistemlerini geliştiren yazılımcıların veya kullanıcıların manevi hak iddiaları da tartışmalıdır. Yazılımcılar, eserin yaratım sürecinde doğrudan yaratıcı bireysel katkıyı sağlayan kişiler olarak değil, yalnızca algoritmaları oluşturan kişiler olarak kabul edilmektedir⁵³⁴. Öyle ki, YZ tarafından üretilen eserlerin manevi haklarının yazılımcıya tanınması hâlinde bile, CPI L.121 f.7 hükmü çerçevesinde bilgisayar programları üzerindeki eserin bütünlüğünü koruma hakkı sınırlandırılmaktadır⁵³⁵. Nitekim, Françon ve Ginsburg’un ifade ettiği gibi, Fransız hukuku manevi hakları oldukça geniş yorumlasa da bilgisayar programları konusunda bu yorumun sınırlı tutulduğu görülmektedir⁵³⁶. Ancak

⁵³² Cour de cassation, chambre civile 1 (Fransa Yargıtayı, 1. Hukuk Dairesi), 01.06.2011 tarih ve No. 10-18.547 sayılı kararı. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000024117227/>, E.T.: 01.06.2024.

⁵³³ Vera Zlatarski, “Moral Rights”, *Columbia-VLA Journal of Law & the Arts*, C. 24, S. 2, 2000, s. 202-204.

⁵³⁴ Jean-Luc Piotraut, “An Authors’ Rights-Based Copyright Law: The Fairness and Morality of French and American Law Compared”, *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, C. 24, S. 2, 2006, ss. 549-581, s. 581.

⁵³⁵ Code de la Propriété Intellectuelle (CPI), art. L112-7, JORF, Kabul Tarihi: 03.07.1992, Yürürlüğe Giriş Tarihi: 01.01.1993. (Çevrimiçi). Erişim: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000006278868, E.T.: 01.06.2024

⁵³⁶ André Françon, Jane C. Ginsburg, “Authors’ Right in France”, *Columbia-VLA Journal of Law & the Arts*, C. 9, S. 3, 1985, s. 383-384.

söz konusu hükmün YZ'nin ürettiği eserleri kapsayıp kapsamadığı konusunda net bir düzenleme bulunmamaktadır.

Öte yandan, Fransız hukukunda mali haklar, özellikle CPI L.122 vd. maddeleri ile düzenlenmiş olup, çoğaltma ve temsil hakları gibi önemli hakları içermektedir⁵³⁷. Ancak özellikle görsel işitsel eserlerde CPI L.132 f.24 uyarınca⁵³⁸ işleme hakkının saklı tutulmadığı sürece yapımcıya devredilmiş sayılması gibi uygulamalar, YZ tarafından üretilen eserlerde benzer bir şekilde yazılımcılara ya da işverenlere mali hakların devredilmesi şeklinde yorumlanabilir⁵³⁹. Bu durum, mali haklar bakımından Amerikan hukukundaki “*work made for hire*” yaklaşımına yakın bir hukuki yapı oluşturmaktadır.

Daha önce ifade edildiği üzere, Fransız Ulusal Meclisine 12 Eylül 2023 tarihinde 1630 sayılı kanun teklifi ile sunulan değişiklik ile yapay zekâ uygulamaları bakımından mevcut belirsizliklerin giderilmesi yönünde önemli bir adım atılması amaçlanmıştır. Kanun Teklifinin 3.maddesi ile Fransız Telif Kanunu'na “*yapay zekâ tarafından oluşturulan çalışma*” şeklinde yeni bir eser türü eklenmesi önerilmiştir⁵⁴⁰. Her ne kadar söz konusu düzenleme ile yapay zekâ uygulamalarının eser olarak tanınırlığının sağlanması ve eser sahipliği hususunda şeffaflığın öngörülmesi amaçlanmış olsa da söz konusu düzenlemenin uygulanabilirliği konusunda çeşitli zorluklar bulunmaktadır. Öyle ki, YZ sistemlerinin genellikle büyük veri kümeleri üzerinde eğitildiği ve bu veri

⁵³⁷ Yalçın Tosun, **Sinema Eserleri ve Eser Sahibinin Hakları**, 2. bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Ocak 2013, s. 362-363.

⁵³⁸ Code de la Propriété Intellectuelle (CPI), art. L132-24, JORF, Kabul Tarihi: 03.07.1992, Yürürlüğe Giriş Tarihi: 01.01.1993. (Çevrimiçi). Erişim: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000006278868, E.T.: 03.06.2024

⁵³⁹ Konu hakkında bkz. Tosun, **a.g.e.**, s. 355.

⁵⁴⁰ Fransa Ulusal Meclisi. *1630 Sayılı Kanun Teklifi: Yapay Zekânın Telif Hakkı ile Düzenlenmesine İlişkin*, 12 Eylül 2023 tarihinde sunulmuştur. (Çevrimiçi). Erişim: https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/16/textes/116b1630_proposition-loi, E.T.: 01.06.2024.

kümelerinin kaynaklarının her zaman net bir şekilde belirlenemediği göz önüne alındığında, tüm katkıda bulunan yazarların isimlerinin tespiti ve belirtilmesi pratikte güçlükler yaratabilir. Bu durum hem teknik hem de hukuki açıdan çözülmesi gereken önemli bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca söz konusu kanun değişikliği teklifi, YZ'nin veya yazılımcıların eser sahipliğini açıkça düzenlememekte, mevcut belirsizliği tamamen ortadan kaldırmamaktadır.

Nitekim Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın "*Infopaq*" kararında da belirtildiği üzere, eser niteliğinin tanınmasında 'yaratıcı insan dokunuşunun' zorunlu olduğuna vurgu yapılmıştır⁵⁴¹. Bu bağlamda, AB hukuku çerçevesinde de YZ tarafından otonom biçimde oluşturulan eserlerin korunmasının mümkün olmadığı söylenebilir.

Fransız hukuku açısından YZ tarafından üretilen eserlerin sahipliği konusunda, özellikle YZ sistemlerinin tamamen otonom biçimde oluşturduğu eserlerin, insani bir katkıdan yoksun olması nedeniyle, mevcut telif hukuku çerçevesinde eser niteliği kazanamayacağı ve bu nedenle eser sahipliğinden bahsedilemeyeceği aşikârdır. Bununla beraber, varsayımsal bir bakış açısıyla söz konusu ürünlerin üretim sürecine dahil olan yazılımcıların yalnızca sınırlı ve istisnai ölçüde mali hakları elde edebilmesi, ancak manevi haklar bakımından her hâlükârda koruma kapsamı dışında kalacakları ifade edilebilir. Ayrıca belirtmek gerekir ki YZ eserinin oluşturulmasında yazılımcı ya da kullanıcıların bireysel ve yaratıcı müdahaleleri belirgin ölçüde mevcut ise bu takdirde söz konusu kişilerin eser sahipliğini talep edebileceği de ileri sürülmektedir. Öte

⁵⁴¹ ABAD: "*Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening*", C-5/08 S., 16 Temmuz 2009, ECLI:EU:C:2009:465. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62008CJ0005>, E.T.: 23.05.2024.

yandan, bu belirsizliğin ortadan kaldırılması ve hukuki öngörülebilirliğin sağlanması açısından, Fransız hukukunda YZ tarafından üretilen eserlerin hukuki statüsü ve eser sahipliği konularına ilişkin daha kapsamlı ve ayrıntılı düzenlemelerin yapılmasının zorunlu olduğu görülmektedir.

4.1.2.3. Anglo-Sakson Hukuku Bakımından Değerlendirme

4.1.2.3.1. İngiliz Hukukunun Konuya Bakış Açısı

İngiliz hukuk sisteminde yapay zekâ tarafından oluşturulan eserlerin, telif hukuku açısından değerlendirilmesi, özellikle son yıllarda önemli bir tartışma alanı teşkil etmiştir. İngiliz Telif, Tasarım ve Patent Yasası, eser sahipliği hususunda insan merkezli bir yaklaşıma sahiptir ve açık bir şekilde eser sahibini, eseri meydana getiren insan olarak tanımlar⁵⁴². Ancak, günümüzde özellikle teknolojiye ilerlemeler neticesinde YZ tarafından bağımsız olarak üretilen eserlerin nasıl değerlendirileceği konusu İngiliz Hukuku bakımından da önemli bir sorunsal teşkil etmektedir. Bu açıdan, YZ'nin eser sahipliği ve bu durumun olası hukuki sonuçları dikkatle incelenmelidir.

CDPA'nın m. 9 / (3) hükmünde, “*computer-generated works*” ifadesiyle bilgisayar tarafından oluşturulan çalışmalar/eserler kavramı tanımlanarak eserin yaratılmasına neden olan kişi, eser sahibi olarak kabul edilmiştir⁵⁴³. Ancak bu hüküm, özellikle YZ'nin tamamen bağımsız yaratımlarında açıkça uygulanabilir değildir. Nitekim Bently ve Sherman'a göre, İngiliz hukukunda ‘orijinallik’ kriteri, ‘asgari düzeyde emek, beceri veya muhakemeyi’ gerektirdiğinden tamamen otonom YZ üretimleri açısından bu koşulun sağlanıp sağlanamayacağı

⁵⁴² Birleşik Krallık Parlamentosu: “*Copyright, Designs and Patents Act*”, 1988 (1988 c. 48). Her Majesty's Stationery Office, The Official Gazette, 15.10.1988. Yürürlüğe giriş tarihi: 01.08.1989. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48>, E.T.: 03.05.2024, bkz. m. 9 / (1).

⁵⁴³ Bkz. CDPA m. 9 / (3).

da şüphelidir⁵⁴⁴. Nitekim herhangi bir insan müdahalesi bulunmayan durumlarda sayılan şartların karşılanamayacağı yönünde hâkim bir görüş mevcuttur⁵⁴⁵. Bu halde, ortada herhangi bir eser bulunmayacağından hareketle eser sahipliğinden de bahsedilemeyecektir.

Öte yandan, İngiliz mahkemeleri, orijinallik kavramını geniş yorumlayarak yalnızca sanatsal yeteneği değil, sistematik emek ya da ticari muhakemeyi de bu kapsamda değerlendirebilmektedir. Nitekim “*Ladbroke v. William Hill*” davasında belirtildiği üzere, orijinallik kriterinin yerine getirilmesinde “(...) önemli olan, eserde yansıtılan emek ve becerinin niteliği değil, eserin ortaya çıkarılmasında harcanan entelektüel çaba veya tercihlerdir (...)”⁵⁴⁶. Buna ek olarak, Avrupa Birliği Adalet Divanı’nın “*Infopaq*” kararında belirttiği üzere, koruma için eserin sahibinin yaratıcı seçimleriyle ‘kişisel damgasını’ esere vurması gerekir. Ancak tamamen otonom YZ üretimlerinde böyle bir kişisel damgadan bahsedilemeyeceği aşîkârdır⁵⁴⁷.

Bununla beraber, İngiliz doktrinde özellikle Torremans tarafından dile getirildiği üzere, YZ üretimlerinin telif korumasından yararlanabilmesi için insan yönlendirmesi veya müdahalesinin varlığının mevcudiyeti şart koşulmaktadır. Zira Torremans’a göre, yalnızca, eserin oluşturulmasına katkıda bulunan insan unsurları eserin sahibidir; YZ ise bu durumda aracı vazifesini

⁵⁴⁴ Bently, Sherman, Gangjee, Johnson, **a.g.e.**, s. 287-288.

⁵⁴⁵ **Ibid.**, s. 287-288.

⁵⁴⁶ Bkz. “*Ladbroke (Football) Ltd. v. William Hill (Football) Ltd.*” [1964] 1 All E.R. 465; [1964] 1 W.L.R. 273. Birleşik Krallık, Lordlar Kamarası. 21 Ocak 1964. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.cipil.law.cam.ac.uk/virtual-museum/ladbroke-v-william-hill-1964-1-all-er-465>, E.T.: 23.05.2024.

⁵⁴⁷ ABAD: “*Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening*”, C-5/08 S., 16 Temmuz 2009, ECLI:EU:C:2009:465. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62008CJ0005>, E.T.: 23.05.2024.

görmektedir⁵⁴⁸. Ancak YZ'nin daha bağımsız hale geldiği günümüz koşullarında bu ayrım giderek belirsizleşmektedir.

YZ'nin eser sahipliği sorununun doğurduğu hukuki sonuçlardan biri, manevi hakların bu eserler açısından nasıl değerlendirileceğidir. CDPA, 'bilgisayar tarafından oluşturulan' eserler için manevi hakların uygulanamayacağını açıkça belirtmektedir⁵⁴⁹. Bu düzenleme, özellikle eser sahibinin adının belirtilmesi ve eserin bütünlüğünün korunması hakları bakımından önem taşımaktadır. Oysaki, YZ eserlerinin kullanımında manevi haklara ilişkin taleplerin ortaya çıkma olasılığının potansiyel eser sahibi veya sahipleri bakımından değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu konuda, öğretide, YZ eserlerinin sahibi olarak yazılımcının ya da sistem geliştiricisinin kabul edilmesi gerektiği, ancak bu durumda dahi manevi hakların kullanımı açısından CDPA'nın sınırlayıcı hükmünün uygulamada sorun oluşturacağı ileri sürülmektedir⁵⁵⁰.

Bir diğer yandan, İngiliz hukukundaki “*istihdam ilişkisi*” doktrini, YZ eserlerinin eser sahipliğine ilişkin olası bir çözüm sunmaktadır⁵⁵¹. CDPA madde 11, bent 2 hükmü uyarınca, iş kapsamında üretilen eserlerde ilk eser sahibi işverendir. Bu çerçevede, YZ'nin otonom olarak eser oluşturması durumunda, sistemin sahibi yahut yazılımcı, hukuken eser sahibi olarak kabul edilebilir. Ancak, YZ'nin tamamen otonom şekilde hareket ettiği durumda bu düzenlemenin de yeterli olmayacağı ve ek bir düzenlemeye ihtiyaç duyulacağı açıktır⁵⁵².

⁵⁴⁸ Torremans, a.g.e., s. 199.

⁵⁴⁹ Bkz. CDPA m.79, f.2, (c).

⁵⁵⁰ Denis Flynn, “A Comparative Analysis of the Moral Right of Integrity in UK, Ireland and France”, *King's Inns Law Review*, V. 7, 2017, s. 119.

⁵⁵¹ Torremans, a.g.e., s. 251.

⁵⁵² *Ibid.*, s. 250-251.

Nitekim İngiltere Yüksek Mahkemesi'nin “*Confetti Records v. Warner Music UK Ltd.*” davasındaki tutumu, eser sahibinin eser üzerindeki manevi haklarının korunması açısından oldukça katı ve dar yorumlamaya tabi olduğunu göstermektedir⁵⁵³. Dolayısıyla, YZ eserlerinde manevi hakların ileri sürülmesi, mevcut hukuk sisteminde ciddi zorluklarla karşılaşacaktır.

Öte yandan, YZ eserlerinin telif hukukunda mali haklar bakımından nasıl değerlendirileceği ayrı bir tartışma konusudur. CDPA m.16 hükmü uyarınca, mali haklar (çoğaltma, yayma, temsil, umuma iletim ve işleme hakları), yalnızca eser sahibine aittir⁵⁵⁴. Burada YZ'nin mali haklarının eser sahibine devri hususu teorik düzeyde ele alınmaktadır. Amerikan hukukunda tartışılan “*feragat modeli*”nin İngiliz hukukuna adaptasyonu da olası bir çözüm olarak düşünülebilir⁵⁵⁵. Ancak burada temel sorun, ilk aşamada eser sahibinin belirlenmesidir. Şu açıdan düşünüldüğünde, İngiliz hukukunun insan merkezli yaklaşımı YZ eserlerinin doğrudan YZ'ye eser sahipliği atfetmesini hukuken imkânsız kılmaktadır.

Sonuç olarak, İngiliz hukukunda YZ eserlerinin eser sahipliği konusunda ortaya çıkan belirsizlik, mevcut CDPA düzenlemeleri ışığında çözümlenmeye çalışılmaktadır. Ancak teknolojik gelişmelerin hızına yetişebilmek adına, İngiliz hukukunun açık ve YZ'ye özel düzenlemeler getirmesi kaçınılmaz görünmektedir. Özellikle manevi ve mali hakların dağılımı bakımından yaşanan

⁵⁵³ İngiltere ve Galler Yüksek Mahkemesi (Şansölye Dairesi): “*Confetti Records (A Firm) and Others v. Warner Music UK Ltd. (trading as East West Records)*”, [2003] EWHC 1274 (Ch), 23 Mayıs 2003. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.5rb.com/wp-content/uploads/2013/10/Confetti-Records-v-Warner-Music-ChD-23-May-2003.pdf>, E.T.: 16.07.2024.

⁵⁵⁴ CDPA., m.16.

⁵⁵⁵ Konu hakkında bkz. Jonas Brown-Pedersen, “The Inadequacy of UK Moral Rights Protection: A Comparative Study on the Waivability of Rights and Recontextualisation of Works in Copyright and Droit D’auteurs Systems”, *LSE Law Review*, V. 3, 2018, ss. 115-124, s. 121-124. Ayrıca bkz. Thomas P. Heide, “The Moral Right of Integrity and the Global Information Infrastructure: Time for a New Approach”, *UC Davis Journal of International Law & Policy*, V. 2, 1996, ss. 211-230, s. 228-230.

belirsizliklerin giderilmesi için, YZ eserleri için özel bir yasal rejim oluşturulması hukuki belirlilik açısından faydalı olacaktır.

4.1.2.3.2. Amerikan Hukukunun Konuya Bakış Açısı

Amerikan telif hukuku, “*US Copyright Act*” (ABD Telif Hakkı Kanunu) kapsamında eser sahipliğini, ‘insan yaratıcılığı’ ile sıkı sıkıya ilişkilendirmekte olup, yapay zekâ sistemlerinin ürettiği içeriklerin hukuki statüsünü tartışmalı hale getirmektedir. Nitekim, USCA m.102 hükmü uyarınca, bir eserin telif hakkı korumasından yararlanabilmesi için sabitlenmiş olması ve en azından asgari düzeyde özgünlük içermesi gerekmektedir⁵⁵⁶. Ancak bu gereklilikler, yapay zekâ tarafından oluşturulan ürünlerin her durumda koruma altına alınacağı anlamına gelmemektedir.

Özellikle daha önce ifade edildiği üzere, “*Feist Publications v. Rural Telephone Service*” kararında her ne kadar Yüksek Mahkeme, özgünlük için “*minima*” düzeyde yaratıcı katkının yeterli olduğunu belirtmiş⁵⁵⁷ olsa dahi “*Thaler v. Perlmutter*” davasında Columbia Bölge Mahkemesi, yalnızca yapay zekâ tarafından oluşturulan bir çalışmanın, bir insanın yaratıcı katkısı olmadıkça telif korumasından yararlanamayacağına hükmetmiştir⁵⁵⁸. Bu karar, YZ’nin bağımsız eser sahibi olamayacağı yönündeki içtihadın altını çizirken, insan merkezli özgünlük kavramının Amerikan hukukundaki önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

⁵⁵⁶ ABD Kongresi: ABD Telif Hakkı Yasası (US Copyright Act), 17 U.S.C. § 102(a)-(b) United States Statutes at Large, C.90, s. 2541, 19 Ekim 1976. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.copyright.gov/title17/>, E.T.: 02.06.2024.

⁵⁵⁷ ABD Yüksek Mahkemesi (Supreme Court of the United States): “*Feist Publications, Inc. v. Rural Telephone Service Co.*”, 499 U.S. 340, 1991 s.362-363. (Çevrimiçi). Erişim: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/499/340/>, E.T.: 25.05.2024.

⁵⁵⁸ ABD Columbia Bölgesi Bölge Mahkemesi Kararı: “*Thaler v. Perlmutter*”, 1:22-cv-01564-BAH (D.D.C. 2023), 18.08.2023. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.copyright.gov/ai/docs/district-court-decision-affirming-refusal-of-registration.pdf>, E.T.: 25.05.2024.

Bir diğ er yandan, “*Naruto v. Slater*” kararında, bir maymun tarafından çekilen öz çekim fotoğrafının telif korumasına konu olamayacağına hükmedilerek, yalnızca insanlar tarafından yaratılan eserlerin telif koruması alabileceği açıkça belirtilmiştir⁵⁵⁹. Bu kararın gerekçesi, insan olmayan varlıkların hak ehliyetine sahip olmamalarıdır. Bu doğrultuda, YZ sistemlerinin de hukuken kişi sayılmamasının, eser sahibi olarak kabul edilmelerinin önündeki en büyük engel olduğu anlaşılmaktadır.

Buna ek olarak, Amerikan Telif Hakları Bürosu (USCO) da benzer bir tutum sergileyerek 2023 yılında yayımlanan kılavuzunda, yalnızca insanlar tarafından yaratılan içeriklerin telif hakkı korumasından yararlanabileceğini yinelemiştir⁵⁶⁰. Ancak bu kılavuzda, insan katkısının az dahi olsa YZ destekli üretim sürecine entegre edilmesi halinde eserin kısmen telif korumasından yararlanabileceği yönünde bir açılım yapılmıştır.

Bu noktada “*Work Made For Hire*” doktrinine benzer bir yaklaşım, yapay zekâ ürünlerinin telif korumasından yararlanabilmesinde önemli bir alternatif çözüm modeli olarak tartışılmaktadır⁵⁶¹. Söz konusu doktrin kapsamında, USCA m.101’e göre, bir çalışanın işvereni adına yarattığı eserler, işverenin mülkiyetinde sayılır. Öyle ki, YZ sistemlerinin ‘çalışan’ olarak değerlendirilebilmesi için onların tüzel veya elektronik kişilik kazanmaları gerekir ki bu da Amerikan hukukunda henüz mümkün değildir⁵⁶². Öte yandan,

⁵⁵⁹ ABD Dokuzuncu Temyiz Mahkemesi Kararı: “*Naruto v. Slater*”, 888 F.3d 418, 23.04.2018. (Çevrimiçi). Erişim: <https://cdn.ca9.uscourts.gov/datastore/opinions/2018/04/23/16-15469.pdf>, E.T.: 25.05.2024.

⁵⁶⁰ U.S. Copyright Office: “*Copyright Registration Guidance: Works Containing Material Generated by Artificial Intelligence*”, Mart 2023. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.copyright.gov/ai/ai-policy-guidance.pdf>, E.T.: 12.06.2024.

⁵⁶¹ Bkz. bu yönde bkz. Yanisky-Ravid, **a.g.m.**, s. 691-692. Yine benzer yönde bkz. Güçlütürk, Cankat, **a.g.m.**, s. 216-217.

⁵⁶² Timothy L. Butler, “Can a Computer Be an Author?”, **Hastings Communications and Entertainment Law Journal**, V. 4, 1982, ss. 707-747, s.745-747.

bazı yazarlar bu doktrinin YZ yazılımcıları veya sistem sahipleri açısından kıyasen uygulanabileceğini savunmaktadır⁵⁶³.

Bu bağlamda, yazılımcının, sistemin işleyişine dair sahip olduğu kontrol derecesi, yaratıcı katkının kime atfedileceğini belirlemede önemli hale gelmektedir. Bridy'nin ifade ettiği üzere, programcının YZ'ye müdahale düzeyi azaldıkça, yaratım sürecinin rastlantısallığı artar ve bu da eserin sahibi sorusunu daha karmaşık hale getirir⁵⁶⁴. Ancak Hristov, bu eserlere koruma sağlanmamasının, özellikle yaratıcı sektörlerde yatırımcı motivasyonunu olumsuz etkileyeceğini savunur⁵⁶⁵.

Amerikan hukukunda telif haklarının ‘ekonomik teşvik ilkesine’ dayanması sebebiyle, bir sistemin eser üretimi sonucu ortaya çıkan değerden kimlerin faydalanacağı hususu oldukça önemlidir. Nitekim, ABD Anayasası’nın I. maddesinin, 8. fıkrasında bu hakların ‘bilim ve sanatın gelişmesini teşvik amacıyla’ tanındığı belirtilmiştir⁵⁶⁶. Bu teşvik bağlamında, eser sahibinin kişi olmasına gerek olmaksızın, ekonomik değerın sistem sahibi şirketler veya yazılımcılar üzerinden korunması gerektiği ileri sürülebilir⁵⁶⁷.

Sonuç olarak, Amerikan telif hukuku, yapay zekâ tarafından oluşturulan eserleri doğrudan koruma altına almamakta; ancak dolaylı yollarla, örneğin “*Work Made For Hire*” benzeri modeller veya yazılımcı katkısının öne çıkarılması yoluyla sınırlı bir koruma imkânı tanımaktadır. Ancak tüm bu tartışmalar, eser sahibinin insan olması gerektiği yönündeki temel yaklaşım

⁵⁶³ Kalin Hristov, “Artificial Intelligence and the Copyright Dilemma”, **IDEA: The Law Review of the Franklin Pierce Center for Intellectual Property**, V. 57, No. 3, 2017, ss. 435-451, s. 448-451.

⁵⁶⁴ Bridy, **a.g.m.**, s. 21-23.

⁵⁶⁵ Hristov, **a.g.m.**, s. 439.

⁵⁶⁶ ABD Anayasası (United States Constitution) (1787). Article I, Section 8., Constitution Annotated. Library of Congress. (Çevrimiçi). Erişim: <https://constitution.congress.gov/browse/article-1/section-8/>, E.T.: 12.06.2024.

⁵⁶⁷ Bu yönde bkz. Güçlütürk, Cankat, **a.g.m.**, s. 218-220.

değişmedikçe, yapay zekânın eser sahipliği iddiasının doğrudan kabul görmesini zorlaştırmaktadır. Bununla beraber, bu alanda yapılacak hukuki reformların, yalnızca bireysel yaratıcılığı değil, aynı zamanda kamu yararını da gözeten bir dengeyi sağlamak zorunda olacağı unutulmamalıdır.

4.1.3. Türk Hukuku Bağlamında Yapay Zekâ Uygulamalarında Eser Sahipliğinin ve Bundan Kaynaklı Hakların Kullanımının Değerlendirilmesi

Yukarıda “3.1.4. *Yapay Zekânın Olası Hukuki Kişilik Statüsünün Değerlendirilmesi*” başlığı altında yapılan değerlendirmeler göz önüne alındığında hukukumuz bakımından yapay zekâ veyahut otonom sistemlere atfedilmiş bir hukuki kişilik statüsünden bahsedilemeyecektir⁵⁶⁸. Ancak hukukumuzda tüzel kişiliğin, yapay zekâ sistemlerine tanınabilecek bir hukuki kişilik olarak görülmesi üzerinden eser sahipliği bakımından çeşitli tartışmalar yapılabilir.

Bu konuda özellikle ifade edilmesi gereken husus; hukuki kişilik statüsü atfedilmesine ilişkin tartışması yapılan yapay zekâ sistemlerinin, günümüzde kullanılan ANI’dan farklı olarak AGI veyahut ASI olarak nitelendirilebilecek varsayımsal yapay zekâlar olduğu ön kabulüne dayanmaktadır. Aksi halde, mevcut yapay zekâ sistemlerinin bir araç olarak kullanılması halinde dahi bu tartışmaların yapılması yahut olası hukuki kişilik statülerinin tanınması, popüler kültürün ve sanat yaratımlarının bir parçası haline gelmiş olan bu sistemlerin kullanımlarını gereksiz yere sınırlandırılacak, kişilerin özgürlük alanları

⁵⁶⁸ Bkz. yuk. s. 92-95.

anlamsız bir şekilde daraltılmış olacaktır⁵⁶⁹. Bu durumda tartışılması gereken husus, hususiyetin yapay zekâ sistemleri tarafından sağlanması halinde ne tür bir eser sahipliği durumunun benimseneceği ve bunun ortaya çıkaracağı hukuki sonuçların neler olduğu üzerinde toplanmaktadır.

Öyle ki, her ne kadar hususiyet şartının sağlanması bakımından gerçek kişinin varlığı aranıyor olsa dahi tüzel kişilerin de bünyesinde barındırdıkları gerçek kişiler vasıtasıyla söz konusu yaratım faaliyetinin bir parçası olarak değerlendirilmeleri mümkün görülmektedir⁵⁷⁰. Burada kastedilen, tüzel kişiliğin bizzat kendisinin bir yaratıcı faaliyette bulunması olmayıp organlarını oluşturan gerçek kişiler veya çalışanları aracılığıyla bir eserin ortaya çıkarılması durumudur. Nitekim öğretide “*yaratma gerçekliği ilkesi*” olarak da ifade edilen yaklaşıma göre, kişiler, kendilerinin meydana getirdikleri eserin sahibi olma sıfatını taşıyacaklardır⁵⁷¹. FSEK m.8, f.1 hükmü, bu hususa dayanak teşkil etmekte olup bir eseri meydana getiren kişinin aynı zamanda o eserin sahibi olduğunu ifade etmektedir⁵⁷².

⁵⁶⁹ Bu yönde genel görüş için bkz. Nal, Suluk, **a.g.e.**, s. 40; Ateş, **a.g.e.**, Fikri Hukuk, s. 33. Ayrıca konuya özel görüş için bkz. Steiner, **a.g.m.**, s. 9-10; Lessig, **a.g.e.**, s. 28-32; Geven, **a.g.t.**, s. 26-28.

⁵⁷⁰ Aksi yönde bkz. Erel, **a.g.e.**, s. 87; Tekinalp, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet, s. 144. Yazarlar, tüzel kişilere bir eser sahipliği sıfatı bahşedilmediği; sadece mali hakları kullanma yönünden istisnai nitelikte bir yedek hukuk kuralı ihdas edildiğini dile getirmektedir. Nitekim, benzer yönde Ateş, **a.g.e.**, Eser Sahipliği, s. 12 uyarınca; FSEK, söz konusu düzenleme ile esasında eser sahipliği ile hak sahipliği şeklinde tanımlanabilecek iki ayrı sahipliğe vurgu yapmaktadır. Bu değerlendirmeler çerçevesinde yapay zekânın eser sahipliği statüsü mümkün görülmemektedir. Aynı yönde bkz. Öztan, **a.g.e.**, Fikir Sanat, s. 234.

⁵⁷¹ Yaratma gerçeği ilkesine ilişkin bkz. Barrelet, Egloff, **a.g.e.**, m.6, Nr.1; Ayiter, **a.g.e.**, s. 90; Erel, **a.g.e.**, s. 96; Gökyayla, **a.g.e.**, s. 200-201; Karahan, Suluk, Saraç, Nal, **a.g.e.**, s. 82; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 201-204; Şahin, **a.g.e.**, s. 66; Tekinalp, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet, s. 86; Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s. 76-77. Ayrıca konu hakkında bkz. Ayça Akkayan Yıldırım, “4630 Sayılı Kanun Değişikliği ve Gelişmeler Işığında Sinema Eseri ve Sinema Eser Sahipliği”, **Prof. Dr. Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı**, C. 1, edt. Abuzer Kendigelen, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2001, ss. 1-45, s. 12-15.

⁵⁷² Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.8, f.1.

Bu minvalde, FSEK m.1/B hükmünde 3 Mart 2004 tarihli ve 5101 sayılı “*Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun*”un 28.maddesi ile gerçekleştirilen değişiklik⁵⁷³ neticesinde eser sahibinin tanımlanmasında “*gerçek*” ibaresi kaldırılmış olup salt “*kişi*” ifadesi kanun metninde bırakılmıştır. Bu hususta öğretide, her ne kadar bu değişikliğin FSEK m.27 hükmüne benzer şekilde⁵⁷⁴, tüzel kişilerin de eser sahibi sıfatına haiz olabileceği yönünde bir yorum yapılamayacağına ilişkin görüşler⁵⁷⁵ mevcut ise de “*kişi*” ibaresinin Türk hukukunda kabul edilen hukuki kişiler olarak hem gerçek kişi hem de tüzel kişi şeklinde anlaşılabileceği ifade edilmelidir.

Nitekim öğretide, tüzel kişilerin de sahip olduğu hukuki statüleri sebebiyle hak ve sorumluluk altına girebilen kişiler oldukları ve bu nedenle belirli şartları taşımaları halinde eser sahibi yahut ortak eser sahibi olarak nitelendirilebilecekleri ifade edilmektedir⁵⁷⁶. Öyle ki, tüzel kişilerin her ne kadar sorumluluk hukuku rejimi kapsamında manevi tazminat talep edebileceği yönünde Yargıtay kararları mevcut olmakla birlikte, yapılacak geniş yorum ile tüzel kişilerin bu bağlamda manevi haklara sahip hukuk süjeleri olarak değerlendirilebileceği de ileri sürülebilir. Bu bakımdan Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 22.01.2016 tarihli, E. 2014/213, K. 2016/70 sayılı kararında:

“(...) *hukuk düzeninin tüzel kişileri hukuk süjesi olarak tanıdığına ve onlara ad, şeref ve itibar gibi kişisel varlıklar bahşedilmiş olduğuna göre, (...)*

⁵⁷³ R.G.: 03.03.2004, S. 25391, m.28.

⁵⁷⁴ Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, R.G.: 13.12.1951, S. 7981, m.27.

⁵⁷⁵ Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s. 77; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 41; Alas Cennet Şekerbay, “Telif Haklarında Koruma Süreleri”, **Legal Fikri ve Smai Haklar Dergisi**, C. 11, S. 43, 2015, ss. 55-91, s. 68-69.

⁵⁷⁶ Yıldız, Ozan Ali: “Eser Sahibine Tanınan Mali Hakların Koruma Süreleri”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 28, S. 2, 2022, ss. 1213-1230, s. 1222.

Gerek Medenî Kanun ve gerekse Borçlar Kanunu yalnız gerçek kişilerin değil, aynı zamanda tüzel kişilerin de kişisel haklarını korumaktadır (...) şeklinde ifade edilmektedir⁵⁷⁷.

Ancak eserin yaratılmasındaki yaratıcı sürecin, tüzel kişiler bakımından mümkün olamayacağı, bu nedenle yaratıcı faaliyette bulunamayacak olan tüzel kişinin eser sahibi olarak nitelendirilmesinin ve bundan kaynaklı manevi hakları kullanabilmesinin de mümkün görülemeyeceği ifade edilmelidir⁵⁷⁸.

Öyle ki, konu hakkında, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin E. 2011/9385, K. 2011/12386 sayılı ve 07.10.2011 tarihli kararında:

“(...) davacı şirket tüzel kişilik olduğundan, esasen tüzel kişilerin eser sahibi olmaları da mümkün değildir. Çünkü, eser sahipliği yaratıcı bir faaliyet sonucu meydana getirilmekte olup, gerçek kişilerin fikri çabaları sonucu ortaya çıkan ürünlerin gerekli koşulları da taşıması halinde 5846 sayılı FSEK hükümlerine göre eser olarak nitelendirilebilmesi söz konusu olabilecektir. Oysa, tüzel kişilerin bu anlamda bir yaratıcı faaliyette bulunmaları mümkün olamayacağından (...)”

“(...) Dairemizin 25.02.2008 tarih 227/2175 sayılı ve 07.05.2009 tarih 10504/5482 sayılı kararlarında da belirtildiği üzere, sadece gerçek kişiler eser sahibi olabilir. Tüzel kişilerin, gerçek kişiler gibi yaratıcı bir fikri çabalarının

⁵⁷⁷ Yarg. HGK., E. 2014/213, K. 2016/70, T. 22.01.2016. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/hukuk-genel-kurulu-e-2014-213-k-2016-70-t-22-1-2016>, E.T.: 20.06.2024.

⁵⁷⁸ Bu yönde bkz. Tekinalp, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet, s. 144; Nal, Suluk, (Karasu), **a.g.e.**, s. 76-78; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 41-43; Zorlu, **a.g.m.**, s. 321, Akkayan Yıldırım, **a.g.m.**, s.1 3-14.

varlığından söz edilemeyeceğinden eser sahibi olmaları da mümkün değildir(...)” şeklinde ifade edilmiştir⁵⁷⁹.

Benzer şekilde Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin E. 2009/14531, K. 2011/17084 sayılı ve 15.12.2011 tarihli kararında:

“(...) Dairemizin 25.02.2008 tarih 227/2175 sayılı ve 07.05.2009 tarih 10504/5482 sayılı kararlarında da belirtildiği üzere, sadece gerçek kişiler eser sahibi olabilir. Tüzel kişilerin, gerçek kişiler gibi yaratıcı bir fikri çabalarının varlığından söz edilemeyeceğinden eser sahibi olmaları da mümkün değildir(...)” şeklinde ifade edilmiştir⁵⁸⁰.

Bu yönde Danıştay 13. Dairesi’nin E. 2011/2365 K. 2017/2969 T. 13.11.2017 kararında ifade edildiği üzere:

“(...) İnsan zekâsının bir ürünü olan eserlerle ilgili olarak eseri meydana getiren gerçek kişinin (...)” şeklinde ifade edilerek bir eserin ancak ve ancak insan ürünü olduğu ve bu nedenle eser sahipliğinin hukuken kabul edilen gerçek kişi üzerinde vuku bulacağı anlaşılmaktadır⁵⁸¹.

Yukarıda yer verilen Yargıtay ve Danıştay kararlarından da anlaşılaçağı üzere, her ne kadar tüzel kişilerin eser sahibi olamayacağı ifade edilmiş olsa da FSEK m.18 ve m.48 vd. hükümlerine dayanarak eser üzerinde birtakım hakları kullanma yetkileri olduğu sabittir. Bu durumda, tüzel kişilerin, gerçek kişinin kişiliğinden kaynaklı ve eserinden doğan mutlak haklarını devralamayacağı

⁵⁷⁹ Yarg. 11. HD., E. 2011/9385, K. 2011/12386, T. 07.10.2011. (Çevrimiçi). Erişim: <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 20.06.2024.

⁵⁸⁰ Yarg. 11. HD., E. 2009/14531, K. 2011/17084, T. 15.12.2011. (Çevrimiçi). Erişim: <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 20.06.2024.

⁵⁸¹ Danıştay 13. D., E. 2011/2365, K. 2017/2969, T. 13.11.2017 (Çevrimiçi). Erişim: (Çevrimiçi). <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/arama>, E.T.: 20.06.2024.

ancak bunlar üzerinde ikinci dereceden yetki sahibi olabileceği, her halükârda manevi hakların tüzel kişiler tarafından kullanımının mümkün olmadığı ifade edilmelidir.

Öyle ki Kanun m.18 hükmü uyarınca, işveren olarak kabul edilen kişi, eser üzerindeki mali hakları kullanma yetkisine haiz olacaktır⁵⁸². Nitekim kanun hükmünün yorumu, işveren lehine yapılarak “(...) aksi anlaşılmadıkça (...)” işverenin eser sahibi olacağı ve yine kanun lafzından söz konusu işverenin tüzel kişi olarak da anlaşılabileceği aşikâr olduğundan bu bakımdan tüzel kişilerin eser sahipliğine uyumlu bir ifade tarzı olduğu belirtilmelidir⁵⁸³. Elbette ki bu hakların kullanımı, taraflar arasında aksi kararlaştırılmadığı takdirde ve eserin m.18, f.2 hükmüne uygun olarak iş görülürken meydana getirilmiş olması şartıyla söz konusu olacak ve işveren tarafından kullanılabilir⁵⁸⁴.

Nitekim bu husus kapsamında değerlendirilebilecek olan Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin, E. 2017/376, K.2018/5871 sayılı ve T. 01.10.2018 kararına göre:

“(...) Somut olayda davacı (...) görev tanımı içerisinde yer alan müzik eğitimi vermek dışında davalıya karşı işçi-işveren ilişkisi kapsamında musiki eseri meydana getirme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bu anlamda dava konusu eserin FSEK m. 18/2 kapsamında iş görülürken meydana getirilmiş bir eser olarak kabulü hatalı olup davacının dava konusu eser üzerinde mali

⁵⁸² Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, R.G.: 13.12.1951, S. 7981, m.18.

⁵⁸³ Tekinalp, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet, s. 147.

⁵⁸⁴ Nitekim bu yönde bkz. Yarg. 11. HD., E. 2017/376, K. 2018/5871, T. 01.10.2018; (Çevrimiçi). Erişim: <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 21.06.2024.

haklara sahip olduğunun tespiti (...) gerekmiştir (...) şeklinde hüküm tesis edilmiştir⁵⁸⁵.

Ancak taraflar arasında kurulan hukuki ilişkiye dayalı ve bu kapsamda yapay zekâ tarafından üretilen eserden doğan mali haklar, m.18 f.2 açık hükmüne kıyasen onunla vekâlet ilişkisi içerisinde yer alan gerçek yahut tüzel kişiler tarafından kullanılabilir⁵⁸⁶. Nitekim, öğretide yalnızca mali hakların kullanım yetkisinin bu kapsamda değerlendirilebileceği ifade edilmiştir⁵⁸⁷. Ancak her halükârda kanun hükmü gereği; manevi haklar, eseri meydana getiren eser sahibinin kullanımında olup manevi hak ihlalleri dolayısıyla FSEK m.70, f.1'den kaynaklı manevi tazminat hakkı, gerçek yahut tüzel kişi olan “*çalıştıran*” tarafından kullanılamayacaktır.

Ancak bir üst başlıkta yer verilen YHGK, E. 2014/213, K. 2016/70 sayılı ve 22.01.2016 tarihli kararının burada tekraren hatırlatılmasında yarar görülmektedir. Öyle ki;

“ (...) hukuk düzeninin tüzel kişileri hukuk süjesi olarak tanıdığına ve onlara ad, şeref ve itibar gibi kişisel varlıklar bahşedilmiş olduğuna göre, (...) Gerek Medenî Kanun ve gerekse Borçlar Kanunu yalnız gerçek kişilerin değil, aynı zamanda tüzel kişilerin de kişisel haklarını korumaktadır. Günümüzde doktrin ve Yargıtay tarafından yaygın olarak benimsenen görüş, gerçek kişilere özgü olanlar dışında kalan kişilik haklarında tüzel kişilerin de manevi zarara uğrayabileceğini ve bu nedenle manevi tazminat talebinde bulunabileceğini kabul etmektedir (...)” şeklinde ifade edilerek bir hukuk öznesi olarak kabul

⁵⁸⁵ Yarg. 11. HD., E. 2017/376, K. 2018/5871, T. 01.10.2018; (Çevrimiçi). Erişim: <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 21.06.2024.

⁵⁸⁶ T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.18, f.2.

⁵⁸⁷ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 194.

edilen tüzel kişiler bakımından da manevi hakların ve bu hakların ihlali neticesinde ortaya çıkan zararların tazminine yönelik talep haklarının bulunduğu ifade edilebilir.

Bu noktada, YZ ürünlerinin fikrî hukuk kapsamında korunması için özel bir düzenleme yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu düzenleme kapsamında, YZ sistemini ‘kullanan’ veya ‘sermayesiyle ekonomik riskini üstlenen’ kişiye eser sahipliğinin atfedilmesi önerilebilir. Bu sayede YZ'nin bağımsız yaratıcı faaliyetini kabul etmek yerine, onu ‘kullanan’ ya da ‘yatırım yapan kişinin’ haklarını koruyan pratik ve uygulanabilir bir yaklaşım sağlanmış olacaktır.

Bu durumda eser sahipliği bağlantısı ise aksi ispat edilene kadar eserin sahibi olduğunu belirten kimsenin eser sahibi sayılacağına ilişkin FSEK m.11 düzenlemesi ile eser sahibinin belli olmadığı veya eser sahibinin eser üzerindeki hakkını kullanmadığı durumlarda uygulama alanı bulan FSEK m.12 hükmüne dayandırılabilir.

Bağlantının kurulmasıyla birlikte YZ tarafından üretilen ürünlerin eser sahipliği sorununun çözümü açısından, FSEK m.18, f.2 düzenlemesi kıyasen uygulanabilir bir dayanak oluşturabilir. Söz konusu madde, iş ilişkisi içinde üretilen eserlerin kullanım haklarını, aksi kararlaştırılmadığı sürece ‘çalıştıran’ veya ‘tayin eden’ kişiye bırakmaktadır. Bu kıyaslama ile YZ’yi ‘kullanan’ veya ‘finanse eden gerçek veya tüzel kişileri’ eser sahibi olarak tayin etmek mümkün olabilir. Bu yaklaşım, YZ’ye yatırım yaparak ekonomik risk üstlenenlerin haklarının korunmasının yanında, YZ teknolojilerine yapılacak yeni yatırımları da teşvik edici bir rol de üstlenebilir.

Netice itibariyle, bu sayede YZ'nin eser üretimindeki rolü, ‘kullanıcı’ ile YZ arasında doğrudan ve net bir hukuki bağ üzerinden tanımlanacaktır. Bu

durum, YZ sistemlerini geliştiren ve kullanan taraflar açısından hukuki belirsizliklerin azaltılması ve yaratıcı üretim süreçlerinde yatırım yapma motivasyonunun artırılması bakımından kritik öneme sahiptir. Ayrıca, eser sahipliği ilişkisinin net biçimde tanımlanmasıyla, hukuki uyuşmazlıkların önlenmesi ve çözümü kolaylaşacaktır.

Bu durumda YZ uygulamaları bakımından olası eser sahiplerinin kim veya kimler olabileceği hakkında genel bir değerlendirme, yukarıda yer verilen uluslararası hukuk düzenlemeleri ve yargı kararları da dikkate alınarak bir sonraki başlık altında kaleme alınmıştır.

4.2. Yapay Zekâ Uygulamaları Bakımından Muhtemel Eser Sahipliği ve Çözüm Önerileri

Gelişen teknolojiyle birlikte YZS, sanatsal ve fikrî yaratımlar başta olmak üzere birçok alanda bağımsız ürünler ortaya koymaya başlamıştır. Özellikle üretken YZ teknolojilerinin giderek yaygınlaşması, bunların meydana getirdiği uygulamaların eser sahipliği bakımından değerlendirilmesini hukuki bir zorunluluk haline getirmiştir⁵⁸⁸. Ancak gerek FSEK gerekse de uluslararası telif hukuku normları, geleneksel olarak eser sahipliğini “*insan*” unsuruna bağladığından, YZ’nin yarattığı ürünlerin hukuki statüsü ve telif koruması belirsiz kalmaktadır⁵⁸⁹.

YZ ürünlerinin eser olarak kabul edilmesi için temel kriter, hukuki anlamda “*yaratıcı faaliyet*” ve buna bağlı “*hususiyet*” unsurunun sağlanmasıdır.

⁵⁸⁸ Samuelson, **a.g.m.**, s. 1202-1209; Çınar, Sevda Bora: “Fikri Mülkiyet Hukukunun DABUS’la İmtihanı: Yapay Zekâ Sistemleri Buluş Sahibi Olarak Kabul Edilebilir mi?”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 14, S. 2, 2023, ss. 387-400, s. 388.

⁵⁸⁹ Bager Akbay, “Sanat Bir Kas Gösterisi Midir?”, **Yapay Zekâ ve Sanat / Sanatçılarla Tartışmalara Bir Bakış**, ed. Alp Doğu Eser, 1. bs., Ankara, Ütopya Yayınevi, Ekim 2023, ss. 37-68, s. 44-45.

Nitekim mevcut hukuki normlar, eser sahipliğini sadece insana özgülemekte ve yaratma eylemini insana bağlamaktadır⁵⁹⁰. Bu nedenle, “*DABUS*” gibi tamamen otonom YZ sistemleri⁵⁹¹ tarafından üretilen eserlerin patent veya telif hakları kapsamında korunması mümkün görülmemektedir⁵⁹². Nitekim ABAD, ABD ve İngiltere mahkemeleri, “*DABUS*”un yaratıcılık iddiasını “*gerçek kişiye bağlanma*” ilkesi çerçevesinde reddetmiştir⁵⁹³. Ancak Güney Afrika, istisnai biçimde “*DABUS*”u buluş sahibi statüsünde kabul ederek tartışmaları derinleştirmiştir⁵⁹⁴. Bu durum, uluslararası hukukun farklı yönlere evrilebileceğini göstermekte ve bu alanda yeni yaklaşımların benimsenmesine kapı açmaktadır.

Yapay zekâ uygulamalarının mevcut hukuk rejiminde karşılaştığı sınırlamalar, akademik ve hukuki çevrelerde farklı çözüm önerilerinin ortaya

⁵⁹⁰ Jane C. Ginsburg, Luke Ali Budiardjo, “Authors and Machines”, **Berkeley Technology Law Journal**, C. 34, 2019, ss. 343-366, s. 360-361; Akbay, **a.g.m.**, s. 60.

⁵⁹¹ DABUS (Device for the Autonomous Bootstrapping of Unified Sentience): “*Birleşik Duyarlılığın Otonom Olarak Başlatılmasına Yönelik Aygıt*”, insan müdahalesi olmadan özgün fikirler üretebilen, yapay sinir ağlarına dayalı bir yapay zekâ sistemidir. Bu sistem, ‘mucit’ olarak tanınması talebiyle çeşitli patent başvurularına konu olmuş ve eser sahipliği ile fikrî mülkiyet hukuku bakımından önemli tartışmalara yol açmıştır. Bkz. Thaler, Stephen L.: “*Device for the Autonomous Bootstrapping of Unified Sentience (DABUS)*”, Imagination Engines Inc., 2019. (Çevrimiçi). Erişim: <https://imagination-engines.com/dabus>, E.T.: 02.09.2024.

⁵⁹² Çınar, **a.g.m.**, s. 398-400.

⁵⁹³ Bu konuda bkz. Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi: “*Thaler (Appellant) v. Comptroller-General of Patents, Designs and Trade Marks (Respondent)*”, [2023] UKSC 49. United Kingdom Supreme Court, 20 Aralık 2023. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2021-0201.html>, E.T.: 02.09.2024. Yüksek Mahkeme, yalnızca gerçek kişilerin mucit sayılabileceğini belirterek DABUS’un mucit olarak gösterildiği başvurunun reddini onamıştır. Thaler v. Comptroller-General (2021, İngiltere): Temyiz Mahkemesi, mevcut yasal çerçevenin mucit kavramını yalnızca insanlarla sınırladığını teyit ederek yapay zekânın mucit olamayacağına hükmetmiştir. Thaler v. Vidal (2022, ABD): ABD Federal Mahkemesi, Patent Kanunu’nun dil ve amacı doğrultusunda yalnızca insan mucitlere izin verdiğini belirterek yapay zekâyı kapsam dışında bırakmıştır. Thaler v. Commissioner of Patents (2021, Avustralya): İlk derece mahkemesi, mevzuatta yapay zekâyı açıkça dışlayan bir hüküm bulunmadığını belirterek DABUS’un mucit sayılabileceğine karar vermiştir. Commissioner of Patents v. Thaler (2022, Avustralya): Üst mahkeme, yalnızca insanlara hak tanıyan patent sistemi gerekçesiyle ilk derece kararını bozarak yapay zekânın mucit sayılamayacağını hükme bağlamıştır.

⁵⁹⁴ İlgili karar için bkz. Companies and Intellectual Property Commission (CIPC): “*Acceptance of Patent Application No. 2021/03242 in the Name of Stephen L. Thaler*”. Güney Afrika, 2021. (Çevrimiçi). Erişim: https://www.gov.za/sites/default/files/gcis_document/20210810_patent_judgement.pdf. E.T.: 03.09.2024.

atılmasına yol açmıştır. Özellikle, yapay zekâ alanındaki gelişmeler hızlandıkça, fikrî mülkiyet hukukunun bu yeni yaratım biçimine uyum sağlayabilmesi için çeşitli alternatif eser sahipliği yaklaşımları tartışılmaktadır. Aşağıda, bu yaklaşımların başlıcalarına değinilmektedir.

4.2.1. Yazılımcı/Programcı

YZ ürünlerinin ortaya çıkmasında temel aktörlerden biri yazılımcılardır. Yazılımcının, YZ modelini oluşturan algoritmaları tasarlaması ve eğitmesi nedeniyle, ortaya çıkan ürünle doğrudan bağlantılı olduğu öne sürülebilir⁵⁹⁵. Refik Anadol'un "*Makine Halüsinasyonu*" projesinde olduğu gibi, YZ'nin yaratıcı çıktısında yazılımcının niyeti ve seçimleri önemli rol oynayabilir⁵⁹⁶.

Ancak YZ sistemlerinin sürekli öğrenme yeteneği ve veri bağımlılığı, yazılımcının katkısının, ürün üzerinde doğrudan kontrolünü giderek azaltmaktadır. Bu durum, yazılımcının eser sahibi olarak kabul edilmesini güçleştirmektedir⁵⁹⁷.

Ancak diğer yandan, YZ algoritmalarının da en nihayetinde yazılımcılar/programcılar tarafından yazıldığından hareketle, hususiyet bağının bu yolla sağlanabileceği ifade edilebilir. Buna karşın YZ'nin açık kaynak kodlu yapısı ve pek çok yazılımcı yahut katkı sağlayan kişi veya kişilerin varlığı göz önüne alındığında hususiyetin kim veya kimler tarafından sağlandığının tespitinin yapılması oldukça zordur. Keza hususiyetin yalnızca bu kişilerden

⁵⁹⁵ Martin Senftleben, Laurens Buijtelaar, "Robot Creativity: An Incentive –Based Neighboring Rights Approach", *European Intellectual Property Review*, C. 12, S. 42, 2020, ss. 797-812, s. 802.

⁵⁹⁶ Anadol, Refik: "Machine Hallucinations", Refik Anadol Studio, 2019. (Çevrimiçi). Erişim: <https://refikanadol.com/works/machine-hallucinations-nyc/>, E.T.:03.09.2024.

⁵⁹⁷ Muhammet Emir Çelik, "Yapay Zekâ Ürünlerinin ve Sahiplik İkileminin Fikri Mülkiyet Hukuku Kapsamında Değerlendirilmesi-How IP Struggle to Define Ai-Generated Products and the Ownership Dilemma", *AÜHFD*, C. 71, S. 2, 2022, ss. 581-620, s. 597.

kaynaklı olup olmadığının ispatı da oldukça güç olup bir an için bunun mümkün ve belirlenebilir olduğu düşünülse dahi bu durumda eser sahipliğinden kaynaklı hakların nasıl etkin şekilde kullanılabileceği sorunu ortaya çıkmaktadır⁵⁹⁸.

4.2.2. Kullanıcı

YZ araçlarını kullanan kullanıcıların, ortaya çıkan ürün üzerinde eser sahibi olma ihtimali ise daha tartışmalıdır. Kullanıcı, YZ sistemine verdiği istemlerle yahut bir diğer ifadeyle “*prompts*” aracılığıyla yaratım sürecini yönlendirmekte ancak son ürün üzerindeki kontrolü sınırlı kalmaktadır. Kullanıcının istem mühendisliği yoluyla ürün üzerinde anlamlı bir kontrol kurması durumunda dahi, nihai ürün YZ’nin bağımsız kararları sonucu oluşmaktadır⁵⁹⁹. Bu nedenle kullanıcıya eser sahipliği tanınması eserin yaratılması sürecindeki bağın ve ilişkinin zayıflığı sebebiyle mevcut hukuk düzeni bakımından mümkün görünmemektedir⁶⁰⁰.

Buna karşın, kullanıcının ortaya çıkan üründe sonradan önemli değişiklikler yaparak “*özgün katkı*” sağlaması halinde, bu katkının hususiyet taşıdığından hareketle ortaya çıkan uygulamanın eser niteliğini haiz olduğu kabul edilerek kullanıcının eser sahipliği mümkün hale getirilebilir⁶⁰¹.

4.2.3. Sermaye Sahibi

YZ sistemlerinin geliştirilmesi için yatırım yapan sermaye sahiplerinin eser sahibi olup olamayacağı konusu da önem arz etmektedir. İngiliz Yüksek

⁵⁹⁸ Bu yönde görüş için bkz. Güçlütürk, Cankat, **a.g.m.**, s. 209-210, 215.

⁵⁹⁹ Bram Van Wiele, “The Human-Machine Synergy: Boundaries of Human Authorship in AI-Assisted Creations”, **European Intellectual Property Review**, C. 3, S. 43, 2021, ss. 164-171, s. 169-171. Bu yönde ayrıca bkz. Umut Altınmakas, “Üretken Yapay Zekâ Tarafından Üretilen Fikri Ürünlerde Yapay Zekânın Eser Sahipliği ve Telif Hakkı”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, S. 1, 2025, ss. 457-480, s. 476-477.

⁶⁰⁰ Aksi yönde görüş için bkz. Güçlütürk, Cankat, **a.g.m.**, s. 219-220.

⁶⁰¹ Yılmaztekin, **a.g.e.**, s. 240-242.

Mahkemesi'nin "*Thaler v. Comptroller-General*" davasında benimsediği "*ürün sahibinin, ürünün çıktıları üzerinde de hak sahibi olması*" ilkesi⁶⁰², bu ihtimali güçlendirse de böyle bir yaklaşım, yaratıcı faaliyetin maddi yatırıma indirgenmesi riskini taşımaktadır⁶⁰³. Dolayısıyla, sermaye sahiplerine eser sahipliği yerine, ekonomik haklar bağlamında sınırlı haklar tanınması daha uygun olacaktır⁶⁰⁴.

Ancak yukarıda daha önce açıklandığı üzere, yapay zekânın otonom olarak ortaya koyduğu uygulamaların, her ne kadar özgün ve insan yaratıcı tarafından meydana getirildiği kanısını uyandırıyor olsa da hususiyet bağının yokluğu sebebiyle telif korumasına dahil olamayacağı ifade edilmiştir⁶⁰⁵. Bu durumda yine yukarıda "*2.3.2. Eser Sahipliğine İlişkin Kanuni Karineler*" başlığı altında açıklanan FSEK m.11 ve m.12 hükümlerinin kıyasen uygulanması gündeme getirilebilir. Bu halde yapay zekâ tarafından ortaya konulan ve hususiyet şartını barındırdığı düşünülebilecek nitelikte özgün bir uygulamanın söz konusu yapay zekâ sistemine yatırım yapan sermaye sahibi veya sahipleri tarafından kendi eserleri olarak tanıtılması⁶⁰⁶ yahut yayınlanması durumunda⁶⁰⁷ aksi ispat edilinceye kadar eser sahibi sayılarak kendilerine tanınan hakları bu sıfatla kullanabileceklerdir.

⁶⁰² Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi: "*Thaler (Appellant) v. Comptroller-General of Patents, Designs and Trade Marks (Respondent)*", [2023] UKSC 49. United Kingdom Supreme Court, 20 Aralık 2023. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2021-0201.html>. (E.T.: 02.09.2024).

⁶⁰³ Rita Matulionyte, Jyh-An Lee, "Copyright in AI-Generated Works: Lessons From Recent Developments in Patent Law", *Scripted: A Journal of Law, Technology & Society*, C. 19, S. 1, 2022, ss. 5-35, s. 30-35.

⁶⁰⁴ Enrico Bonadio, Luke McDonagh, "Artificial Intelligence as Producer and Consumer of Copyright Works: Evaluating the Consequences of Algorithmic Creativity", *Intellectual Property Quarterly*, S. 2, 2020, ss. 112-137, s. 135-137.

⁶⁰⁵ Ayrıca konu hakkında bkz. yuk. s. 131, dn. 488.

⁶⁰⁶ T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.11.

⁶⁰⁷ T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.12.

4.2.4. Kullanılan Eserlerin Sahipleri

Fransız Ulusal Meclisine 12 Eylül 2023 tarihinde sunulan 1630 sayılı kanun değişikliği teklifi ile YZS'nin eğitiminde kullanılan eserlerin sahiplerinin, yaratılan ürünler üzerinde hak iddia etmelerinin önü açılmaya çalışılmıştır⁶⁰⁸.

Ancak YZ'nin, eğitim verilerini özgün biçimde telif haklarını ihlal etmeden analiz ederek yeni ürünler oluşturması “*eserden ilham alma*” kapsamında değerlendirilebilir. Bu nedenle, mevcut eser sahiplerinin, ortaya çıkan yeni ürün üzerinde doğrudan eser sahipliği iddiasında bulunması da hukuken pek mümkün görünmemektedir.

4.3. Yapay Zekâ Uygulamalarına İlişkin Olası Hukuki Koruma Önerileri

YZS için kullanılan teknolojinin gelişmesi ve beraberinde ortaya çıkan birtakım özellikler neticesinde meydana getirilen uygulamaların özgünlüğü göz önünde bulundurulduğunda hususiyet koşulunun sağlanabileceği, bu nedenle söz konusu uygulamaların telif hukuku koruması kapsamında değerlendirilebileceği gündeme gelmektedir.

Zira, klasik fikrî mülkiyet anlayışıyla bir ürünün telif hukukuna ilişkin haklardan yararlanabilmesi için yaratıcısı ile arasında organik bir bağın bulunması gerekmektedir. Nitekim FSEK m.1/B ve m.8 hükümlerinde de belirtildiği üzere, ‘yaratma gerçekliği’ ilkesinden hareketle, bir eserin yaratıcısı onun sahibi olarak değerlendirilmektedir. Ancak YZ uygulamaları bakımından

⁶⁰⁸ Bkz. Fransız Ulusal Meclisi (Assemblée nationale), “*Yapay Zekânın Telif Hakkı ile Düzenlenmesine İlişkin Kanun Teklifi*” (*Proposition de loi visant à encadrer l'intelligence artificielle par le droit d'auteur*), Teklif No. 1630, Meclise Sunulma Tarihi: 12.09.2023 (16.Yasama Dönemi). (Çevrimiçi). Erişim: https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/16/textes/116b1630_proposition-loi, E.T.: 01.06.2024.

söz konusu nedenselliğin tam olarak sağlanamaması sebebiyle varsayımsal bir takım hak sahipliği modellerinin geliştirilmesi ihtiyacı hasıl olmuştur⁶⁰⁹.

4.3.1. Bağlantılı (Komşu) Haklar ile Koruma Önerisi

Bilindiği üzere, söz konusu haklar, eserin yaratıcısı dolayısıyla sahibi olmasa dahi söz konusu eserin topluma sunulmasında rol oynayan kişilere tanınan ve eserle bağlantılı olan özel haklardır⁶¹⁰. Bu bakımdan ‘yaratma gerçekliği ilkesi’ göz önüne alındığında her ne kadar eseri meydana getiren kişi yahut kişiler olmasa da söz konusu eserin topluma ulaştırılmasına aracılık eden kişi veyahut kişilerin de telif hukuku korumasından yararlanması gerektiği prensibine dayalı olarak ihdas edilen haklardır⁶¹¹.

Bu haklar hukukumuzda, FSEK m.80 hükmünde, “*eser sahibinin haklarına komşu haklar*” denilmek ile bir eserin icrasını gerçekleştiren sanatçıları, eserin tespitini sağlayan fonogram yapımcısı ve film yapımcılarını, eserin topluma iletilmesine olanak sağlayan radyo ve televizyon kuruluşlarını koruma altına almaktadır⁶¹². Bu koruma ile söz konusu eserin yaratımından ziyade daha önce de ifade edildiği üzere, topluma ulaştırılması ve eser üzerine yapılan yatırımların korunması amaçlanmaktadır⁶¹³.

YZ uygulamaları bakımından ise AB tarafından dile getirilen görüşe göre, ilgili YZS sermaye sahibine bağlantılı hak sahiplerine tanınan mali haklara

⁶⁰⁹ Karabağ, **a.g.e.**, s. 210-211.

⁶¹⁰ FSEK’e göre bağlantılı haklar; icracı sanatçılar (m. 80), fonogram yapımcıları (m. 81), radyo-televizyon kuruluşları (m. 82) ve film yapımcılarına (m. 83) tanınan, eser sahibi dışındaki kişilerin mali ve manevi menfaatlerini koruyan, sınırlı nitelikteki hukuki haklardır.

⁶¹¹ Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Azra Arkan, **Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar**, 1. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, Eylül 2005, s. 28-35.

⁶¹² Bkz. T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, R.G.: 13.12.1951, S. 7981, m. 80. Ayrıca bkz. Tekinalp, **a.g.e.**, Fikri Mülkiyet, s. 269-272.

⁶¹³ Andres Guadamuz, “Do Androids Dream of Electric Copyright? Comparative Analysis of Originality in Artificial Intelligence Generated Works”, **Intellectual Property Quarterly**, S. 2, 2017, ss. 147-176, s. 169-170.

benzer birtakım hakların sağlanması makul görülmektedir⁶¹⁴. Öyle ki, sermaye sahibinin sağlamış olduğu kaynaklar neticesinde YZ uygulamaları meydana getirilmekte ve bu sayede kitlelerle paylaşılmaktadır. Buradan hareketle sermaye sahibinin de bağlantılı hak sahipleri ile aynı kategoride görülmesi ve onların sahip oldukları haklara benzer bir korumanın da kendisine sağlanması yerinde bir çözüm olacaktır. Nitekim bu korumanın süre bakımından iki yıl ile sınırlı tutulması gerektiği bu sayede aşırı korumanın önüne geçilerek yaratma kültürüne ve bu yöndeki özgürlüklere engel teşkil edilmeyeceği diğer yandan da yatırımcılar bakımından beklentilerin karşılanabilmesi için yeterli bir sürenin temin edilmiş olacağı görüşü dile getirilmektedir⁶¹⁵.

Ancak bu görüşün aksine, ortada bağlantılı haklara konu bir eserin varlığından bahsedilemeyeceği; nitekim, ‘yaratma gerçekliği ilkesine’ aykırı bir durumun söz konusu olamayacağı da savunulmaktadır⁶¹⁶. Bu halde, ortada bir eser dahi yok iken varsayımsal olarak eser sahibine tanınan koruma benzeri bir korumanın bağlantılı haklar üzerinden sağlanmaya çalışılması da yersizdir⁶¹⁷.

Söz konusu görüşlerin haricinde bir başka görüşe göre ise, bağlantılı haklara benzer bir korumanın sağlanması durumunda YZ sermaye sahibinin yahut kullanıcısının sahip olacağı telif koruması ile kültürel gelişme bakımından telif korumasının yol açacağı kısıtlamanın dengeli bir şekilde ele alınması yerinde olacaktır⁶¹⁸. Öyle ki, YZ uygulamalarına sağlanacak komşu haklara benzer bir korumanın her ne kadar güçlü bir teşvik olarak değerlendirilebileceği

⁶¹⁴ Yılmaztekin, **a.g.e.**, s. 282; Karataş, Karaca, **a.g.m.**, s. 44.

⁶¹⁵ Bu yönde bkz. Senftleben, Buijtelaar, **a.g.m.**, s. 809.

⁶¹⁶ Gözübüyük, **a.g.m.**, s. 74-75.

⁶¹⁷ Bu yönde bkz. Burak Meydancı, “Yapay Zekâ ve Ürünlerinin Fikri Mülkiyet Hukukunda Korunması”, **Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Bursa, 2023, s. 173-174.

⁶¹⁸ Senftleben, Buijtelaar, **a.g.e.**, s. 808-810.

kanaatine varılacak olsa da ister istemez yeni üretimler bakımından bir kısıtlama teşkil edebileceği öngörülmektedir. Bu durumda, yaratıcı bir YZ'ye ilişkin sermaye sahibini yahut onun kullanıcılarını koruyacak bağlantılı hakların süre ve içerik bakımından sınırlandırılması sayesinde yaratıcı kültürel gelişmenin kısıtlanmaması yönünde de bir adım atılmış olacaktır⁶¹⁹.

Kanaatimizce, tanınacak bağlantılı haklar aracılığıyla koruma altına alınması öngörülen sermaye sahibi yahut kullanıcıların esasında YZ uygulamasını topluma ulaştırma gibi bir amaç içerisinde olup olmadıklarının tespitinin güç olması ve en nihayetinde meydana getirilen YZ uygulamasının eser niteliğini haiz olup olmadığının dahi tespit edilemeyeceğinden bahisle böylesi bir korumanın sağlanmasının ne derece yerinde olacağı oldukça tartışmalıdır.

4.3.2. FSEK m.18 Hükmüne Benzer Amerikan WMFH Doktrini ile Koruma Önerisi

Söz konusu koruma önerisi, yukarıda “4.1.2.3.2. *Amerikan hukukunun konuya bakış açısı*” başlıklı bölümde dile getirildiği üzere, ‘yaratma gerçekliği ilkesinin’ Amerikan hukukundaki istisnasını teşkil etmektedir⁶²⁰. Buna göre taraflar arasında akdedilen sözleşme veyahut iş sözleşmesinde aksi kararlaştırılmadıkça ortaya çıkan eserin sahibi işveren olarak kabul edilmektedir⁶²¹. Bu durum, hukukumuzda FSEK m.18 hükmü ile benzerlik

⁶¹⁹ *Ibid.*, s. 811-812.

⁶²⁰ Bkz. yuk. s. 150-154. Yaratma gerçeği ilkesi için bkz. ABD Kongresi: “*United States Copyright Act*”, 17 U.S. Code §§ 101–810, m.101, U.S. Government Publishing Office, Washington, D.C., 19.10.1976. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.copyright.gov/title17>, E.T.: 24.05.2024.

⁶²¹ İlgili kanun hükmü için bkz. ABD Kongresi: “*United States Copyright Act*”, 17 U.S. Code §§ 101-810, m.201/b, U.S. Government Publishing Office, Washington, D.C., 19.10.1976. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.copyright.gov/title17>, E.T.: 24.05.2024

göstermektedir. Nitekim söz konusu hükme göre istihdam ilişkisi kapsamında ortaya çıkan bir eser üzerindeki hakları (mali haklar) kanunen ‘işveren’ yahut ‘iş sahibi’ kullanmaya yetkili olacaktır⁶²².

Bu koruma anlayışına göre, YZ’nin, bir eser meydana getirme amacı doğrultusunda, bir araç olarak kullanılması halinde ortaya çıkan ürüne ilişkin eser sahipliğinin belirlenmesi, ancak istihdam ilişkisinin geniş bir yorumuyla mümkün olmaktadır⁶²³. Öyle ki, YZ ile onun ‘kullanıcısı’, ‘sermaye sahibi’ yahut ‘yazılımcısı’ arasındaki ilişki bir tür işçi ve işveren arasındaki istihdam ilişkisi olarak düşünülebilir⁶²⁴. Bu durumda ortaya çıkan eser üzerindeki hakları kullanma yetkisi, bu tür bir ilişkinin işveren yahut iş sahibi tarafı olan ‘yazılımcı’, ‘kullanıcı’ veya ‘sermaye sahibi’ üzerinde olacaktır.

Ancak anlaşılabileceği üzere, bu tip bir korumanın uygulanabilmesi için öncelikle söz konusu ilişkinin taraflarının hukuki statülerinin belirli olması gerekmektedir. Her ne kadar işveren yahut iş sahibi olarak nitelendirilebilecek tarafın hukuki statüsü önceden belirlenebilir olsa da YZ bakımından bu durum belirlenebilir nitelikte değildir. Esasında bu korumanın temelinde, işverenin istihdam ilişkisine dayalı olarak üstlendiği emek, çaba ve sermayenin korunmasına yönelik olarak çalışanın bu ilişki sebebiyle meydana getirdiği ürün üzerinde, kendisinin de birtakım haklara sahip olması gerektiği prensibi yatmaktadır. Ancak YZ’nin araç olarak kullanılması suretiyle meydana getirilen ürünün bir istihdam ilişkisi neticesinde ortaya çıkmadığı aşîkârdır.

⁶²² İlhami Güneş, “Hizmet Sözleşmesinde Eser Sahipliği”, **THD**, S. 56, 2011, s. 19-21; yine konu hakkında bkz. Özge Yıldız, “Çalışanların Meydana Getirdiği Eseler”, **İÜHFİM**, C. LXXII, S. 2, 2014, s. 497-540.

⁶²³ Hristov, **a.g.m.**, s. 445-447.

⁶²⁴ Bridy, **a.g.m.**, s. 24-25; Yanisky-Ravid, **a.g.m.**, s. 706-708.

Öyle ki, yukarıda bu husus ile ilgili yer verilen “*Thaler v. Perlmutter*” kararında da belirtildiği üzere, telif haklarına dayalı bir hukuki korumanın yalnızca insanın yaratıcısı olduğu ürünlere atfedilebileceği ifade edilmiştir⁶²⁵. Nitekim YZ’nin söz konusu istihdam ilişkisi içerisinde yer almasını sağlayacak hukuki bir kişiliği de bulunmamaktadır. Ayrıca Amerikan hukukunda işçi ve işveren arasındaki istihdam ilişkisi bakımından dikkate alınan “*reid faktörleri*” YZ’nin böylesi bir ilişkide yer almasına da uygun düşmemektedir⁶²⁶.

Bu durum, hukukumuz bakımında da benzer bir düzenleme olan FSEK m.18’in uygulanması bakımından da tartışılmalıdır. Her ne kadar WMFH’den farklı olarak eser sahipliği doğrudan ‘işverene’ yahut ‘iş sahibine’ tanınmıyor olsa da mali hakları kullanma yetkisinin tanınması bakımından dahi FSEK m.18’in konuya tatbiki önem arz etmektedir. Ancak hukukumuzda YZ’nin hukuki kişilik statüsünün bulunmamasından hareketle ve kanun hükmünün açıkça belirttiği taraflar içerisinde yer almayan YZ bakımından böyle bir uygulamanın tatbik edilmesi doğru görülmemektedir⁶²⁷. Ayrıca hukukumuzda istihdam ilişkisi bakımından dikkate alınan ‘talimatlara uyma’ ve ‘denetim haklarına’ ilişkin uygulamanın söz konusu farazi bir durumda dahi tatbik edilemeyeceği aşikârdır⁶²⁸.

⁶²⁵ Bkz. yuk. s. 118-120, 150-153. ABD Columbia Bölgesi Bölge Mahkemesi Kararı: “*Thaler v. Perlmutter*”, 1:22-cv-01564-BAH (D.D.C. 2023), 18.08.2023. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.copyright.gov/ai/docs/district-court-decision-affirming-refusal-of-registration.pdf>, E.T.: 25.05.2024.

⁶²⁶ Reid faktörleri, bir eserin ‘işveren için yapılan iş’ kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğini belirlemek amacıyla; taraflar arasındaki sözleşme ilişkisi, denetim düzeyi ve yaratım sürecindeki kontrol gibi unsurları dikkate alan çok yönlü bir testtir. Konu hakkında Amerikan yargı kararı için bkz. ABD Yüksek Mahkeme Kararı: “*Community for Creative Non-Violence v. Reid*”, 490 U.S. 730, 1989. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/490/730>, E.T.: 03.09.2024.

⁶²⁷ Aksi yönde bkz. Güçlütürk / Cankat, a.g.m., s. 218-219.

⁶²⁸ Sevgi Dursun Ateş, **İşverenin Yönetim Hakkı**, 1bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Mart 2019, s. 31-34; Aymelek Erdemir, **İşverenin Yönetim Hakkı ve Sınırları**, 1bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Mayıs 2015, s. 61.

4.3.3. İngiliz CDPA m. 9 / (3) Hükmüne Benzer Bir Koruma Önerisi

Birleşik Krallık hukukunda ise bilgisayar tarafından oluşturulan eserler bakımından özgün bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu çerçevede, yukarıda ayrıca değinildiği üzere, CDPA m. 9 / (3)'e göre, bilgisayar tarafından oluşturulan; edebî, dramatik, müzikal veya sanatsal çalışmaların eser niteliği taşıması kabul edilmekte ve eser sahipliği, söz konusu eserin meydana getirilmesi için “*gerekli düzenlemeleri yapan kişiye*” atfedilmektedir⁶²⁹. Bu hüküm, genel telif hukuku ilkelerine nazaran özgünlük şartını dolaylı yoldan esneten bir ‘*sui generis*’ koruma mekanizması olarak YZ uygulamaları bakımından değerlendirilebilir.

Bu bağlamda, CDPA m. 178 kapsamında, bilgisayar tarafından oluşturulmuş eserlerin insan müdahalesi olmaksızın meydana gelmesi gerektiği açıkça ifade edilmiştir. Bir başka deyişle, söz konusu hüküm ile bilgisayar tarafından üretilmiş eserlere yönelik ‘*sui generis*’ bir koruma modeli oluşturulmuştur⁶³⁰. Nitekim, İrlanda ve Yeni Zelanda gibi ülkelerde de bu yaklaşımın benimsendiği görülmektedir⁶³¹.

Bir görüşe göre, yapay zekâ tarafından oluşturulan ürünlerin özgünlük şartını sağlayamaması nedeniyle, CDPA m. 9 / (3)'ün genişletilerek yapay zekâ uygulamaları bakımından tatbik edilmesi mümkündür⁶³². Ancak bu yaklaşım, bilgisayarların yalnızca araç değil, yaratıcılığın merkezinde yer alan bir unsur

⁶²⁹ Bkz. CDPA m. 9 (3).

⁶³⁰ Guadamuz, **a.g.m.**, s. 176.

⁶³¹ Bkz. İrlanda Parlamentosu (Oireachtas): “*Copyright and Related Rights Act*”, 2000 (No. 28 of 2000). The Stationery Office, The Official Gazette, 10.07.2000. Yürürlük Tarihi: 01.01.2001. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2000/act/28/section/21/enacted/en/html>, E.T.: 04.09.2024, bkz. m. 21; Yeni Zelanda Parlamentosu: “*Copyright Act*”, 1994 (No. 143). New Zealand Parliamentary Counsel Office, The Official Gazette, 17.11.1994. Yürürlük Tarihi: 01.01.1995. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.legislation.govt.nz/act/public/1994/0143/latest/DLM345634.html>, E.T.: 06.05.2024, bkz. m. 5(2)(a).

⁶³² Bonadio, McDonagh, **a.g.m.**, s. 128-130.

olduğu gerçeğini göz ardı etmekte olduğu için eleştirilmektedir⁶³³. Öyle ki, ABAD'ın “*Infopaq*” kararında da vurguladığı üzere, eser sahipliği için “*kişisel yaratıcı katkı*” ve “*özgünlük*” şartlarının varlığı aranmaktadır⁶³⁴.

Bir diğer yandan, CDPA m. 9 / (3)'ün yaratıcı bir çabayı doğrudan gerektirmese de “*gerekli düzenlemeleri yapan kişi*” ifadesinin yaratıcılığı dolaylı olarak varsaydığı ileri sürülmektedir⁶³⁵. Bu nedenle, tamamen otonom ve yaratıcı çıktılar üreten YZS söz konusu olduğunda, düzenlemeyi yapan kişinin kim olduğunun tespit edilmemesi, bir diğer ifadeyle ortada dikkate alınacak bir ‘kişinin’ bulunmuyor oluşu, hukuki belirsizlik yaratabilir⁶³⁶.

Ancak, YZ'nin hukuki statüsünün belirsizliği dikkate alındığında, CDPA m. 9 / (3)'ün yaratıcı olmayan ancak ekonomik veya teknik olarak değerli olan YZ uygulamaları için sınırlı bir ‘*sui generis*’ hak türü olarak uyarlanması düşünülebilir. Burada özellikle insan etkisinin açıkça bulunmadığı, tamamen otonom yapay zekâ ürünlerine yönelik olarak ekonomik haklar ile sınırlı, süre bakımından ise daha kısa bir koruma sağlanması isabetli olacaktır. Böylece, mevcut telif hukuku rejiminin temel ilkeleri korunurken, yapay zekâ ürünlerinin ekonomik sömürüsüne dair hukuki boşlukların giderilmesi sağlanabilir⁶³⁷.

⁶³³ **Ibid.**, s. 128 -130.

⁶³⁴ Bkz. ABAD: “*Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening*”, C-5/08 S., 16 Temmuz 2009, ECLI:EU:C:2009:465. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62008CJ0005>, E.T.: 23.05.2024.

⁶³⁵ Bu yönde bkz. Jesus Manuel, Niebla Zatarain, “The Role of Automated Technology in the Creation of Copyright Works: The Challenges of Artificial Intelligence”, **International Review of Law Computers & Technology**, C. 31, S. 1, 2017, ss. 91-104, s. 97-98.

⁶³⁶ Isabella Lorenzoni, “Artificial Intelligence Creates, Invents ... And Challenges Intellectual Property Law AI: The Mind Behind Creative And Innovative Works. Can a Sui Generis System Be a Solution?”, **Stockholm Intellectual Property Law Review**, C. 3, S. 2, 2020, ss. 26-35, s. 28-29.

⁶³⁷ Tim W. Dornis, “of ‘authorless Works’ and ‘inventions without inventor’ - the muddy water of ‘AI autonomy’ in intellectual property doctrine”, **European Intellectual Property Review**, C. 43, S. 9, 2021, ss. 570-598, s. 579-580; Guadamuz, **a.g.m.**, s. 176.

Bir diğer alternatif ise, söz konusu düzenlemede eser sahipliğini “*gerekli düzenlemeleri yapan kişi*” yerine “*yapay zekânın geliştirilmesine önemli katkılarda bulunan kişiler*” şeklinde tanımlayarak, belirsizliği azaltmak olabilir. Böylelikle, yatırım ve yaratıcı katkılar arasında dengeli bir koruma modeli oluşturulabilir⁶³⁸.

AB hukukunda telif korumasının yaratıcılık kriteri etrafında şekillendiği dikkate alındığında, CDPA benzeri bir düzenleme yerine, ‘sui generis’ ekonomik bir koruma modeli daha kabul edilebilir görünmektedir. Avrupa Parlamentosu’nun 20 Ekim 2020 tarihli “*Yapay Zekâ Teknolojilerinin Geliştirilmesine Yönelik Fikri Mülkiyet Hakları*”na ilişkin raporda da vurgulandığı üzere, otonom yapay zekâ ürünleri için geleneksel telif hukukundan ayrı, açık ve somut kriterlere dayalı ekonomik nitelikteki bir ‘sui generis’ hak oluşturulması önerilmektedir⁶³⁹.

Sonuç olarak, İngiliz CDPA m. 9 (3)’ün doğrudan yapay zekâ ürünlerine genişletilerek uygulanması hem teorik hem de pratik hukuki sorunları beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, özellikle Türk hukukunda, söz konusu düzenlemeye alternatif olarak sınırlı ekonomik haklar içeren yeni bir ‘sui generis’ koruma modeli oluşturulması daha tutarlı olacaktır. Bu öneri, yapay zekâ ürünlerine ilişkin ekonomik değer yaratıcılarının haklarını koruyarak, hukuki belirsizlikleri gidermeye katkı sağlayacaktır. Ancak, bu düzenlemenin yaratıcı insan eserlerine sağlanan koruma ile karıştırılmaması gerektiği hususu

⁶³⁸ Güçlütürk, Cankat, **a.g.m.**, s. 205-206; Jani McCutcheon, “The Vanishing Author in Computer Generated Works: A Critical Analysis of Recent Australian Case Law”, **Melbourne University Law Review**, S. 36, 2013, ss. 917-966, s. 959-961.

⁶³⁹ Bkz. Avrupa Parlamentosu ve Konsey: “Yapay Zekâ Teknolojilerinin Geliştirilmesine Yönelik Fikri Mülkiyet Hakları”, 20.10.2020 tarihli ve 2020/2015(INI) sayılı rapor, Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, C 404, 6 Ekim 2021, ss. 129–135. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A52020IP0277>, E.T.: 18.04.2024.

da önem arz etmektedir. Böylelikle, teknolojik gelişmelerle paralel, hukuki açıdan sağlam ve belirsizlikleri minimuma indiren bir koruma sistemi tayin edilmiş olacaktır.

4.3.4. Kendine Özgü (Sui Generis) Koruma Önerileri ve Bunların Değerlendirilmesi

Hukukumuzda FSEK m.1/B ve m.8 hükümlerinden anlaşılabacağı üzere, eser sahipliği, ‘yaratma gerçekliği ilkesine’ dayandırılmıştır. Ayrıca yukarıda ifade edilen FSEK m.18 hükmünün de tatbiki, sözleşme yahut iş ilişkisi bakımından tarafların hukuki statülerinin önceden belirlenmiş olmasını gerektirmesi sebebiyle, bu hükmün kıyasen YZ bakımından değerlendirilmesine engel teşkil etmektedir. Netice itibarıyla, hukukumuzda YZ uygulamalarının hukuki niteliği ve telif hukuku bakımından korunmasına ilişkin açık bir kanun boşluğu bulunmaktadır⁶⁴⁰.

Kanun boşluğunun giderilmesine yönelik kıyasen uygulanacak bir hükmün tatbikinin de mevcut olmadığı anlaşıldığından kendine özgü bir diğer deyişle ‘sui generis’ bir korumanın tatbik edilmesi alternatif bir çözüm olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylesi alternatif bir çözümün sunulmasında ise daha önce yukarıda “3.2. Yapay Zekâ Uygulamalarının Hukuki Niteliğinin Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler Işığında Tespiti” ve “4.1. Yapay Zekâ Eserleri Bakımından Eser Sahipliği Durumunun Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler Işığında Tespiti” bölümlerinde yer verilen yabancı hukuk düzenlemeleri ile

⁶⁴⁰ Kanun boşluğu, hukuk düzeninde uygulanması gereken bir hükmün bulunmadığı, hâkimin ise somut uyuşmazlığı çözebilmek için kanunda açıkça düzenlenmemiş bir duruma ilişkin çözüm yolunu kıyas, örf-adet veya hukuk genel ilkeleri aracılığıyla belirlemesi gereken hâli ifade eder. Konu hakkında bkz. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, **Türk Medeni Hukukunun Umumi Esasları**, 4.bs., İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1951, s. 221-223. Ayrıca bkz. M. Kemal Oğuzman, Nami Barlas, **Medeni Hukuk: Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar**, 30. bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Ağustos 2024, s. 90-91.

uluslararası sözleşmeler ve yargı kararlarının yine hukukumuz bakımından değerlendirilmesi yapılarak kendine özgü koruma önerileri ele alınacaktır.

4.3.4.1. Kamu Malı Yaklaşımıyla Koruma Önerisi

YZ sistemlerinin ürettiği eserlerin fikrî mülkiyet hukuku kapsamında değerlendirilmesi, günümüz hukukunun en çetrefilli meselelerinden biri hâline gelmiştir. Özellikle Avrupa Parlamentosu’nun 16 Şubat 2017 tarihli ve 2015/2103(INL) sayılı “*Robotlarla İlgili Medeni Hukuk Kuralları Tavsiye Raporu*”nda⁶⁴¹ da belirtildiği üzere, YZ ürünlerinin, insanın sahip olduğu entelektüel kapasiteyi aşabileceği kabul edilmekle birlikte, eser sahipliğinin esasen gerçek kişilere atfedilebileceği, tüzel kişilerin ise yalnızca yapılacak yeni yasal düzenlemeyle eser sahibi sayılabileceği gerçeği karşısında, YZ ürünlerinin telif hakkı koruması dışında, ‘kamu malı’ olarak değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür⁶⁴².

Nitekim öznel bir hakkın eksikliği, bu ürünlerin evrensel erişime açık olmasını sağlamaktadır. Ancak bu noktada, serbest erişimin serbest kullanım anlamına gelmediğini de özellikle vurgulamak gerekir. Bu öneri kapsamında, yapay zekâ tarafından üretilen ve telif hakkı koruması bulunmayan ürünlerin kamu malı olarak değerlendirilmesi, buna mukabil bu ürünleri topluma sunan yayıncılara sınırlı bir hak tanınması savunulmaktadır. Bu sayede yaratma fiilinin

⁶⁴¹ AP: “*Robotlarla İlgili Medeni Hukuk Kuralları Hakkında Tavsiye Kararı*”, 16 Şubat 2017, 2015/2103(INL), OJ C 252, 18.7.2018, s. 239–257. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A52017IP0051>, E.T.: 30.04.2024.

⁶⁴² Konu hakkında bkz. Alexander Peukert, “Doctrines of the Public Domain”, *Research Paper of the Faculty of Law of the Goethe University Frankfurt, in the Innovation Society and Intellectual Property*, ed. Josef Drexler, 2016, ss. 117-145, s. 124-125.

kendisi değil, bu yaratımı halka yayan çabanın teşvik edilmesi ve ödüllendirilmesi önerilmektedir⁶⁴³.

Ancak ABAD’ın “*Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening*” kararında da vurguladığı üzere, eser niteliği taşıyan bir çalışmada yaratıcı bir insan katkısının bulunması zorunludur⁶⁴⁴. Şu açıdan değerlendirildiğinde, yapay zekâ yaratımları, insan iradesi ve yaratıcılığı barındırmadığından doğrudan eser koruması kapsamına girmemektedir. Yine ABAD’ın “*Painer*” kararında belirttiği gibi, bireysel yaratıcı tercihlerin varlığı bir çalışmanın eser olarak kabulü için ön koşuldur⁶⁴⁵. Dolayısıyla YZ ürünlerine insan katkısından yoksun olduğu için eser niteliği atfetmek de mümkün değildir.

Buna karşın, kamu malı statüsü altında yapay zekâ ürünlerine erişimin sağlanması bilimsel gelişmeyi destekleyici bir etki yaratabilir. Nitekim WIPO’nun 2019 tarihli “*Technology Trends: Artificial Intelligence*” başlıklı raporunda, bilgi birikiminin serbest dolaşımının inovasyonu desteklediği vurgulanmıştır⁶⁴⁶.

Özellikle FSEK’in amacı olan ‘eser yaratımını teşvik ilkesi’ de dikkate alındığında, insanın yaratıcı çabasının bulunmadığı YZ ürünlerinin kamu malı sayılmasının daha tutarlı bir yaklaşım olacağına ilişkin görüşler mevcuttur⁶⁴⁷.

⁶⁴³ Anna Ramalho, “Will robots rule the (artistic) world? A proposed model for the legal status of creations by artificial intelligence systems”, *Journal of Internet Law*, C. 21, S.1, ss. 12-25, s. 19.

⁶⁴⁴ Bkz. ABAD: “*Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening*”, C-5/08 S., 16 Temmuz 2009, ECLI:EU:C:2009:465. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62008CJ0005>, E.T.: 23.05.2024.

⁶⁴⁵ Bkz. ABAD, Üçüncü Daire, 1 Aralık 2011 tarihli kararı: “*Eva-Maria Painer v. Standard VerlagsGmbH ve Diğerleri*”, C-145/10, ECLI:EU:C:2011:798. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A62010CJ0145>, E.T.: 18.04.2024.

⁶⁴⁶ WIPO: “*WIPO Technology Trends 2019 – Artificial Intelligence*”, WIPO Yayın No. 1055, 2019. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4386>, E.T.: 07.09.2024, s. 45-47.

⁶⁴⁷ Yılmaztekin, *a.g.e.*, s. 217-218.

Ancak, YZ'nin kendi iradesiyle yaratım çabası veya yayma amacı taşıyamayacağından, ortaya koyduğu uygulamalar bakımından yaratıcı çabanın teşviki gibi bir ihtiyaç da bulunmamaktadır⁶⁴⁸. UNESCO'nun 2021 tarihli “*Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence*” belgesinde de belirtildiği üzere, yapay zekâ sistemlerinin çıktıları doğrudan insan yaratıcılığıyla eş tutulmamalıdır⁶⁴⁹.

Sonuç olarak, yapay zekâ tarafından üretilen ürünlerin kamu malı statüsünde değerlendirilmesi gerektiği, ayrıca bu ürünlerin yayımlanması suretiyle dolaylı hakların tanınmasının telif hukuku sisteminin temel ilkelerine aykırı olacağı kanaatindeyiz.

4.3.4.2. Veri Tabanına İlişkin Koruma Yaklaşımına Benzer Bir Koruma Önerisi

Yapay zekâ uygulamalarının fikrî mülkiyet hukuku kapsamında korunmasına ilişkin önerilen ‘*sui generis*’ koruma modellerinden bir diğeri ise, 96/9/EC sayılı AB Veri Tabanı Direktifi kapsamının genişletilmesi suretiyle yapay zekâ ürünlerinin korunmasıdır⁶⁵⁰. Öyle ki, yapay zekâ tarafından üretilen eserlerde özgünlük kriterinin sağlanamaması nedeniyle, bu ürünlerin telif hakkı korumasından yararlanamadığı ve bu nedenle genişletilmiş bir ‘*sui generis*’ koruma altında değerlendirilmesi gerektiği görüşü ileri sürülmüştür⁶⁵¹.

⁶⁴⁸ Shamnad Basheer, “Artificial Invention: Mind The Machine!”, **SCRIPTed**, C. 13, S. 3, 2016, ss. 334-358, s. 357-358.

⁶⁴⁹ Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO): “*Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence*”, SHS/BIO/PI/2021/1, 23 Kasım 2021. (Çevrimiçi). Erişim: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380455>, E.T.: 07.09.2024.

⁶⁵⁰ Direktif için bkz. Avrupa Parlamentosu ve Konseyi: “*Veri Tabanlarının Hukuki Korunmasına İlişkin Direktif (96/9/EC)*”, OJ L 77, 27.03.1996, s. 20-28. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31996L0009>, E.T.: 07.09.2024.

⁶⁵¹ Guido Noto La Diega, “Artificial Intelligence and Databases in the Age of Big Machine Data: The EU Database Directive 96/9/EC at the Crossroads of Data Protection and IP”, **European Intellectual Property Review**, C. 40, S. 1, 2018, ss. 2-13, s. 11-13. Orijinal olmayan eserlere sağlanan yasal korumadan esinlenilerek kendine özgü hukuki koruma rejiminin benimsenmesi

Bu kapsamda, AB Veri Tabanı Direktifi, içerdiği materyallerin orijinalliğine bakmaksızın, önemli bir yatırım harcaması gerçekleştirilmiş veri tabanlarına koruma sağlamaktadır. Oysaki burada temel koruma amacı, yaratıcı emeği değil, yapılan yatırımın korunmasını hedeflemektedir. Direktifin gerekçesinde de açıkça belirtildiği üzere, içeriklerin elde edilmesi, doğrulanması veya sunulmasına yönelik niteliksel ya da niceliksel önemli bir yatırım bulunması gereklidir.

Bir diğer yandan, hukukumuzda FSEK ek m.8 de veri tabanları için benzer bir ‘*sui generis*’ koruma mekanizması getirmiştir. Bu düzenleme sayesinde, özgünlük taşımasa dahi emek ve yatırım harcaması ile oluşturulan veri tabanlarının korunması mümkün kılınmıştır. Öyle ki bu husus, yapay zekâ ürünlerinin doğrudan telif hukuku içinde korunamaması sorununa alternatif bir çözüm olarak düşünülebilecektir.

Öte yandan, Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın “*British Horseracing Board Ltd v. William Hill Organization Ltd.*” kararında da açıklandığı gibi, ‘*sui generis*’ koruma için yalnızca yatırımın varlığı değil, ayrıca bu yatırımın veri tabanının içeriğinin elde edilmesi, doğrulanması veya sunulması için harcanmış olması gerekmektedir⁶⁵². Dolayısıyla salt yapay zekânın üretimi sonucunda oluşan veri kümeleri, eğer belirli bir yatırım süreci içermiyorsa doğrudan bu korumadan yararlanamayacaktır.

hakkında bkz. Liubov Maidanyk, “Artificial Intelligence And Sui Generis Right: A Perspective For Copyright in Ukraine?”, *Access to Justice in Eastern Europe*, C. 2, S. 11, 2021, ss. 144-154, s. 151-152.

⁶⁵² İlgili karar için bkz. ABAD: “*British Horseracing Board Ltd ve Diğerleri v. William Hill Organization Ltd*”, C-203/02, 9 Kasım 2004. (Çevrimiçi). Erişim: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=49633&doclang=EN>, E.T.: 12.09.2024.

Buna ek olarak, “*Fixtures Marketing Ltd v. OPAP*” kararında ise yalnızca doğal veri üretiminin, doğrudan ‘*sui generis*’ koruma doğurmayacağı, yatırımın, veri düzenleme sürecine yönelik olması gerektiği vurgulanmıştır⁶⁵³. Özellikle bu kararlar, yapay zekâ ürünlerinin otomatik üretimi ile ‘*sui generis*’ koruma arasında dikkatli bir ayırım yapılması gerektiğini göstermektedir.

Şu açıdan önemlidir ki, veri tabanı korumasının geniş yorumlanarak yapay zekâ ürünlerine doğrudan uygulanması, telif hukukunda koruma dengelerini de ciddi şekilde sarsabilecektir. Dornis'in de belirttiği üzere, böyle bir yaklaşım, özellikle yüksek veri işleme kapasitesine sahip büyük teknoloji şirketlerinin aşırı koruma hakları elde etmesine yol açabilir ve bu durum bilgiye erişim özgürlüğünü de tehlikeye atabilir⁶⁵⁴.

Bununla beraber, Avrupa Komisyonu’nun 2020 tarihli “*European Data Strategy*” raporunda da vurgulandığı üzere, veri tabanları üzerinde aşırı tekel haklarının oluşması, veri ekonomisinin gelişmesini engelleyici etki doğurabilecektir⁶⁵⁵. Nitekim kamusal bilgi havuzlarının genişletilmesi ve verinin serbest dolaşımı, dijital ekonomilerin büyümesi için vazgeçilmez bir gereklilik olarak görülmektedir.

Sonuç olarak, yapay zekâ uygulamalarına ‘*sui generis*’ veri tabanı koruması sağlanması önerisi, her ne kadar telif hakkı sisteminin mevcut boşluklarını doldurmak için cazip görünse de hukuki ve ekonomik düzlemde

⁶⁵³ İlgili karar için bkz. ABAD: “*Fixtures Marketing Ltd v. Organismos Prognostikon Agnon Podosfairou AE (OPAP)*”, C-444/02, 9 Kasım 2004. (Çevrimiçi). Erişim: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=49635&doclang=EN>, E.T.: 12.09.2024.

⁶⁵⁴ Dornis, **a.g.m.**, s. 581-582.

⁶⁵⁵ Avrupa Komisyonu: “*A European Strategy for Data*”, COM(2020) 66 final, 19 Şubat 2020. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0066>, E.T.: 14.09.2024.

ciddi riskler barındırmaktadır. Özellikle yaratıcı insan katkısından yoksun ürünlere geniş kapsamlı bir koruma tanınması, bilgiye erişim ve rekabet açısından olumsuz sonuçlar doğurabilecektir. Nitekim bu yaklaşım, yaratıcı emek yerine yatırım odaklı bir koruma anlayışının geliştirilmesini önermekte ve böylelikle özgünlük koşulundan kaçınarak koruma sağlanabileceğini ileri sürmektedir⁶⁵⁶. Bu nedenle, yapay zekâ uygulamaları için farklı bir koruma modeli geliştirilmesi; örneğin sınırlı süreli koruma gibi alternatif yöntemlerin tartışılması daha isabetli olacaktır.

4.3.4.3. Çoğaltma Hakkının Sınırlı Korunması Yaklaşımına Dayalı Bir Koruma Önerisi

YZ eserleri için geliştirilen ‘*sui generis*’ koruma modelleri arasında, eserlerin yalnızca birebir çoğaltılmasına karşı sınırlı süreli ‘üç yıllık’ koruma sağlanmasını savunan bir yaklaşım ön plana çıkmaktadır⁶⁵⁷. Bu model, YZ uygulamalarını, genel telif korumasının kapsamında değerlendirmekten ziyade, özellikle birebir çoğaltmanın korunmasını temel alan oldukça dar bir koruma modelidir⁶⁵⁸.

Türk hukukunda FSEK m.22 f.1 hükmüne⁶⁵⁹ göre çoğaltma, eserin aslından ikinci bir nüsha çıkarılması olarak tanımlanmaktadır⁶⁶⁰. Önerilen ‘*sui generis*’ koruma modeli, yalnızca birebir çoğaltmayı yasaklamakta, diğer çoğaltma biçimlerini ve eserle ilgili kullanım şekillerini ise serbest bırakmaktadır⁶⁶¹. Bu bağlamda, YZ uygulamalarının aynen çoğaltılmasının

⁶⁵⁶ Lorenzoni, **a.g.m.**, s. 32-33.

⁶⁵⁷ Bonadio, McDonagh, **a.g.m.**, s. 125.

⁶⁵⁸ Bu yönde bkz. Yılmaztekin, **a.g.e.**, s. 250.

⁶⁵⁹ T.C. 5846 sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, K.T.: 05.12.1951, **R.G.**: 13.12.1951, S. 7981, m.22, f.1.

⁶⁶⁰ Ayiter, **a.g.e.**, s. 124; Erel, **a.g.e.**, s. 139.

⁶⁶¹ Yılmaztekin, **a.g.e.**, s. 249-250.

engellenmesi ile birlikte, söz konusu uygulamaların; dönüştürülmesi, uyarlanması veya yeniden yorumlanması bakımından insan yaratıcılara geniş bir özgürlük alanı tanınmış olacaktır.

Öte yandan, bu önerinin hukuki açıdan bazı sorunları ve çelişkileri de beraberinde getirdiği ifade edilmelidir. Nitekim YZ tarafından üretilen ürünlerin, esasen insan eseri olmamasına rağmen eser statüsü ile tanınması ve fakat telif haklarının yalnızca kısmi bir biçimde tanınması durumu, hukuki tutarsızlık yaratmaktadır. Başka bir deyişle, bu ürünlerin yalnızca çoğaltma hakkı temelinde korunması ve diğer telif haklarından yararlandırılmaması, eser statüsünün doğasıyla da bağdaşmamaktadır.

Bu konu, Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın "*Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening*"⁶⁶² ve "*Football Dataco Ltd v. Yahoo! UK Ltd*"⁶⁶³ kararları ışığında değerlendirildiğinde, çoğaltma hakkının yalnızca birebir aynen kopyalanmaya karşı korunmasının, mevcut AB telif hukuku sistematğine de uyumsuz olduğu görülmektedir. Zira ABAD kararlarında da vurgulanan "özgünlük" kriteri, eserin bütünlük içinde ele alınmasını gerektirmekte ve yalnızca aynen çoğaltmayı değil, diğer çoğaltma biçimlerini de koruma altına almaktadır⁶⁶⁴.

Sonuç olarak, YZ ürünleri için yalnızca birebir çoğaltma hakkını koruyan söz konusu sınırlı '*sui generis*' koruma yaklaşımının, teorik ve pratik açıdan eksiklikleri olduğu aşikârdır. Bu nedenle, YZ uygulamalarının hukuki statüsü ve

⁶⁶² Bkz. ABAD: "*Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening*", C-5/08 S., 16 Temmuz 2009, ECLI:EU:C:2009:465. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62008CJ0005>, E.T.: 23.05.2024.

⁶⁶³ ABAD, Üçüncü Daire, 1 Mart 2012 tarihli kararı: "*Football Dataco Ltd ve Diğerleri v. Yahoo! UK Ltd ve Diğerleri*", C-604/10, ECLI:EU:C:2012:115. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A62010CJ0604>, E.T.: 28.04.2024.

⁶⁶⁴ Rosati, **a.g.e.**, s. 162-163.

korunması açısından daha kapsamlı ve tutarlı çözümler üretilmesi gerektiği görüşündeyiz. Bu çözümler, YZ'nin yaratıcılık potansiyelini göz ardı etmeden, ancak insan yaratıcılığının önünü de kapatmadan dengeli bir hukuki koruma sağlamayı amaçlamalıdır.

4.3.4.4. Yakınlık Yaklaşımına Dayalı Koruma Önerisi

Yakınlık yaklaşımı, yaratım sürecine doğrudan müdahalede bulunan, başka bir deyişle eserin meydana gelmesinde belirleyici rol oynayan kişilere hak sahipliği verilmesini önermektedir. Bir diğer ifadeyle, yakınlık yaklaşımı, yaratıcı müdahalenin niteliği üzerinden eser sahipliğini belirlemektedir⁶⁶⁵.

Yukarıda daha önce ifade edildiği üzere, ABAD kararlarında, eser sahipliğinin belirlenmesi için “*originality*” (özgünlük) ve “*personal imprint*” (kişisel iz) dikkate alınmaktadır⁶⁶⁶. ABAD’ın “*Infopaq International v. Danske Dagblades*” kararında belirtildiği üzere, eser sahipliği, yaratım sürecinde eser sahibinin kişiliğinin yansıtılmasını ve bireysel seçimlerini gerektirmektedir⁶⁶⁷. Bu açıdan yakınlık yaklaşımı ile AB hukukundaki ‘*kişisel iz*’ kavramı arasında belli bir paralellik kurulabilirse de yapay zekâ bağlamında bu bağın kurulması sorunludur. Çünkü yapay zekâ tarafından üretilen eserde insan müdahalesinin özgünlük seviyesinde belirgin bir rol oynaması nadiren söz konusu olmaktadır⁶⁶⁸.

⁶⁶⁵ Yılmaztekin, **a.g.e.**, s. 278-279.

⁶⁶⁶ Bkz. yuk. s. 104-107.

⁶⁶⁷ Bkz. ABAD: “*Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening*”, C-5/08 S., 16 Temmuz 2009, ECLI:EU:C:2009:465. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62008CJ0005>, E.T.: 23.05.2024.

⁶⁶⁸ Anne Lauber-Rönsberg, Sven Hetmank, “The Concept of Authorship under Pressure: Does Artificial Intelligence Shift Paradigms?”, **Journal of Intellectual Property Law & Practice**, C. 14, S. 7, 2019, ss. 570-579, s. 573-574.

Öyle ki, yakınlık yaklaşımı açısından temel sorun, yapay zekâ sistemlerinin çalışma prensipleri ve özellikle derin öğrenme modellerinin özerkliğidir. Yapay zekânın derin öğrenme süreçlerinde, insan müdahalesi başlangıçta veri seti ve algoritma seçimi aşamasında sınırlı kalmaktadır⁶⁶⁹. Bu durumda, eser üzerindeki yaratıcı katkının insan kaynaklı olduğu iddiası da zayıflamaktadır. Bu nedenle, yakınlık yaklaşımının otonom çalışan yapay zekâ sistemleri açısından uygulanabilir olmadığı aşîkârdır. Nitekim yapay zekânın özerkliği arttıkça, eser üzerinde insan etkisi gittikçe azalmaktadır. Bu açıdan AB hukukunun ‘*kişisel iz*’ kavramı ile yakınlık yaklaşımı arasında yapay zekâ bağlamında kurulabilecek bağlantının sınırlı kalacağı sonucuna varılabilir.

4.3.4.5. Yatırım Yaklaşımına Dayalı Koruma Önerisi

Söz konusu yaklaşım dikkate alındığında ise, eserin üretim sürecinde mali, teknik ya da organizasyonel yatırımlar yapan kişilere hak sahipliği tanınmasını öngörülmektedir⁶⁷⁰. Bu nedenle yakınlık yaklaşımından farklı olarak yaratıcı olmayan ancak finansal ve organizasyonel olarak ifade edilebilecek katkılar temel alınmaktadır⁶⁷¹.

Nitekim AIPPI’nın ileri sürdüğü üzere, yatırım yaklaşımı, hak sahipliğinin daha net tespitine imkân sağlaması nedeniyle tercih sebebi olmaktadır⁶⁷². Diğer yandan, 96/9/EC sayılı AB Veri Tabanları Direktifi kapsamında getirilen “*sui generis*” koruma modelinden hareketle benzer bir yapı

⁶⁶⁹ Atif Aziz, “Artificial Intelligence Produced Original Work: A New Approach to Copyright Protection and Ownership”, **European Journal of Artificial Intelligence and Machine Learning**, C. 2, S. 2, ss. 9-16, s. 12-14.

⁶⁷⁰ Bonadio, McDonagh, **a.g.m.**, s. 124;

⁶⁷¹ Yılmaztekin, **a.g.m.**, s. 277-279.

⁶⁷² Rapor hakkında bkz. AIPPI: “*Study Question: Copyright in Artificially Generated Works*”, International Association for the Protection of Intellectual Property, 2019. (Çevrimiçi). Erişim: https://www.aippi.org/content/uploads/2022/11/Resolution_Copyright_in_artificially_generated_works_English.pdf, E.T.: 18.03.2024.

kurgulanabilir. Bu direktifte, veri tabanlarının oluşturulmasındaki mali yatırımların korunması sağlanmakta, ancak yaratıcı olmayan, tamamen mekanik nitelikte olan yatırımlar kapsam dışı bırakılmaktadır⁶⁷³. Bu bağlamda, yapay zekâ ürünlerinde de yalnızca teknik veya maddi yatırımları esas alan bir model, AB hukukunun söz konusu direktifi ile uyumluluk arz edebilir.

Yatırım yaklaşımının en büyük avantajı ise, yapay zekâ eserlerindeki hak sahibini belirlemede daha açık ve somut ölçütler sunmasıdır⁶⁷⁴. Ancak, bu yaklaşımın telif haklarının temel ilkeleri ile uyumsuz olduğu ileri sürülmektedir. Nitekim telif hukuku, geleneksel olarak “yatırımı” değil, “yaratıcı çabayı” korumaktadır⁶⁷⁵. Bu nedenle, sadece finansal veya organizasyonel destek sunan yatırımcıların yaratıcı çaba göstermeksizin eser sahibi olarak tanınması, telif hakkı sisteminin temel prensipleriyle de uyuşmamaktadır. Nitekim ABAD tarafından özellikle veri tabanları konusunda verilen kararlar, yaratıcı olmayan yatırımların belirtilen şartları da sağlaması halinde ancak sınırlı bir “*sui generis*” hak ile korunabileceğini de göstermektedir⁶⁷⁶. Dolayısıyla yatırım yaklaşımı, mevcut AB hukuku çerçevesinde ancak sınırlı ve istisnai bir koruma sağlayabilecek niteliktedir.

⁶⁷³ Bu konuda ilgili yargı kararı için bkz. ABAD, Üçüncü Daire, 1 Mart 2012 tarihli kararı: “*Football Dataco Ltd ve Diğerleri v. Yahoo! UK Ltd ve Diğerleri*”, C-604/10, ECLI:EU:C:2012:115. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A62010CJ0604>, E.T.: 28.04.2024.

⁶⁷⁴ Bonadio, McDonagh, **a.g.m.**, s. 124. Aynı yönde bkz. Yılmaztekin, **a.g.e.**, s. 279.

⁶⁷⁵ Samuelson, **a.g.m.**, s. 1209-1210.

⁶⁷⁶ Konuya ilişkin kararlar için bkz. ABAD: “*British Horseracing Board Ltd ve Diğerleri v. William Hill Organization Ltd*”, C-203/02, 9 Kasım 2004. (Çevrimiçi). Erişim: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=49633&doclang=EN>, E.T.: 12.09.2024. ABAD: “*Fixtures Marketing Ltd v. Organismos Prognostikon Agonon Podosfairou AE (OPAP)*”, C-444/02, 9 Kasım 2004. (Çevrimiçi). Erişim: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=49635&doclang=EN>, E.T.: 12.09.2024.

Bu yönde, Ukrayna’da 1 Ocak 2023 tarihinde yürürlüğe giren “*Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklar Kanunu*”nda yapay zekâ tarafından oluşturulan ürünlere ilişkin önemli bir düzenleme yer almaktadır⁶⁷⁷. Bu düzenleme, bilgisayar tarafından üretilen nesnelerin orijinal olmayacağı ve doğrudan insan katılımı olmaksızın oluşturulacağı ifade edilerek, “*ekonomik değere sahip olan*” bilgisayar ürünlerinin “*sui generis*” koruma altına alınmasını ifade etmektedir⁶⁷⁸. Ancak söz konusu düzenleme, “*ekonomik değer*” kriterinin kullanılması bakımından eleştirilmektedir. Nitekim, “*ekonomik değer*” ölçülmesi konusunda objektif kriterlerin belirlenmesi oldukça güç olup, “*ekonomik değer*” taşımayan ancak “*yaratıcı niteliği yüksek*” yapay zekâ ürünlerinin korunamaması durumu ortaya çıkabilecektir⁶⁷⁹.

Nitekim, yapay zekâ uygulamaları bakımından hukuki belirliliğin sağlanması açısından, AB’de yakın zamanda yayımlanan Yapay Zekâ Yasası’nın da vurguladığı şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkelerine uygun bir düzenleme yapılması kaçınılmaz görünmektedir⁶⁸⁰. Bu doğrultuda yapay zekâ tarafından üretilen eserlerin korunmasında, yaratıcılığa odaklanan mevcut telif hukukunun dışında yukarıda değerlendirmesi yapılan kendine özgü bir koruma modelinin geliştirilmesi isabetli olacaktır⁶⁸¹.

⁶⁷⁷ Ukrayna Parlamentosu (Verkhovna Rada): “*Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklar Hakkında Kanun*” (Kanun No. 2811-IX), 1 Aralık 2022. **R.G.**: Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny, 2023, Sayı 3, Madde 25. Yürürlük Tarihi: 01.01.2023. (Çevrimiçi). Erişim: <https://www.wipo.int/wipolex/en/legislation/details/21708>, E.T.: 13.09.2024.

⁶⁷⁸ Bkz. yuk. bilgisi verilen Ukrayna Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklar Hakkında Kanun, m.33.

⁶⁷⁹ Maidanyk, **ag.m.**, s. 151-153.

⁶⁸⁰ AI Act, 2024/1689 sayılı Tüzük için bkz. Avrupa Parlamentosu ve Konsey: “*Yapay Zekâ Hakkında Uyumlaştırılmış Kurallar Getiren ve Bazı Birlik Yasama Tasarruflarını Değiştiren 13 Haziran 2024 Tarihli ve (AB) 2024/1689 Sayılı Tüzük*” (“*AI Act*”-Yapay Zekâ Tüzüğü), Avrupa Birliği Resmî Gazetesi, L 2024/1689, 12 Temmuz 2024, ss. 1–130. (Çevrimiçi). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX%3A32024R1689>, E.T.: 20.07.2024.

⁶⁸¹ Samuelson, **ag.m.**, s. 1224; Madelein de Cock Buning, “Artificial Intelligence and the Creative Industry: New Challenges for the EU Paradigm for Art and Technology by Autonomous

Bu nedenle yapay zekâ sistemleri tarafından üretilen eserlerde hak sahipliğinin belirlenmesinde yatırım veya yakınlık yaklaşımlarının tek başına yahut bir arada kullanımı hukuki sorunlar doğurmakta olup, her iki yaklaşımın mevcut AB hukuku ve telif hukuku prensipleriyle kısmi uyumsuzluğu bulunmaktadır. Bu nedenle, telif hukukunun geleneksel kalıplarını zorlayan yapay zekâ uygulamaları için yeni, özgün bir ‘sui generis’ hak türünün “*teknolojik eser*” olarak özel bir hukuki statü ile nitelendirilebilecek yapay zekâ uygulamaları bakımından tayin edilmesi kaçınılmaz görünmektedir. Böylelikle hem hukuki belirlilik sağlanacak hem de yaratıcı üretim teşvik edilmiş olacaktır.

SONUÇ

Son dönemde özellikle dijitalleşme ve büyük verinin kullanımı alanında yaşanan gelişmeler beraberinde yapay zekâ teknolojisinin toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda hayatımızın hemen her alanında kullanımı imkanını yaratmıştır. Bununla birlikte yapay zekânın büyük bir hızla gelişimi, herkes tarafından erişilebilir olması ve kişisel amaçlara hizmet eder hale gelmesine sebebiyet vermiştir. Öyle ki, günümüzde yapay zekâ aracılığıyla veyahut bu tür sistemlerin kendi kendilerine oluşturdukları birtakım uygulamalar bakımından eser niteliğinin tartışılması gerekmekte olup akabinde eserden doğan hakların kim veya kimler tarafından kullanılabileceğinin, bu tür uygulamaların nasıl ve hangi yollarla korunabileceğinin belirlenmesi gerekmektedir.

Elbette ki, yapay zekânın üretim kaynağı niteliğinde olan ve günümüzde “*yeni bir güç*” olarak adlandırılan verinin ve bu veriyi oluşturan bilgi kümesinin kullanımının, fikri mülkiyet hukuku bakımından değerlendirilmesi ayrı bir tartışma konusunu teşkil etmektedir.

Her ne kadar yapay zekâ sistemlerinin söz konusu çalışmaları meydana getirme süreçlerinin insanın eser yaratımına benzer işlevlere dayalı olduğu ifade edilmekte ise de şu an için yapay zekânın insan zekâsının bilişsel yeteneklerine sahip olmadığı aşikârdır. Bu nedenle eser yaratımı sürecinin beşerî yaratım ile benzer özellikler taşıdığı yönündeki görüşler ancak teorik bir bakış açısını yansıtmaktadır. Nitekim eser sahibinin özgünlüğünü bir diğer ifadeyle “*hususiyetini*” katarak eser yaratması olarak tanımlanabilecek beşerî bir yaratıma dayanmayan ve hayal gücüne sahip olabilme yeteneğinden yoksun olan yapay zekâ uygulamaları açısından durumun ayrıca tartışılması ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Yapay zekâ aracılığıyla üretilen veya doğrudan bu tür sistemler tarafından meydana getirilen ürünler bakımından ise eser niteliğinin tespitinde önem arz eden unsur hususiyet şartının sağlanmasında kendisini göstermektedir. Nitekim öğretideki görüşler çerçevesinde; bu unsurun dar yorumlanması neticesinde eser sahibinin özgünlüğünü esere yansıtması daha yüksek bir eşik üzerinden değerlendirileceğinden eser olarak koruma görmeyen zorlaşacağı ifade edilmelidir. Ancak geniş yorumlanması durumunda ise özgünlüğün daha düşük bir eşik üzerinden değerlendirilmesi neticesinde eser olarak koruma görmeyen yaygınlaşacağı bu durumda ise kamu yararının aksine ancak eser sahibinin lehine olacak şekilde basit uygulamaların dahi kanun korumasından yararlanması sonucu ortaya çıkacaktır. Anlaşıldığı üzere, hususiyet şartının nasıl yorumlanacağı, sonuçları bakımından oldukça önem arz etmektedir.

Bununla birlikte hususiyet unsuru, yalnızca korunacak eser niteliği ve koruma ile kamu yararı ilişkisi bakımından değil; aynı zamanda yapay zekâ uygulamalarının eser niteliğinin tartışılmasının da temelini teşkil etmektedir. Nitekim hususiyetin beşerî bir unsura dayanması, yapay zekâ kullanılarak meydana getirilen uygulamalar bakımından da değerlendirilmesini gerektirmektedir. Hususiyet şartının yapay zekâ uygulamalarının eser niteliği bakımından değerlendirilmesinde, geniş ve dar yorumlama arasında bir denge kurulması yoluyla çözüme kavuşulabileceği ortadadır. Öyle ki, öğretide yer verilen görüşlerin sentezlenmesiyle hususiyetin bir fikri üründe nispeten özgünlüğün bulunması, yeni bir şekil veya sunum ile de olsa ortaya konulması yoluyla sağlanmasının mümkün olacağı ifade edilebilir.

Günümüzde yapay zekâ sistemlerinin birer yardımcı araç, bir nevi eser yaratma vasıtası olarak kullanılması yoluyla gerçek kişi olan yaratıcısının özgünlüğünü yansıtması ve böylelikle ortaya çıkan ürünün hususiyet şartını

sağlayacağı iddiası ortaya atılabilir. Bu halde meydana getirilen fikri ürünün, FSEK kapsamında eser olarak kabul edilebilmeye ilişkin diğer unsurları da taşıması durumunda telif hakları bakımından koruma görmesi gerektiği düşüncesi ortaya atılabilir.

Bu noktada YZ'nin ortaya koyduğu ürünün benzer alanda meydana getirilen eserler ile karşılaştırılması, Türk hukuk sisteminde uygulamada görüldüğü üzere, bilirkişi marifetiyle özgün bir eser olup olmadığının saptanması gerekmektedir. Ortaya çıkan ürünün; sıradan olmanın ötesine geçmiş, özgün bir eser olduğu kanaatine varılabiliyorsa bu durumda eser sahibinin özgünlüğünü esere yansıtmış olmasına ilişkin hususiyet şartının var olduğu söylenebilir.

Ancak, mevcut telif hukuku kuralları, yalnızca insan yaratıcıların eserlerini korumaya yönelik olduğundan, yapay zekâ tarafından üretilen ürünlerin hukuki korumasında boşluklar doğmaktadır. Bu noktada çeşitli eser sahipliği senaryoları ortaya çıkmaktadır.

İlk olarak yazılımcının veya programcının eser sahibi sayılması düşünülmektedir. Ancak bu yaklaşım, YZ'nin karışık algoritmik yapısı ve sürekli farklı kaynaklardan öğrenme kapasitesi nedeniyle yazılımcı veya programcının eser üzerindeki kontrolünün belirsiz hale gelmesi nedeniyle sorunludur. Ayrıca oldukça fazla sayıdaki yazılımcı ve programcıdan hangilerinin hususiyetinin esere ne derecede yansıdığının tespitinin yapılması pek mümkün görülmemektedir. Bir diğer alternatif olarak, YZ'yi kullanan kişilerin eser sahibi sayılması gündeme getirilmektedir. Kullanıcının yönlendirmeleri, ürün üzerinde belirleyici kabul edilse dahi YZ'nin kendi otonom kararlarının bu katkıyı zayıflattığı belirtilmektedir. Ancak kullanıcının

önemli ve özgün değişiklikler yapması durumunda eser sahibi olarak kabul edilmesi mümkündür.

Öte yandan sermaye sahiplerinin eser sahibi olarak tanınması önerisi de bulunmaktadır. Ancak bu yaklaşım, yaratıcı faaliyetin finansal yatırıma indirgenmesi riski taşıdığı için tartışmalıdır. Bunun yerine mali haklar açısından niteliği itibariyle sınırlı bir korumanın sağlanması daha tutarlı görülmektedir.

Son olarak, YZS'lerin eğitim verilerini sağlayan diğer eser sahiplerinin, yaratılan yeni ürünler üzerinde hak sahibi olabilecekleri görüşü ortaya atılabilir. Ancak, YZ'nin, eğitim verilerinden yalnızca ilham alarak yeni ve özgün bir eser oluşturduğu dikkate alındığında bu yaklaşımın telif hukuku prensipleriyle uyumu da tartışmalı hale gelmektedir. Sonuç olarak, mevcut önerilerin tamamı çeşitli hukuki sorunları beraberinde getirmekte olup, eser sahipliğinde net ve tutarlı bir çözüm için yeni ve özel düzenlemelerin geliştirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Özellikle, telif hukukunda temel alınan, ulusal ve uluslararası yargı kararlarının da omurgasını oluşturan 'yaratma gerçekliği ilkesinin' insan yaratıcıya odaklanması, yapay zekânın yarattığı eserlerin mevcut mevzuat kapsamında korunmasını güçleştirmektedir. Bu bağlamda çeşitli çözüm önerileri geliştirilmiştir. Öyle ki, bağlantılı (komşu) haklar yaklaşımı, yapay zekâ sistemini meydana getiren sermaye sahiplerine, yaratıcı ürünlerin topluma sunulmasındaki rolleri sebebiyle özel haklar tanınmasını önermektedir. Ancak, bu yaklaşımın uygulanabilirliği tartışmalıdır; zira geleneksel bağlantılı haklarda eser ile bağlantılı bir insan unsuru bulunurken, YZ ürünlerinde insan unsurunun net olmayışı önemli bir engel teşkil etmektedir. Nitekim, böylesi bir koruma, eser yaratma gerçekliği ilkesine de aykırı olarak değerlendirilebilir.

Bir diğ er çözüm   nerisi, WMFH doktrininden esinlenerek YZ uygulamalarının meydana gelişini, eser sahibinin işveren olduğı bir iş ilişkisine benzetmektedir. Bu öneriye göre, YZ'yi kullanan yahut geliştiren kişi veya kurumlar eser sahibi sayılabilir. Ancak burada hukuki statü sorunu ortaya çıkmaktadır;       YZ'nin kendisi hukuki bir kişilik taşımadığı gibi, taraflar arasındaki ilişkinin de hukuken tanımlı bir istihdam ilişkisi olarak değıerlendirilmesi zordur.

Hukumumuz bakımından benzer bir çözüm ise FSEK m.11 ve m.12 h    mlerinde yer alan eser sahipliğı karinelerinden hareketle kendini eser sahibi olarak tanıtan kullanıcı yahut sermaye sahibinin, kıyasen FSEK m.18 h    m nden kaynaklı, mali haklarla sınırlı bir hak süjesi olarak ortaya çıkması savunulabilir. Ancak bu durumda dahi belirli bir eser sahibi tayin edilmediğı gibi YZ'nin hukuki statüsü de belirli olmadığından istihdam ilişkisinin nasıl ve hangi yolla temellendirileceğı tartışmaya açık kalmaktadır.

Öte yandan, geliştirilen kendine özgü koruma modelleri arasında yer alan kamu malı yaklaşımına göre, YZ tarafından oluşturulan eserlerin kamu malı olarak değıerlendirilmesi ve bu ürünleri topluma ulaştıran kişilere sınırlı haklar verilmesi öngörülmektedir. Bu   z m, bilimsel gelişmeyi teşvik edebilse de eserlerin özelleştirilmesi riskini taşımakta ve telif hukukunun temel ilkeleri ile çatışmaktadır.

Son olarak, veri tabanı korumasına benzer '*sui generis*' bir koruma modeli de önerilmiştir. Burada, YZ'nin   retim sürecinde önemli bir yatırım yapılmışsa, özgünlük kriteri gözetilmeksizin yatırımın korunması amaçlanmaktadır. Ancak bu yaklaşım, telif hukukunun temel yaratıcılık ilkesinden uzaklaşarak ekonomik yatırımı ön plana çıkarması nedeniyle eleştirilmekte ve rekabeti olumsuz yönde etkileme riski taşımaktadır. Sonuç olarak, mevcut yaklaşımların hiçbiri eser

niteliğindeki YZ uygulamalarının hukuki koruması için yeterli görülmemekte, yeni ve dengeli bir '*sui generis*' modelin geliştirilmesi gerekmektedir.

Yukarıda açıklanmaya çalışılan ve tartışmalı hususlara değinilerek değerlendirilmesi yapılan konular bakımından net bir çözüm önerisi sunmanın gerek hâlihazırda mevcut ulusal ve uluslararası düzenlemelerin YZ'ye yönelik hızlı teknolojik ilerlemeler karşısında yavaş kalması gerekse de mevcut yapay zekâ sistemlerinin esasında belirli bir veri kümesine dayalı olarak ve dış müdahale yahut talepler neticesinde bir ürün ortaya çıkarması sebebiyle hususiyetin her halükarda tartışmalı olduğu dikkate alındığında oldukça zor olduğu görülmektedir.

Öyle ki, YZ uygulamalarının eser niteliğinin belirlenmesinde ortaya çıkabilecek bir hukuki uyuşmazlık bakımından özellikle hususiyetin sağlanması ve diğer gerekli eser olma şartları hakkında alanında uzman bilirkişiler marifetiyle bir değerlendirme yapılabilecektir. Bu durumda, insan yaratıcı temelli anlayıştan bağımsız olarak hususiyetin tespitiyle eser vasfına haiz görülen bir uygulama bakımından telif haklarının kullanıcı, yazılımcı yahut sermaye sahibi olarak sayılabilecek çeşitli aktörler tarafından kullanılabileceği görüşü dile getirilebilir. Öyle ki, YZ'ye hukuki kişilik statüsü tanınıp tanınmasına göre hareket etmenin hukuki bakımdan oldukça tartışmalı ve yersiz olduğu aşikârdır. Söz konusu uygulamanın ortaya çıkmasında katkısı olan yazılımcı, kullanıcı yahut sermaye sahibinin katkıları göz ardı edilmeden '*sui generis*' bir koruma önerisiyle hareket edilmesi daha isabetli görülmektedir. Bu durumda kendine özgü bir hususiyet anlayışıyla gerekli tartışmalar yapıldıktan sonra eser niteliğinde bir ürün ortaya çıkarıldığının tespiti halinde eser sahipliği değerlendirmeleri yapılarak '*sui generis*' hukuki koruma önerileri ışığında bir sonuca varılabilecektir. En nihayetinde her halükârda sorunun; mevcut ulusal ve

uluslararası düzenlemelerin kıyaslanması, yorumlanması ve sentezlenmesiyle ortaya konulacak olası çözüm önerileriyle değerlendirilebileceği ortadadır.

Netice itibariyle, YZ'nin eser yaratımındaki rolünün giderek arttığı günümüzde, klasik hususiyet anlayışı ve geleneksel eser sahipliği tanımlarının yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, eser niteliğinde değerlendirilebilecek YZ uygulamaları bakımından hukuki statü netleştirilmeli, yaratım sürecine katkı sağlayan tüm aktörlerin hakları adil bir biçimde dikkate alınarak kendine özgü hukuki koruma rejimi getirilmelidir. Bu alanda gerek ulusal gerekse uluslararası düzenlemeler, öğretideki yaklaşımlar ve yargı kararlarının yol gösterici olacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- Abrams, Howard B.: “Originality and Creativity in Copyright Law”, **Law and Contemporary Problems**, C. 55, S. 2, 1992, ss. 3-44.
- Akkayan Yıldırım, Ayça: “4630 Sayılı Kanun Değişikliği ve Gelişmeler Işığında Sinema Eseri ve Sinema Eser Sahipliği”, **Prof. Dr. Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı**, C. 1, edt. Abuzer Kendigelen, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2001, ss. 1-45.
- Akkurt, Mehmet: “John Locke’un Siyaset Felsefesi”, **Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 11, S. 2, Y. 2021, ss. 109-143.
- Akpınar, Ahmet: “Veri Madenciliği Süreçleri ve Açık Kaynak Kodlu Veri”, **Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri**, Malatya, İnönü Üniversitesi, Şubat 2011, ss. 1-6.
- Aksjonov, Andrei / Kyrki, Ville: “A Safety-Critical Decision Making and Control Framework Combining Machine Learning and Rule-based Algorithms”, **SAE International Journal of Vehicle Dynamics, Stability, and NVH**, C. 7, S. 3, 2023, ss. 1-11.
- Aksu, Mustafa: **Bilgisayar Programlarının Fikri Mülkiyet Hukukunda Korunması**, 1. bs., İstanbul, Beta Basım Yayın, Şubat 2006.
- Aksu, Mustafa: **Yapay Zekâ ve Hukuk**, 1. bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Şubat 2023. (Yapay Zekâ ve Hukuk)
- Aksu, Mustafa: “Avrupa Adalet Divanının Bazı Kararları Işığında Link Vermeden Dolaylı Sorumluluğun Umuma İletim Hakkı Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 18, S. 1, ss. 33-62, 2019.

- Aksu, Mustafa: “Avrupa Adalet Divanının 3 Temmuz 2012 Tarihli UsedSoft/Oracle Kararının Değerlendirilmesi ve İnternette İndirilen Bilgisayar Programları Açısından Yayma Hakkının Tükenmesi Sorunu”, **FMHY 2013**, ed. Tekin Memiş, 1. Bs., Ankara, 2015, ss. 15-57.
- Aksu, Mustafa: “Avrupa Adalet Divanı'nın Bilgisayar Programlarının Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Çerçevesinde Korunmasına Dair 2 Mayıs 2012 Tarihli SAS Institute–World Programming Kararının Değerlendirilmesi”, **İÜHFM**, C. 72, S. 1, Y. 2014, ss. 807-829.
- Aksu, Mustafa: “Avrupa Birliği Parlamentosu ve Konseyi'nin Bilgisayar Programlarının Hukuki Korunmasına Dair Yönergesi (2009/24/EC)”, **Terazi Hukuk Dergisi**, S. 37, Eylül 2009, ss. 139-145.
- Aksu, Mustafa: “Bilgisayar Programları Açısından Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Yayma Hakkının Tükenmesi ve Yargıtay 11.Hukuk Dairesinin Verisil Versus Microsoft Kararı (OEM Kararı) Üzerine Düşünceler”, Prof. Dr. M. İlhan Ulusan'a Armağan, ed. Nihal Ural, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 15, S. 2-1, 1.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Temmuz-Ağustos 2016, ss. 133-171.
- Aksu, Mustafa: “Eser Yaratıcısının Eseri Üzerindeki Manevi Hakları (Eser Yaratıcısı Kişilik Hakkı) ile Genel Kişilik Hakkı İlişkisi Üzerine Bir Deneme”, **Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan**, C.1, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Eylül 2010, s. 121-158. (Eser Yaratıcısı)

- Aksu, Mustafa: “Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Yayma Hakkının Tükenmesi ve Avrupa Adalet Divanı'nın 3 Temmuz 2012 Tarihli UsedSoft/Oracle Kararının Hukukumuza Bu Açıdan Etkisi Bağlamında Değerlendirilmesi”, **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, C. 1, S. 1, Y. 2015, ss. 1-26.
- Aksu, Mustafa: “İnternet Üzerinden Yayılan Eserlerde Tükenme İlkesi? (Dijital Tükenme İlkesi?)”, **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, C. 2, S. 1, Y. 2016, ss. 1-22.
- Alexandre, Filipe Maia: “The Legal Status of Artificially Intelligent Robots: Personhood, Taxation and Control”, Yüksek Lisans Tezi, **Tilburg Üniversitesi**, 2017.
- Altınmakas, Umut: “Üretken Yapay Zekâ Tarafından Üretilen Fikri Ürünlerde Yapay Zekânın Eser Sahipliği ve Telif Hakkı”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, S. 1, 2025, ss. 457-480.
- Altıntop, Mevlüt: “Yapay Zekâ/Akıllı Öğrenme Teknolojileriyle Akademik Metin Yazma: ChatGPT Örneği”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 46, ss. 186-211.
- Aplin, Tanya / Pasqualetto, Giulia: “AI and Copyright Law”, **Regulating Industrial Internet Through IPR, Data Protection and Competition Law**, der. Rosa Maria Ballardini, Petri Kuoppamäki, Olli Pitkänen, Kluwer Law International, King's College London Law School Research Paper, 2019, ss. 95-113.
- Aplin, Tanya / Pasqualetto, Giulia: “Artificial Intelligence and Copyright Protection”, **European Intellectual Property Review**, C. 41, No. 1, 2019, ss. 20-28.

- Arkan, Azra: **Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar**, 1. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, Eylül 2005.
- Arkan, Sabih: “Mimari Eserlerde Malik ile Mimarın Hak ve Menfaatlerinin Dengelenmesi”, **BATİDER**, C. 24, S. 2, Y. 2007, ss. 167-171.
- Arslanlı, Halil: **Fikri Hukuk Dersleri II: Fikri ve Sanat Eserleri**, 2.bs., İstanbul, Fakülteler Matbaası, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1985.
- Artut, Selçuk: “Sanat ve Yapay Zekâ”, **Sanat ve Tasarım Dergisi**, S. 25, 2020, ss. 45-60.
- Atalay, Muhammet / Çelik, Enes: “Büyük Veri Analizinde Yapay Zekâ ve Makine Öğrenmesi Uygulamaları”, **MAKÜSBED**, C. 9, S. 1, 2017, ss. 155-172.
- Atar, Eray Aksın: **Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Yayma Hakkı ve Korunması**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Şubat 2017.
- Ataseven, Burçin: “Yapay Sinir Ağları ile Öngörü Modellemesi”, **Öneri Dergisi**, C. 10, S. 39, 2013, ss. 101-115.

- Atasoy, Evrim: “Yayımcılıkta Birlikte Eser Sahipliği”, **FMHY 2015**, ed. Tekin Memiş, 1.bs., Ankara, Yetkin Yayınları, Ağustos 2017, s. 17-36.
- Atay, İsmail: “Dijital Arama Motorlarında Yapay Zekâ Etkisi ve İşlevsellik Analizi”, **Journal of Communication Science Researches**, C. 4, S. 1, Y. 2024, ss. 17-31.
- Ateş, Mustafa: **Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması**, 1.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ocak 2003. (Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması)
- Ateş, Mustafa: **Fikrî Hukukta Eser**, 1.bs., Ankara, Turhan Kitabevi, Ocak 2007. (Fikrî Hukuk)
- Ateş, Mustafa: **Fikri Hukukta Eser Sahipliği**, 2.bs., Ankara, Adalet Yayınevi, Şubat 2012. (Eser)
- Ateş, Mustafa: “Eser Sahibinin Eserin Yeniden Satışından Pay Alma Hakkı”, **THD**, S. 140, Y. 2018.
- Ateş, Mustafa: “Eser Sahibinin Umuma İletim Hakkı ya da ‘E-Haklar’: FSEK’in 25.Maddesine Dair Genel Bir Değerlendirme”, **FMHY 2012**, ed. Tekin Memiş, 1. Bs., Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, ss. 17-53.
- Ateş, Mustafa: “Fikir ve Sanat Eseri Sahipliğinin Tespiti Davası”, **Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2010**, Ed. Tekin Memiş, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2011, ss. 77-106.

- Ateş, Mustafa: “Veri Tabanlarının Hukuki Koruması”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 55, S. 1, 2006, ss. 47-84.
- Ayhan İzmirli, **İnternet Ortamında Fikri Mülkiyet Haklarının İhlali ve Korunması**, 1. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Mayıs 2012.
- Lâle: **Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri**, 2.bs., Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1981.
- Ayiter, Nurşin: **Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri**, 2.bs., Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1981.
- Azevedo, Frederico “Equal numbers of neuronal and nonneuronal cells make the human brain an isometrically scaled-up primate brain”, **The Journal of Comparative Neurology**, C. 513, S. 5, 2009, ss. 532-541.
- A. C. / Carvalho, Ludmila R. B. v.d.: “Artificial Intelligence Produced Original Work: A New Approach to Copyright Protection and Ownership”, **European Journal of Artificial Intelligence and Machine Learning**, C. 2, S. 2, ss. 9-16.
- Aziz, Atif: “Sanat Bir Kas Gösterisi Midir?”, **Yapay Zekâ ve Sanat / Sanatçılarla Tartışmalara Bir Bakış**, ed. Alp Doğu Eser, 1. bs., Ankara, Ütopya Yayınevi, Ekim 2023, ss. 37-68.
- Bager Akbay: “Sanat Bir Kas Gösterisi Midir?”, **Yapay Zekâ ve Sanat / Sanatçılarla Tartışmalara Bir Bakış**, ed. Alp Doğu Eser, 1. bs., Ankara, Ütopya Yayınevi, Ekim 2023, ss. 37-68.
- Bahadır, Çilem: “Fikir ve Sanat Eserlerinde Hususiyet”, **THD**, S.152, 2019, ss. 746-753.

- Bak, Başak: **Fikri Haklarda Sözleşmeden Cayma**, 1.bs., Ankara, Turhan Kitabevi, Ekim 2016.
- Bak, Başak: “Medeni Hukuk Açısından Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Yapay Zekâ Kullanımından Doğan Hukuki Sorumluluk”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S. 35, Y. 2018, ss. 211-232.
- Ballı, Özgür: “Transhümanizm Bağlamında Bir Yapay Zekâ Sanatçı Uygulaması: OBv2”, **Tykhe Sanat ve Tasarım Dergisi**, C. 5, S. 9, 2020, ss. 141-162.
- Barlas, Dinç: “5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda Eser Sayılmanın Koşulları”, **Legal FSHD**, S. 17, 2009, ss. 75-87.
- Barrelet, Denis / **Das neue Urheberrecht: Kommentar zum Bundesgesetz über das Urheberrecht und verwandte Schutzrechte**, 3.bs., Bern, Stämpfli Verlag, 2008.
- Basheer, Shamnad: “Artificial Invention: Mind The Machine!”, **SCRIPTed**, C. 13, S. 3, 2016, ss. 334-358.
- Başpınar, Veysel / **İnternette Fikri Hakların Korunması**, 1.bs., Ankara, Yetkin Kocabey, Doğan: Yayıncılık, 2007.

- Bathae, Yavar: The Artificial Intelligence Black Box And The Failure of Intent And Causation”, **Harvard Journal of Law & Technology**, C. 31, S. 2, 2018, ss. 890-938.
- Bayamlıoğlu, Emre: “Akıllı Yazılımlar ve Hukuki Statüsü: Yapay Zekâ ve Kişilik Üzerine Bir Deneme”, Prof. Dr. Uğur Alacakaptan’a Armağan, C.2, **İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları**, 2008, ss. 131-140.
- Bayındır, Anıl Sena: **Yapay Zekâ Teknolojilerinin Ortaya Koyduğu Buluşların Patentlenebilirliği**, 1.bs., Ankara, Yetkin Yayınları, Şubat 2022.
- Belgesay, Mustafa Reşit: **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi**, 1. bs., İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1956.
- Bellican, Cüneyt: Eser Sahibinin Manevi Haklarını Sınırlandıran Hukuki İşlemler ve Bazı Durumlar”, **Prof. Dr. M. İlhan Ulusan’a Armağan**, C.1, 1.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Temmuz 2016, ss. 277-329.
- Bellican, Cüneyt: “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Açısından ‘Hususiyet’ Kavramı”, **İKÜHFD**, C. 7, S. 1, 2008, ss. 67-90.
- Bently, Lionel / Sherman, Brad / Gangjee, Dev / Johnson, Phillip: **Intellectual Property Law**, 6. bs., Oxford, Oxford University Press, 2022.

Bennett, Michael / Timothy: “Computable Artificial General Intelligence”, **School of Computing - Australian National University**, Canberra, ACT, Australia, Mayıs 2022, ss. 1-16.

Beşiroğlu, Akin: **Fikir Hukuku Dersleri**, 2.bs., İstanbul, Beta Yayınları, 2006.

Bonadio, Enrico / Mcdonagh, Luke: “Artificial Intelligence as Producer and Consumer of Copyright Works: Evaluating the Consequences of Algorithmic Creativity”, **Intellectual Property Quarterly**, S. 2, 2020, ss. 112-137.

Bostrom, Nick: **Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies**, 1. bs., Oxford, Oxford University Press, Eylül 2014.

Bostrom, Nick: “How Long Before Superintelligence?”, **Linguistic and Philosophical Investigations**, C.5, S.1, Y.2006, ss. 11-30.

Bostrom, Nick: “The Control Problem. Excerpts from Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies”, **Science Fiction and Philosophy: From Time Travel to Superintelligence**, der. Susan Schneider, 2.bs, New Jersey, John Wiley & Sons, ss. 308-330.

Bozbel, Savaş: **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Aralık 2012. (Fikir ve Sanat)

Bozbel, Savaş: **Fikrî Mülkiyet Hukuku**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayınları, Eylül 2015. (Fikrî Mülkiyet)

Bozgeyik, Hayri: **Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Mimari Eserlerin Korunması**, 1.bs., Ankara, Yetkin Yayınları, Aralık 2010.

Bozgeyik, Hayri: “Fikir ve Sanat Eserlerinde Hususiyet”, **BATİDER**, C. XXV, S.3, 2009, ss. 169-222.

Bozkurt Yüksel, **Buluşçu Yapay Zekâ ve Patent Hukuku**, 1. bs., İstanbul, Aristo
Armağan Ebru: Yayınevi, Kasım 2020.

Bozkurt Yüksel, “Yapay Zekânın Buluşlarının Patentlenmesi”, **Uyuşmazlık**
Armağan Ebru: **Mahkemesi Dergisi**, Y. 2018, S. 11, ss. 585-622.

Bozkurt Yüksel,

Armağan Ebru /

Bak, Başak / **Futurist Hukuk: Yapay Zekâ, Biyobankalar, Gıda Kapsülleri**,
Reyhani Yüksel, 1.bs., İstanbul, Aristo Yayınları, Mart 2018.

Sera / Aslanova,

Kemale:

- Bridy, Annemarie: “Coding Creativity: Copyright and the Artificially Intelligent Author”, **Stanford Technology Law Review**, V. 2012, Nr. 5, 2012, ss. 1-28.
- Brown, Evan: “Fixed Perspectives: The Evolving Contours of the Fixation Requirement in Copyright Law”, **Washington Journal of Law, Technology & Arts**, C. 10, S. 1, 2014, ss. 17-30.
- Brown-Pedersen, Jonas: “The Inadequacy of UK Moral Rights Protection: A Comparative Study on the Waivability of Rights and Recontextualisation of Works in Copyright and Droit D’auteurs Systems”, **LSE Law Review**, V. 3, 2018, ss. 115-124.
- Bryson, Joanna J.: “Robots Should Be Slaves”, **Close Engagements with Artificial Companions: Key Social, Psychological, Ethical and Design Issues**, der. Yorick Wilks, John Benjamins Publishing Company, 2010, ss. 63-74.
- Bryson, Joanna J. /
Diamantis, Mihailis
E. / Grant, Thomas
D.: “Of, for, and by the People: The Legal Lacuna of Synthetic Persons”, **Artificial Intelligence and Law**, C. 25, S. 3, 2017, ss. 273-291.
- Bucher, Andreas: **Personnes Physiques et Protection de la Personnalité**, 5.bs., Bale, Helbing Lichtenhahn, 2009.
- Butler, Timothy L.: “Can a Computer Be an Author?”, **Hastings Communications and Entertainment Law Journal**, V. 4, 1982, ss. 707-747.

- Calo, Ryan: “Artificial Intelligence Policy: A Primer and Roadmap”, **University of California Davis School of Law Review**, V. 51, 2017, ss. 399-435.
- Calo, Ryan /
Evtimov, Ivan /
Fernandes,
Earlence / Kohno,
Tadayoshi /
“Is Tricking a Robot Hacking?”, **University of Washington School of Law Research Paper**, No. 2018-05, 27 Mart 2018, ss. 1-19, (Çevrimiçi). Erişim: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3150530, E.T. 17.02.2024.
- Candan, Eda: “Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Tazminat Davaları”, Yüksek Lisans Tezi, **İÜSBE**, Eylül 2012.
- Carpenter, Megan /
Hetcher, Steven: “Function over Form: Bringing the Fixation Requirement into the Modern Era”, **Fordham Law Review**, C. 82, S. 5, 2014, ss. 2221-2244.
- Ceritoğlu, Filiz: “Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İntihal ve Esinlenme”, Yüksek Lisans Tezi, **İÜSBE**, Y.2008.
- Cheng, Tianyu /
Chen, Qun: “Deep Clustering via Community Detection”, **arXiv preprint**, arXiv:2501.02036, 3 Ocak 2025, (Çevrimiçi) Erişim: <https://arxiv.org/abs/2501.02036>, E.T. 06.01.2025.
- Chiou, Theodoros: “Copyright lessons on Machine Learning: what impact on algorithmic art?”, **Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law**, C. 10, S. 3, 2019, ss. 398-411.

- Canaris / Claus-
Wilhelm: **Die Feststellung von Lücken im Gesetz**, 2.bs., Münih, C.H. Beck, 1983, s. 5-9.
- Cornish, William /
Llewelyn, David /
Aplin, Tanya: **Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights**, 8. bs., Londra, Sweet & Maxwell, 2013.
- Czychowski,
Christoph /
Schneider, Till: “Leistungsschutzrechte für KI-generierte Inhalte– Eine juristische Notwendigkeit?”, **Kommunikation & Recht**, V. 24, Nr. 4, 2021, ss. 145-152.
- Çekin, Mesut
Serdar: **Yapay Zekâ Teknolojilerinin Hukuki İşlem Teorisine Etkileri**, 1. bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Ekim 2021.
- Çelik, Abdullah: “Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Çoğaltma ve Yayma Haklarının İhlalinin Sonuçları”, Doktora Tezi, **Dokuz Eylül Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2010.
- Çelik, Muhammet
Emir: “Yapay Zekâ Ürünlerinin ve Sahiplik İkileminin Fikri Mülkiyet Hukuku Kapsamında Değerlendirilmesi-How IP Struggle to Define Ai-Generated Products and the Ownership Dilemma”, **AÜHFD**, C. 71, S. 2, 2022, ss. 581-620.
- Çınar, Sevda Bora: Fikri Mülkiyet Hukukunun DABUS’la İmtihanı: Yapay Zekâ Sistemleri Buluş Sahibi Olarak Kabul Edilebilir mi?”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 14, S. 2, 2023, ss. 387-400.

- Çoban, Yiğit
Türker: “Türk Fikri Mülkiyet Hukuku Çerçevesinde Yapay Zekâ Ürünleri” **Hukuk Perspektifinden Yapay Zekâ**, der. Erdem Büyüksağış, 1bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Kasım 2022, ss. 181-226.
- Daniel, Juanda
Lowder: “Electronic Contracting Under the 2003 Revisions to Article 2 of the Uniform Commercial Code: Clarification or Chaos?”, **Santa Clara High Technology Law Journal**, C. 20, S. 2, Y. 2003, ss. 319-346.
- De Cock Buning, Madelein:
“Artificial Intelligence and the Creative Industry: New Challenges for the EU Paradigm for Art and Technology by Autonomous Creation”, **Research Handbook on the Law of Artificial Intelligence**, ed. Woodrow Barfield, Ugo Pagallo, 1.bs., Cheltenham, Edward Elgar Publishing, 2018, ss. 511-535.
- De Mauro, Andrea /
Greco, Marco /
Grimaldi, Michele: “A Formal Definition of Big Data Based on Its Essential Features”, **Library Review**, C. 65, S. 3, 2016, ss. 122-135.
- Dedeler Bezirci, Pervin:
“Telif Hakları Kapsamında Kiralama ve Ödünç Verme Hakkı ile İlgili Avrupa Birliği Direktifleri ve Kütüphanelere Yansımaları”, **Legal FSHD**, S. 16, 2008, ss. 831-845.
- Demirbaş, Ali:
Eser Sahibinin Mali Haklarına Tecavüz Halinde Hak Sahibine Sağlanan Hukuki Koruma, 1. bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Eylül 2015.
- Demirbaş, Ali:
“Telif Hukukunda İnternet Linki ve Avrupa Adalet Mahkemesi’nin Svensson ve Beswater Kararları”, **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 1, Y. 2018, ss. 169-186.

- Demirbaş, Harun: **Hizmet Sağlayıcıları ve Aracı Hizmet Sağlayıcılarının Yükümlülükleri**, 1.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Nisan 2015.
- Demirel, Ceren: **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun 10.Maddesi Bağlamında Birden Fazla Eser Sahibi Tarafından Meydana Getirilen Eserler ve Eser Sahipleri Birliği**, 1.bs., Ankara, Savaş Yayınevi, Nisan 2017.
- Denning, Peter J.: “Computer Science: The Discipline” **Communications of the ACM**, C. 32, S. 1, Y.1989, ss. 9-23.
- Dhar, Vasant: “Data Science and Prediction”, **Communications of the Association for Computing Machinery**, C. 56, S. 12, 2013, ss. 64-73.
- Dietz, Adolf: “§ 14 UrhG - Entstellung des Werkes”, Ed. Gerhard Schricker, Ulrich Loewenheim, **Urheberrecht: Kommentar**, 4.bs., Münih, C.H. Beck, 2010, par. 3.
- Dinçeli, Duygu: “Yaratıcılık ve Sanat”, **Sanat Eğitimi Dergisi**, C. 8, S. 1, 2020, ss. 43-55.
- Doğanay, İsmail: “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Hükümleri Bakımından Eser Sahibinin Ölümünden Sonra Manevi Hakları Kimler Kullanır?”, **BATİDER**, C. XII, S. 1, 1983, ss. 95-106.

- Dornis, Tim W.: “*of ‘authorless Works’ and ‘inventions without inventor’- the muddy water of ‘AI autonomy’ in intellectual property doctrine*”, **European Intellectual Property Review**, C. 43, S. 9, 2021, ss. 570-598.
- Dreier, Thomas: “Künstliche Intelligenz und Urheberrecht - Eine deutsche Perspektive”, **Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht**, C. 63, S. 4, 2019, ss. 201-215.
- Dreier, Thomas: “Urheberrechtlicher Schutz von KI-generierten Werken - Eine Analyse”, **Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht**, V. 63, Nr. 4, 2019, ss. 201-215.
- Dural, Mustafa: “Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması ya da Tüzel Kişinin Tabanına Başvurulması”, **Sermaye Piyasası Kurulu, 15. Yıl Sempozyumu**, Mayıs 1998.
- Dural, Mustafa / Ögüz, Tufan: **Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku**, 23.bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, Ekim 2023.
- Dural, Mustafa / Sarı, Suat: **Türk Özel Hukuku Cilt I, Temel Kavramlar ve Medeni Kanun’un Başlangıç Hükümleri**, 18. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, Ekim 2023.
- Dursun Ateş, Sevgi: **İşverenin Yönetim Hakkı**, 1bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Mart 2019.

Ebers, Martin /

Heinze, Christian /

Künstliche Intelligenz und Robotik, Rechtshandbuch, 1. bs.,

Krügel, Tina / Münih, C.H. Beck, Eylül 2020.

Steinrötter, Björn:

Ekmekçi, İdil Su:

“John Locke’un Liberalizm Kuramı Üzerine”, **TBBĐ**, S. 106, Y. 2013, ss. 205-214.

Erdemir, Aymelek:

İşverenin Yönetim Hakkı ve Sınırları, 1bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Mayıs 2015.

Erdil, Engin:

“Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Eser Sahibinin Esere Ulaşma Hakkı”, **Yargı Dünyası Dergisi**, S. 186, 2011, ss. 19-34.

Erdil, Engin:

“Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Eser Sahibinin Temsil Hakkı”, **Yargı Dünyası Dergisi**, S. 206, 2013.

Erel, Şafak N.:

Türk Fikir ve Sanat Hukuku, 3. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2009.

Eren, Fikret:

Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 28. bs., Ankara, Legem Yayıncılık, Ekim 2023.

Ersoy, Çağlar:

Robotlar, Yapay Zekâ ve Hukuk, 5.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Kasım 2020.

Flowers, J. C.: “Strong and Weak AI: Deweyan Considerations”, **CEUR Workshop Proceedings**, S. 2287, 2018, ss. 1-7.

Flynn, Denis: “A Comparative Analysis of the Moral Right of Integrity in UK, Ireland and France”, **King’s Inns Law Review**, V. 7, 2017.

François-Lavet,

Vincent /

Henderson, Peter / “An Introduction to Deep Reinforcement Learning”,
Islam, Riashat / **Foundations and Trends® in Machine Learning**, C. 11, S. 3-4,
Bellemare, Marc G. ss. 219-354.

Bellemare, Marc G.

/ Pineau, Joelle:

Françon, André / “Authors' Right in France”, **Columbia-VLA Journal of Law &**
Ginsburg, Jane C.: **the Arts**, C. 9, S. 3, 1985.

Franko, Nisim: “Eser Sahibinin Cayma Hakkı (FSEK madde 58)”, **Prof. Dr. Ernst E. Hirsch’in Hatırasına Armağan**, Ankara, 1986, ss. 389-408.

Frické, Martin: “The Knowledge Pyramid: A Critique of the DIKW Hierarchy”,
Journal of Information Science, C. 35, S. 2, 2009, ss. 131-142.

- Geiger Christophe / “Crafting a Text and Data Mining Exception for Machine Learning and Big Data in the Digital Single Market”, **Intellectual Property and Digital Trade in the Age of Artificial Intelligence and Big Data**, ed. Xavier Seuba, Christophe Geiger ve Julien Pénin, CEIPI/ICTSD Yayın Serisi: Global Perspectives and Challenges for the Intellectual Property System, C. 5, 2018, ss. 95-112.
- Frosio Giancarlo /
- Bulayenko
- Oleksandr:
- Genç Arıdemir, **Türk Hukukunda Eser Sahibinin Çoğaltma ve Yayma Hakları**, 1.bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, Ocak 2003.
- Arzu:
- Gervais, Daniel J.: “The Machine as Author”, **Iowa Law Review**, C. 105, S. 5, 2020, ss. 2053-2106.
- Geven, Zeki: “Fikri Mülkiyet Hukukunda Yenilik ve Orijinallik”, Doktora Tezi, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara, 2011.
- Ginsburg, Jane C.: “People Not Machines: Authorship and What It Means in the Berne Convention”, **IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law**, C. 49, 2018, ss. 131-135.
- Ginsburg, Jane C. /
- Budiardjo, Luke “Authors and Machines”, **Berkeley Technology Law Journal**, C. 34, 2019, ss. 343-366.
- Ali:
- Goertzel, Ben: “Artificial General Intelligence: Concept, State of the Art, and Future Prospects”, **Journal of Artificial General Intelligence**, C. 5, S. 1, 2014, ss. 1-48.

Goertzel, Ben /

Pennachin, Cassio:

Artificial General Intelligence, 1. bs., Berlin, Springer, 2007.

Goldmann, Bettina

/ Nal, Temel / Pınar,

Hamdi:

“Müzik Eserleri Üzerindeki Telif Hakları ve Uluslararası Uygulamalar: Alman, ABD ve Türk Hukukunun Karşılaştırmalı İncelenmesi ve AB'deki Güncel Gelişmeler”, **İstanbul Ticaret Odası Yayınları**, İstanbul, Aralık 2007, ss. 24-36.

Goldstein, Paul /

Hugenholtz, P.

Bernt:

International Copyright: Principles, Law, and Practice, 2.bs., Oxford, Oxford University Press, 2010.

Gökyayla, K. Emre:

Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi, 2.bs., Ankara, Yetkin Yayınları, Ocak 2001.

Gökyayla, K. Emre:

“Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 58.Maddesinde Düzenlenen Cayma Hakkında Dair Notlar”, **BAÜHFD**, S. 145-146, Y. 2016, ss. 95-118.

Gözübüyük, Barış:

“Yapay Zekânın Meydana Getirdiği Fikrî Ürünlere İlişkin 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **Kırıkkale Hukuk Mecmuası**, C. 1, S. 1, 2021, ss. 54-81.

Gözübüyük, Barış:

“Yapay Zekânın Meydana Getirdiği Fikrî Ürünlere İlişkin Hukuki Sorunlar”, **Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü Dergisi**, S. 1, Nisan 2021, ss. 55-79.

- Grant, Ruth W.: **John Locke's Liberalism**, 1. bs., Chicago, University of Chicago Press, 1987.
- Grossen, Jean Maurice: **Schweizerisches Privatrecht, Zweiter Bund: Das Recht des Einzelpersonen**, 2.bs, Basel und Stuttgart, Helbing & Lichtenhahn.
- Guadamuz, Andres: "Do Androids Dream of Electric Copyright? Comparative Analysis of Originality in Artificial Intelligence Generated Works", **Intellectual Property Quarterly**, S. 2, 2017, ss. 147-176.
- Güçlütürk, Osman Gazi: **Yapay Zekâ ve Verinin Kullanımı**, 1. bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Nisan 2022.
- Güçlütürk, Osman Gazi / Cankat, Rifat: "Yapay Zekâ ile Oluşturulan Ürünlerin Eser Niteliği ve Eser Sahipliği Meselesi", **Gelişen Teknolojiler ve Hukuk II: Yapay Zekâ**, ed.: E. Eylem Aksoy Retornaz, Osman Gazi Güçlütürk, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Nisan 2021, ss. 195-222.
- Güçlütürk, Osman Gazi / Kadioğlu, Yasin Murat: "Yapay Zekâ ve Regülasyon", **Gelişen Teknolojiler ve Hukuk II: Yapay Zekâ**, ed.: E. Eylem Aksoy Retornaz, Osman Gazi Güçlütürk , 1. bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Nisan 2021, ss. 75-118.
- Gül, Zeynep: "Derin Öğrenme ve Yapay Sinir Ağı Modelleri Üzerine Bir İnceleme", **Uluslararası Bilim ve Teknoloji Dergisi**, S. 29, 2023, ss. 397-414.

Günday, Mustafa “John Locke’un Kişisel Özdeşlik Teorisindeki Problemler”, **ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, C. 12, S. 2, 2022, ss. 1145-1158.

Gündoğdu, Çağla / Akbaba, Ahmet “Bankacılık Hizmetlerinde Yapay Zekâ Kullanımı”, **Journal of Academic Value Studies**, C. 7, S. 3, Y. 2021, ss. 298-315.

İlker:

Güneş, İlhami: **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, 2.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Eylül 2022.

Güneş, İlhami: “Bilgisayar Programlarında Tükenme İlkesi ve Avrupa Adalet Divanının Yaklaşımı”, **THD**, C. 8, S. 83, Temmuz 2013, ss. 51-55.

Güneş, İlhami: “Eser Sahibin Manevi Hakları ve Uygulama”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 3, S. 19, Y. 2008, ss. 67-76.

Güneş, İlhami: “Hizmet Sözleşmesinde Eser Sahipliği”, **THD**, S. 56, 2011, ss. 19-32.

Güneş, İlhami: “Uygulamada Hususiyet İçeren Veri Tabanlarının Koruması ve Sui Generis Koruma”, **THD**, S. 142, 2018, ss. 99-102.

Gürkaynak,

Gönenç / “Mimari Yapıların Eser Niteliği ve Eser Sahibinin Değişiklik
Yapılmasını Önleme Hakkı”, **Legal FSHD**, S. 38, Y. 2014, ss. 55-
Karaoğlu, Ceyda / 77.

Gönen, Coşku:

Gürsakal, Necmi / “Problems and Opportunities of Artificial Intelligence”,
Çelik, Sadullah / **Akademik Yaklaşımlar Dergisi**, C. 13, S. 1, Y. 2022, ss. 203-
Batmaz, Bülent: 225.

Güvenç, Özgür / “Yayımcının Planı Çerçevesinde Eser Meydana Getirilmesi (TBK
Karaca, Ayşe: m. 501) Hâlinde Eser Üzerindeki Hak Sahipliği Sorunu”,
AÜHFD, C. 66, S. 1, 2017, ss. 117-156.

Hacker, Philipp: “A Legal Framework for AI Training Data — From First
Principles to the Artificial Intelligence Act”, **Law, Innovation
and Technology**, C. 13, S. 2, 2021, ss. 257-301.

Haghighat, Maral / “A Review of Data Mining Techniques for Result Prediction in
Rastegari, Hamid / Sports”, **Advances in Computer Science: An International
Journal**, C. 2, S. 5, No. 6, Kasım 2013, ss. 7-12.

Heide, Thomas P.: “The Moral Right of Integrity and the Global Information
Infrastructure: Time for a New Approach”, **UC Davis Journal of
International Law & Policy**, V. 2, 1996, ss. 211-230.

Heider, Michael / “Learning Classifier Systems for Self-Explaining Socio-Technical
Stegherr, Helena / Systems”, **arXiv preprint**, arXiv:2207.02300, Temmuz 2022,
Nordsieck, Richard (Çevrimiçi), DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2207.02300>,
/ Hähner, Jörg: E.T.: 03.02.2024

- Helvacı, Süheyl: **Gerçek Kişiler**, 2.bs., İstanbul, Legal Yayıncılık, 2019.
- Henning, William
H. / Miller, Fred
H.: “The State of the Uniform Commercial Code 2003 (Part 1 of 2)”, **UCC Bulletin**, Texas A&M University School of Law, V. 51, No. 3, 2003, ss. 1-5.
- Hildebrandt,
Mireille: The Artificial Intelligence of European Union Law”, **German Law Journal**, C. 21, Özel S. 1, Challenges in the EU in 2020, Ocak 2020, ss. 74-79.
- Hilty, Reto M. /
Drexler, Josef v.d.: “Technical Aspects of Artificial Intelligence: An Understanding from an Intellectual Property Law Perspective”, **Max Planck Institute for Innovation and Competition**, Research Paper, No. 19-13, Ekim 2019.
- Hilty, Reto M. /
Moscon, Valentina,
v.d.: “International Instrument on Permitted Uses in Copyright Law and Explanatory Notes”, **Max Planck Institute for Innovation and Competition**, Research Paper No. 21-06, Ocak 2021.
- Hirsch, Ernst: **Hukuki Bakımından Fikri Say (Fikri Haklar)**, C.II, İÜHFY, İstanbul, 1943.
- Hristov, Kalin: “Artificial Intelligence and the Copyright Dilemma”, **IDEA: The Law Review of the Franklin Pierce Center for Intellectual Property**, V. 57, No. 3, 2017, ss. 435-451.

- Huang, Jian / Chai, Junyi / Cho, Stella: “Deep Learning in Finance and Banking: A Literature Review and Classification”, **Frontiers of Business Research in China**, C.14, M. No. 13, S.8 Haziran 2020, ss. 121-144.
- Hugenholtz, P. Bernt / Quintais, João Pedro: “Does EU Copyright Law Protect AI-Assisted Output?”, **International Review of Intellectual Property and Competition Law**, C. 52, Y. 2021, ss. 1190-1216.
- Jain, A. K. / Murty, M. N. / Flynn, P. J.: “Data Clustering: A Review”, **ACM Computing Surveys**, C.31, S.3, Eylül 1999, ss. 264-323.
- Janiesch, Christian / Zschech, Patrick / Heinrich, Kai: “Machine Learning and Deep Learning”, **Electronic Markets**, C. 31, S. 3, Eylül 2021, ss. 685-695.
- John, Robert: “Haftung für künstliche Intelligenz: Rechtliche Beurteilung des Einsatzes intelligenter Softwareagenten im E-Commerce”, yay. **Dr. Kovač**, Hamburg, 2007.
- Johnson, Emily: “Neural Network Models and Deep Learning”, **Current Biology**, C. 29, S. 6, 2019, ss. R231–R236.
- Kara Kılıçarslan, Seda: “Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Hukuki Kişiliği Üzerine Tartışmalar”, **Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi**, Y. 4, S. 2019/2, ss. 363-389.

- Karaaslan, Pelin: “Fikir ve Sanat Eserlerinin Teknik Gereklilik Nedeniyle Geçici Çoğaltılması”, **TFMHD**, C. 8, S. 1, Y. 2022, ss. 29-49.
- Karabağ, Tuğçe: **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Yapay Zekâ Tarafından Meydana Getirilen Ürünlerin Eser Niteliği ve Eser Sahipliği**, 1. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ocak 2025.
- Karahan, Sami /
- Suluk, Cahit / **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, 4.bs., Ankara, Seçkin
- Saraç, Tahir / Nal, Yayıncılık, Eylül 2015.
- Temel:
- Karataş, Esra / Yapay Zekâ Tarafından Meydana Getirilen Fikri Ürünlerin 5846
- Karaca, Uğur: Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa Göre Korunması”
- Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2022/1, ss. 17-50.
- Katyal, Krishna / “Connectionism, Complexity, and Living Systems: a comparison
- Paren, Jesse / of Artificial and Biological Neural Networks”, **arXiv preprint**,
- Alicea, Bradly: arXiv:2103.15553, 15.03.2021, (Çevrimiçi) Erişim:
- <https://arxiv.org/abs/2103.15553>, E.T. 16.03.2024.
- Kaya, Cansu: “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda Eser Sahibinin Pay İzleme
- Hakkı”, **Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan**, C.2, 1. bs.,
- İstanbul, On İki Levha Yayınları, Eylül 2010, ss. 1133-1162.
- Kaya, Mehmet: “Büyük Veri ve Veri Madenciliği Uygulamaları”, **Akademik**
- Bilişim Konferansı Bildirileri**, 2019, ss. 78-85.

- Kılıç, Murat / “Pekiştirmeli Öğrenme ve Derin Öğrenme ile Diyalog Botlarının Geliştirilmesi”, **Uluslararası Bilgisayar Bilimleri ve Mühendisliği Dergisi**, C. 9, S. 1, 2023, ss. 45-60.
- Yılmaz, Emre:
- Kılıç, Taylan: **Bilgisayar Oyunlarının Eser Niteliği**, 1. bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Ağustos 2021.
- Kılıçoğlu, Ahmet M.: **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, 9.bs., Ankara, Turhan Kitabevi, Ankara, 2023.
- Kilian, Monica: “A Hollow Victory for the Common Law? TRIPS and the Moral Rights Exclusion”, **John Marshall Review of Intellectual Property Law**, V. 2, No. 2, 2003, ss. 321-338.
- Küçükali, Canan: “5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki İspata Yönelik Karineler”, **Prof. Dr. iur. Merih Kemal Omağ’a Armağan**, C.III, 1. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2017, ss. 447-461.
- Kürkçü, Sinan: “Yapay Zekâ ile Toplumsal Genel Zekânın İlişkisi Üzerine: Fikirlerin ve Kurumların Dönüşümünde Yaşamın Bağlantısallığı” **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, C. 62, S. 1, 2022, ss. 764-785.
- Landes, William M.
/ Posner, Richard A.: “The Economic Structure of Intellectual Property Law”, **Harvard University Press**, Cambridge, Kasım 2003.

- Lauber-Rönsberg,
Anne / Hetmank,
Sven: “The Concept of Authorship under Pressure: Does Artificial Intelligence Shift Paradigms?”, **Journal of Intellectual Property Law & Practice**, C. 14, S. 7, 2019, ss. 570-579.
- Leroux, Christophe
/ Labruto. Roberto: “Suggestion for a Green Paper on Legal Issues in Robotics”, D3.2.1, **euRobotics Coordination Action**, Grant Agreement Number: 248552, Aralık 2012, (Çevrimiçi). Erişim: https://www.researchgate.net/publication/310167745_A_green_paper_on_legal_issues_in_robotics, E.T.: 14.03.2024
- Lessig, Lawrence: **Free Culture: How Big Media Uses Technology and the Law to Lock Down Culture and Control Creativity**, 1.bs., London, Penguin Press, 2004.
- Levy, David N. L.: **Robots Unlimited: Life in a Virtual Age**, 1. bs., Wellesley, Massachusetts, A. K. Peters, Kasım 2005.
- Liu, Jiangfeng /
Wang, Ziyi / Xie,
Jing / Pei, Lei: “From ChatGPT, DALL-E 3 to Sora: How has Generative AI Changed Digital Humanities Research and Services?”, **arXiv preprint**, Y. 2024. DOI: 10.48550/arXiv.2404.18518.
- Loewenheim,
Ulrich: **Urheberrecht: Kommentar**, 5.bs., Münih, C.H. Beck, 2017.
- Loren, Lydia
Pallas: “Fixation as Notice in Copyright Law”, **Boston University Law Review**, C. 96, S. 3, 2016, ss. 939-966.

- Lorenzoni, Isabella: “Artificial Intelligence Creates, Invents ... And Challenges Intellectual Property Law AI: The Mind Behind Creative And Innovative Works. Can a Sui Generis System Be a Solution?”, **Stockholm Intellectual Property Law Review**, C. 3, S. 2, 2020, ss. 26-35.
- Luger, George F.: **Artificial Intelligence: Structures and Strategies for Complex Problem Solving**, 6. bs., Londra, Pearson Education, 2008.
- Maidanyk, Liubov: “Artificial Intelligence And Sui Generis Right: A Perspective For Copyright in Ukraine?”, **Access to Justice in Eastern Europe**, C. 2, S. 11, 2021, ss. 144-154.
- Maman, Ayşenur: **Telif Hakkı Kapsamında Yapay Zekâ ve Ürünlerinin Eser Niteliği**, Fikri Mülkiyet Hukuku Monografileri, 1. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Aralık 2023.
- Manuel, Jesus / Zatarain, Niebla: “The Role of Automated Technology in the Creation of Copyright Works: The Challenges of Artificial Intelligence”, **International Review of Law Computers & Technology**, C. 31, S. 1, 2017, ss. 91-104.
- Margoni, Thomas: “Artificial Intelligence, Machine Learning and EU Copyright Law: Who Owns AI?”, **CREATe Working Paper**, Aralık 2018 (Çevrimiçi),
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3299523,
 E.T.: 03.02.2024.
- Marrone, Rebecca: “How Does Narrow AI Impact Human Creativity?”, **Creativity Research Journal**, V. 36, No. 2, 2024, ss. 123-135.

- Matulionyte, Rita / Lee, Jyh-An: Copyright in AI-Generated Works: Lessons From Recent Developments in Patent Law”, **Scripted: A Journal of Law, Technology & Society**, C. 19, S. 1, 2022, ss. 5-35.
- McCutcheon, Jani: “The Vanishing Author in Computer Generated Works: A Critical Analysis of Recent Australian Case Law”, **Melbourne University Law Review**, S. 36, 2013, ss. 917-966.
- Memiş, Tekin: **Fikrî Hukuk Bakımından İnternet Ortamında Müzik Sunumu**, 1.bs., Ankara, Yetkin Yayınları, Mayıs 2002.
- Mete, Mevlüt Hürol: “Sosyal Bilimlerde Büyük Veri Analitiği, Yapay Zekâ ve Makine Öğreniminin Kullanımı”, **AÜSBD**, C. 23, S. 1, 2023, ss. 99-120.
- Metzger, Axel: “Krise des Journalismus - Lösungsansätze des Urheberrechts”, **Juristen Zeitung**, C. 80, S. 8, 2025, ss. 328-333.
- Metzger, Axel: “Rechtliche Rahmenbedingungen für den Einsatz künstlicher Intelligenz im Bereich kreativer Inhalte”, **Zeitschrift für Geistiges Eigentum**, C. 12, S. 3, 2020, ss. 267-283.
- Metzger, Axel: “Urheberrechtlicher Schutz von KI-generierten Inhalten – Eine kritische Betrachtung”, **Zeitschrift für Geistiges Eigentum**, V. 13, Nr. 2, 2021, ss. 145-160.

- Metzger, Axel: “When the Robots (Try to) Take Over: Of Artificial Intelligence, Authors, Creativity and Copyright Protection”, **Kreation Innovation Märkte – Festschrift für Reto M. Hilty**, yay. haz. Thomas Dreier, Silke von Lewinski, Christophe Geiger, Springer, 2024, ss. 67-84.
- Meydancı, Burak: “Yapay Zekâ ve Ürünlerinin Fikri Mülkiyet Hukukunda Korunması”, **Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2023.
- Mik, Eliza: “AI as a Legal Person?”, **Artificial Intelligence & Intellectual Property**, ed. Reto Hilty, Kung-Chung Liu, 1.bs., Oxford, Oxford University Press, 2020, ss. 419-439.
- Mnih, Volodymyr / Kavukcuoglu, Koray v.d.: “Human-Level Control through Deep Reinforcement Learning”, **Nature**, V. 518, No. 7540, Şubat 2015, ss. 529-533.
- Moore, G. E.: “Cramming more components onto integrated circuits”, **Electronics**, C. 38, S. 8, Y. 1965, ss. 114-117.
- Möhring, Philipp / Nicolini, Käte: **Urheberrechtsgesetz: Kommentar**, 2.bs., Münih, C.H. Beck, 2000.
- Nal, Temel / Suluk, Cahit / Karasu, Rauf: **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 4. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ekim 2020.

- Newton, Jesse: "Locke on the 'Species' of Substances", **Locke Studies**, ed. Roland Hall, V.14, ss. 105-120.
- Nichols, J. A. /
Herbert Chan, H. "Machine Learning: Applications of Artificial Intelligence to Imaging and Diagnosis", **Biophysical Reviews**, C. 11, S. 1, Şubat W. / Baker, 2019, ss. 111-118.
- Matthew A. B.:
- Nimmer, Melville
B. / Nimmer, Melville B. Nimmer, David Nimmer, **Nimmer on Copyright**, C.I, 1 bs., New York, Matthew Bender, 2021.
- David:
- Noto La Diega, "Artificial Intelligence and Databases in the Age of Big Machine Data: The EU Database Directive 96/9/EC at the Crossroads of Data Protection and IP", **European Intellectual Property Review**, C. 40, S. 1, 2018, ss. 2-13.
- Guido:
- Orak, Beşir: Yayın Etiği İhlallerinin Fikrî Mülkiyet Hakları Bağlamında Değerlendirilmesi", **Çukurova Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, 2022, S. 2, s. 36.
- Oğuzman, M.
Kemal / Barlas, **Medeni Hukuk: Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar**, 30. bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Ağustos 2024.
- Nami:
- Oğuzman, M.
Kemal / Oktay **Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)**, 19.bs., İstanbul, Filiz Özdemir, Saibe / Kitabevi, Ekim 2020, s. 41-49.
- Seliçi, Özer:

Zevkliler, Aydın /

Ertaş, Şeref /

Medeni Hukuk Temel Bilgiler, 10.bs., Ankara, Turhan Kitabevi,

Havutçu, Ayşe / Ekim 2018.

Gürpınar, Damla:

“Civil Liability and Autonomous Robotic Machines: Approaches in the EU and US”, TTLF Working Paper No. 43, **Stanford-**

Opitz, Paul:

Vienna Transatlantic Technology Law Forum, Y. 2019.

(Çevrimiçi). Erişim: https://law.stanford.edu/wp-content/uploads/2019/02/opitz_wp43.pdf, E.T.: 03.05.2024.

Öfkeli, Meltem H.:

“Hukukumuzda Birden Çok Kişinin Eser Sahipliği”, **İBD**, C. 92, S. 2, Y. 2015, ss. 147-159.

Öngören, Gürsel /

Mimari Eserler, 1.bs., İstanbul, Öngören Hukuk Yayınları, 2007.

Ceritoğlu, Filiz:

Öngören, Gürsel /

“Resim, Heykel ve Diğer Sanat Eserlerinde Kanuni Pay ve Takip

Sönmez, Pınar:

Hakkı”, **Legal FSHD**, S. 30, 2012, ss. 33-54.

Özkan Şahin,

“Yapay Zekalı Varlıklara Elektronik Kişilik Modeli Tanınmasına

Gizem / Şahin,

İlişkin Eurobotics Raporu ve Fikri Mülkiyet Sorunu Bağlamında

Çağatay:

Meseleye Yaklaşım”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 13, S. 1, ss. 110-128.

Özparlak, Başak

“İnsan-Robot Etkileşimi ve Hukuk”, **Hukuk Köprüsü**, C. 16, S.

Ozan:

16, Haziran 2019, ss. 195-210.

- Öztan, Fırat: **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, 1.bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 2008. (Fikir ve Sanat)
- Öztrak, İlhan: **Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1971.
- Parlak Börü, Şafa: “Mimari Eserlerde Eser Bütünlüğünün Fikri Hukuk Çerçevesinde Korunması ve Uygulamadaki Sorunlar”, **FMHY 2014**, Ed. Tekin Memiş, 1. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2016, ss. 159-162.
- Peukert, Alexander: “Doctrine of the Public Domain”, **Research Paper of the Faculty of Law of the Goethe University Frankfurt, in the Innovation Society and Intellectual Property**, ed. Josef Drexl, 2016, ss. 117-145.
- Piotraut, Jean-Luc: “An Authors’ Rights–Based Copyright Law: The Fairness and Morality of French and American Law Compared”, **Cardozo Arts & Entertainment Law Journal**, C. 24, S. 2, 2006, ss. 549-581.
- Piroğlu, Ünsal: “Eserden Doğan Hakların Devri ve FSEK 48-52 Çelişkisi”, **Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan**, C. 2, 1. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2010, ss. 1841-1856.
- Piroğlu, Ünsal: “Eserin İşleme Hakkı ve Benzeri Kavramlarla İlişkisi”, **THD**, S. 78, 2013, ss. 28-37.

- Piroğlu, Ünsal: “Güzel Sanat Eserlerinin Yeniden Satışından Eser Sahiplerine Pay Verilmesi”, **THD**, S. 83, 2013, ss. 64-70.
- Polater, Salih: **Fikir ve Sanat Eserleri Hukukuna Göre Güzel Sanat Eserleri ve Eser Sahibinin Hakları**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Ocak 2021.
- Ponce, Julio / Karahoca, Adem: “A Data Mining & Knowledge Discovery Process Model”, **Data Mining and Knowledge Discovery in Real Life Applications**, Viyana, I-Tech Education and Publishing, 2009, ss. 438-453.
- Posner, Richard A.: “Intellectual Property: The Law and Economics Approach”, **Journal of Economic Perspectives**, C. 19, S. 2, ss. 57-73.
- Ramalho, Anna: “Will robots rule the (artistic) world? A proposed model for the legal status of creations by artificial intelligence systems”, **Journal of Internet Law**, C. 21, S.1, ss. 12-25.
- Riahi, Youssra: “Big Data and Big Data Analytics: Concepts, Types and Technologies”, **International Journal of Research and Engineering**, C. 5, S. 9, Kasım 2018, ss. 524-528.
- Ricketson, Sam: **People or Machines: The Berne Convention and the Changing Concept of Authorship**, Columbia-VLA Journal of Law & the Arts, C. 16, Nr. 1, 1991, ss. 1-37.

- Ricketson, Sam / **International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond**, 2.bs., Oxford, Oxford University Press, 2006.
- Ginsburg, Jane C.:
- Rosati, Eleonora: **Originality in EU Copyright: Full Harmonization through Case Law**, 1. bs., Cheltenham, Edward Elgar Publishing, 2013.
- Russell, Stuart J. / **Artificial Intelligence: A Modern Approach**, 4. bs., London, Pearson, 2020.
- Norvig, Peter:
- Saatçioğlu, Ömür
Yaşar / Tuğdemir
Kök, Gökçe /
Özispä, Nergis: “Endüstri 4.0 ve Lojistik Sektörüne Yansımalarının Değerlendirilmesi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 23, Özel Sayı, 2018, ss. 1675-1696.
- Sağiroğlu, Ata /
Türkmen, Haydar
Efe: “Teknolojik Gelişmeler Bağlamında Müzik Yaratım Süreci ve Yapay Zekâ Kullanımı: David Cope Örneği”, **VIII. Uluslararası Hisarlı Ahmet Sempozyumu**, Kütahya, 2017, ss. 63-71.
- Samuelson,
Pamela: “Allocating Ownership Rights in Computer-Generated Works”, **University of Pittsburgh Law Review**, C. 47, 1985, ss. 1185-1239.
- Sancaklı, Petek /
Sarı, Ümit: “Dijital Oyunlarda Yapay Zekâ Kullanımı ve ‘F.E.A.R’ Oyunu Örneğinde Güncel Yönelimler”, **Atatürk Üniversitesi Yayınları**, S. 29, ss. 87-98.

- Say, Cem: **50 Soruda Yapay Zekâ**, 23.bs., İstanbul, Bilim ve Gelecek Kitaplığı, Ekim 2018.
- Scherer, Matthew U.: “Regulating Artificial Intelligence Systems: Risks, Challenges, Competencies, and Strategies”, **Harvard Journal of Law & Technology**, C. 29, S. 2, 2016, ss. 353-400.
- Schmitt, Simon / Hudson, Jonathan / Jadcak vd.: “Kickstarting Deep Reinforcement Learning”, **arXiv:1803.03835**, 10.03.2018, s. 1-2. (Çevrimiçi). Erişim: <https://doi.org/10.48550/arXiv.1803.03835>, E.T.: 12.07.2024.
- Schricker, Gerhard / Loewenheim, Ulrich / Leistner, Matthias / Ohly, Ansgar: **Urheberrecht: Kommentar**, 6.bs., Münih, C.H. Beck, 2020.
- Schulze, Gernot: “§15 Urheberrechtsgesetz”, Ed. Thomas Dreier, Gernot Schulze, **Urheberrechtsgesetz – Kommentar**, 7.bs., Münih, C.H. Beck, 2022, par. No. 43.
- Senftleben, Martin / Buijtelaar Laurens: “Robot Creativity: An Incentive –Based Neighboring Rights Approach”, **European Intellectual Property Review**, C. 12, S. 42, 2020, ss. 797-812.
- Serozan, Rona: “Manevi Tazminat İstemine Değişik Bir Yaklaşım”, Prof. Dr. Haluk Tandoğan’ın Hatırasına Armağan, 1.bs., Ankara, **Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları**, 1990, ss. 67-101.

- Serozan, Rona /
Atamer, Yeşim M. / **Medeni Hukuk: Genel Bölüm - Kişiler Hukuku**, 9.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Ekim 2022.
Engin, Baki İlkay:
- Shai, Shalev-
Shwartz, / Shai, **Understanding Machine Learning: From Theory to Algorithms**, 1. bs., New York, Cambridge University Press, 2014.
Ben-David:
- Silver, David /
Singh, Satinder / “Reward is Enough”, **Artificial Intelligence**, C. 299, Ekim 2021,
Precup, Doina / M. No. 103535.
Sutton, Richard S.:
- Silver, Nate: **The Signal and the Noise: Why So Many Predictions Fail - but Some Don't**, Penguin Books, New York, 2015.
- Smith, John: “Deep Learning: A Comprehensive Overview on Techniques”, **Journal of Artificial Intelligence Research**, C. 11, S. 1, 2019, ss. 111-118.
- Soddu, Celestino: “AI Organic Complexity in Generative Art”, **GA2018 – XXI Generative Art Conference Proceedings**, Verona, Domus Argenia Publisher, 2018, ss. 68-77.
- Solum, Lawrence B.: “Legal Personhood for Artificial Intelligences”, **North Carolina Law Review**, C. 70, S. 4, Y. 1992, ss. 1231-1287.

- Späth, Alexander / Kossak, Sabine: “Reformerfordernis für das europäische Designrecht. Künstliche Intelligenz und das Entwerferprinzip”, **GRUR.**, C. 123, S. 10, 2021, ss. 1258-1264.
- Spindler, Gerald: “AI and Copyright Law: The European Perspective”, **The Cambridge Handbook of Artificial Intelligence: Global Perspectives on Law and Ethics**, ed. Larry A. DiMatteo, Cristina Poncibò ve Michel Cannarsa, Cambridge, Cambridge University Press, 2022, ss. 257-270.
- Spindler, Gerald: “Haftung und Regulierung von Künstlicher Intelligenz – Zivilrechtliche und regulatorische Anforderungen”, **GRUR.**, C. 72, Nr. 9, 2020, ss. 881-889.
- Spindler, Gerald: “Künstliche Intelligenz und Urheberrecht - Herausforderungen und Perspektiven”, **Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht**, V. 72, Nr. 9, 2020, ss. 881-889.
- Steiner, Christine: “Intellectual Property and the Right to Culture”, **In Intellectual Property and Human Rights**, WIPO Publication No. 762(E), World Intellectual Property Organization, Cenevre, 1998, ss. 9-10.
- Suluk, Cahit: “Menfaatlerin Dengelenmesi”, **TFMHD**, C. 1, S. 1, Y. 2021, ss. 1-20.
- Suluk, Cahit: “Mimari Eserlerde Eser Sahibi ile Yapı Malikinin Menfaatlerinin Dengelenmesi”, **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, C. 12, S. 1, Eylül 2011, Ankara, ss. 45-65.

Suluk, Cahit / **Uygulamalı Fikrî Mülkiyet Hukuku – Cilt II: Genel Esaslar,**
Orhan, Ali: **Fikir ve Sanat Eserleri**, 1.bs., İstanbul, Arıkan Yayıncılık, 2005.

Sungurbey, İsmet: **Medeni Hukuk Sorunları**, C.2, İstanbul, 1974.

Sutton, Richard S. / **Reinforcement Learning: An Introduction**, 2. bs., Cambridge,
Barto, Andrew G.: MIT Press, 2018.

Şahin, Ayşenur: **Fikri Hukukta Eser Sahibinin Mali Haklarının Korunması**,
1.bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, Şubat 2010.

Şahin, Onur: **Telif Hakları Bakımından Bilgisayar Programları: Araştırma Serbestisi ile Özgür ve Açık Kaynak Kodlu Programlar**, 1.bs.,
İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Ekim 2021.

Şekerbay, Alas “Telif Haklarında Koruma Süreleri”, **Legal Fikri ve Sınai Haklar**
Cennet: **Dergisi**, C. 11, S. 43, 2015, ss. 55-91.

Şener, Yavuz “Fikri Mülkiyet Hukukunda Dijital Veri Tabanlarının
Selim: **Korunması**”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler**
Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2013.

- Tegmark, Max: **Life 3.0: Being Human in the Age of Artificial Intelligence**, 1.bs., New York, Alfred A. Knopf, 2017.
- Tekinalp, Ünal: **Fikrî Mülkiyet Hukuku**, 5.bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, Ocak 2012 (Fikrî Mülkiyet).
- Tekinalp, Ünal: “Derleme Eser, Düşünce Yaratıcılığı ve Bunun ‘Hususiyet’ Üzerindeki Etkisi”, **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, C. 5, S. 2005/1, ss. 69-75.
- Topaloğlu, Mustafa: “Eser Sahipleri ve İcracı Sanatçıların Cayma Hakkı”, **THD**, S. 152, 2019, ss. 837-842.
- Torremans, Paul: **Holyoak and Torremans Intellectual Property Law**, 7. bs., Oxford, Oxford University Press, 2013.
- Tosun, Yalçın: **Sinema Eserleri ve Eser Sahibinin Hakları**, 2. bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Ocak 2013.
- Turan, Metin: **Bilişim Hukuku**, 9.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ocak 2024.
- Turan, Metin: “Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Eser Çeşitleri: Karşılaştırmalı Bir Analiz”, **Bilgi Dünyası**, C. 15, S. 1, 2014, s. 125-158.

- Turing, Alan M.: "Computing Machinery and Intelligence", **Mind**, C. 59, S. 236, Ekim 1950, ss. 433-460.
- Türkmenoğlu, Abdalbaki: "Creativity as Author's Personality: The Role of Human Creativity in Copyright Law", **The Boğaziçi Law Review**, C.1, S.2, 2023, ss. 232-272.
- Ünal, Ceren: "Elektronik Temsilci Kavramı, Hukuki Niteliği, Sözleşmelerin Kuruluşunda Elektronik Temsilcinin Rolü", **Prof. Dr. Erden Kuntalp'e Armağan, Galatasaray Üniversitesi Yayınları**, İstanbul, 2004, ss. 463-497.
- Ünsal, Özkan/Yiğit, Tuncay: "Yapay Zekâ ve Kümeleme Teknikleri Kullanılarak Geliştirilen Yöntem ile Okul Servisi Rotalama Probleminin Optimizasyonu", **MBTD**, C. 6, S. 1, Y. 2018, ss. 7-20.
- Üstün, Gürsel: **Fikrî Hukukta İşleme Eserler**, 1.bs., İstanbul, BESAM Yayınları, 2001.
- Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet: **Türk Medeni Hukukunun Umumi Esasları**, 4.bs., İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1951.
- Vivant, Michel / Bruguière, Jean-Michel: **Droit d'auteur et droits voisins**, 2.bs., Paris, Dalloz, 2013.

- Wagner, Gerhard: “Robot, Inc.: Personhood for Autonomous Systems?”, **Fordham Law Review**, V. 88, 2019, ss. 591-616.
- Wulf, Julia / Löbeth, Tim-Jonas: “Text und Data Mining: Wenn gewolltes und geschaffenes Recht auseinanderfallen”, **GRUR**, C. 126, S. 11, 2024, ss. 737-741.
- Wandtke, Artur-Axel / Bullinger, Winfried: **Praxiskommentar Urheberrecht**, 6.bs., Münih, C.H. Beck, 2022.
- Wang, Zhiping Paul / Bhandary, Priyanka / Wang, Yizhou / Moore, Jason H.: “Using GPT-4 to Write a Scientific Review Article: A Pilot Evaluation Study”, **BioData Mining**, C. 17, S. 1, Y. 2024. (Çevrimiçi). Erişim: <https://biodatamining.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13040-024-00371-3>, E.T.: 18.06.2024.
- Wiele, Bram Van: “The Human-Machine Synergy: Boundaries of Human Authorship in AI- Assisted Creations”, **European Intellectual Property Review**, C. 3, S. 43, 2021, ss. 164-171.
- Witten, Ian H., / Frank, Eibe / Hall, Mark A. / Pal, Christopher J.: **Data Mining: Practical Machine Learning Tools and Techniques**, 4. bs, Amsterdam, Morgan Kaufmann, Kasım 2016.
- Wan, Zhongwei: “Text Classification: A Perspective of Deep Learning Methods.” **arXiv preprint**, arXiv:2309.13761, 24 Eylül 2023, (Çevrimiçi) Erişim: <https://arxiv.org/abs/2309.13761>, E.T. 17.02.2024.

- Yakar, Güllü / “Yapay Zekâ ile Üretilen Görsel Sanatlar Eserlerinde Fikrî Mülkiyet”, **Art-e Sanat Dergisi**, C. 13, S. 26, 2020, ss. 490-516.
- Yalçın, Orhan Gazi: “Governing Algorithms in the Big Data Era for Balancing New Digital Rights – Designing GDPR Compliant and Trustworthy XAI Systems”, Doktora Tezi, Alma Mater Studiorum – Bologna Üniversitesi, 2023, (Çevrimiçi) <https://amsdottorato.unibo.it/id/eprint/10511/1/Ph.D.%20Thesis%20v.3.2.pdf>, E.T.: 02.02.2024.
- Yang S., Alex / “Generative AI and Copyright: A Dynamic Perspective”, **arXiv**, Zhang, Angela Şubat 2024. (Çevrimiçi) Erişim: <https://arxiv.org/abs/2402.17801>, E.T.: 16.05.2024.
- Huyue:
- Yanisky-Ravid, “Generating Rembrandt: Artificial Intelligence, Copyright, and Accountability in the 3A Era: The Human-like Authors Are Already Here: A New Model”, **Michigan State Law Review**, C. 20/17, S. 4, ss. 659-726.
- Shlomit:
- Yanisky-Ravid, “Copyrightability of Artworks Produced by Creative Robots and Shlomit / Velez-Originality: The Formality-Objective Model”, **Minnesota Hernandez, Luis Journal of Law, Science & Technology**, C. 19, S. 1, 2018.
- Antonio:
- Yantaç, Cavit / “Yapay Zekâ, İnsan ve Hukuk”, **BÜHFD**, C. 6, S. 11, Haziran Falcıoğlu, Mete 2020, ss. 31-56.
- Özgür:
- Yarsuvat, Duygun: **Türk Hukukunda Eser Sahibi ve Hakları**, 1.bs., İstanbul, Güryay Matbaacılık, 1984.

- Yavuz, Levent: “Eser Sahibinin Eserini Kamuya Sunma Hakkı (FSEK m.14) ve Manevi Hakların Üçüncü Kişiler ve Eser Sahibinin Yakınları Tarafından Kullanılması (FSEK m.19)”, **Yarg. Dergisi**, C.33, S. 1-2, 2007, ss. 59-70.
- Yavuz, Levent / Alica, Turkey / Merdivan, Fethi: **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu**, 2.bs., C.1, Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ekim 2014.
- Yazıcı, Ahmet: “Endüstri 4.0 ve Otonom Robotlar”, **Elektrik Mühendisliği Dergisi**, S.459, Aralık 2016, ss. 39-46.
- Yeşilkaya, Nazan: “Felsefi Bir Sorun Olarak Yapay Zekâ”, **Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. 22, S. 22, 2022, ss. 97-126.
- Yıldırım, Ali H.: “İştirak Halinde Yazılı Eser Sahipliğine Adi Ortaklığa İlişkin Hükümlerin Uygulanma Kabiliyeti”, **FMHY 2015**, ed. Tekin Memiş, 1. bs., Ankara, Yetkin Yayınları 2017, ss. 65-89.
- Yıldız, Ozan Ali: **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, 1.bs., Ankara, Adalet Yayınevi, Ocak 2021.
- Yıldız, Ozan Ali: “Eser Sahibine Tanınan Mali Hakların Koruma Süreleri”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 28, S. 2, 2022, ss. 1213-1230.
- Yıldız, Ozan Ali: “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda Eser Türleri Yönünden Benimsenen Sınırlı Sayı İlkesine Eleştirel Bir Yaklaşım”, **İstanbul Barosu Fikri ve Sınai Haklar Komisyonu 2018–2020 Faaliyet Yılı Özel Yayını**, İstanbul Barosu Yayınları, 2020, ss. 205-219.

- Yıldız, Özge: “Çalışanların Meydana Getirdiği Eseler”, **İÜHFM**, C. LXXII, S. 2, 2014, ss. 497-540.
- Yılmaz, Ahmet / Demir, Ayşe: “Büyük Veri ve Veri Madenciliği Uygulamaları”, **BTD**, C.12, S. 3, 2020, ss. 45-60.
- Yılmaztekin, Hasan K.: **Yapay Zekânın Eser Sahipliği**, 1.bs., Ankara, Adalet Yayınevi, Eylül 2021.
- Yılmaztekin, Hasan K.: “Türk Fikri Haklar Hukuku Yapay Zekâ Tarafından Meydana Getirilen Eserleri Korumak için Hazır mı?”, **GÜHFD**, S. 2, 2020, ss. 1513-1586.
- Yılmaztekin, Hasan Kadir / Yalçın, Banu Eylül: “Manevi Hakların Türk Telif Hukukundaki Tarihî Gelişimi”, **SÜHFD.**, C. 29, S. 3, 2021, ss. 1813-1866.
- Yu, Peter K.: “Moral Rights 2.0”, **Texas A&M Law Review**, C. 1, No. 4, 2014, ss. 873-900.
- Yudkowsky, Eliezer / Shulman, Carl v.d.: “Reducing Long-Term Catastrophic Risks from Artificial Intelligence”, **The Singularity Institute**, San Francisco, 2010, ss. 1-8.

Yünlü, Semih: Üretici Yapay Zekâ Kaynaklı Norm ve Kişi Bazlı Hukuki Sorumluluk”, **Adalet Dergisi**, S. 72, T.C. Adalet Bakanlığı, Mayıs 2024, ss. 501-542.

Zevkliler, Aydın /

Acabey, Mehmet

Beşir / Gökyayla,

K. Emre:

Zevkliler, Aydın /

Ertaş, Şeref /

Havutçu, Ayşe /

Gürpınar, Damla:

Zimmerman, Evan

J.:

Zimmer, Till:

Medeni Hukuk, 1.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ekim 2000.

Medeni Hukuk Temel Bilgiler, 10.bs., Ankara, Turhan Kitabevi, Ekim 2018.

“Machine Minds: Frontiers in Legal Personhood”, **University of California - School of Law**, Berkeley, 12.02.2015, s. 40-42. (Çevrimiçi). Erişim: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2563965, E.T.: 15.05.2024.

“Die psychologische Dimension des Urheberrechts”, **Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht (ZUM)** (Telif ve Medya Hukuku Dergisi), 2003, ss. 468-480.

<https://arxiv.org/>
<https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/>
https://commission.europa.eu/index_en
<https://cordis.europa.eu/>
<https://dergipark.org.tr/tr/>
<https://dictionary.cambridge.org/tr/>
<https://eur-lex.europa.eu/>
https://european-union.europa.eu/index_en
<https://iipi.org/>
<https://ipic.ca/>
<https://iipsj.org/>
<http://jmc.stanford.edu/>
<https://kararara.com/>
<https://law.justia.com/>

ELEKTRONİK

KAYNAKLAR:

<https://law.unimelb.edu.au/centres/ipria>
<https://link.springer.com/>
<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/>
<https://papers.ssrn.com/>
<https://publications.jrc.ec.europa.eu/>
<https://royalsociety.org/journals/>
<https://supreme.justia.com/>
<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/>
<https://www.britannica.com/>
<https://www.civil.law.cam.ac.uk/>
<https://www.deepl.com/en/translator>
<https://www.euipo.europa.eu/en>
<https://www.grur.org/>
<https://www.ibm.com/think>
<https://www.ige.ch/en>
<https://www.ip.mpg.de/de/>
<https://www.istanbulbarosu.org.tr/>
<https://www.jurix.com.tr/>
<https://www.ktb.gov.tr/>
<https://www.law.ox.ac.uk/oiprc>
<https://www.lexpera.com.tr>
<https://www.miplc.de/>
<https://www.qmul.ac.uk/qmipri/>
<https://www.researchgate.net/>
<https://www.resmigazete.gov.tr>
<https://www.science.org/journal/science>
<https://www.sozluk.gov.tr/>
<https://www.tbmm.gov.tr/>
<https://www.telifakademi.gov.tr/>
<https://www.turcademy.com/tr>
<https://www.unesco.org/en>
<https://www.wipo.int/portal/en/>
<https://www.wto.org/index.htm>